

TC.
ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ

**ORTAOKUL 5. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN
TELEVİZYON İZLEME
ALİŞKANLIKLARININ İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

HÜMEYRA KOÇ

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi İhsan ÜNLÜ

Erzincan/2019

TEZ BİLDİRİMİ

“Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Televizyon İzleme Alışkanlıklarının İncelenmesi” isimli “**Yüksek Lisans**” tezim tarafımda intihal programı ile incelenmiştir. Buna göre tezimde bilimsel etik ihlali ve intihal olarak nitelendirilebilecek herhangi bir durum olmadığını taahhüt ederim.

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir biçimde elde edildiğini; aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi beyan ederim. 04/09/2019

Hümevra KOÇ

TEZ KABUL TUTANAĞI

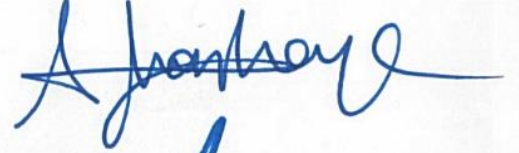
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Hümevra KOÇ'a ait "Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Televizyon İzleme Alışkanlıklarının İncelenmesi" adlı çalışma, jürimiz tarafından Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalının Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman / Jüri : Dr. Öğr. Üyesi İhsan ÜNLÜ

Jüri : Doç. Dr. Alper KAŞKAYA

Jüri : Doç. Dr. Mehmet ELBAN

**ORTAOKUL 5. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN TELEVİZYON İZLEME
ALİŞKANLIKLARININ İNCELENMESİ**

Hümevra KOÇ

**Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe ve
Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi**

Yüksek Lisans Tezi Eylül 2019

Tez Danışmanı: Doktor Öğretim Üyesi İhsan ÜNLÜ

ÖZET

İçinde bulunduğumuz enformasyon çağının gereksinimi nedeniyle; her evde en az bir adet bulunması, salonun başköşesindeki yerini her daim muhafaza etmesi, kitleleri etkileyebilme gücü, beşikten mezara her insanın kolaylıkla erişim sağlayabilmesi ve insanların hayatlarında vazgeçemeyecekleri bir hal alması gibi sebeplerle “21. Yüzyılın Afyonu” olarak adlandırılan televizyon, tezin odak noktasıdır. Televizyonun hiçbir zaman önemini yitirmediği hatta günden güne önemini arttırdığı apaçık görülüyorken; çocukların televizyonu nasıl kullandıkları, program tercihlerinin ve bu programlarda etkilendikleri durumların neler olduğu gibi sorular günümüzde daha da önem kazanmıştır.

Araştırmanın amacı; ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin televizyon kullanım alışkanlıklarını farklı değişkenlere göre inceleyip, belirlenen değişkenler açısından çocuklar arasında herhangi bir farklılık bulunup bulunmadığını ortaya koymaktır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen, “Ortaokul Öğrencilerinin

Televizyon Kullanım Alışkanlıklarının Belirlenmesi” adlı yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Veriler bilgisayar ortamına aktarılarak hazır hale getirilip Nvivo programı kullanılarak analizleri gerçekleştirilmiştir.

Sonuç olarak; öğrencilerin izledikleri programlar türleri bakımından farklılık göstermesine rağmen, televizyon izleme davranışını sergileme nedenlerinin genel anlamda benzerlik gösterdiği görülmektedir. Dizi ve çizgi filmleri sevme nedenlerine ilişkin görüşler bir bütün olarak incelendiğinde; dizilerin heyecanlı, çizgi filmlerin ise; komik, eğlenceli ve heyecanlı bulunması gerekçeleriyle kabul gördüğü söylenebilir. Birçok öğrencinin dizi ve çizgi filmleri gerçekçi bulmadığı bunun yanı sıra televizyon izlemenin faydası, zararı ve önemi konusunda bilinçli olmalarına rağmen yaşamlarında uygulamadıkları anlaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Çocuk, Medya, Medya Okuryazarlığı, Televizyon, Enformasyon

**INVESTIGATION OF TELEVISION VIEWING HABITS OF MIDDLE
SCHOOL 5TH GRADE STUDENTS**

Hümeýra KOÇ

**Erzincan Binali Yıldırım University, Institute of Social Sciences Department of
Turkish and Social Sciences Teaching Social Studies Education**

Master Thesis September 2019

Thesis Advisor: Doctor Teaching Assistant İhsan ÜNLÜ

ABSTRACT

Due to the necessity of our information age we are in, there is one television in each house and it always preserves its place in the corner of the living rooms; and also its having an effective power on masses, its being reachable for all ages and its being indispensable in people's lives are the reasons to make the television, which is called as the opium of 21st century, focal point of the thesis. It's obvious that television has never lost its importance and even its importance increased day by day. The questions such as how children use TV, which programmes they prefer to watch and in what way these programmes affect the children most become more important today.

The purpose of the research is to determine whether there are any differences between the children in terms of the determined variables by examining the television habits of middle school 5th grade students taking into consideration of different variables. Semi-structured form named as "determining the use of TV for secondary school students" was used as a data collection tool which was reformed by the

researcher. Data were transferred to a computer and made ready for analysis using Nvivo programme.

As a result it is possible to see that although the types of TV programmes the students watch differ, the reasons behind the students' TV watching behaviours show similarities. It's commonly accepted that the students' reasons to love the TV series are mainly because they find them exciting, to love the cartoons are mainly because they find them funny and exciting. It had understood that many students don't find the TV series and cartoons realistic; and also although they are aware of benefits, disadvantages 2 importance of watching TV, they don't impose them in their lives.

Keywords: Children, Media, Media Literacy, Television, Information

TEŞEKKÜR

Tez yazım süresince; her türlü bilgi ve manevi desteği benden esirgemeyen değerli hocam Dr. Öğretim Üyesi İhsan ÜNLÜ, her daim destekçim olan değerli arkadaşlarım Kübra ŞAHİN, Aslıhan YÜCE ve aileme teşekkürü borç bilirim.

Hümevra KOÇ

İÇİNDEKİLER

TEZ BİLDİRİMİ	I
TEZ KABUL TUTANAĞI	II
ÖZET	III
ABSTRACT	V
TEŞEKKÜR	VII
İÇİNDEKİLER	VIII
GRAFİK LİSTESİ	XII
ŞEKİLLER LİSTESİ	XV
TABLO LİSTESİ	XVIII
BÖLÜM I	1
1. GİRİŞ	1
1.1.Problem Durumu	1
1.2.Araştırmanın Amacı	5
1.3.Araştırmanın Önemi	7
1.4.Varsayımlar	8
1.5.Kapsam ve Sınırlılıklar	9
1.6.Tanımlar	9
BÖLÜM II	11
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	11
2.1.Çocuk Gelişimi ve Toplumsallaşma Süreci.....	11
2.2.Gelişimde Temel Kavramlar	11
2.3. Gelişim İlkeleri	13
2.4.Ortaokul 5. Sınıf (9-11 Yaş) Öğrencilerinin Gelişim Özellikleri	14

2.4.1. 9-11 Yaş Dönemi Çocukların Bedensel Gelişim.....	15
2.4.2. 9-11 Yaş Dönemi Çocukların Bilişsel Gelişimi.....	18
2.4.3. 9-11 Yaş Dönemi Çocukların Toplumsal ve Kişilik Gelişimi	22
2.4.3.1.Psiko-Seksüel Gelişim Kuramı.....	23
2.4.3.2.Psiko-Sosyal Gelişim Kuramı.....	27
2.4.4. 9-11 Yaş Dönemi Çocukların Dil Gelişimi.....	29
2.4.5. 9-11 Yaş Dönemi Çocukların Devinimsel (Motor) Gelişimi.....	31
2.4.6. 9-11 Yaş Dönemi Çocukların Benlik Gelişimi.....	33
2.4.7. 9-11 Yaş Dönemi Çocukların Ahlak Gelişimi Kuramı	38
2.4.8. 9-11 Yaş Aralığı Çocukların Duygusal Gelişim.....	41
2.5. Medya	44
2.6. Medya Etkileri	47
2.7. Medya Okuryazarlığı	54
2.8. Medya Okuryazarlığı ve Dünya	59
2.9. Medya Okuryazarlığı ve Türkiye	63
2.10. Dünya ve Türkiye’de Televizyonun Tarihsel Gelişimi.....	65
2.11. Yirmi Birinci (21.) Yüzyılın Afyonu.....	69
2.12. Enformasyon Çağı Çocukları.....	73
2.12.1. Geleneksel Çağ Çocukları.....	74
2.12.2. Modern Çağ Çocukları.....	74
2.12.3. Tipografik Çağ Çocukları.....	75
2.12.3. Elektronik Çağ Çocukları.....	76
2.13. Yeni Yüzyılın Çocuk Bakıcısı	77
2.14. Televizyonun Çocuklar İçin Olumlu Tarafları	79

2.15. Televizyonun Çocuklar İçin Olumsuz Tarafları	81
2.16. Televizyon ve Sosyal Bilgiler Dersi	85
BÖLÜM III.....	88
3. YÖNTEM.....	88
3.1. Araştırmanın Modeli	88
3.2. Çalışma Grubu	88
3.3. Veri Toplama Araçları	92
3.4. Verilerin Toplanması	93
3.5. Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenilirliği.....	93
3.6. Verilerin Analizi	94
BÖLÜM IV	95
4. BULGULAR	95
4.1. Öğrencilerin Televizyon İzleme Davranışları.....	95
4.2. Öğrencilerin Dizi Filmi İzleme Alışkanlıkları.....	101
4.2.1. Genel Tercihler ve Düşüncelere İlişkin Bulgular.....	103
4.2.1.1. Televizyon İzlemenin Faydalarına İlişkin Bulgular.....	103
4.2.1.2. Televizyon İzlemenin Zararlarına İlişkin Bulgular.....	107
4.2.1.3. Televizyon İzlemenin Önemine İlişkin Bulgular.....	109
4.2.1.4. Televizyon İzlemenin Nedenlerine İlişkin Bulgular.....	112
4.2.1.5. İzlenmesi En Çok Tercih Edilen Programlara İlişkin Bulgular	116
4.2.1.6. Diğer Programları İzlemeyi Tercih Etme Nedenlerine İlişkin Bulgular.....	118
4.2.1.7. Diğer Programlardan Akılda Kalan Sahnelere İlişkin Bulgular.....	120
4.2.1.8. Diğer Programlardaki Heyecan Konusuna İlişkin Bulgular.....	123

4.2.1.9. Diğer Programlardaki Sinirlendiren Durumlara İlişkin Bulgular.....	126
4.2.2. Dizilere İlişkin Bulgular.....	128
4.2.2.1. Dizileri Sevme Nedenlerine İlişkin Bulgular.....	129
4.2.2.2. En Sevilen Dizi Oyuncusuna İlişkin Bulgular.....	131
4.2.2.3. Dizilerin Gerçekliği Konusuna İlişkin Bulgular.....	134
4.2.2.4. En Çok Sevilen Diziye İlişkin Bulgular.....	137
4.2.2.5. Dizilerde Aklıda Kalan Replliklere İlişkin Bulgular.....	139
4.2.2.6. Dizileri İzlerken Üzıldükleri Sahnelere İlişkin Bulgular.....	140
4.2.2.7. Dizi İzlerken Heyecan Duyulan Sahnelere İlişkin Bulgular.....	142
4.2.2.8. Dizi İzlerkerken Öfkelenilen Sahnelere İlişkin Bulgular.....	145
4.2.3. Çizgi Filmlere İlişkin Bulgular.....	148
4.2.3.1. Tercih Edilen Çizgi Filmler ve Kahramanlara İlişkin Bulgular.....	149
4.2.3.2. Takip Edilen Çizgi Filmleri Tercih Ettme Nedenlerine İlişkin Bulgular.....	150
4.2.3.3. Çizgi Filmelere Yönelik Gerçeklik Algısı İlişkin Bulgular.....	153
4.2.3.4. Çizgi Filmlerdeki Öfkeleniren Sahnelere İlişkin Bulgular.....	155
4.2.3.5. Çizgi Filmlerde Heyecanlandırın Sahnelere İlişkin Bulgular.....	158
4.2.3.6. Çizgi Filmlerde Üzüntü Veren Sahnelere İlişkin Bulgular.....	160

BÖLÜM V.....163

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....163

5.1. Sonuç ve Tartışma.....	163
5.1.1. Öğrencilerin Genel Tercih ve Düşünceler Konusundaki Görüşlerinden Ulaşılan Sonuçlar.....	163
5.1.2. Öğrencilerin Dizilere İlişkin Görüşlerinden Ulaşılan Sonuçlar.....	169
5.1.3. Öğrencilerin Çizgi Filmlere İlişkin Görüşlerinden Ulaşılan Sonuçlar.....	173
5.2.Öneriler.....	176
KAYNAKÇA.....	178
İNTERNET KAYNAĞI	189
EKLER	191

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1	Öğrencilerin uyuma saatleri	95
Grafik 2	Öğrencilerin hafta içi televizyon izlemeyi tercih ettikleri zaman aralıkları	96
Grafik 3	Öğrencilerin Hafta Sonları Televizyon İzleme Saatleri	97
Grafik 4	İzlemeyi tercih ettikleri televizyon kanalları	98
Grafik 5	Öğrencilerin İzlemeyi En Çok Tercih Ettikleri Televizyon Programları	99
Grafik 6	Öğrencilerin Birlikte Televizyon İzlemeyi Tercih Ettikleri Kişiler	100
Grafik 7	Öğrencilerin Televizyon İzlemenin Faydalarına İlişkin Görüşlerinin Sıklığı	105
Grafik 8	Öğrencilerin Televizyon İzlemenin Zararlarına İlişkin Görüşlerinin Sıklığı	108
Grafik 9	Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Televizyon İzlemenin Önemine İlişkin Görüşlerinin Sıklığı	111
Grafik 10	Öğrencilerin Televizyon İzlemenin Önemine İlişkin Görüşlerinin Sıklığı	114
Grafik 11	Öğrencilerin Televizyonda Diğer Programları Neden İzlediklerine İlişkin Görüşlerinin Sıklığı	119
Grafik 12	Diğer Programlarda Akılda Kalan Sahneler	122

Grafik 13	Öğrencilere Göre Diğer Programlardaki Sinirlendiren Hususlar	127
Grafik 14	Öğrencilerin Televizyon Dizilerini Sevme Nedenleri	130
Grafik 15	Öğrencilere Göre Televizyon Dizilerinin Gerçekliği	135
Grafik 16	Öğrencileri Dizi İzlerken En Çok Heyecanlandıran Konular	144
Grafik 17	Öğrencilerin Dizi İzlerken Öfkelenmelerine Neden Olan Faktörler	147
Grafik 18	Öğrencilerin Çizgi Filmleri Tercih Etmelerine Neden Olan Faktörler	152
Grafik 19	Çizgi Film İzlerken Öfkelenme Nedenleri	157

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1	Araştırmanın kategori ve kodları	102
Şekil 2	Öğrencilere Göre Televizyon İzlemenin Faydaları	104
Şekil 3	Öğrencilere Göre Televizyon İzlemenin Zararları	107
Şekil 4	Öğrencilerin Televizyon İzlemenin Önemi Konusundaki Görüşleri	110
Şekil 5	Öğrencilerin Televizyon İzleme Nedenleri	113
Şekil 6	Öğrencilerin En Çok Tercih Ettikleri Televizyon Programları	116
Şekil 7	Öğrencilerin Televizyonda Diğer Programları Tercih Etme Nedenleri	118
Şekil 8	Diğer Programlardan Akılda Kalan Sahneler	121
Şekil 9	Öğrencilere Göre Diğer Programlarda Heyecan Verici Unsurlar	124
Şekil 10	Öğrencilere Göre Diğer Programlardaki Sinirlendiren Hususlar	126
Şekil 11	Öğrencilerin Dizi Filmleri Sevme Nedenleri	129

Şekil 12	Öğrencilerin En Çok Sevdikleri Dizi Oyuncuları	132
Şekil 13	Öğrencilere Göre Televizyon Dizilerinin Gerçekliği	134
Şekil 14	Öğrencilerin En Çok Sevdikleri Televizyon Dizileri	137
Şekil 15	Öğrencilerin Dizilerden Akıllarında Kalan Sözler/Cümleler	139
Şekil 16	Öğrencilerin Dizi İzlerken Üzüldükleri Sahneler	141
Şekil 17	Öğrencilerin Dizi İzlerken Heyecanlandıkları Sahneler	143
Şekil 18	Öğrencilerin Dizi İzlerken Öfkelenedikleri Sahneler	146
Şekil 19	Öğrencilerin En Çok Sevdikleri Çizgi Filmler ve Kahramanlar	149
Şekil 20	Öğrencilerin Çizgi Filmleri Tercih Etme Nedenleri	151
Şekil 21	Öğrencilerin Çizgi Filmlere Yönelik Gerçeklik Algısı	154
Şekil 22	Öğrencilerin Çizgi Filmlerde En Çok Öfkelenedikleri Sahneler	156

Şekil 23	Öğrencilerin Çizgi Filmlerde En Çok Heyecanlandıkları Sahneler	159
Şekil 24	Öğrencilerin En Çok Üzüldükleri Çizgi Film Sahneleri	161

TABLO LİSTESİ

		Sayfa No
Tablo 1	Maslow İhtiyaçlar Hiyerarşisi	35
Tablo 2	Kholbergin Ahlaki Gelişim İlkeleri	39
Tablo 3	Edgar Dale Yaşantı Konisi	50
Tablo 4	Kapsam Açısından Medya Okuryazarlığı	57
Tablo 5	Medya Okuryazarlığının Boyutları	58
Tablo 6	Araştırma Yapılan Gruba Ait Nitelikler	89

BÖLÜM I

GİRİŞ

Televizyonun çocuklar üzerinde yaratmış olduğu etkiler, bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de eğitim ve kitle iletişim alanlarının en önemli problemlerinden birini oluşturmaktadır. Özellikle; televizyonun günümüz şartlarında çocuklar için bir bakıcı niteliğiyle kullanılması, yeni ve aşılması zor problemlerin oluşmasına neden olmaktadır. Bu durumu en iyi “televizyon bağımlılığı” kavramı açıklamaktadır. Yoğun bir şekilde televizyon enformasyonuna maruz kalınması ile oluşan bağımlılık neticesinde çocuklar, televizyon karakterlerini kendileri için rol model almaya başlayacaklardır. Böylelikle toplumsal düzende ve çocukların kişilik gelişimlerinde birçok problem meydana gelmeye başlayacaktır. Araştırma bünyesinde, enformasyona maruz kalan çocuklarda oluşan problemleri ve problemlerin kaynağının neler olabileceği hususunda detaylı bir şekilde inceleme yapılmış olup; ulaşılan bilgilere literatür kısmında yer verilmiştir.

Bu bölümün takibinde ise; “Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin televizyon izleme alışkanlıklarının incelenmesi” başlığını taşıyan yüksek lisans tezinin problemi, amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve tanımlarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

İnsanoğlu sosyal varlık olması nedeniyle, geçmişten günümüze kadar hayatın hiçbir döneminde iletişimi elden bırakmamıştır. Genel olarak iletişim yollarını geliştirme amacıyla olan insanoğlu, bu güne kadar çeşitli iletişim araçları kullanmıştır: Ses, duman, güvercin, ulak... gazete, telgraf, telefon, radyo, televizyon, bilgisayar, internet... (Yılmaz, 2002) İnsanoğlunun iletişim serüveninden ortaya çıkan bu araçların tümüne birden “kitle iletişim araçları” veya günümüzdeki popüler adı ile “medya” adı verilmektedir. İletişimi kusursuzlaştırmayı hedeflemiş olan insanoğlunun en iyiye ulaşabilme çabası şüphesiz ki gelecekte de devam edecektir (Avcı, 2010).

Tarihsel süreç içerisinde insanoğlunun gerçekleştirdiği değişim ya da ortaya koymuş olduğu yaratılara bakıldığında bunların neredeyse hiçbirinin medya kadar etkili ve insanlığı tedirgin edici olmadığı görülür (Avcı, 2010). Medya araçları insan hayatını birçok yönden kolaylaştırmıştır ve gün geçtikçe hayatımızda vazgeçilmez bir konuma gelmektedir. Lakin bu vazgeçilmez konum son yıllarda öyle bir hal aldı ki; insanlar artık elektrikler kesildiğinde hayat duruyormuş gibi bir hisse kapılır oldular. Medya araçlarından özellikle televizyon bu vazgeçilmez konumun kanıtı niteliğindedir. Amerika’da yapılan bir araştırmada; evlerin %98’in de televizyon bulunduğu hatta televizyonun çocuk odalarına kadar girdiği, bazı evlerde oda sayısı adedince televizyon olduğu ortaya konulmuştur. Türkiye’de de durum bundan farksız değildir. RTÜK’ün yapmış olduğu araştırmaya göre; Türkiye genelinde evlerde %97 oranında televizyon bulunduğu yani, neredeyse her evde en az bir adet televizyon olduğu saptanmıştır (RTÜK, 2006).

Televizyon artık evlerimizin başköşesine oturduğumuz bir misafir konumundadır (Şeylan, 2008). Ailelerin akşam sohbetlerinde buluşma noktası yine televizyonun bulunduğu ortamdır. Bir ev hanımı boş zamanının büyük bir kısmını televizyon karşısında geçirirken amacı eğlenmek, gündemden haberdar olmak, evde zamanın geçmemesi nedeniyle boş zamanı bu yönde değerlendirmek iken; iş hayatından yorulan bireyler ise gündemi takip etmek, dinlenmek, hayatın telaşından kaçmak, biraz eğlenmek ve ya boş zaman değerlendirmesi olarak televizyonu kullanmaktadırlar. Günde en az iki saatini televizyon karşısında geçiren biz büyükler televizyonu hayatımızda bu denli merkeze almışken, onları örnek alan çocuklar ne durumdalar hiç düşündük mü? (Çakmak, 2013)

Çocuklar belli başlı nedenlerle neredeyse doğar doğmaz televizyon karşısına itilirler. Örnek bir durum ile belirtmek gerekirse; ev işleri ile ilgilenen annenin çocuğuna o an için zaman ayıramaması bu nedenle kısa bir süreliğine çocuğu televizyona yöneltmesi ile başlayan serüven zamanla alışkanlık haline gelecek ve bir süre sonra televizyon çocuğa adeta bir bakıcı olacaktır (Yılmaz, 2007). Siyah bir kutudan çıkan renkli sayfalar çocuğun dikkatini cezbeder ayrıca bu rengârenk dünya onlara büyük bir zevk verir. Lakin çocuklar büyüdükçe işin rengi de değişecektir.

Onlar artık yaşlarının çocuğu olmayacaklardır. Televizyondan öğrendikleri bilgileri iyi ve ya kötü olabilir yaşamlarında kullanacaklar ve kendilerinden beklenen davranışların üstünde davranışlar ve konuşmalar gerçekleştireceklerdir. Bu durum geçmişten gelen “çocuk masumiyeti” kavramını yok etmektedir. Çocuklar artık eskisi gibi saf temiz çocuklar olmayacaklardır. Bilmemeleri gereken şeyleri bilip, görmemeleri gereken sahneleri televizyon vesilesi ile görecekler, saldırganlık eğilimleri artacak, oyun ve eğlence alışkanlıkları değişecek geleneksel çağda çocukluğunu doya doya yaşayan çocuk yerine oyun oynamanın bebekler için gerekli olduğunu düşünen bir nesil yetişecektir. Bu durum çocukların gelişimlerini etkileyerek ilerleyen yaşlarda birçok problemin baş göstermesine neden olacaktır. (Yılmaz, 2002).

Şirin’e göre 21. yüzyıl Enformasyon (bilgi-bilişim) Çağı’dır. Bu yüzyılın çocukları ise enformatik çocuklardır. Enformatik çocuklar genel olarak televizyon ile ilgilenen, zamanlarının büyük kısmını televizyon karşısında geçiren çocuklardan oluşmaktadır. Bu çağın çocukları her şeyin bilincindedirler, olgun bir kişiliğe sahiptirler. Bu nitelikler nispetinde insanların da çocuklar hakkındaki beklentileri ve görüşleri farklılaşmıştır. Eskiden çocuklar hata yapınca; “çocuktur” der geçerdik ama şuan durum oldukça değişmiştir, çocuklardan yaşlarının üzerinde davranışlar gerçekleştirmelerini beklemekteyiz. Evet, onlar çocuk olabilirler ama bize göre onlar aynı zamanda her şeyin bilincindedirler. Fakat toplum olarak şunu göz ardı ediyoruz; çocuklar da olgun davranacaksa çocukluk yapacak kim kalır geriye? Masumiyetten bahsediyoruz çocuğunda masumiyeti yok olursa, masum olarak nitelendirebileceğimiz kimler kalır geriye?

Şirin’in “*televizyonun abecesi yoktur*” sözü de benzeri durumlara dikkat çekmek içindir. Televizyonun abecesi olmadığı için onu herkes kolaylıkla anlayabilir ve kendince yorumlarda bulunabilir (Şirin, 2006). Televizyon; çocuk, genç ve ya yaşlı fark etmez okuma yazma bilen veya bilmeyen herkese hitap ediyor ve içeriğindeki milyonlarca bilgiye anında ulaşılıyor. Televizyonu kullanmak için ayrıca bir çaba sarf etmeye de gerek yoktur. Tek yapmamız gereken şey uzaktan kumanda ile zapping (kanal değiştirme) yapmaktır. Bu nedenle televizyona herkes kolaylıkla ulaşabilir ve kolaylıkla ulaşılabilir olduğu için çocukları televizyonun zararlı etkilerinden korumak

güçleşir. Çünkü çocuklar için yayımlanan programın eğlenceli ve ilgi çekici olması yeterlidir. Onlar yarar zarar muhakemesi yapmazlar. Bir süre sonra bu etkilerin farkında olmadan televizyon izleyen çocuğun hayatına, yayımlanan programın içeriğinde gizli olan “subliminal mesajlar” yön vermeye başlayacaktır. Bu tarz mesajlar özellikle reklamcılık ve propaganda alanlarında kullanılmakla beraber bu mesajlar en çok medya patronlarının işine yaramaktadır. Çünkü onlar çocukları sadece ticari bir meta olarak düşünmektedirler ne yayımlasam daha çok izlenir veya şu ürünü nasıl yayımlasam daha çok dikkat çeker ve alım isteğini artırır düşüncesi ile program yaparlar (Karaca vd., 2007). Yani sadece bir dertleri vardır oda daha çok parayı nasıl kazanabilirim düşüncesidir. Bu durumlar birleşince medya gençler arasında moda denilen kavramı ve marka tutkusunu ortaya çıkarmaktadır. Ardımızdan gelen nesil bu kavramlar ile sadece tüketime özendirilmektedir. Bu durum ise yeni neslin gelecek anlayışını törpülemektedir. Üretim yerine tüketim odaklı bir nesil kime ne gibi bir fayda sağlayabilir düşünmek gerekir.

İnsanların medyayı bilinçsizce kullanmaları, bulunduğumuz çağın gerekleri nedeniyle medya araçlarını hayatımızdan çıkaramamakla beraber o araçlara bağlı yaşıyor oluşumuz birde bizler medya araçlarına bu denli bağılyken, çocukları medya araçlarından uzaklaştırmanın neredeyse imkânsız oluşu gibi nedenler medya bilinci oluşturmanın gerekliliğini her geçen gün daha da arttırmaktadır. Medya bilinci ise ancak medya okuryazarı olmakla sağlanabilir. Medya okuryazarı olan bir bireyin özellikleri şöyledir; medyayı doğru okuyan gördükleri ve izlediklerini sorgulayan, yorumlayıp içselleştiren, eleştirel bir gözle değerlendiren, analiz ve sentez kabiliyeti gelişmiş bireylerdir (Kılınç & Kılınç, 2014).

Medya okuryazarlığı kapsamında, çocukları ekran karşısında pasif birer alıcı konumundan çıkarıp, televizyonun zararlı etkilerden koruyabilmek adına aileler ve öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Okuryazarlık eğitimi sadece okulda öğretmenler tarafından verilip biten bir süreç değildir. Evde aileler tarafından da bu eğitimin desteklenmesi gerekmektedir. Özellikle okuryazarlık eğitimine sahip olan aileler çocuklarını bebeklikten itibaren yönlendirdikleri için daha bilinçli nesiller yetişecektir. Bu nedenle geleceğin ailelerini kuracak olan çocukların çok iyi bir şekilde

medya okuryazarlık eğitimini almaları gerekir (Altun, 2009). Lakin yapılan araştırmalar, öğretmenlerin ders hakkında daha fazla bilgilendirilmeleri ve hizmet içi eğitim almalarının gerekliliğini ortaya koymuştur (Altun, 2009). Çünkü yeni bir ders olan medya okuryazarlığı ile ilgili öğretmenlerin tam bir bilgisi bulunmamaktadır. Dersin amacını anlayamayıp ne yapacağını ve ne anlatacağı konusunda bilgi düzeyi istenen düzeyde olmayan bir öğretmenin öğrencilere bu konuda fayda sağlaması düşünülemez. Televizyonun zararlarını en aza indirmek adına ve okul aile işbirliğinin sağlanabilmesi için; öğretmenler, aileler ve çocukların hepsine birden medya okuryazarlığı eğitimi verilmelidir. Medya bilinci oluştuktan sonra çocuklar programları seçerek izleyebilirler. Böylelikle hem ailenin içi rahatlayacaktır hem de çocuklara televizyonu ve diğer medya araçlarını yasaklamaya gerek kalmayacaktır. Onlara bir şeyleri yasaklamak yerine medya araçlarını doğru bir şekilde kullanabilmeyi öğretmek her daim büyük faydalar sağlayacaktır.

Görüldüğü gibi toplum tarafından göz ardı edilen ve önemsiz bir şeymiş gibi düşünülen televizyonun birçok önemli etkisi bulunmaktadır. Bu etkiler önceden belirlenmez ya da önlemler alınmasında geç kalınır ise; çocuklarda birçok yönden (dikkat eksikliği, obezite riski, ruhsal çöküntü vs.) uzun vadede sorunlar meydana gelebilir. Uzun vadede oluşabilecek daha büyük sorunların giderilmesinde alınacak tedbirlerde bir nebzede olsa yol gösterebilmesi amacıyla yapılan bu çalışmanın problem cümlesini “Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin televizyon kullanım alışkanlıkları çeşitli değişkenlere göre farklılık göstermekte midir?” sorusu oluşurmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı; Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin televizyon kullanım alışkanlıkları ve televizyon izlemenin üzerlerindeki etkisinin belirlenmesidir.

Bu amaçtan hareketle aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır:

- Genel Tercihler ve Düşünceler:
 - Öğrencilerin televizyon izlemenin fayda/faydalarına yönelik düşünceleri nelerdir?

- Öğrencilerin televizyon izlemenin zarar/zararlarına yönelik düşünceleri nelerdir?
- Öğrencilerin televizyon izlemenin önemine yönelik düşünceleri nelerdir?
- Öğrencilerin izlemeyi en çok tercih ettikleri televizyon programları hangileridir?
- Öğrencilerin dizi film ve çizgi film haricinde izlemeyi en çok sevdiği programlar nelerdir?
- Öğrencilerin dizi film ve çizgi film haricinde izledikleri programları tercih etme nedenleri nelerdir?
- Öğrencilerin dizi film ve çizgi film haricinde izledikleri programlarda hangi sahneler akıllarında kalmaktadır?
- Öğrencilerin dizi film ve çizgi film haricinde izledikleri programlar onları duygusal olarak nasıl etkilemektedir?
- Diziler:
 - Öğrencilerin izlemeyi tercih ettikleri dizi filmler hangileridir?
 - Öğrencilerin dizi film izleme nedenleri nelerdir?
 - Öğrencilerin dizi filmlere yönelik gerçeklik algıları nasıldır?
 - Öğrencilerin izledikleri dizi filmlerde akıllarında kalan ifadeler nelerdir?
 - Öğrencilerin izledikleri dizi filmlerde hangi sahneler heyecanlandırmaktadır?
 - Öğrencilerin izledikleri dizi filmlerde hangi sahneler üzmektedir?
 - Öğrencilerin izledikleri dizi filmlerde hangi sahneler öfkelenmektedir?
- Çizgi Filmler:
 - Öğrencilerin izlemeyi tercih ettikleri çizgi filmler hangileridir?
 - Öğrencilerin tercih ettikleri çizgi filmleri izleme nedeni nedir?
 - Öğrencilerin tercih ettikleri çizgi filmlerde etkilendikleri karakterler hangileridir?
 - Öğrencilerin, çizgi filmlere ve çizgi film karakterlerine yönelik gerçeklik algıları nasıldır?
 - Öğrencilerin izledikleri çizgi filmlerde hangi sahneler heyecanlandırmaktadır?
 - Öğrencilerin izledikleri çizgi filmlerde hangi sahneler üzmektedir?

- o Öğrencilerin izledikleri çizgi filmlerde hangi sahneler öfkelenmektedir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Hoşumuza gider ya da gitmez, insanlar görseli, basılı yayıma tercih etmektedirler. Bu nedendir ki, içinde bulunduğumuz çağın elektronik çağ olması ve bu çağın birçok gereksinimi de beraberinde getirmesi nedeniyle televizyona olan ilgi reddedilemeyecek büyüklüktedir (Bennett 2000: 58; akt: Özarslan ve Nisan, 2011). Araştırmacılar da yapmış oldukları çalışmalar ile bu durumun doğruluğunu kanıtlamışlardır. 20. yüzyılın ortalarından itibaren çocuklar ve yetişkinler açısından en önemli boş zaman değerlendirme aracının televizyon olduğu dile getirilmektedir. Bu durumun oluşmasında; çocuk, genç ya da yaşlı fark etmez, bireylerin televizyona kolaylıkla erişim sağlayabilmesi etkili olmuştur (Ünal ve Durualp, 2012).

Birçok sosyal bilim uzmanı tarafından televizyon; zamanımızı çalan bir hırsız ya da modern zamanlarda insanların günlük telaşlarından kaçmak için kullandığı bir araç olarak tasvir edilir. Cemil Meriç ise televizyonu şu şekilde tasvir etmiştir: “*Şuuru iğdiş edilmiş, hiçbir zaman okumak ve düşünmek alışkanlığı kazanmamış sokaktaki adam için icat edilmiş bir nevi afyondur televizyon*” (Öztürk, 2002). Şirin ise (2006) daha çok; Psikolog Bronfenbrenner’in de yapmış olduğu gibi televizyonun sebep olduklarından daha çok engellediği şeylere dikkat çekmeye çalışmaktadır. Çünkü televizyonda zapping yaptıktan sonra hayat duruyor, yüzdeki ifadeler siliniyor, akıllarda kalan tek şey ise izlenen program ve bu programdan elde edilen doyum yani hazdır. Bu nedenle televizyon kimi insanlar için arkadaş, kimileri için günlük sıkıntılardan kaçış ve rahatlama aracı, kimileri için mutluluğun kaynağı iken çocuklar için kolay ulaşılabilen bir eğlence aracı ve oyuncaktır (Erdoğan vd. 2015; Kırık 2013). Bu durum toplumda ve ailede iletişimsizlik sorununu günden güne arttıracaktır (Mora, 2011: 153). Buradaki iletişimsizlikten en büyük zararı görecekt olanlar ise her zaman olduğu gibi çocuklar olacaktır.

Yapılan araştırmalar sonucunda televizyonun etkilerine en çok maruz kalan kesimin çocuklar olduğu sonucuna varılmıştır. Çocuklar televizyon izleme süresi bakımından yetişkinlerden geri kalmamaktadırlar (Ünal ve Durualp, 2012).

Çocukların üç yaşından itibaren aktif bir televizyon izleyicisi olduğu bilinen bir gerçekken, en fazla televizyon 10-14 yaş aralığındaki dönemde gerçekleşmektedir (Kalan, 2010). Çocuklar televizyonu sevimli bir oyuncak olarak görmektedirler ve bu durumun sonucu olarak oluşabilecek tehlikelerin farkında değildirler. Zamanla tehlikelerin önüne geçilmek istense dahi, başta alınmayan tedbirler nedeniyle daha sonraları birçok kontrol sorunu yaşanacaktır.

Yapılan bu çalışma ile beraber; çeşitli değişkenler yardımı ile çocukları televizyona iten sebepler ve televizyon ile geçirmiş oldukları zaman, televizyonda izlemiş oldukları programlar ve bu programlar aracılığı ile maruz kaldıkları görüntüler, çocukların televizyonu yararlı bulup bulmadıkları, televizyonun öneminin ne olduğu gibi birçok soruya mülakat yöntemi kullanılarak cevap aranmıştır. Bu çalışma ile öğrencilerin televizyon kullanım alışkanlıkları tespit edilmeye çalışılacaktır. Böylece araştırmanın sonunda elde edilecek veriler, televizyonun olumsuz etkilerinin giderilmesi amacıyla hazırlanan stratejilerin geliştirilmesine yardımcı bir kaynak olarak kullanılabilir. Gelecekte bu konuyla ilgili yapılacak olan çalışmalara da ışık tutabilir. Bunlara ilave olarak yapılacak bu araştırmanın sonuçları, RTÜK'ün ortaöğretim öğrencilerine yönelik hazırlanan programları denetlemesinde yardımcı olabilir. Özellikle bu çalışmanın sonuçları şiddet olaylarının her geçen gün daha fazla yaygınlaştığı, bize ait olmayan kültürel değerlerin her geçen gün biraz daha bizimmiş gibi TV'de sunulduğu günümüz Türkiye'sinde; ebeveynlerin çocukların televizyon kullanım alışkanlıklarını denetleyebilmelerine ve bu alışkanlıkları kontrol edebilmelerine yardımcı olabilir.

1.4. Varsayımlar

Yapılmış olan çalışma üç temel varsayımdan hareketle hazırlanmıştır;

1. Televizyonun bireyler üzerinde olumlu ve olumsuz etkileri olduğu
2. Örneklem grubunun benzer kültürel değerlere sahip olduğu
3. Ölçeği cevaplandıran örneklem grubunun ölçek sorularına doğru, tutarlı ve içten cevaplar verdikleri varsayımları baz alınmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Yapılan bu araştırma ortaöğretim öğrencilerinin televizyon kullanım alışkanlıklarının belirlenmesiyle sınırlıdır. Araştırma; çalışma evrenini temsil edebilecek nitelikte olan Vali Metin İlyas Aksoy Ortaokulu ve Şehit Astsubay Uğur Fethi Özdemir Ortaokullarından oluşan iki okul ile sınırlı kalmıştır. Ayrıca araştırma öğrenci görüşleri ile sınırlı kalmıştır, okul müdürü ve de ailelerin görüşlerine değinilememiştir. Son olarak araştırma yalnızca 2016–2017 eğitim-öğretim yılını baz almaktadır.

1.6. Tanımlar

Çocuk: Hukuk sistemimizde, Çocuk Koruma Kanunu'nda öne sürülen noktalar ile birlikte daha erken yaşta ergin kılınmış olsa dahi 18 yaşını bitirmiş olan kişi olarak belirtilmiştir. Ayrıca Türk Ceza Kanununa göre 18 yaşını doldurmamış olan kişi çocuk olarak kabul edilir (hukukihaber.net).

Enformasyon: Sözlükteki anlamı bilgilendirme ve haberleşmedir. Basılı ve ya elektronik araçlar yardımıyla yayılım gerçekleştirilen bilgileri ifade eder (Şahin, 2014: 25).

Gelişim: Canlı varlıkların, tüm yaşamları boyunca geçirdikleri ileri ve geriye dönük tüm değişimleri içeren kavramdır (Topses, 2006).

Medya: İnsanoğlunun iletişim serüveninden ortaya çıkan araçların tümüne birden “kitle iletişim araçları” ya da günümüzdeki popüler adı ile “medya” denilmektedir (Avcı, 2010).

Medya okuryazarlığı: Medya okuryazarlığı kavramı yarım yüzyıldır ortak kullanımdadır (Önal, 2007). Lakin nasıl tanımlanması gerektiği konusunda bazı anlaşmazlıklar söz konusudur (Barut vd., 2016). Medya okuryazarlığını; Kellner ve Date (2007) okuma, yorumlama, metin üretme ve kullanma becerilerini kazanabilmek olarak tarif ederken, Barut ve arkadaşları (2016) farklı biçimlerde oluşturulan medyayı

anlayarak analiz edebilme, çözümleyebilme ve değerlendirebilme bir yandan da yeni bir medya oluşturarak iletibilme becerisini geliştirmeyi amaçladığını düşünür. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ve Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) ise "*yazılı ve yazılı olmayan, büyük çeşitlilik gösteren formatlardaki mesajlara ulaşma, bunları özümleme, değerlendirme ve iletme yeteneği kazanabilmek*" olarak tanımlamıştır (Barut vd., 2016).

Subliminal Mesaj (Bilinçaltı Mesajı): Başka bir objenin içine gömülü olan bir işaret ya da mesajdır ve normal insan algısı limitlerinin altında kalmak, o anda fark edilmemek üzere tasarlanmıştır (www.huseyingunor.net, www.eksisozluk.com).

Televizyon: Televizyon toplumun kültürel, ekonomik, siyasal ve teknolojik yapısının ortak ürünüdür (Erdoğan ve Alemdar, 2001:169). Günümüzde gerçekleştirilmiş bulunan birçok icattan daha yeni bir gelişmedir (Çamurdan, 2007). Televizyon 21. yüzyılın en güçlü medya aracıdır (Özden, 2006).

Çoğu insan sinema ve televizyonun aynı sistemle çalıştığını düşünmektedir. Lakin her medya aracının farklı bir sistemi vardır. Televizyon ve sinemanın ortak noktası görüntüyü toplayıp yansıtmaktır. Hâlbuki bu medya araçları birbirlerinden oldukça temel farklarla ayrılır. Farklı buluşlar ile geliştirilmişlerdir. Sinema, temelde mekanik bir teknolojidir. Televizyon ise mekanik sistemlerle oluşturulmaya çalışılmış olsa bile herhangi bir sonuç elde edilememiştir. Televizyon elektronik sistemlerle oluşturulmuş bir teknolojidir (MEB, 2011).

Vizyon: Uzak Hedef

Zapping: Televizyon izlenirken kanalların hızlı hızlı geçilmesi anlamında kullanılmaktadır.

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Çocuk Gelişimi Ve Toplumsallaşma Süreci

İnsanoğlu gelişime hazır bir varoluş ile dünyaya gelmiştir. İnsanoğlunu diğer canlılardan ayıran özellikte bu varoluş nedeniyle karşımıza çıkan gelişim ilkeleridir. Bu gelişim ilkelerine uygun olarak birey diğer insanlara benzer, aynı zamanda bu ilkeler sayesinde diğer insanlardan farklı bir kişilik oluşturur (Babacan, 2000: 19). Oluşturmaya çalıştığı bu kişiliği ise kalıtım, çevre ve zaman etkilemektedir.

“On yaşında gonca güldür açılır

On birinde ab-ı hayat içilir

On ikide boyu beli seçilir

On üçünde meh-i tabana benzer” (Kılıç, 2013: 3).

Aşık Ömer’in dizelerinde de görüldüğü üzere her yaş gurubunun kendine özgü gelişim özellikleri bulunmaktadır. Bu nedenle yapmış olduğumuz araştırmanın gereği olarak, çocukların kişiliklerinin oluşumundaki farklı etkenler bilinerek işe koyulmak önem arz eder. Yapmış olduğumuz araştırmada en doğru sonuçlara ulaşabilmek adına, söz konusu 5. sınıf öğrencilerinin (9-11 yaş aralığı) içinde yer aldıkları gelişim dönemlerini detaylı bir şekilde incelememizin bizlere fayda sağlayacağını düşünmekteyiz.

2.2. Gelişimde Temel Kavramlar

Gelişim: En genel tanımıyla gelişim; organizmanın döllenmeden başlayarak tüm hayatı boyunca yaşa bağlı olarak devam eden bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönden geçirmiş olduğu ileriye ve geriye yönelik bütün olumlu ve olumsuz değişimleri içeren bir kavramdır (Topses, 2006: 22; Başaran, 2000: 21-23; Bee ve Body, 2009: 40).

Gelişim bir değişim süreci olarak kendini gösterir. Organizma büyür, büyüdükçe değişir, böylelikle kendinden beklenen görevleri yerine getirebilecek düzeye ulaşır. Lakin değişimin yönü her zaman ileriye yönelik olamayabiliyor geriye yönelikte olabildiği gibi sürekli olumlu yönde olacak diye bir kural da yoktur olumsuz yönde de olabilir.

Büyüme: Gelişimin temel kavramlarından biri olmakla birlikte canlı varlıkların genel olarak anatomik (bedensel) yönü ile ilgilenir. Büyüme organizmada yapısal artışı ve bedensel değişimleri ifade etmektedir. Başka bir deyişle bir durumdan başka bir duruma geçme esnasında yaşanan değişiklikleri, vücuttaki niceliksel değişimleri yani vücudun boy, kilo ve hacim artışını (fiziksel özellikler) ifade etmektedir (Topses, 2006).

Olgunlaşma: Canlılar kalıtsal olarak hali hazırda vücutlarında potansiyel bir donanımla dünyaya gelirler. Bu donanıma uygun olarak her canlının kendinden beklenen işlevleri yerine getirebilmesi sürecidir. Bu süreç öğrenme sonucu gerçekleşmez yani olgunlaşma öğrenme yaşantılarından bağımsız ve kalıtımın etkisiyle oluşan biyolojik değişimlerdir. Canlı organizmasında bulunan potansiyel güçlerin (gizil güçler) zaman içinde kalıtım ve çevre değişkenlerinin etkileşimleri sonucu oluşan ürünlerdir (Topses, 2006; Başaran, 2000). Olgunlaşma sürecine; bilişsel süreçlerde olgunlaşma yani çarpım tablosunu ezberleyebilecek seviyeye gelmek, yürüme eylemi ve ya konuşma işlevini yerine getirebilmek vs. örnek olarak gösterilebilir.

Hazırbulunuşluk: Bireylerin belirli davranışları gösterebilmeleri için gerekli olan donanımları içermektedir. Bu donanımlar fizyolojik ve psikolojik yeterliliklerdir. Olgunlaşmaya ek olarak önceki öğrenmeler, ilgiler, tutumlar, güdülenmişlik düzeylerinin de katkısıyla oluşan doğal bir sonuçtur. Buradan da anlaşılacağı üzere hazırbulunuşluk, olgunlaşmaya göre daha geniş bir kavramdır (Topses, 2006; Başaran, 2000).

Öğrenme: İnsanın doğası gereği amaçları bulunmaktadır. Bu amaçlar; biyolojik açıdan kendi yaşamını devam ettirmek iken tür olarak ise soyunu sürdürmektir. Bu nedenle insan, yaşamı boyunca bir şeyleri öğrenmek zorundadır. Öğrenmenin bilinen

en yaygın tanımı ise şöyledir; “*bireyin çevresiyle etkileşimi sonucu meydana gelen nispeten kalıcı izli davranış değişiklikleridir.*” (Topses, 2006; Başaran, 2000).

Öğrenmenin gerçekleşmesi yani bir davranışın kalıcı bir şekle sahip olabilmesi için, organizmanın gerekli olgunlaşmaya sahip, hazırbulunuşluk düzeyinin yeterli ve bunlar ile birlikte çevre ile etkileşime girerek ve de yaşantılar kazanarak davranış ortaya konulması gerekmektedir (Topses, 2006; Başaran, 2000).

2.3. Gelişim İlkeleri

- Gelişim ilkeleri içerisinde en çok tartışma konusu olan gelişimin süreklilik gösterip göstermediği konusudur. Gelişim bir yerde son bulmaz doğum ile başlar ölüncüye değin devam eden bir süreç olmakla birlikte, belli başlı aşamalarda (dönemlerde) gerçekleşir (Bee ve Body, 2009: 42-43). Yani gelişim sürekli aynı hızda ilerlemez bazen yavaş bazen de hızlı ilerleme kaydeder. Örneğin bebeklik dönemi çok hızlı olan gelişim 2-6 yaş arasında yavaşlar (Başaran, 2000: 27).

- Gelişim bir bütündür, insan vücuduna dayalı olan sistemlerden (boşaltım, dolaşım, solunum vs.) herhangi birinde oluşan gelişim geriliği ya da hastalık öbür alt sistemleri de etkiler (Başaran, 2000: 25)

- Gelişimde bebek emeklemeden yürümeye başlayamaz öncelikle bu evreyi atlattırması gerekmektedir. Bu örnekte de görüldüğü üzere gelişim nöbetleşe devam eder (Başaran, 2000: 25).

- Gelişim kalıtım ve çevre etkileşiminin ürünüdür bu durumun en güzel örneği, H. J. Müller, H. Newman, Mc Nemar ve Havard gibi araştırmacılar tarafından gerçekleştirilen, kalıtım ve çevre değişkenlerinin etkisini ölçmek amacıyla yapılan araştırmadır. Araştırma tek ve çift yumurta ikizlerinin aynı ve farklı çevrelerde yetişmiş olanları üzerinde gerçekleştirilmiştir. 15 yılı aşkın bir süre, bu kişiler izlenerek çevrenin zekâ değişkenini etkilediği gözlemlenmiştir. Aynı çevrede yaşayanlar arasındaki benzerlik yüksek iken farklı çevrede yetişenler arasında ise düşük benzerlik olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Topses, 2006: 33-39)

• Gelişimde bireysel ayrılıkların bulunması, her insanın kendine özgü gelişim biçiminin bulunması nedeniyledir. Lakin en temel belirleyici, çevredir. Zekâ düzeyi aynı olan öğrenciler sınavlar da farklı notlar alabiliyorlar bu durum gelişimin farklı bir şekilde ilerlediğini göstermektedir (Başaran, 2000: 27; <http://egitimbilimlernotlari.com>).

• Gelişimde bir davranış belli bir dönemde kazanılmadığında bir daha kazanılması esnasında güçlükler görülebilmektedir. Bu nedenle gelişimin kritik dönemleri bulunmaktadır (<http://egitimbilimlernotlari.com>).

2.4.Ortaokul 5. Sınıf (9-11 Yaş) Öğrencilerinin Gelişim Özellikleri

Bu çalışmada genel olarak bütün yaş gruplarının gelişim özelliklerini vermek yerine araştırmamızın örneklemini oluşturan ortaokul 5. sınıf öğrencilerini yani 9-11 yaş aralığında yer alan çocukların gelişim ve öğrenme özelliklerini inceleyip araştırmamız için konuyu bir miktar sınırlandırılacaktır. Bunu yapmamızdaki amaç ise sadece işimize yarayacak olan bilgiler eşliğinde araştırmamızı sürdürüp daha sağlıklı sonuçlara varabilmektir.

Bu yaş gurubu öğrenciler 4+4+4 sisteminde öğretimin ikinci basamağı olan ortaokul grubunun ilk aşamasında yer almaktadırlar. Bu yaş gurubu çocukların ilk olarak gelişim dönemlerini inceleyeceğiz. Bu yaş gurubu çocuklar bilişsel gelişim basamaklarına göre son çocukluk ve sosyal gelişim basamaklarına göre ise erinlik (orta çocukluk) yıllarını kapsayan bir geçiş sürecinde yer almaktadırlar (Demir, 2013). Bu yıllar 6-14 yaş aralığını tamamen kapsamaktadır ve kendi içinde üç guruba ayrılmaktadır. Birinci gurup 6-8 yaş aralığı, ikinci gurup 9-11 ve son olarak üçüncü gurup 12-14 yaş aralığında yer almaktadır. Biz de ele aldığımız örneklemin içinde bulunduğu 9-11 yaş aralığını göz önünde bulundurarak bu dönemlerin gelişim alanlarını;

- Bedensel Gelişim
- Bilişsel Gelişim
- Toplumsal ve Kişilik Gelişimi

- Dil Gelişimi
- Devinimsel (Motor) Gelişim
- Benlik Gelişimi
- Ahlak Gelişimi
- Duygusal Gelişim başlıkları altında değerlendireceğiz.

2.4.1.9-11 Yaş Dönemi Çocukların Bedensel Gelişimi

Bireylerin sadece psikolojik yönden gelişim göstermediği bilinen bir gerçektir. Birçok yönden gelişim gösteren birey bir bütün olarak değerlendirilecek olunur ise psikolojik olduğu kadar fizyolojik yönden de incelenmelidir. Ayrıca bu incelemeleri gerçekleştirirken gelişimde bireysel farklılıklar olduğunu unutmayıp, onu kuramın temeline koyarak değerlendirmelerimizi gerçekleştirmek daha sağlıklı veriler elde etmemizde yardımcı olacaktır.

Bireylerden bazıları düşük, bazıları normal, bazıları ise yüksek hızda gelişim gösterirler. Nitekim büyüme hızları farklılık gösterse de dönemler düzenlidir ve önceden tahmin edilebilir (Karakaş, 1997). Örneğin, bireylerin bedensel gelişimi 0-3 yaş arası dönemde çok hızlı olacakken, ortaokul yani 9-14 yaş arası dönemde büyük oranda durağan bir seyir izleyecektir. Gelişim lise yıllarında tekrar hız kazanacaktır. Bu şekilde ilerleme kaydeden gelişim faktörü her bireyde aynı hız ve yönde kendini göstermez. Nitekim bireylerde bedensel gelişim, “dönemsel” (devirli) bir süreçtir. Dönemselden anlatılmak istenen durum bedensel gelişimin sürekli aynı hızda olmadığıdır. Bireylerden bazıları daha erken bazıları ise daha geç bir dönemde bedensel gelişim evrelerini tamamlayacaktır (Karakaş, 1997; Başaran, 2000). Örneğin ortaokul basamağının ilk üç yılı çocukların boy ve kilo oranındaki gelişimi çok yavaş ve sakin bir şekilde gerçekleşirken, ortaöğretim basamağının ilk yılı yani erinlik döneminin başı olan dokuzuncu yaş ile birlikte bu alanlardaki durum çok hızlı bir şekilde gerçekleşir (Karakaş, 1997; Başaran, 2000).

Bedensel gelişimin bireyin davranışlarını hem doğrudan hem de dolaylı olarak etkilemesi bu gelişim alanının incelemeye tabi tutulmasında büyük bir etkiye sahiptir.

Doğrudan etkilemesinden kastedilen bedensel gelişimin bireylerin yaşantısında uzun vadede “neler yapabileceğini” belirlemesidir. Örneğin; yaş düzeyine göre bedensel olarak sağlıklı gelişim gösteren çocuklar, herhangi bir alanda verilen görev ve sorumluluğu yerine getirme konusunda sıkıntı yaşamayacaklardır. Lakin herhangi bir gelişimsel kaybı olan çocuklar örneğin; parmak kaybı veya sakatlık gibi sorunları olan çocuklar; akranlarıyla spor ve sosyal alanlarda eşit koşullarda olmadıkları için çevresindeki arkadaşları tarafından dışlanıp gruptan atılma ve spor faaliyetlerinden geri kalma gibi çeşitli sorunlar ile karşılaşacaklardır. Dolaylı olarak etkilemesinden kast edilen ise; bedensel gelişimde çıkabilecek bir sorun bireyin öz değerlendirmesini ve çevresine karşı düşüncelerine yön vermesidir. Bir önceki örnekte parmak kaybı ya da sakatlık yaşayan birey örneği ile ilişkilendirerek açıklayacak olursak; yaşanan aksaklıklar ve dışlanma durumu çocuğun uyum davranışlarını etkiler. Çocuğu sosyal olarak içe kapanık biri yapacak, çevresindekilere karşı tutumu ya da davranış şekilleri değişim gösterecek ve son olarak ağır depresyon durumları ile çocuk baş başa kalacaktır (Karakaş, 1997; Başaran, 2000; Topses; 2006).

Bedensel gelişim, çocukların hayatlarında neler yapabileceklerini belirlemek adına önemli ölçüde yarar sağlayacaktır. Çünkü hayatın her döneminde (okulöncesi, ortaokul, lise vs.) çocukların bedensel gelişimleri, onların yapabilecekleri işleri ve toplumda gösterecekleri tavır ve davranışları büyük ölçüde belirleyecektir (Başaran, 2000). Örneğin; bedensel gelişim için önemi bulunan açık hava egzersizleri ve çeşitli sporlar, çocukların hem bedence daha iyi gelişmeleri, hem sosyal yönden arkadaşlarıyla işbirliği içinde olmaları hem de birbirleriyle geçim yollarını öğrenmeleri bakımından yarar sağlayacaktır. Bunların yanında; bu dönemin sonlarına doğru gözle görülebilir şekilde önemi artacak olan cinsel gelişim için de bedensel gelişim evresinin sağlıklı bir şekilde atlatılması büyük önem arz edecektir (Özdemir, Arslangil, 2017: 214-215).

Bedensel gelişimin genel özelliklerine ve bireylere olası yansımalarına kısaca değindikten sonra, tezimizin esas konusunu oluşturan 9-11 yaş grubu çocukların bedensel gelişim açısından hangi dönemde olduklarını ve buldukları dönemin genel özellikleri şöyledir:

1. Bu yaş aralığındaki çocuklar son çocukluk ve erinlik dönemlerini kapsayan gelişim evrelerinin içinde yer alırlar (Kılıç, 2013; Başaran, 2000; Topses, 2006).

2. Kız ve erkek çocukların gelişim hızları birbirlerine göre farklılıklar gösterir. Kızlar erkeklere göre daha hızlı ergenliğe girdiklerinden, erkekler 9-10 yaşlarına kadar kızlara göre biraz daha iri ve uzun iken; 9-11 yaşlarında kızlarda boy ve kiloda daha hızlı bir gelişim görülür. (Başaran, 2000; Aydın vd, 2017: 69-70).

3. Erinliğe hazırlanılan bu dönemde üreme sistemi önceki dönemlere göre daha hızlı büyür (Başaran, 2000; Aydın vd, 2017: 69-70).

4. Bu dönemde erkekler kızlara nazaran daha hareketli ve enerjiktir. 9-11 yaşlarındaki öğrencilerin kasları hızla gelişme gösterdiği için egzersize ihtiyacı vardır. Bu nedenle olsa gerek özellikle erkek öğrenciler bedensel güç gerektiren top oynama, bisiklete binme, yüzme, paten ile kayma gibi çok çeşitli sportif faaliyetleri daha çok tercih ederler. (Aydın vd, 2017: 69-70; pdrgunlugu.net).

5. Çocuk el-kol koordinasyonu sağlanmaya çalışır bunu sağlanmaya çalışılırken bir yandan da küçük ve büyük kaslar gelişimini sürdürmeye devam eder. Bu gelişim sürecinde ilk olarak kollar ve bacaklar geliştiğinden beden uyumu zorlaşır bu nedenle sakarlıklar görülmeye başlar (Topses, 2006; Başaran, 2000; Kılıç, 2013; Aydın vd, 2017: 69-70).

6. Bu yaş grubu öğrencilerde görüş mesafesi olarak uzak, yakından daha iyidir (Aydın vd, 2017: 69-70).

7. Metabolizmada gerçekleşen gelişmelerle tiroit ve timüs bezlerinin yanı sıra öteki iç salgı bezlerinin de gelişimi sürmektedir. Metabolizmanın yeterince salgı üretememesi durumunda bedensel ve zihinsel gelişim yavaşlayacaktır (Başaran, 2000; Aydın vd, 2017: 69-70).

2.4.2.9-11 Yaş Dönemi Çocukların Bilişsel Gelişimi

İnsanları diğer canlılardan ayıran en büyük gelişimsel özellik bilişsel güçtür. İnsanlar bilişsel güçleriyle, diğer canlıları egemenliği altına alır, olumsuz koşullar ile başa çıkmaya çalışır, tarihi ve kültürel değerler üretirken bir yandan da teknolojik faaliyetlerde bulunurlar (Başaran, 2000: 71). Bütün bunlarla yapılmaya çalışılan şey, doğaya karşı üstünlüğü yakalayarak yaşamı kolaylaştırmaktır.

Biliş sözcüğü; varlığı, evreni öğrenmeyi ve anlamayı kapsayan zihinsel faaliyetler olarak değerlendirilir. Biliş bir sözcük olarak içinde şu süreçleri barındırır:

- Algılama: İnsanların çevresinde olup bitenleri duyu organları aracılığı ile alıp anlamaya çalıştığı bilişsel girdilerdir (Başaran, 2000: 76-77; Karakaş, 1997: 5-6).
- Bellek: Algısal bir güç olan bellek insanların algıladığı şeyleri zihninde depolamasıdır (Başaran, 2000: 76-77; Karakaş, 1997: 5-6).
- Muhakeme (Yorumlama): Bilgiden belirli bir anlam çıkarmak ya da bilgiyi bir sonuca varmak amacıyla kullanabilmektir (Başaran, 2000: 76-77; Karakaş, 1997: 5-6).
- Düşünme: Algıları kullanarak bir konu hakkında bir görüş veya çözüm üretebilmek, bilgi vermek ya da o konuda sonuca ulaşmaya çalışmak gibi bilişsel girişimler düşünme sürecinin içeriğini oluşturur (Başaran, 2000: 76-77; Karakaş, 1997: 5-6).
- Kavrama: herhangi bir bilginin birden fazla yönünü ele alarak bu yönler arasındaki yeni ilişkileri tanıyabilmektir (Başaran, 2000: 76-77; Karakaş, 1997: 5-6).

İnsanların bilişsel çerçeveleri değerlendirilirken en önemli faktör zekâ olarak düşünülür. Lakin zekâ kadar buldukları yaş gurupları, kalıtları, çevre ve zaman faktörleri de büyük önem arz etmektedir. Bu nedenledir ki Piaget bilişsel gelişimi biyolojik ilkelere göre açıklar. Ayrıca bilişsel gelişimi kalıtım ve çevre arasında gerçekleşen sürekli etkileşimin doğal sonucu olan bir ürün olarak değerlendirmiştir. (Karakaş, 1997; Topses, 1997; Veysel vd, 2011; Kılıç, 2013; Başaran, 2000). Piaget'e göre bilişsel gelişim süreci şu öğelerin bütünlüğünden meydana gelir:

Olgunlaşma: Piaget olgunlaşmayı öncelikle fiziksel büyüme ile ilişkilendirirken, fiziksel gelişimin ise zihinsel gelişmeyi sağladığını dile getirmektedir. Örneğin:

öğrenci matematiksel işlemleri gerçekleştirebilmek amacıyla öncelikle belli bir yaşa ulaşmalıdır. Yani organizma boy ve kilo olarak belli bir fiziksel büyümeyi gerçekleştirmek zorundadır. Yaklaşık 6-7 yaşlarına gelindiğinde zihinsel faaliyetler gelişerek matematiksel işlemler çocuklar tarafından öğrenilme düzeyine ulaşır (Sönmez vd., 2011; Topses, 2006; Başaran, 2000; Demir, 2013; Karakaş, 1997, Özdemir ve Arslangilay, 2017).

Yaşantı (Deneyim): Çocuğun çevresiyle gerçekleştirmiş olduğu çeşitli etkileşimler sonucu olarak oluşturduğu; alıştırma, yaşantı ve deneyimlerin ürünüdür. Çocuklar yaşamları boyunca çeşitli deneyimler kazanırlar. Bu deneyimler neticesinde bilişsel yapılar ve şemalar oluştururlar. Oluşturulan bilişsel yapılar iş ve eylemlerin ürünüdür. Şema ise çocukların çevresindeki nesnelere, olayları ve olguları tanıyabilmek adına zihninde oluşturduğu algı çerçevesidir. Örneğin bireyin “kar” kavramının ne anlama geldiğini ve neyi temsil ettiğini bilmesi için gerekli olan şema ancak onu görmesi ile oluşacaktır. Görüldüğü üzere yaşantı zihinsel gelişimi arttırır. Çocuklar geçirdikleri yaşantı ve çevre ile etkileşimleri sonucu gelişme gösterdikleri için; yaşantılarını düzenli bir biçimde örgütlemeleri ve dengede bulundurmaları önem taşımaktadır (Sönmez vd., 2011; Topses, 2006; Başaran, 2000; Demir, 2013; Karakaş, 1997, Özdemir ve Arslangilay, 2017).

Sosyal etkileşim (Toplumsal Aktarma): Çocuğun arkadaş ve oyun ilişkileriyle birlikte yaşadığı toplumla da gerçekleştirmiş olduğu her türlü iletişim metodu zihinsel gelişimini etkiler. Toplumun genel olarak kültürünün çocuğa aktarılması ya da bazı sosyal geçişler de bilişsel gelişmeye ön ayak olur. Sosyal etkileşim kavramı genel olarak çocukların ailelerinden, öğretmenlerinden, arkadaşlarından, kitaplarından, televizyon ve internet gibi çok çeşitli alanlardan öğrendiklerini zihinsel olarak alma kapasiteleriyle alakalı bir kavramdır (Sönmez vd., 2011; Topses, 2006; Başaran, 2000; Demir, 2013; Karakaş, 1997, Özdemir ve Arslangilay, 2017)

Dengeleme: Zihin her zaman dengeleme eğilimindedir. Yeni genel bilgiler zihinde bir dengesizlik oluşturur. Bu dengesizlik durumu ise zihne bir gerilim olarak yansır. Gerilimin giderilmesi için dengesizlik yaşatan durumunun ortadan kaldırılması gerekir. Zihnin dengesizliği ortadan kaldırdığında denge oluşur ve öğrenme gerçekleşir.

Olgunlaşma, yaşantı ve sosyal etkileşim süreçleri belirli bir denge ve uyum ile kullanıldıklarında işlevsel sonuçlar verecektir (Sönmez vd., 2011; Topses, 2006; Başaran, 2000; Demir, 2013; Karakaş, 1997, Özdemir ve Arslangilay, 2017).

Çocuklar, duyu organları ile düşünmektedirler; lakin gözlemleri ve deneyimleri sonucunda birtakım yargılara varabilirler. Bilişsel gelişim çocukların akademik yaşantısını etkilediği kadar sosyal ve duygusal yaşantısını da etkiler. Bilişsel olarak algılama gücünü çeken bir birey etrafındaki insanların kınama durumları ile karşılaşabilir. Bu kınamalar zamanla çocuğu içe kapanık ve sosyal ilişkilerden uzak durmaya çabalayan bir birey yapacaktır. Bu durum hem akademik yönden ilerlemesini hem de sosyal yönden çocuğun kendini geliştirmesini engelleyecektir (Aydın vd, 2017: 98-100).

İnsanların bilişsel güçlerinin kalıtımla gelen kısmını ölçebilecek bir araç yoktur. Lakin insanların kalıtımla getirdikleri bilişsel güçlerinin (yeteneklerinin) yeterliliğe dönüşen kesimi zekâ testleriyle ölçülebilir. Yani insanların sorulan sorulara vermiş oldukları yanıtlara veya hal-hareket, tavır ve davranış şekillerine bakılarak bilişsel güçlerinin ne seviyede olduğu hakkında kestirimlerde bulunmaya çalışılabilir (Başaran, 2000: 79; Arslan, 2017: 14; Aydın vd, 2017: 98-100).

Bilişsel gelişim hakkında birçok psikolog, düşünür ve eğitim bilimci araştırmalarda bulunmuş ve de farklı yaklaşımlar üzerinde durmuşlardır. Bu kuramlar içerisinde en genel ve kabul gören John Piaget'nin kuramıdır. Bizde bu kuramı dikkate alarak, tezimizin esas konusunu oluşturan 9-11 yaş grubu çocukların bilişsel gelişim açısından hangi dönemde bulduklarına ve buldukları dönemin genel özelliklerine değineceğiz:

1- Bilişsel gelişim açısından bu yaş gurubu çocuklar somut işlemler döneminde yer alırlar (Sönmez vd., 2011: 142; Topses, 2006: 87-94; Başaran, 2000: 84; Demir, 2013: 112; Karakaş, 1997: 11-12; Özdemir ve Arslangilay, 2017: 215; Aydın vd, 2017: 84-100).

2- Somut işlemler döneminde olan çocuklar mantıksal düşünmeye başlarlar. Bir önceki dönemin özelliği olan objelerin renk ve boyutları gibi dış etkenler yerine, onların daha çok mantıken kavranabilecek olan büyüklük, uzay, hacim, sayı ve zaman

gibi iç özellikleriyle ilgili konularda mantık yürüteceklerdir. Lakin bu yaştaki çocuklar görmedikleri kavramlar hakkında mantık yürütmekte zorlanacaklardır (Sönmez vd., 2011: 142; Topşes, 2006: 87-94; Başaran, 2000: 84; Demir, 2013: 112; Karakaş, 1997: 11-12; Özdemir ve Arslangilay, 2017: 215; Aydın vd, 2017: 84-100).

3- Bu dönemdeki çocukların düşünce yapılarının başlıca özelliklerinden biri de gruplama yeteneğine sahip olmalarıdır. Çocuklar objeleri birkaç özelliğe göre sıralayıp sınıflandırabilirler (Sönmez vd., 2011: 142; Topşes, 2006: 87-94; Başaran, 2000: 84; Karakaş, 1997: 11-12; Özdemir ve Arslangilay, 2017: 215; akt: Demir, 2013: 111; Aydın vd, 2017: 84-100).

4- Korunum (herhangi bir objenin mekândaki konumu değişse bile özünün aynı kalacağı ilkesi) kazanmışlardır (Sönmez vd., 2011: 142; Topşes, 2006: 94; Başaran, 2000: 84; Demir, 2013: 112; Karakaş, 1997: 11-12; Özdemir ve Arslangilay, 2017: 215; Aydın vd, 2017: 84-100).

5- Bu dönemde çocuklar işlemleri tersine çevirebilirler. Bee ve Body'e (2009: 339) göre bu ilke "yani hem fiziksel eylemlerin hem de zihinsel işlemlerin tersine çevrilebileceğinin anlaşılması" durumu somut işlemsel dönemin en önemli özelliğidir. Bu ilkeyle çocuklar bütünden parçaya ya da parçadan bütüne ulaşabilirler ve parçalar arasındaki ilişkiyi daha iyi kavrayacaklardır (Sönmez vd., 2011: 142; Topşes, 2006: 87-94; Başaran, 2000: 84; Karakaş, 1997: 11-12; Özdemir ve Arslangilay, 2017: 215; akt: Demir, 2013: 111; Aydın vd, 2017: 84-100).

6- Bu dönemde çocukların dikkatlerini bir olaya yoğunlaştırma yetenekleri ve bellek kapasiteleri artar. Yine bu dönemde çocuklar, deneyimlerine dayalı olarak sebep-sonuç ilişkileri kurarlar. Ayrıca genel ilkelere ilişkin görüş geliştirilmeye de başladıkları görülür. Somut işlemler döneminin son aşamasına doğru, özel bir davranışın ardında çeşitli olası neden veya açıklamaların bulunabileceğini anlarlar. (Sönmez vd., 2011: 142; Topşes, 2006: 87-94; Başaran, 2000: 84; Demir, 2013: 111; Karakaş, 1997: 11-12; Özdemir ve Arslangilay, 2017: 215; Aydın vd, 2017: 84-100).

7- Yavuzer'e göre "bu dönemde, çocukların en büyük gereksinimlerinden biri kendi kişiliklerini bulmaları, kendi güçlerinin farkına varmaları ve kendi grupları içinde kendi ilişkilerini geliştirebilmeleridir" (akt: Demir, 2013: 111). Aynı zamanda bu dönem için genel olarak söylenen durum çocukların benmerkezcilikten uzaklaşması

yaşlıları yani arkadaş çevresinin önem kazanmasıdır. İşlem öncesi dönemde çocuğun kendini dünyanın merkezinde görmesi, yerini çocuğun çevresinde yaşananlara duyarlılık geliştirmesine bırakacaktır (Sönmez vd., 2011: 142; Topses, 2006: 87-94; Başaran, 2000: 84; Demir, 2013: 111; Karakaş, 1997: 11-12; Özdemir ve Arslangilay, 2017: 215).

2.4.3.9-11 Yaş Dönemi Çocukların Toplumsal ve Kişilik Gelişimi

Toplumsallaşma; insanların buldukları toplumsal hayatın gereklerine uygun bir şekilde davranılmasını yani insanların topluma uyum sağlamasını ve bu uyum süreci içerisinde bireylere göre hareket edebilmeyi öğrenmesi olarak tanımlanır (akt. Demir, 2013).

Toplumsallaşma; toplumsal ve kültürel olan değerlerin tüm nesillere aktarılmasına olanak sağlayan ve hiç bitmeyen dinamik bir süreçtir. Nitekim ailede başlayan süreç; komşular, arkadaşlar, akrabalar ya da yabancılarla (market, mağaza, restoran çalışanları gibi) girilen iletişimler neticesinde toplumun her kesimine yayılacaktır. Yani kundakta başlayan iletişim ve toplumsallaşma sürecinin hayatın bütün alanlarına yayıldığını ve uzun bir süreç olduğunu söyleyebiliriz (Arslan, 2017: 127; Atak, 2017).

Toplumsallaşmanın vermiş olduğu bir gereklilik neticesinde insanlar zamanla birtakım kural ve kaidelere ihtiyaç duymuştur. Bu kural ve kaideler uygulandıktan bir süre sonra, bunlar içselleştirip değerler sistemi (kültür) oluşturulmuştur. Oluşturmuş oldukları bu değerler sistemi (kültür) üzerine kişiler yetiştirilmeye çalışılır. Bununla, toplumsal düzeni korumak ve toplumda huzursuzluk yaratılmasının önüne geçebilmek amaçlanmıştır (Arslan, 2017: 127; Coştu; 2009).

Toplumsallaşmada birçok etken rol oynamaktadır: sportif faaliyetler, grup çalışmaları, sorumluluk üstlenmek ve yerine getirmek, kültürel aktarım, değerler eğitimi, formal ve informal eğitim... bunların başlıcalarıdır. Toplumsallaşmada rol oynayan etkenler dikkate alındığında bu kavramın, gelişim alanlarının hepsiyle bir şekilde ilişki içerisinde olduğu görülmektedir. Yani gelişim başlığı altında açıklamış

olduğumuz gelişim dönemlerinin ya sebebi ya da sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum, insanın toplumsal bir varlık olmasından yani gelişim dönemlerini toplumsal hayatta gerçekleştirmesinden kaynaklanmaktadır.

Baymur (1972: 273) kişiliği; *“bir insanın bütün ilgilerinin, tutumlarının, yeteneklerinin, konuşma tarzının, dış görünüşünün ve çevresine uyum biçiminin özelliklerini içeren terim”* olarak açıklamıştır. Kişilik bireylerin doğuştan getirdikleri ve sonradan kazandıkları özelliklerin bütünüdür. Toplumsal bir varlık olan bireyi çevresindeki diğer insanlardan ayıran en önemli özellik kişiliktir. İnsan davranışlarının tüm yönlerini (ilgi, yetenek, değer, inanç, mizaç (huy), karakter, görüşler vs.) kapsar. Kişiliğin gelişimini kalıtım ve çevre belirlemektedir. Kalıtım ile gelen özelliklerin üstüne çevreden edinilen bilgiler eklenerek kişilik tam anlamıyla oluşur (Topses, 2006: 132; Demir, 2013: 136; Aydın vd, 2017: 126).

Kişilik kavramını açıklayan iki temel kuram vardır:

- Psiko-Seksüel Gelişim Kuramı (Freud)
- Psiko-Sosyal Gelişim Kuramı (Erikson)

2.4.3.1.Psiko-Seksüel Gelişim Kuramı

Kuramın temsilcisi olan Freud kişiliğin gelişmesinin altında yatan temel nedeni cinsellik ve bilinçaltı süreçlerinde aramıştır. İnsan davranışlarının temelinde bilinçdışı düşünce ve materyallerin bulunduğunu dile getirir ve bilinci kendi içinde üç temel bölüme ayırmıştır (Topses, 2006: 120-139-141; Aydın vd, 2017: 12):

- Bilinç: Farkında olduğumuz düşüncelerimizin, davranışlarımızın, hissettiklerimizin yani yaşadıklarımızın tamamını oluşturan bölümdür.
- Bilinçaltı (bilinç öncesi): Farkında olmadığımız ama biraz irdeleyince bilice çıkarabildiğimiz duygularımızın, hissettiklerimizin tamamını oluşturur.
- Bilinçdışı: bilincin dışında var olan ve özel bir takım teknikler uygulanmadığı sürece bilince çıkarılamayan duygu ve hislerimizin bulunduğu alandır.

Kişilik yapısının da kendi içinde üç bölümden oluştuğunu dile getirmiştir (Topses, 2006: 120-139-141; Aydın vd, 2017: 126):

1. **İd:** Kişiliğin en ilkel bölümüdür. İnsanların sınır tanımayan isteklerinin bulunduğu alanı oluşturur

2. **Ego:** Az çok bilinçli olunan yapılabilecek veya karşılanabilecek olan isteklerin bulunduğu alanı oluşturur.

3. **Süperego:** Bireyin aile ve toplumdan öğrenmiş olduğu gelenek-görenek, görgü ve ahlak kuralları gibi toplum yaşamında gerekli olan kuralların bulunduğu alandır. Burada birey çevresindeki insanların ne diyeceklerini ve nasıl tepki vereceklerini düşünerek hareket eder. Toplum kurallarına sıkı sıkıya bağlıdır.

Freud kişiliğin belirlenmesinde 0-6 yaş aralığının çok önemli olduğunu bu nedenle anne-baba tutumlarının çok önemli olduğunu vurgulamıştır. Çocukların gelişimlerini beş dönemde toplamıştır. Lakin biz konuyu sınırlandırmak amacıyla sadece tezimizin konusunu oluşturan çocukların içinde bulunduğu dördüncü dönemi yani Latent (Gizil) Dönemi (Topses, 2006: 143) inceleyeceğiz. Dönemin özellikleri şu şekildedir:

1. 6-11 yaş ile 11-12 yaş arası geniş bir evreyi içinde barındırır (Topses, 2006; 141-145; Aydın, 2014: 48; Külahoğlu vd, 2017: 128-13).

2. Freud bu dönemi çocukların cinsellikle olan bağlarının bastırıldığı dönem olarak kabul eder. Yani bu dönemde gizlilik söz konusudur (Topses, 2006; 141-145; Aydın, 2014: 48; Külahoğlu vd, 2017: 128-13).

3. Çocukların genel olarak yetenekli oldukları alanlar ile kendilerini çevreye kabul ettirmeye çalışması ve de yeni ilgi alanları arayışları daha çok ön plandadır (Topses, 2006; 141-145; Aydın, 2014: 48; Külahoğlu vd, 2017: 128-13).

4. Çocuk cinsellik içeren hiçbir konudan hoşlanmaz ve kendisini tamamen oyuna verir (Topses, 2006; 141-145; Aydın, 2014: 48; Külahoğlu vd, 2017: 128-13).

5. Fırtına öncesi sessizlik olarak tabir edebileceğimiz ergenlik öncesinde yaşanan bir durgunluk dönemidir (Topses, 2006; 141-145; Aydın, 2014: 48; Külahoğlu vd, 2017: 128-13).

6. Çocuklar bu dönemde benimsedikleri ve örnek aldıkları insanlarla özdeşim kurarlar. Özellikle televizyonda izledikleri karakterler ile özdeşim kurarlar (Topses, 2006; 141-145; Aydın, 2014: 48; Külahoğlu vd, 2017: 128-13).

7. Bu dönemde çocuk için önemli olan toplumsal değerlerdir. Yani süperego hızla gelişir (Topses, 2006; 141-145; Aydın, 2014: 48; Külahoğlu vd, 2017: 128-13).

8. Arkadaşlık ilişkileri önem kazanır (Topses, 2006; 141-145; Aydın, 2014: 48; Külahoğlu vd, 2017: 128-13).

9. Gerçeklik vurgusu bu yaş gurubu çocukta çokça rastlanan durumdur (Topses, 2006; 141-145; Aydın, 2014: 48; Külahoğlu vd, 2017: 128-13).

10. Bu dönem sağlıklı bir şekilde geçirilmezse çocuklar içsel dürtülerinin denetimini sağlayamazlar böylece enerjilerini yanlış yere yönlendirirler. Ya da dürtülerini aşırı denetim altına alarak kişilik gelişimlerini engellerler böylelikle obsesif karakter yapısına sahip olabilirler (Aydın, 2014: 48; Külahoğlu vd, 2017: 128-13).

11. İlkokuldaki çocuklara cinsel gelişim ile ilgili eğitim verilirse, çocuklar erinlik ve ergenlik dönemini daha kolay atlatabilirler (Ataç, 1991: 270; Aydın, 2014: 48; Külahoğlu vd, 2017: 128-131).

Freud'a göre organizmanın ihtiyaçlarının karşılanmamasının engellenme ve çatışma durumu olmak üzere iki temel nedeni vardır:

- Engellenme, organizmanın istediği şeye ulaşmasının engellenmesi durumudur. Çocuklar istedikleri bir şeye ulaşma konusunda engellendiklerinde birtakım tepkiler gösterirler. Öfke, kızgınlık, çeşitli kompleksler, bencilce tutumlar, çevreden kaçınma veya saldırganlık bu tepkilerin başlıcalarıdır. Ayrıca engellenme durumunda hayal kırıklığı ve üzüntü durumları oluşur.

- Çatışma, birbirine ters düşen iki güdünün rekabetidir denebilir. Örneğin; ders mi çalışmalıyım film mi izlemeliyim? Üç tip çatışma türü söz konusudur. Bunlar; yavaşma-yavaşma (iki güdüyü de aynı derecede ister), kaçınma-kaçınma (iki güdüyü de aynı derecede istemez), yavaşma-kaçınmadır (aynı anda hem çekici durum hem itici durum ortamda mevcuttur) (Topses, 2006: 144-145; Özdemir ve Arslangilay,2017: 220).

Engellenme ve çatışma durumlarıyla karşı karşıya kaldığımız zaman farkında olmadan bilincimizde savunma mekanizmaları oluşur. Bu mekanizma sayesinde olan kötü durumu daha alt düzeyde hasarla geçiştirebiliriz. Savunma mekanizmaları:

- *Mantığa bürüme (Rasyonelleştirme)*: Bu savunma mekanizması yapılmış olan kötü ya da utanç verici bir davranışa makul sebepler ve ya mazeretler bulmaya çalışarak, bireyin psikolojisini rahatlatmaya çalışır. Yaşanan olayları mantıklı ve makul göstermeye çabalar (Topses, 2006: 144-145; Özdemir ve Arslangilay,2017: 220).

- *Karşı tepki geliştirme (Reaksiyon Formasyon)*: Gerçekte hissedilen duygular bulunduğu ortamda uygun karşılanmayacağından, aksi yöne tavırlar sergilenmesiyle kendini gösterir. Çok acı çekip hayır aslında ben çok mutluyum demek gibi (Topses, 2006: 144-145; Özdemir ve Arslangilay,2017: 220).

- *Bastırma*: Bireyler uygun olmayan istek ve tavırları bilinçten uzaklaştırırlar. Cinsel arzular ve saldırganlık durumu bunlara örnek gösterilebilir. Bu güdüler toplumsal hayatta bize büyük sıkıntılar çıkarabileceği için bilinçaltına itilir ve bastırılır (Topses, 2006: 144-145; Özdemir ve Arslangilay,2017: 220).

- *Yansıtma (Projeksiyon)*: Bireyin kendisinde olan kusuru görmezden gelip onu başkasında aramasıdır. Kendi eksiklik ya da sorumluluklarını başkalarına yükler. Girmiş olduğu sınavları kazanamayan birinin “hiç şansım yok ben sınava girince soruları zorlaştırıyorlar” demesi örnek gösterilebilir (Topses, 2006: 144-145; Özdemir ve Arslangilay,2017: 220).

- *Gerileme*: Bazı isteklerin karşılanmaması durumunda ortaya çıkan kaygı ve doyumсузлук ile gelişim dönemlerinde geriye doğru ilerleme kaydedilmesi, yani olduğundan daha çocukça davranılmasıdır. Bir ergenin istediği durum gerçekleşmeyince 10 yaşındaki çocuklar gibi davranması örnek verilebilir (Topses, 2006: 144-145; Özdemir ve Arslangilay,2017: 220).

- *Özdeşleşme*: Bireyin kendini başkasının yerine koyması ya da başkası gibi davranma eğilimleridir. Yani bireyin kendinde bulunan tavırları beğenmeyip bir başkasını taklit etmesidir (Topses, 2006: 144-145; Özdemir ve Arslangilay,2017: 220).

• *Yer (Yön) değiştirme*: Bireyin duygu durumunu bir başkasına yansıtmasıdır. Bir olaya çok kızan birinin, sinirini etrafındaki objelerden çıkarması gibi bir durum örnek gösterilebilir (Topses, 2006: 144-145; Özdemir ve Arslangilay,2017: 220).

• *Polyannacılık (Tatlı Limon)*: Bir nevi mantığa bürüme gibidir. Bireyin başına gelen bütün kötü olaylara iyi yönüyle bakması yani trafik kazası geçiren birinin cana geleceğine mala gelsin demesi örnek verilebilir (Topses, 2006: 144-145; Özdemir ve Arslangilay,2017: 220).

• *Yüceltme*: Aşırı saldırganlık meyilli olan birinin bunu toplumda iyi karşılanmayacağını bildiği için bu güdüsünü farklı alana yöneltmesi ve boksör olması gibi durumlar örnek verilebilir (Topses, 2006: 144-145; Özdemir ve Arslangilay,2017: 220).

• *Hayal dünyasına kaçma (Avunma)*: İçinde bulunulan kaygı verici durumlardan kısa bir süreliğine kaçınarak, hayal dünyasına sığınma eylemidir. Çölde serap görülmesi, iyi bir hitaba sahip olmayan birinin kendini konuşmacı olarak görmesi gibi örnekler duruma uygundur (Topses, 2006: 144-145; Özdemir ve Arslangilay,2017: 220).

• *Telafi (Ödünleme)*: Hayatımızda bir alandaki eksikliklerimizi başarılı olduğumuz farklı bir alanda yaptıklarımız ile telafi etmemizdir. Kolları olmayan birinin ayaklarını kullanarak resim yapması ya da güzel olmayan bir kızın kendini derslerine vererek bu konuda ilerlemesi böylece etrafındaki kişilerin dikkatini çekmesi örneği verilebilir (Topses, 2006: 144-145; Özdemir ve Arslangilay,2017: 220).

• *İnkâr*: Yapmış odluğu kötü davranışın sonucunda doğacak olan kaygıdan kaçmak isteyen bireyin başvurduğu yöntemdir (Topses, 2006: 144-145; Özdemir ve Arslangilay,2017: 220).

2.4.3.2. Psiko-Sosyal Gelişim Kuramı

Erikson'un öncülüğünü yaptığı gelişim kuramıdır. Bu kuram, kişilik gelişimini doğumdan ölüme kadar uzanan bir yaşam çizgisi içerisinde inceler. Aslında bu kuram Freud'un kuramının üzerine eklemeler yapılarak oluşturulmuştur. Aynı terminoloji kullanılarak Freud'un ilk beş döneminin üzerine üç dönem daha eklenmiştir. Freud'dan ayrılan noktası ise kişilik gelişiminde sadece biyolojik etkenler değil,

toplumsal etkenler de oldukça önemlidir ve her dönemde atlatılması gereken bir kritik dönem mevcuttur eğer bu dönemler sağlıklı bir şekilde atlatılmazlar ise sonraki dönemlerde de kişilere sorun yaratmaya devam edecektir. Dönem atlatılıncaya kadar problem olarak kişinin karşısına çıkmaya devam eder (Topses, 2006: 158-159; Sönmez vd, 2011: 143; Erden ve Akman, 1995: 77; Aydın vd, 2017: 133-139).

Erikson'un geliştirmiş olduğu temel gelişim basamakları arasından bizi ilgilendiren iki basamağı değerlendireceğiz:

➤ Çalışma ve başarılı olmaya karşı aşağılık duygusu (7-11 yaş),

Bizim araştırmamızın konusunu oluşturan dönem olduğu için bu dönemi biraz daha detaylı inceleyeceğiz:

- Bu dönemde çocuklar eksiklik duygularını yenerek, çalışkanlık duygusunu kazanmaya çalışırlar (Aydın vd, 2017: 133-139; Arslan vd, 2017: 256; Sönmez, 2011:143-145, Aydın, 2014: 55-60).

- Çocukların hayatında bu dönem; bir işi planlamak, işbirliği yapmak, bir şeyler öğrenmek ve üretebilmek becerileri açısından önemli bir yere sahiptir (Aydın vd, 2017: 133-139; Arslan vd, 2017: 256; Sönmez, 2011:143-145, Aydın, 2014: 55-60).

- Çalışıp başarılı olmaya çalışmak bu dönemin en belirgin özelliğidir (Aydın vd, 2017: 133-139; Arslan vd, 2017: 256; Sönmez, 2011:143-145, Aydın, 2014: 55-60).

- Oyunun geri planda kaldığı bu dönemde çocuklar genellikle çevresince takdir edilmek ve başarının hazzını tatmak isteyeceklerdir (Aydın vd, 2017: 133-139; Arslan vd, 2017: 256; Sönmez, 2011:143-145, Aydın, 2014: 55-60).

- Çocuğun olumlu ve olumsuz özelliklerini kabul etmesi, başarılı olabileceği fakat farkında olmadığı (gizil) güçlerini açığa çıkarması ve başkalarından çok kendi kendisiyle yarışması gibi özelliklerin bu dönemde kazanılır (Aydın vd, 2017: 133-139; Arslan vd, 2017: 256; Sönmez, 2011:143-145, Aydın, 2014: 55-60).

- Kendisini yeterince başarılı görmeyip bu inancı içselleştiren, ailesiyle çevresi (okul, arkadaş çevresi vs.) tarafından sürekli olarak engellenmeler ile karşılaşan çocuklarda yetersizlik duygusuna kapılacaktır (Aydın vd, 2017: 133-139; Arslan vd, 2017: 256; Sönmez, 2011:143-145, Aydın, 2014: 55-60).

• Çocukları sürekli olarak abartılı bir şekilde yargılamak, yapmış oldukları yanlışları, eksik veya kusurlu davranışları sürekli olarak onların yüzlerine vurmak, başkalarıyla kıyaslamak... gibi uygun olmayan söylemler ve tavırlar çocukta olumsuz bir benlik algısı geliştirecektir (Aydın vd, 2017: 133-139; Arslan vd, 2017: 256; Sönmez, 2011:143-145; Aydın, 2014: 55-60)

➤ Kimliğe karşı kimlik bocalaması (12-17 yaş)

Benlik bireyin kendisi ile ilgili algılarıdır. Benlik yaşam boyu süren bir süreçtir ve bireyin bütün hayatını etkiler. Bu dönem ergenlik dönemine tekabül eder ve bu dönemde olumlu benlik gelişimi dönemin en önemli ihtiyacını oluşturmaktadır. Birey bu dönemde sosyal çevresine göre ya kimlik kazanır ya da kimlik karmaşasına düşer. Düşünce sistemi, karşı cinse olan ilgisi ayrıca ergen egosantrizmi (ergen benmerkezciliği) bu dönemde kimlik kazanmada önemli belirleyicilerdir. Eğer tatmin edici bir sonuca ulaşamaz ve benlik gelişimini tam olarak sağlayamaz ise kimlik (rol) karmaşasına düşecektir (Aydın vd, 2017: 133-139; Arslan vd, 2017: 256; Sönmez, 2011:143-145; Aydın, 2014: 55-60).

2.4.4. 9-11 Yaş Dönemi Çocukların Dil Gelişimi

Yavuzer (1995: 65) dili; "dil, insanların birbirlerine bilgi, düşünce ve eğilimlerini aktarabilmelerinin yanı sıra, fikirlerini düzenleyebilmelerine ve duygularını ifade edebilmelerine olanak hazırlar" şeklinde tanımlamıştır. Bu tanımlama oldukça yerindedir. Burada dilden kast edilen sadece konuşma dili değildir, işaret ve yazı dili de bahsi geçen gruba dâhildir. Kültürel değerlerimiz ve de bilgilerimizin kuşaktan kuşağa aktarımı ancak dil yardımı ile gerçekleşmektedir. Gelenek ve göreneklere ek olarak bilimsel gelişmeler hep dil sayesinde anlam kazanmıştır. İnsanlar her şeyi tecrübe edemezler buna ömürleri vefa etmez, lakin önceki bilgilerle yaşanmışlıklar yeni nesillere öğretilip dersler çıkarılarak ilerleme kaydedebilirler. Bu durumda şunun göstergesidir ki; insanların kendi yaşantıları yoluyla öğrendiklerinden çok daha fazlasını dilin yardımı ile geçmişten öğrenirler

(Topses, 2006; 111-112; Bee ve Body; 2009: 430-432; Karakaş, 1997: 7-8; Demir; 2013:121-122).

Dil; düşünme, sorgulama, bellek, planlama ve problem çözme gibi önemli bilişsel süreçleri içerir. Hatta birçok eğitim bilimci dil gelişiminin bilişsel gelişime paralel ilerlediğini ileri sürmektedir. Aynı zamanda bilişsel olgunluğa erişen çocukların dilleri çok hızlı bir gelişme göstermektedir. Bu durumu, özellikle çevremizdeki birçok çocuğun dili bir yetişkin edasıyla kullanmasında gözlemleyebiliriz. Bunu çocukların aldıkları eğitimlere, internet erişimlerine, akran guruplarına ve de en önemli değişken olarak ise televizyon programlarından birçok bilgiyi kısa bir zaman diliminde öğrenmelerine bağlayabiliriz. Bu etkenlerle çocukların sözcük bilgisi zenginleşir. Objeleri; şekilleri, boyutları, içeriğindeki maddeleri ve renkleriyle tanımlamaya başlarlar. İnsanlar, nesnelere ve doğayla alakalı birçok şey arasındaki farklılıkları ve benzerlikleri de tanıyacaklardır (Bee ve Body, 2009: 430-483; Topses, 2006: 111-112, Demir, 2013: 120-123; Karakaş, 1997; 7-8).

Dil gelişiminin çocuklar için en önemli yönü; çocuğu sosyalleştirmesi, duygu ve düşüncelerini anlayıp karşısındaki kişiye ifade edebilmesi ayrıca kendini güvende hissetmesine katkıda bulunmasıdır (Demir, 2013: 120-121). Çocuk için büyük önem arz eden bu dönemin özelliklerini incelenirken bu konuda yapılmış olan birçok kuram ve yaklaşımın olduğu görülecektir. Biz en genel ve eğitim camiasınca en çok kabul gören kuramlardan bir kaçına değineceğiz:

- **Davranışçı Yaklaşım**

Bu yaklaşıma göre bebekler kendilerini istedikleri yönde sonuca götüren sesler çıkarır ve bu sesleri sürekli tekrar ederek dili öğrenirler. Yani çocukların dili genel olarak taklit ve ya yapılan taklitlerin pekiştirilmesiyle gerçekleştirdiğini savunan görüştür. Davranışçı yaklaşıma göre pekiştirilen sesler çabucak öğrenilir, lakin pekiştirilmeyenler bir süre sonra kendiliğinden sönme eğilimi gösterecektir (Bee ve Body, 2009: 430-483; Topses, 2006: 112, Demir, 2013: 120-123; Karakaş, 1997; 7).

- **Sosyal Öğrenme Yaklaşımı**

Bu yaklaşıma göre ebeveynler çocuklar için modeldir. Çocuklar ebeveynlerini taklit ederek öğrenirler. Ebeveynlerin çocuklara pekiştiriciler ya da dönüt ve düzeltmeler ile yönlendirmelerde bulunmaları buradaki esas görevleridir. Bu yönlendirmeler ile çocukların dili öğrenmesi sağlanır. Çocuklar da sosyalleşme sırasında modelleri (ebeveynleri) gözlemler ve taklit eder (Bee ve Body, 2009: 430-483; Topses, 2006: 112, Demir, 2013: 120-123; Karakaş, 1997; 7-8;).

- Biyolojik (Psiko-linguistik) Yaklaşım

Bu yaklaşımda dil gelişimi biyolojik ve psikolojik temellere göre incelenir. Burada bireylerin doğdukları andan itibaren dili öğrenme kapasitesine sahip oldukları düşünülür. Ayrıca insanların belli bir olgunluğa geldikten sonra konuşmayı öğrendikleri ve çevresel koşullar uygunken dilin daha çabuk öğrenildiği vurgulanır.

İnsan beyninin belirli alanları dili öğrenmek için ayrılmıştır. Bu alan bütün insanlar için ortaktır ve insanların dili öğrenmesini sağlar. İnsanların dili öğrenirken öncelikle cümle yapısını kavradıklarını daha sonra bu cümle yapılarından farklı cümle yapılarına dönüştürmeler yaparak, farklı tarzda cümleler ürettikleri görülür (Bee ve Body, 2009: 430-483; Topses, 2006: 112, Demir, 2013: 120-123; Karakaş, 1997; 7-8).

2.4.5. 9-11 Yaş Dönemi Çocukların Devinimsel (Motor) Gelişimi

Başaran (2000) devinimsel gelişimi; “insanın amaçlarını gerçekleştirebilmek amacıyla, beden gücünü denetim altına alması ve yönetmesidir.” şeklinde tanımlamaktadır. Bee ve Body ise (2009) devinimsel gelişimi; “hem (yürüme ve fırlatma gibi) kaba motor beceriler olarak hem de (çizim yapma ya da yazı yazma gibi) ince motor becerileri uygulayabilme yeteneğindeki ilerleme ve değişim” olarak tanımlamıştır.

Yapılan iki tanımlamada da görüldüğü gibi devinimsel gelişim insanların hem gereksinimlerini hem de bu gereksinimlerinin karşılamasına yarayan bir çeşit araç görevi gördüğü söylenebilir. Bu aracın işlevlerini sorunsuz gerçekleştirebilmesi; görme, işitme, dokunma ve devinduyum gibi eğitimin her basamağında birinci derecede önem arz eden duyumların, sağlıklı durumda olmasına bağlıdır. Ayrıca çocukların bazı

davranışları sergileyebilmeleri için gerekli olgunluğa erişmeleri şarttır (Başaran, 2000: 59-63; Topşes, 2006: 46-49; Arslan, 2017: 90-97).

Devinimsel gelişim de diğer gelişim dönemleri gibi belli bir sıra ile ilerleme kaydeder. Örneğin; bir bebeğin önce yuvarlanıp, sürünüp daha sonra emeklemesi ve son aşama olarak yürümeye başlaması gibi belli bir sıra takibinde gelişir.

Devinimsel gelişimde çocuklar ilk olarak kaba motor becerileri kazanırlar. Kaba motor beceriler genel olarak büyük kaslara yöneliktir; emekleme, yürüme, koşma, bisiklet sürmek gibi davranışları kapsar. Sonraki süreçte gelişim ödevinin yerine getirilmesi ve olgunlaşmaya bağlı olarak çocuklar ince motor becerileri gerçekleştirmeye hazır hale gelirler. İnce motor beceriler ise genel olarak nesnelere kavramaya yöneliktir; kalem tutabilmek, saç örmek, kaşık ile yemek yiyebilmek gibi daha çok ince işçilik gerektiren durumlarda kullanılır. Bütün insanlar ilk olarak kaba motor daha sonra ince motor becerilere sahip olurlar (Bee ve Body, 2009: 219; Başaran, 2000: 59-67; Topşes, 2006: 46-49; Arslan, 2017: 118).

Somut işlemler döneminde yer alan çocuklarda şu devinimsel gelişmeler görülür:

1. 6 yaşındaki çocuklar çok iyi bir şekilde koşar, atlar ve zıplarlar. Lakin ince beceri gereken durumlarda örneğin; kalem tutmak ya da verilen resimleri doğru bir şekilde kesebilmek gibi becerilere henüz sahip değildirler. Bu nedenle çocuklar bu tarz ince motor davranışı sergilemeyi zorunlu kılan işler ile ilgilenmekten hoşlanmazlar (Bee ve Body; 2009: 219-222; Topşes, 2006: 42-43; Başaran, 2000: 59-66).

2. 7 yaşındaki çocuk okuma yazma davranışını sergilemeye başlar ve çok hızlı bir gelişim süreci içine girerek 9 yaşına kadar gerekli ince motor becerilerinin birçoğunu yerine getirebilecek düzeye ulaşırlar (Bee ve Body; 2009: 219-222; Topşes, 2006: 42-43; Başaran, 2000: 59-66).

3. Ortaokul döneminde (9-14 yaş aralığı) olan çocuklar ayrıntılar ile uğraşmayı gerekli kılan işlerden hoşlanmaya başlarlar; el sanatları ile ilgilenmek, müzik aletlerini çalabilmek ve sportif faaliyetler (voleybol, tenis...) gibi alanlara ilgi artar (Bee ve Body; 2009: 219-222; Topşes, 2006;).

4. 11 yaş ve sonrası erinlik dönemi içerisinde giren çocukların ince motor davranışları gelişme göstermeye devam eder, lakin hızlı bir büyüme aşamasına giren erinin el göz koordinasyonunu tam olarak sağlayamaması ve de bedeninin hızlı büyümesi sonucu çocuk oldukça sakarlaşacaktır. Sakarlaşmalar erinin vücudunda morluklar görülmesine doğal olarak neden olacaktır (Bee ve Body; 2009: 219-222; Topses, 2006: 42-43; Başaran, 2000: 59-66).

5. 9-11 yaş gurubu erkekler ince motor davranışlarını sergilemekte daha çok zorlanırken kızlar çok fazla sorun yaşamamaktadır (Bee ve Body; 2009: 219-222; Topses, 2006: 42-43; Başaran, 2000: 59-66).

2.4.6. 9-11 Yaş Dönemi Çocukların Benlik Gelişimi

Bireyler büyüyüp geliştikçe yaşantılar kazanırlar ve kendilerini başkalarından ayırt etmeye başlarlar. Kazanılan bu yaşantılar ile bireyler kendilerine özgü benlikler oluştururlar. Benlik, bireylerin kendilerini bilmeleri, özelliklerinin farkına varmaları, değerlerini ve yükümlülüklerini bilmeleri anlamını taşır (Başaran, 2000; Demir, 2013; 136).

Çocukların aile, okul ve sosyal çevreleri benlik gelişimleri üzerinde oldukça etkilidir bu nedenle çocuklara yapılan eleştirilerin şekli ve boyutu onların kendilerine güvenmeleri ve kendilerini değerli hissetmek gibi duygularını olumlu ya da olumsuz etkileyecektir (Demir, 2013: 136; Sönmez, 2011: 149-151). Benlik kavramı dört boyutta değerlendirilmektedir:

- Zihinsel (Akademik) Benlik: Çocuğun zihinsel yeteneklerini ve potansiyelini geliştirmesidir. Zihinsel benlik gelişimini olumlu tamamlayan birey istediği bilgiye her koşulda sahip olabilmektedir (Bee ve Body, 2009; 542-547).

- Sosyal Benlik: Bireylerin iletişim, önderlik ve işbirliği gibi konularda sağlıklı bir benlik gelişimi kazanmalarını kapsayan süreçtir (Bee ve Body, 2009; 542-547).

- Duygusal Benlik: bireyin kendine yönelik düşünceleri, kendini gerçekleştirme kapasitesi ve duygusal zekayı geliştiren birçok değişkenin gelişimini kapsar (Bee ve Body, 2009; 542-547).

- **Bedensel Benlik:** Bireyin kendi dış görünüşü hakkındaki fikirleri ve de motor becerileriyle sinir sistemi arasındaki koordinasyonun gücü bedensel gelişime bağlı olarak gelişir (Bee ve Body, 2009; 542-547).

Birçok kuram benlik kavramını tanımlamaktadır lakin içlerinden en dikkat çekici olan hümanistlerin yapmış olduğu tanımlamalardır. Birçok araştırmanında temelini oluşturmaktadır. Hümanistlerden Maslow'a göre insanlar özlerinde iyi, işbirliğine yatkın, güvenilir ve varlıklarını olumlu amaçlara yöneltme eğilimi taşırlar. Yine yaklaşıma göre insanlar bilinçli seçimler yapmaktadırlar. İnsanlar seçimlerini yaparlarken öncelikle temel ihtiyaçlarını gidermeye yönelik güdülerle hareket ettiklerini söylerler. Ayrıca bu güdülerin insan davranışlarının temelinde yer aldığını dile getirmektedirler (Başaran, 2000: Sönmez vd, 2011: 150-151; Demir, 2013: 136; Bee ve Body, 2009; 542-547).

Tablo 1: Maslow ihtiyaçlar hiyerarşisi (Sönmez, 2011: 151)

Hümanistlerden Rogers da Maslow ile aynı görüştedir, yani insanlar özlerinde iyilerdir ve her zaman daha iyiye ulaşmaya çalışırlar. Maslow'dan ayrılan yönü; insanların iç dünyalarını çözümlmeyi ön planda tutmasından kaynaklanır. Rogers bireylerin olumlu bir benlik gelişimi sağlayabilmesini, onların “koşulsuz kabul ve sevgi” içerisinde yetişmeleriyle mümkün olacağını vurgular (Arslan, 2017: 236).

Benlik gelişimini etkileyen birçok etken mevcuttur bunlardan en önde gelenleri anne-baba tutumları ve bazı bireysel farklılıklardır:

Anne-Baba Tutumları:

- Demokratik Anne-Baba

Burada anne-babalar çocuklara seçme özgürlüğü tanırlarken, onların yanlış seçimler yapmasını önlemek adına çocukların isteklerini belli etmeden kontrol ederler. Sevgilerini hissettirirler iletişim kurmada çok fazla sorun yaşamazlar. Kural koyulduğu zaman kuralların mantığı açıklanır, ödül ceza yöntemi kullanılır lakin genellikle ödül kullanılır. Bu tarz bir yetiştirme sistemiyle büyüyen çocuklar kendilerine güveni olan, atılgan, öz saygı düzeyleri gelişmiş kişiler olurlar (Demir, 2013: 136-141; Yeşilyaprak, 1991).

- Otoriter Anne-Baba

Anne-babalar çocuklarını korurlar lakin dinlemezler. Sadece kendi isteklerine göre çocuğu yönlendirirler çocuğun istekleri ön planda değildir. Ceza ve emir verme fazlaca başvurulan bir yöntemdir. Anne-babalar kendi hayallerine göre çocuğu yönlendirmeye çalışırlar. Bu nedenle genellikle çocuklar mutsuz ve huzursuz olurlar bu da ders başarılarının düşmesine ve güvensizlik duygusunun fazlaca oluşmasına neden olur (Demir, 2013: 136-141; Yeşilyaprak, 1991).

- İzin Verici Anne-Baba

Çocuklarıyla pek ilgilenmezler. Her şeyi boş verirler. Çocuğu hiçbir şekilde cezalandırmazlar. Çocukların özgürlüklerinin sınırı yoktur. Bu çocuklar sonuç olarak ilerde tutarsız ve kendilerine güvenilemeyecek kişiler olurlar (Demir, 2013: 136-141; Yeşilyaprak, 1991).

- Koruyucu Anne-Baba

Çocuklarına güvenmezler kendilerinin bir şeyleri başarabileceklerine inançları düşüktür. Çocuklar sürekli olarak anne-babanın gözetimi altındadır. Çocuklar yetişkin olsalar dahi anne babanın gözünde hala çocuktur. Her zaman çocukları adına kararlar alırlar. Bu durum çocukların öz yeterlilik bilinçlerini düşürür (Demir, 2013: 136-141; Yeşilyaprak, 1991).

- Yetkinci (Mükemmeliyetçi) Anne-Baba

Çocuklar mükemmel ve kusursuz olmalıdır. İlk denemesi olsa dahi en iyisini başarabilmelidir. Hatalar hiç hoş karşılanmaz ve abartılı tepkiler verilir. Çocuk sürekli başkalarıyla kıyaslanır bu gibi çocukların başarısı düşer. Anne-baba bu tavırlarıyla çocukta ters bir kişilik yaratabilirler. Yani beklentilerin aksi yönde ilerleyen bir kişide olabilir. Diledikleri yönde ilerleyen ve başarısızlığa tahammülü olmayan en küçük başarısızlıkta psikolojik olarak çöken bireyler de olabilirler (Demir, 2013: 136-141; Yeşilyaprak, 1991).

Bireysel Farklılıklar:

1. Denetim Odağı: Bireylerin sorunun kaynağını nerede aradıklarıyla alakalı bir kavramdır. Birey sorunu kendinde arıyorsa içten denetimli, sorunu dış faktörlerde arıyorsa dıştan denetimlidir (Aydın, 2014: 85).

2. Cinsiyet Rolü: Kişinin toplumda cinsiyetine verilen özellikleri taşımasıdır. Erkeklerin erkek, kızların kız gibi davranması da denebilir. Lakin son yıllarda bireylerin toplumsal ilerlemeler ile birlikte her iki cinsiyetinde rollerini yüksek düzeyde kullanmalarıyla androjen kişilik kazanılmaktadır. Erkeklerin halı yıkaması, kızların şoförlük yapması bu kişilik özelliğine örnek verilebilir (Aydın, 2014: 85).

3. Özsaygı: Kişinin kendi hakkındaki olumlu düşünceleridir (Aydın, 2014: 85).

4. Algısal Seçicilik (Ayırt Edicilik): Çevrede bulunan uyarıcılara kendi ihtiyaç ve beklentilerine göre dikkat etmesi. Yani bir mağazaya girdiğinizde ihtiyacınız olan veya çok sevdiğiniz kıyafetler dikkatinizi çeker. Geri kalan eşyalar ikinci plandadır (Aydın, 2014: 85).

5. Fenomolojik Yaklaşım: Kişinin öznel yaşantısıdır. Bireyin davranışlarını anlayabilmek adına onun kendine özgü davranış ve yaşantısını bilmeye dayanır (Aydın, 2014: 85).

6. Hemeostatik (Denge) Durumu: Tüm canlı varlıkların yaşayabilmesi adına vücut bütünlüğünü oluşturan organizmanın belli bir dengede tutulması gerekir. Organizma değişen koşullara karşı fizyolojik dengesini korumak zorundadır (Aydın, 2014: 85).

7. Özdeşleşme: Bireyin beğendiği ve özendiği kişiye benzemeye ve onun gibi davranmaya çalışmasıdır (Aydın, 2014: 85).

Çocuklar sergilenen davranışları inceleyerek benliklerini oluştururlar. Bu nedendir ki; geçmiş yaşantılar benlik oluşumunda önemli yere sahiptir (Demir, 2013: 136). Sorunsuz bir çocukluk geçiren bu sayede olumlu bir benlik geliştiren bireyler; kendilerini olduğu gibi kabul edebilir, kişilerarası ilişkileri kurmakta zorlanmaz, yaşamdan doyum alabilirler ayrıca; mizahçı, özerk, yaratıcı, demokratik bireylerdirler. Çevreden bağımsız davranabilirler, sorumluluk alabilirler, ilgi ve coşkuyla yaşayabilirler, genellikle amaçlara yönelirler, savunucu değillerdir bu nedenle

savunma mekanizmalarını pek kullanmazlar. Olumlu benlik geliştiremeyen kişiler ise bu özelliklerin bir kısmına hâkim değillerdir (Bee ve Body, 2013: 542-550; Aydın, 2014: 80-90).

Çocukların geçirmiş oldukları evreler büyük önem arz etmektedir. Onların davranışlarını ya da hareketlerini anormal olarak değerlendirmek yerine gelişimleri esnasında geçirmiş oldukları evrelerde sıkıntı yaşamış olabilecekleri düşünülerek bir uzman desteğine başvurmak yerinde bir davranış olacaktır.

2.4.7.9-11 Yaş Dönemi Çocukların Ahlak Gelişimi

Toplumda yaşayan bireylerin uymak zorunda olduklarını düşündükleri, benimseyip içselleştirdikleri değerlere ve bu değerlere uyulmadığı takdirde bireyin toplumdaki dışlanmasıyla neticelenen davranış biçimlerinin hepsine birden ahlak kuralları adını veriyoruz. Ahlak gelişimi ise bireylerin toplum yaşamına uyum sağlayabilmeleri amacıyla toplumca içselleştirilen değerlerin çocuklara öğretilip, benimsetilmesi böylelikle; çocuklarda değer sisteminin oluşturulması sürecini kapsar. Ahlak gelişimi yaşa bağlı olarak farklı evrelerde ve farklı şekillerde gerçekleşir (Arslan vd, 2017: 268; Aydın, 2017: 141).

Ahlak gelişimi çocuğun anne-babasından aldığı yönlendirmeler neticesinde evde başlar ve hayat boyu toplumsal gelişmelere göre şekil alarak devam eder (Arslan vd, 2017: 266; Aydın, 2017: 141). Birçok bilim adamı ahlak gelişimi üzerinde durmuştur lakin her birine yer vermek yerine görüşleri en fazla benimsenen Piaget ve Kohlberg'in görüşlerine kısaca değineceğiz

- Piaget'nin Ahlak Gelişim Kuramı:

Piaget 0-5 yaş arası dönemi ahlak öncesi dönem olarak tanımlamıştır. Yani bu yaş aralığında çocuklar kuralların farkında değillerdir çünkü benmerkezci düşünce nedeniyle kendi dışında olup bitenden habersiz yaşarlar. Ancak oyunlarda belli kurallar olduğunu öğrenmeye başlayabilirler (Yeşilyaprak, 2017: 141; Arslan vd, 2017: 268). Bu nedenle ahlak gelişimi Piaget'e göre başlıca iki evrede oluşur:

1. Dışsal kurallara bağlılık dönemi (6-12): Tezimizin de temelini teşkil eden çocukların bulunduğu bu yaş grubu olan bu evrede çocuklar ahlaki açıdan dışa bağlı dönemdedir. Çocuklar kuralların değişmezliğine inanırlar. Kurallara uymayan kişilerin cezalandırılmasının bir gereklilik olduğu ve otoriteye kayıtsız şartsız uyulması gerektiği düşüncesindedirler. Davranışın neden yapıldığı önemli değildir. Sonuç olarak meydana gelen gelişmeler dikkate alınır. Davranışların temelinde cezadan kaçmak, ödüle ulaşabilmek söz konusudur (Yeşilyaprak, 2017: 141; Arslan vd, 2017: 268; Aydın, 2017: 141).

2. Özerklik dönemi (12 yaş ve üstü): Çocukların ahlaki değerlerinde görecelilik söz konusudur. Diğer çocuklarla artan arkadaşlık ilişkisi kuralların değişebilir olduğu düşüncesini geliştirir. Kuralları insanlar oluşturduğu için bunlar değişebilir. Davranışın sonucundan çok altında yatan niyete ve nedenlere bakılarak yargılama yapılır (Yeşilyaprak, 2017: 141; Arslan vd, 2017: 268 Aydın, 2017: 141).

- Kohlberg'in Ahlak Gelişim Kuramı:

Kohlberg de Piaget gibi ahlaki gelişimin evreler halinde olduğunu dile getirir, lakin ona göre ahlaki gelişim bilişsel gelişimin bir parçasıdır (Yeşilyaprak, 2017: 141; Arslan vd, 2017: 268; Aydın, 2017: 142-146).

Tablo 2: Kohlberg'in Ahlaki Gelişim Evreleri

Gelenek Öncesi Dönem	Geleneksel Dönem	Gelenek	Sonrası
I. Evre: İtaat ve Ceza	III. Evre: Kişiler Arası Uyum	V. Evre: Sosyal Sözleşmelere	
II. Evre: Araçsal Amaç (Saf Çıkarıcı Eğilim)	(İyi Çocuk Eğilimi)	Uyum	
	IV. Evre: Yasa ve Düzen Eğilimi	VI. Evre: Evrensel Ahlak İlkeleri	

Bütün evreleri ele almak yerine tezimiz için gerekli olan kısımları incelemeyi tercih edeceğiz böylelikle gereksiz bilgi kalabalığından kaçınmış olacağız:

1. Araçsal Amaç (Saf Çıkarıcı Eğilim) (4-9):

Bu dönemde çocuklar ödüle ulaşmak için yani ihtiyaçlarının karşılanması için kurallara uyarlar. Amaca ulaştıran davranışlar doğrudur. Bu dönemde çıkarıcılık ön plandadır. Kendi yaş grubuyla karşılıklı ilişkilerde bencillik ve çıkarıcılık söz konusudur (Aydın, 2017: 142-146; Arslan, 2017: 271-273)

2. İyi çocuk eğilimi (Kişilerarası Uyum) (10-15):

Bu dönemde çocuklarda iyi, dürüst ve güvenilir olma birde kurallara uyma davranışları gelişir. Kendinden beklenen davranışları gerçekleştirmeye çalışır. En temel güdü toplum tarafından kabul görmektir bu nedenle etrafındaki kişilerin görüşleri önem arz eder (Aydın, 2017: 142-146; Arslan, 2017: 271-273).

3. Yasa ve Düzen Eğilimi (10-15):

Eğer ortamda kural varsa herkes uymak zorundadır. Kanun ve düzene uyma eğilimi oldukça gelişmiştir. Sosyal düzen ve çıkarlar ile ters düşmediği takdirde kanunlar korunmaya çalışılır. Buradaki en temel güdüyse toplumsal düzeni korumaktır (Aydın, 2017: 142-146; Arslan, 2017: 271-273).

Ahlak gelişimi bireylerin toplumsallaşmasıyla paralel olarak gelişim gösterir. Kişi topluma ayak uydurma bilmek, toplumda küçük düşmemek için kurallara uyma gereği duyar. Geçirmiş olduğu evreler paralelinde kişi toplumsal yaşamda yer edinmeye çalışır. Eğer bu evrelerden birinde herhangi bir sorun yaşanır ise diğer evreler etkilenecek ve yaşanan etkilenmenin göstermiş olduğu yöne bir ahlak gelişimi sağlamış olacaktır. Bu evre sonunda kişinin toplum ahlakı üzerine olan düşünceleri tam olarak biçimlenmiş olacaktır. Etrafındaki kişilerle ve kendinden sonra gelecek olan nesle edinmiş olduğu düşünceleri benimsetmeye çalışacaktır. Bu nedenle özellikle bu dönem toplumsal ahlak açısından büyük önem arz etmektedir (Aydın, 2017: 146; Arslan, 2017: 271-273).

2.4.8. 9-11 Yaş Aralığı Çocukların Duygusal Gelişimi

Çocukların duyguları ve duygusal gelişimleri tanınmadan onlar hakkında değerlendirmelerde bulunmak bilinçli bir davranış olmayacaktır. Biliş gibi duygularda insanın bir alt sisteminin ürünüdür (Başaran, 2000: 95). Olgunlaşma ve öğrenmenin ortak sonucu oluşan bir süreç olan duygusal gelişim; insanın çevredeki uyaranlara bağlı olarak iç dünyasında oluşan izlenimleridir (Demir, 2013: 123). Edinmiş olduğu izlenimleri bilişsel süreçler aracılığı ile zihninde işler bu izlenimler sonucunda değişik birçok türde duygular üretir; ürettiği duyguların niteliğine göre dönütler alır; bireylerin bu şekilde devam eden bilişsel devinimleri ile duygusal büyüme devam eder ve gelişir (Demir, 2013: 123-124; Karakaş, 1997: 8)

Duygularla ilgili birçok araştırma yapılmıştır nitekim bu alanla ilgili yapılan araştırmalar duyguların her zaman aynı kalmadığını göstermektedir (Demir, 2013: 125). Yaş ilerledikçe bilişsel anlamda nesnelere, kişilere ve olaylara yüklenen anlamlar da farklılık gösterecektir. Bu bilişsel etkinlik yani anlam yükleme durumu sonucunda; edinilen hissiyat, içinde bulunulan duygu durumu vs. duygusal gelişim açısından bireyleri hem nitelik hem de nicelik olarak olgunlaştıracaktır (akt: Demir; 2013: 111). Başlıca duygusal çıktılardan bahsedecek olur isek:

Saldırganlık Duygusu: Bu duygu durumunu yaratan birçok neden vardır. Bunlardan bazıları; tartışmak, bağırarak, eleştirmek, insanların ihtiyaçlarının giderilmemesi, amaca ulaşılmasının engellenmesi, hoşlanmadığı kişi ya da olaylar ile karşılaşılması gibi birçok neden bulunmaktadır. Saldırıya yönelten nedenlerin genel olarak olumsuz davranışlardan kaynaklandığı bilinir. Özellikle öfke, kızgınlık, nefret, düşmanlık, kin gibi duyguların saldırıya yönelttiği kabul edilir. Çocuklarda sürekli olarak karşılaştığımız davranış biçimlerinden biri olmakla birlikte, genel olarak aile içi yaşantılardan kaynaklandığı düşünülür. Bu duygu kontrol altına alınamaz ise ve çevredeki insanlar çocuğu sürekli olarak saldırgan davranışlara itecek tavırlar sergilerlerse çocukların ruh sağlığı bozulabilir (Demir, 2013: 123-124; Karakaş, 1997: 8; Başaran, 97).

Korku Duygusu: Yavuzer (1995: 99-100), korkuyu oluşturan bütün uyarımların ortak özelliği olarak; aniden ve birden bire oluşu gösterir ve ekler; çocukların zekâsı, cinsiyeti, sosyal ilişkileri ve fizyolojik koşulları vs. birçok değişkenin onların üretmiş oldukları korkular üzerinde etkili olan başlıca önemli unsurlar olarak değerlendirir.

Korkular yaşa bağlı olarak gelişir. Bir bebek dünyaya geldiğinde dış uyaranlardan habersizdir ve başına neler gelebileceğini tahmin edemez. Aile ortamında, dışardan gelebilecek tehlikelerden bir süre korunur. Lakin yürümeye başlayıp, dış uyaranlar ile birebir ilişki kurmaya başladığı andan itibaren korkular geliştirmeye başlar (Demir, 2013: 123-124; Karakaş, 1997: 8). Çocukların korkuları ile alay edilmesi veya bu korkular nedeniyle çocukların cezalandırılması; çocuklar açısından iyi sonuçlar doğurmayacağı için çocuklara güven verilerek bu korku duygularından kurtulmaları sağlanmalıdır.

Kaygı Duygusu: Kaygılar genel olarak oluşması muhtemel olan korku dolu ya da utanç verici istenmeyen durumların neden olduğu, düşünceleri ve endişeleri kapsar. Olumsuz bir durum ile karşılaşıldığında önlem alınması ve ya yaşanacak duruma hazırlıklı olunmasını sağlayan bir duygudur. Çocuklar, çevrelerince kabul gördükleri ve zor zamanlarda ailelerinin desteklerini alabildikleri anda kaygı durumları azalacaktır. Çok yoğun kaygı yaşanması; mantıklı düşünmeyi ve doğru kararlar alabilmeyi engelleyeceğinden, bu duygunun aşılmasında çocuğa destek olunması büyük önem arz eder (Demir, 2013: 123-124; Karakaş, 1997: 8).

Öfke Duygusu: Çocukların herhangi bir isteklerinin reddedilmesi sonucu oluşan olumsuz duygulardır. Saldırgan davranışların temelini oluşturduğundan bahsetmiştik. Küçük çocuklar oyuncakları ellerinden aldığı anda kızarlar. Kendilerini yere atma ve ağlama davranışları göstererek açıklamaya çalışırlar. Lakin 4 ila 5 yaş sonrası dönemde çocuklar kendilerini yerlere atmak yerine küsmeyi tercih edeceklerdir.

Son çocukluk aşaması olan okula başlanan dönem çocuklarda öfke durumu daha çok ortaya çıkacak ve kontrol altına alınmadığında saldırganlık başlayacaktır. Bu durumda hem akran ilişkilerini hem de okul düzenini etkileyecektir. Oluşacak durumların azaltılması çocukların temel gereksinimlerinin karşılanmasına dikkat edilmesi, onur kırıcı sözler söylememeye gayret sarf edilmesi, çocukların

kızgınlıklarıyla alay edilmemesi ve sinirlendikleri anda öfkelerini dağıtacak etkinlikler sunulması ya da yönlendirmeler yapılması gerekmektedir. Bu konudaki en önemli görev aile bireyleri ve öğretmenlere düşmektedir (Demir, 2013: 123-124; Karakaş, 1997: 8).

Bağlılık Duygusu: Bağlılık çocuğun doğumu ile başlayan bir süreçtir. Lakin bu süreçte en önemli dönemleri 0-18 ay aralığı oluşturmaktadır, bununla birlikte bu duygunun gelişimi neredeyse hayat boyu sürmektedir. Henüz emzirme çağında olan çocukların yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli olan ihtiyaçları doğru ve eksiksiz karşılandığında çocukların benlik gelişimine olumlu katkıda bulunulur (Atak, 2011).

Burada anneye düşen görev oldukça önemlidir. Çünkü annenin çocuğa yaklaşımı, ihtiyaçlarını giderip gidermediği kısacası yeteri kadar ilgi gösterip göstermediği konusu; çocukların sağlıklı bir kişilik gelişimi için önem arz etmektedir. Bu duygu sayesinde çocukların kişilik ve benlik duyguları gelişim gösterir ve toplumsallaşmasının sağlıklı olabilmesi için bu yaş gurubunun bağlılık aşamasını sağlıklı bir şekilde geçirmeleri gerekmektedir (Demir, 2013: 123-124; Karakaş, 1997: 8).

Savunma ve Kaçma Duygusu: Üzülme, utanma, korkma, sıkıntılar, bıkkınlıklar insanları çeşitli durumlara karşı savunmaya ve girilen durumdan çeşitli bahaneler ile kaçma yolları aramaya iter. Bu tür duygular psikolojik olarak insanın kendisine zarar verir, bir başkasına değil. Eğer sürekli olarak bir çocuk savunma mekanizmasına başvuruyorsa ya da bulunduğu durumu açıklamak yerine kaçmayı tercih ediyorsa ileriki yaşlarında çocuklarda duygusal bozukluklar açığa çıkarabilir (Başaran, 2000; 97).

İlk çocukluk evresinde çocukların saldırgan davranışlarını destekleyici tutum sergilenmezse çocuklar genel olarak okul dönemi bu saldırganlığı terk ederler. Aksi takdirde çocuğun saldırgan davranışları bu evrede de sürecektir. Çocukları son çocukluk döneminde öfkeli durumlara uğularken saldırgan davranışlarında azalma görülecektir. Eğer çocukların bağımsızlıkları engellenirse, uzun uzadıya öğütler verilirse, çocuk geliştirmiş olduğu değerlere aykırı davranışlar görürse, aile ve öğretmenlerin ayrıcalıklı davranışları söz konusu olursa ya da arkadaş çevresinde

haksızlığa uğrayacak olursa öfkelenir. Erinlik evresinde ise çocuklar ciddiye alınmadıklarında ya da baskı altında tutulduklarında küfür ve saldırgan davranışlara yönelmeye başlayacaklardır. Kıskançlık davranışı ise erinliğin sonuna kadar kendini devam ettirecektir.

2.5. Medya

İnsanlar sosyal varlıklardır bu nedenle geçmişten günümüze kadar sürekli olarak iletişim halinde olmuşlardır. Genel olarak iletişim yollarını geliştirme amacıyla olan insanoğlu bu güne kadar çeşitli iletişim araçları kullanmıştır: ses, duman, alfabe, güvercin, ulak... gazete, telgraf, telefon, radyo, televizyon, bilgisayar vs... İletişimi kusursuzlaştırmayı hedeflemiş olan insanoğlunun en iyiye ulaşabilme çabası şüphesiz gelecekte de devam edecektir. İnsanoğlunun iletişim serüveninden ortaya çıkan araçların tümüne birden “kitle iletişim araçları” ya da günümüzdeki popüler adı ile “medya” denilmektedir (Avcı, 2010). Günümüzde yoğun olarak kullanılıyor olmasına rağmen “medya” kavramının sınırları ve kapsamı tam olarak belli değildir (Kocadaş, 2005). Lakin genel bir çerçevede özetlemek gerekirse medya; yazılı, sesli ya da görsel yapıtların dağıtımını ya da iletişimini sağlayan her türlü teknik olarak algılanabilir (Özdemir ve Sadi, 1998; akt: Aksu, 2004).

Medyanın teknolojik gelişmelere bağlı olarak sürekli bir gelişim içerisinde olduğu herkes tarafından bilinen bir durumdur (Hobbs, 1998: akt: Güner vd. 2014). Bu gelişim neticesinde medya, kültürün ulusal ve uluslararası düzeyde bireylere ulaştırılması noktasında önemli bir göreve sahiptir. Diğer bir taraftan medya, bireylerin çeşitli sosyal ihtiyaçlarını gidermek için sık sık başvurdukları önemli bir kaynaktır (Kocadaş,2005). Ayrıca medyanın toplumun yaşadığı problemleri dile getirmek konusunda bir görevi de vardır ki bu görev, toplumun medyayı çok çabuk benimsemesini ve de toplumun medyaya karşı kayıtsız kalmamasını sağlamıştır (Can, 2008). Bireyler genel olarak medya kaynaklarını bilgi edinme, eğlenme, haber alma maksadıyla kullanırlar. Buna karşılık medya da topluma dolayısıyla bireylere karşı olan sorumluluklarını, doğru ve tarafsız olarak bilgilendirme, eğitim, eğlendirme ve sosyalleştirme vb. gibi fonksiyonları yerine getirerek yapmalıdır (Kocadaş, 2005).

Bir toplumu etkileyen toplumun önceliklerini ve gündemini oluşturan önemli kuvvet olan medya (Can, 2008); dünyada yasama, yürütme ve yargıdan sonra dördüncü kuvvet olarak görülmektedir (Şeylan, 2008). Medyanın dünyada bu şekilde görülmesi, ulaştığı geniş halk kitleleri üzerinde müthiş bir uyarıcı etkisi göstermesi nedeniyledir. Çünkü ulaştığı kitleler ile bu üç kurum üzerine baskı kurabilir. Bazı durumlarda ise bu kurumların üstüne çıkabilmesi onların verecekleri kararları etkileyebilmesi nedenleri ile dördüncü kuvvet olarak görülmesinin yanında birde bu üç kuvvetin üstüne de çıkabilir. Bu kuvvet medyanın yerine getirmiş olduğu bazı işlevler sayesinde. İşlevleri; eğitim, eğlendirme, toplumsallaştırma, haber ve bilgi sağlama, sakinleştirme, güdüleme, denetim-eleştiri-kamuoyu oluşturma, inandırma, tanıtım ve kültürel değerlerin korunması vb. birçok başlık altında sunulabilir. Lakin çocuklar ve gençler özellikle eğlendirme ve sakinleştirme işlevleri nedeniyle medya araçlarını kullanmaktadırlar (Aksu, 2004: 30; Tuncer, 2013: 16).

Önemi her geçen gün bir miktar daha artan medya; kararlarımızı, yaşam tarzımızı, beğenilerimize varana kadar hayatımızın büyük bir bölümünü etkilemektedir (Şeylan, 2008). Medyanın oluşturmuş olduğu bu güç doğru bir şekilde kullanıldığında çocuklar, gençler dolayısıyla toplum için yararlı sonuçlar ortaya çıkaracaktır (Can, 2008). Çünkü medya bahsettiğimiz gibi aynı zaman dilimi içerisinde büyük bir kitleye, çok kısa bir sürede ulaşılabileceği etkili bir güce sahiptir. Bu nedenle medya toplum dinamiklerini kolaylıkla harekete geçirebilir. 2016 yılında yaşanan 15 Temmuz darbe girişimi esnasında, sayın cumhurbaşkanımızın özel bir televizyon kuruluşuna 3G bağlantısı ile iletişime geçip bu teknolojiyi kullanarak yapmış olduğu çağrı milyonları sokağa dökmüştür. Böylelikle darbe girişimi bir gecede püskürtülmüştür. Gerçekleşen bu olay ile medyanın doğru bir şekilde kullanılması sonucunda neler olabileceği gerçeğini gözler önüne serilmiştir. Ayrıca medyanın kullanımı konusunda bu durum dünyada eşi görülmeyen örneklerdendir.

Medya teknolojisi ile ilgili bazı endişeler medya teknolojisi kullanımının sosyal sorumluluklarının tartışılmasına neden olmaktadır (Atan, 2010). Nardi ile O'Day (1999) ın değindiği üzere teknoloji, birçok kişinin vurguladığı gibi tarafsız bir olgu değildir (Atan,2010). Potter'ın da vurgulamış olduğu medya iletileri ile kuşatılmış

olduğumuz bu günlerde iki farklı dünyada vardır. Bunlar; gerçek dünya ve medya dünyasıdır. Gerçek dünyadan kastı bireylerin yaşamlarında doğrudan tecrübe ettikleri kişisel deneyimleri; medya dünyası ile bahsetmek istediği şey ise medya tarafından aktarılan yaşantı ve deneyimlerdir (Güner, 2014). Bu iki dünya arasında medyanın arada görevini karıştırdığını görüyoruz. Çoğu zaman medyanın gündemi oluşturmak için değil, onu yansıtmağı için var olduğunu unuttuğunu görüyoruz (Can,2008). Medyada yayımlanan; yanlı haberler, gerçek dışı söylemler, toplumu çıkarları doğrultusunda bir hedefe yönlendirmeye çalışan medya patronları; bazı düşünceleri topluma empoze etmeye çalışmaları ve farklı kültürlerin diziler aracılığı ile bizim kltrmzmş gibi yansıtılması toplumsal açıdan birçok probleme sebep olacağı gibi yanlı ve çıkarıcı haberler karşısında ise toplum olarak neye inanacağıımıza karar veremez olduk.

McLuhan da "*Medya mesajdır.*" demektedir ve bu araç kendi başına önemlidir (akmak, 2015). Medya tarafından sunulan mesajların dikkatle seçilmiş, düzenlenmiş ve kurgulanmış yapılar olduğu bilinen bir durumdur. (Keleş, 2009: 28; akt: Güner vd., 2014) Bilinen bu durum ile medyanın; bir yandan toplumu bilgilendirmek için kullanılıp, diğer bir yandan ise insanlara sun bir dünya ve bu dünyaya ait olan imge ve de görüntüler sunulduğu sonucuna ulaşılabilir. İnsanlar tarafından oluşturulmuş olan bu dünya aracılığıyla, insanların davranış biçimlerine ve hayatı algılama şekillerine müdahale edilerek, ne yapmaları gerektiği söylenir ve o doğrultuda yönlendirilir. Bunun farkında olmayan toplum ise yönlendirmeye uyacaktır. Ayrıca medya, belirli tutum ve davranış örüntülerinin yerleşmesinde önemli bir rol üstlenir, bazen de bu davranış örüntülerinin yerleşiminde tek belirleyici yapı konumunda olacaktır (Palabıyıkğlu, 1997).

Kılınç & Kılınç (2014) medyayı iki ana başlıkta incelemiştir: geleneksel medya ve yeni medya. Geleneksel medyayı mektup, günlük, gazete, televizyon, radyo ve sinema oluştururken; yeni medyayı ise cep telefonu, dijital televizyon, dizüstü bilgisayar, bilgisayar oyunları, ipod, elektronik postalar internet günlükleri gibi iletişim araçları oluşturur. Yeni medya olarak tanımladığı alan daha çok geleneksel medya araçlarının bileşiminden oluştuğu için yeni medya araçlarını melez (hybrid) bir

yapı olarak tarif etmiştir (Buckingham, 2007: 84 akt: Kılınç ve Kılınç, 2014). Ayrıca Kılınç geleneksel medya ile yeni medya arasında niceliksel farklılıklar bulunduğunu tespit etmiştir. Bu tespitler teknolojik, yazınsal, geleneksel ve kültürel alanı kapsamaktadır. Yeni medya araçları ortaya çıkmaya başladıktan sonra birçok yeni kavram, günlük yaşamda kullanılır hale gelmiştir. Bu kavramlardan en öne çıkanlar; sayısal etkileşimli, üstmetinsel, sanal, ağ bağlantılı ve temsili gibi niteliksel ve kalıcı yapısal değişiklikleri içeren kavramlardır (Lister vd., 2009:13 akt, Kılınç ve Kılıç, 2014).

Bulduğumuz çağın teknoloji çağı olması nedeniyle medyanın etkisi büyüklerde olduğu kadar -belki de daha fazla- çocuklarda da kendini hissettirmektedir. Çünkü çocuklar sorgulamazlar her denileni alırlar. Sorgulayacak yaşa gelinceye değin birçok şey zihinlerinde yer eder ve onları değiştirmek zor olacaktır. Tavin *“çocuklar günümüzde çok fazla bilmiş bir hayat yaşıyorlar. Çok fazla görüyor ve duyuyorlar. Ayrıca kontrolsüz bir şekilde bilgisayar oyunları oynuyorlar ve internet ortamında sörf yapıyorlar böylece yabancı etkilerin her çeşidinin çocuklar üzerinde etkili olabileceği unutulmamalıdır.”* (Altan, 2010). Medya etkileri karşısında önlem alınmaz ise çocukların kişilik gelişimleri darbe alacaktır. Çünkü her çocuk dünyaya geldiği günden başlayarak, temelden çatıya bina yapar gibi, gördükleri ve duydukları ile kendine bir dünya kurar (Yılmaz, 2007). Çocuğun yaratmaya çalıştığı bu dünyada ona yardımcı olunmaz ise ve de dünyasını sağlam temellere oturtamaz ise şüphesiz çocuklarımızın geleceği tehlikeye girecektir.

2.6. Medya Etkileri

Medyanın insanların duygu ve düşünceleri üzerinde oldukça büyük bir etkiye sahip olduğu herkesçe bilinen bir gerçek iken, kitlelere durumun bundan ibaret olduğu söylendiğinde sürekli olarak bir inkâr ediliş ile baş başa kalır. Bilindiği gibi duygular öngörülemezdir bu nedenle ölçülmesi doğrudan yapılamaz ancak kişilerin söylemiş olduklarından yola çıkılarak ölçülmeye çalışılır. Kamuoyu yoklamalarından elde edilen veriler, bu gibi nedenler ile çok sağlıklı gerçekleştirilememektedir. Çünkü; insanlar beğenilerini dile getirirken kendi düşüncelerini değil de toplumun değer

yargılarını ön planda tutup ona göre cevaplar vermektedirler. Normal şartlarda izlenmesi uygun bulunmayan bir programı yüzbinler izleyip, kamuoyu araştırması yapıldığında ise böyle programların uygun bulunmadı bu nedenle izlenmediği sonucuna varılıyor (Laughey, 2010: 39).

Anlaşıldığı üzere yaşanan durum karşısında; “Bu programları kimler izliyor?” sorusu gündeme geliyor. Bu sorunun Türkiye’de en çok konuşulduğu yıl olarak 2016 gösterilebilir. Evet, 2016 yılı neden mi? Çünkü 2016 yılında bir toplumsal vaka gerçekleşmiştir. Toplumda Aşk-ı Memnu adlı dizi büyük yankılar uyandırmış, seveni kadar sevmeyeni de olmuştur. Lakin dizinin final bölümünün yayımlandığı gece (25.06.2010) aynı saatlerde, büyük bir terör saldırısı sonucu Elazığ’da 2’si asker 3 kişi şehit edilmiştir. Buna rağmen reyting sonuçları incelendiğinde dizinin yayımlanmış olduğu kanalda reklamların dahi kapatılmadığı görülmüştür. Final sahnesinden sonra ise sosyal medya ağları üzerinden dizi hakkında yapılan paylaşımların, yorumların, tartışmaların vs. dünyada bir rekoru kırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum birçok köşe yazarı tarafından eleştirilmiş ve de “Üç Şehit bir Bihter eder mi?” başlığı altında incelenmiştir. İnsanlar bir süre sonra ben izlememiştim ya da haberi duyunca kanalı değiştirdim vs. gibi sözler söylemişlerdir. Lakin yaşanan durum insanların gerçek duyguları ile yansıtmış oldukları duyguları arasında büyük farklılıklar olduğunu bizlere açıkça göstermektedir (www.habervitrini.com, www.milliyet.com.tr, www.haberturk.com). Medya patronlarınca da bu etkiler gayet iyi biliniyor olmasına karşın, durum anlatılmaya çalışıldığında kendilerinin; toplumun isteklerine yönelik yayımlar hazırladıkları, kamu yararına hizmet ettiklerini, toplumda yaygın olan beğeni algısının ihtiyacını karşılamaya çalıştıklarını ve de topluma-toplumsal olaylara ışık tuttıkları yönünde bir açıklama yapmaktadırlar. Bu açıklamanın aslında doğru olduğu da söylenebilir. Medya her zaman insanlar üzerinde kötü etkiler bırakmaz ve toplumsal olaylara ışık tuttuğu zamanlar da olmuştur (Laughey, 2010: 39; Kaşkaya, 2013: 91-92).

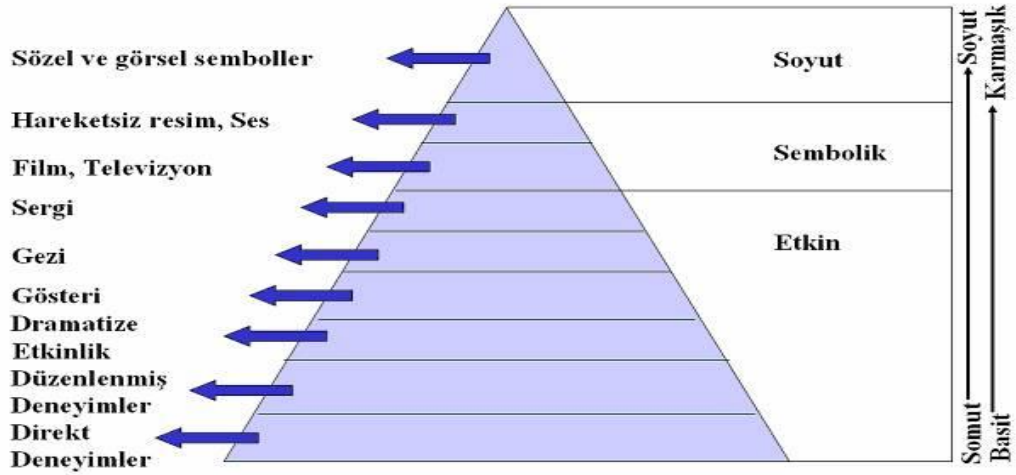
Araştırmacılar medyanın insanlara etkisi konusunda birçok medya etki kuramından bahsetmişlerdir. Bizde araştırmamıza kaynak olması amacıyla bir kaçına değineceğiz:

• Uyarıcı-Tepki Modeli: İlk etki modelidir ve medyanın insanları doğrudan etkilediğini savunur. Bu modele göre insanlar; tesadüfen yerde bulup okudukları bir kitap sayfasından bilinçli bir şekilde izledikleri televizyon programlarına kadar birçok medya aracından öyle ya da böyle etkilenirler. Bu etkinin oluşması ise insanların dışsal tehditlere karşı hayatlarını idame ettirme çabalarından kaynaklanmaktadır. Bilindiği gibi canlı varlıklar eğer yaşam sürmek istiyorlarsa doğal çevreye ayak uydurmak oraya adapte olmak zorundadırlar. Aynı şekilde bu durum insanlar içinde geçerlidir. Karlı bir günde sıkıca giyinmek bu uyuma örnek verilebilir. Havanın karlı olması uyarıcı iken sıkı giyinmek tepki özelliği gösterir. Eğer örneği detaylandırarak olursak, haberleri izlerken yaşadığımız semtte bir hırsızlık vakasının olduğunu öğrenirsek, buna vereceğimiz tepki; evimizin daha güvenli hale gelmesi adına kendimizce kapı ve pencereleri kilitlemek, sokakta temkinli yürümek, tanımadığımız insanlarla daha az iletişim kurmak olacaktır. Yani daha az güvende hissederiz, bu nedenle ona göre yaşamımızı düzenleriz (Laughey, 2010: 41-44).

Nitekim uyarıcı-tepki modeli, medyanın eylem ve davranışlarımız üzerinde oldukça büyük bir etkiye sahip olduğunu savunur. “Sihirli mermi” ve “şırınga” adlarıyla da bilinen kuram, medyanın benliğimize derinlemesine ve kalıcı olarak etki ettiğini böylece beynimizi kolaylıkla yönlendirdiğini savunur (Kaşkaya, 2013: 92-93; Laughey, 2010: 41-44).

• Sosyal Bilişsel Kuram: Bu kuram, insanları kendi başlarına ve karşılıklı olarak öğrenme yetisine sahip olduklarından onları diğer canlı organizmalardan farklı olarak değerlendirir. Bu nedenle insan davranışlarını etkileyen öncelikli belirleyicilerin dışsal ve içsel kaynaklı olmadığını savunur. Yani uyarıcı-tepki vurgusunu reddeder. Toplum halinde yaşamak zorunda olan ve hayatını ancak bu şekilde idame ettirebilen insanın, kendi dışında kalan diğer insanlar ve dış dünyayla olan etkileşimini ele alır. Okuma-yazma becerileri ve ya toplumun oluşturmuş olduğu kuralların öğretimi gibi birçok yaşam becerilerinin öğretilmesine odaklanır. Bu becerilerin öğretimi ailede başlar ve topluma yayılır. Lakin günümüzde çocuklar ailelerinden daha çok görsel işitsel medya araçlarından gözlem yoluyla öğrenme gerçekleştirdiklerinden bu araçlar çocuklar için oldukça önemli görülür (Kaşkaya, 2013: 93-94; Laughey, 2010: 45-46).

Edgar Dale'nin yaşantı konisi bu kuramı daha iyi anlamamız için bize yardımcı olacaktır. Dale'nin yaptığı incelemeler ve araştırmalar neticesinde ulaştığı sonuç; insanların öğrendiklerinin %10'unu okuyarak, %20'sini duyarak, %30'unu görerek, %50'sini duyarak ve görerek, %70'ini söyleyerek, %90'mısa yaparak ve yaşayarak öğrendikleri yönündedir.

Tablo 3: Edgar Dale Yaşantı Konisi (mmbogretimtarimi.wordpress.com)

Edgar Dale yaşantı konisini oluştururken bazı temel ilkeleri merkeze almıştır (Yalpar, 2012):

1. Öğrenme işlemine katılan duyu organlarının sayısı ne kadar fazla olur ise öğrenme o kadar iyi gerçekleşir ve öğrenmelerimiz o kadar kalıcı olur.
2. En iyi şekilde öğrendiğimiz şeyler, kendi kendimize yaparak öğrendiklerimizdir.
3. Öğrendiklerimizin çoğunu gözlerimiz yardımı ile gerçekleştiririz.
4. En iyi öğretim yolu ise somuttan soyuta ve basitten karmaşığa doğru olmalıdır.

Yaşantı konisini üzerinden medyayı değerlendirecek olursak; görüldüğü gibi çocuklar medya araçlarını kullanarak öncelikle görürler, duyarlar, okurlar, öğrendiklerini başkalarıyla paylaşırlar hayatlarında uygularlar böylece tam olarak içselleştirirler. Lakin sorun şu ki medya araçlarında kontrol edilemeyecek kadar bilginin olması ve çocukların bunları gelişi güzel bir şekilde alıp bu aldığı şeyleri

çevresindeki çocuklar ile paylaşımları bazen de akranları üzerinde denemeleri yoluyla etkileşim sağlayarak birbirlerinde öğrenmeleri durumudur. Bu noktada sosyal öğrenme kuramı medya okuryazarlığının önemine değinir. Medyanın bünyesinde iyi şeyleri barındırdığı kadar kötü şeyleri de barındırdığını unutmamaları konusunda ailelere tavsiyede bulunur (Laughey, 2010: 44-46).

- Yetiştirme (Ekme) Kuramı: Bu kuram Amerikalı bir iletişim uzmanı olan George Gerbner'in gözlemlerine dayanmaktadır. Ekme kavramı; "psikolojik, kültürel, ya da ideolojik bir mesajı izleyici bilincine yerleştirme ve besleyip yetiştirmek için yapılan girişim olarak tanımlanmaktadır" (akt: Demir, 2013: 144). Kuramın temelini ise, uzun süre medyaya maruz kalınması sonucunda medyanın insanları yetiştirdiği görüşü oluşturur. Bu demek oluyor ki; günde birkaç saatini medyaya ayıran bireyi medya yetiştirmektedir. Televizyonu çok fazla izleyen bir birey, az bir süre televizyon izleyen bireyden daha çok etkilere maruz kalacaktır. Çok fazla TV izlemenin gerçek hayattan çok, televizyon programlarındaki dünyayla tutarlı olan tutum ve davranışları insanların zihnine ektiği düşünülür. Bu durum bazı kesimlerce normal karşılanırsa da Gerbner (2010), televizyondan vazgeçemeyenleri yani bağımlıların kuşatan bir "*Kötü Dünya Sendromu*"ndan bahseder. Bu sendromun nedenini ise şöyle açıklar; "*ne kadar çok televizyon izlersen dış dünyayı her köşe başında ayrı bir kötülük ve tehlikenin pusuya yattığı, suçun kol gezdiği, gettolaştırılmış bir yer olarak görme olasılığın o denli artar.*"

Bireylerin televizyonu kendine rehber alması bazı konularda onun gösterdiği şekilde ilerlemesi ve onda sürekli olarak gördükleri toplum ahlakına uymayan şeyleri normal hayatta görünce artık şaşırılmamaya başlaması -normal karşılaması- bu kuramın en belirgin özelliğini oluşturuyor. Bu tarz programların en belirgin etkisi küçük yaştaki çocuklar üzerinde dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğuna neden olabilmesidir. Kuramın olumlu tarafı ise, insanların negatif enerjilerini (öfke, saldırganlık, nefret...) gerçek insanlardan ziyade, bilgisayar oyunlarındaki karakterlere yöneltmesidir (Laughey, 2010: 47-49).

- **Gündem Belirleme**

Dünyadan haberdar olabilmek amacıyla insanlar medya araçlarını çok sık kullanırlar. Medya; toplumsal hayatta yaşanan bazı olaylara fazla ilgi gösterirken, bazı olaylara daha az ilgi gösterir ya da görmezden gelir. Medya araçları sayesinde bilgilenen insanlar onun yapmış olduğu önem derecesini kabul etmeye meyillidirler. Hızlı, ön görülmez ve düzensiz bir haber akışı içerisinde konuların önem derecesini belirlemenin oldukça zor bir iş olduğu bu nedenle uzmanlık gerektiren bir çalışma sonucu sıralamanın belirlendiği söylenir. Yapılan gündem belirleme araştırmaları habercilerin gerçekten de konunun yani alanlarının uzmanları olduğunu gözler önüne sermektedir. Habercilerin yapmış olduğu bu çalışma toplumun gündemini belirlerken, bir de soruna neden olmaktadır. Sorun şu ki medyanın önem verdiği konular daha ön planda olacak ve gündemde kalacakken, görmezden gelinip sıralamada arka sıralarda yerini alan haberler ise önemini kaybedecektir (Laughey, 2010: 49-50; Kaşkaya, 2013; 96).

Kuramın temelini oluşturan görüş; medyanın olayları ele alış biçimleri ile yaptığı sunumun, bu araçları kullanan insanların dikkatlerini çekip, insanların üzerine kafa yordukları ve konuştukları konuları belirlemede önemli rol oynamasıdır. Yani bu yaklaşım medyayı, halkın büyük bir kısmının konuştukları konunun ne olacağına, izleyicilerin neye inanmaları gerektiğine ve olayları ne şekilde akıllarında kurgulayacaklarına karar veren bir kurum olarak görür.

• Kullanımlar ve Doyumlar Kuramı: Bu yaklaşım medyanın insanlara değil; insanların medyaya ne yaptığını araştırır. Yaklaşımına göre medyanın içeriğiyle izleyenler arasında sıkı bir ilişki vardır. Ayrıca bu yaklaşım medyanın korkulan etkilerine değil, gereksinim sonucu ortaya çıkan ihtiyaçların giderilmesiyle ulaşılan doyuma odaklanır. Yani insanlar birtakım ihtiyaçlarını gidermek için medyayı kullanırlar. Genel olarak televizyon izleyicileri aynı programı farklı gereksinimlerini karşılamak amacıyla kullanabilirler. McQuail (1972) televizyon kullanımının sebeplerini şu şekilde açıklamıştır (Akt: Demir, 2013: 149) ;

1. Oyalanma, kaçış
 - a) Gündelik yaşamın alışlagelen ve sıkıcı rutininin dayattığı kısıtlamalardan uzaklaşma.
 - b) Sorunların, dertlerin insana yüklediği sıkıntılardan kaçma
 - c) Duygusal boşalma, rahatlama.
2. Kişisel İlişkiler
 - 3.1.1.1. Can yoldaşlığı, ahbablık.
 - 3.1.1.2. Toplumsal Kullanım
3. Kişisel Kimlik
 - a) Kişisel referans.
 - b) Gerçekliğin araştırılması.
 - c) Değer pekiştirme
4. Gözetim altına almak

Görüldüğü gibi kuramda, izleyicinin izlediği programa yüklediği anlam farklılık göstermektedir. Yüklenen anlamlar ile ihtiyaçların giderilmesi muhtemel bir durum iken, sorun teşkil eden şeyin giderilmemesi durumunda veya giderilse dahi öngörülmeven ve istenmeyen sonuçlar ortaya çıkabilir. Bu sonuçlar ile karşılaşılması amacıyla çocukların medya kullanımı noktasında, izleyecekleri televizyon kanallarının belirlenmesinde yetişkinlerin rolü artacaktır. Çocuklar için uygun olan içerikleri belirlemek yetişkinlerin sorumluluğu altında olmakla birlikte, yetişkinler bu konuda çocuklara yol gösterici ve bir rehber konumunda olmalıdır (Demir, 2013: 148-151).

Bu yaklaşım, medyanın kültürü olumlu ya da olumsuz olarak etkilemesi konusunda kaygılı olunmaması gerektiğini savunmaktadır. Yaklaşım medyanın kültüre olan yararının ölçüsünü, izleyicinin gereksinimlerinin karşılanıyor olmasına bağlamaktadır. Şeker (2009: 115) "Bir dizinin saçma sapan olduğunu söylemek gereksizdir, bu dizi geniş izleyici kitlesinin gereksinimine cevap veriyorsa yararlıdır" demektedir.

• Kullanımlar ve Bağımlılık Modeli: Bu kuram, insanların televizyon izleme tercihlerini belirlerken kişisel etkenlere yoğunlaşmıştır. Kurama göre, “kişi gereksinimlerini gidermek için medyaya daha çok bağlandıkça, medyanın önemi kişi için daha da artacaktır” (Akt: Demir, 2013: 151).

Kişisel gereksinimler gün geçtikçe çoğalmaktadır. Bu çoğalmanın nedeni ise toplumsal sistemin gün geçtikçe daha çok gelişmesi ve karmaşıklaşmasıdır. Karmaşıklaşan sistemde bilgi edinmek amacıyla medya araçları daha çok kullanılmakta bu da insanların medyaya daha fazla bağlanmasına ve medya etkilerine daha açık bir hale gelmesine neden olmaktadır.

Erdoğan ve Alemdar (2002) televizyonu toplumsallaştıran bir ajana benzetmişlerdir. Bu ajan en çok yalnız kalan ya da yapacak bir uğraşı bulamayan kişiler üzerinde etki gösterir. İlk olarak kişiler bir programı uyma, ihtiyaçlarını karşılama veya toplumsal fayda elde edebilmek için kullanırlar. Lakin bir süre sonra aşırı kullanmaya başlarlar en küçük şeyde dahi kapısı ilk çalınan medya araçlarıdır. Tartışmalarda medyadan duyulan doğru-yanlış bilgiler örnek gösterilir. Bu durumlar medya araçlarına olan bağımlılığın küçük örnekleridir. Boş zaman değerlendirmek, alışkanlık kazanmak ya da dış olayların geriliminden kaçış da farklı türde bir bağımlılık göstergesi olarak kabul edilmektedir (Demir, 2013: 152).

2.7. Medya Okuryazarlığı

Mustafa Kemal Atatürk (1922) “*Basın milletin genel sesidir. Bir milleti aydınlatma ve doğru yolu göstermede, bir millete muhtaç olduğu düşünce besinini vermekte, özetle bir ulusun mutluluk amacı olan ortak yöne yürümesini sağlamakta, basın başlı başına bir güç, bir okul, bir rehberdir.*” demiştir (Mora, 2011). Mustafa Kemal’in vurgulamış olduğu gibi basın yayın organlarının belli başlı görevleri vardır. Lakin teknoloji gelişip çeşitlendikçe bu organlar kuruluş amaçlarını unutmuşlardır (Şirin, 2006). Amaçlarından sapan medya, günümüzde medya patronlarının kişisel çıkarları yönünde şekil almaya başlamıştır. Durum böyle iken medya; Mustafa Kemal’in de vurgulamış olduğu gücü kişisel çıkarlar için kullanarak, görevini yerine

getirmemekle kalmayıp toplumu kendi isteği doğrultusunda şekillendirmeye çalışmaktadır.

Kitle iletişim araçlarının hızla gelişimi ile paralel olarak medya araçlarının çeşitliliği artmıştır. Bu durum dünyanın her yerinden birçok bilgiye ulaşabilmeyi olanaklı kılmıştır. Medya araçları ile zaman ve mekândan bağımsız olarak ulaşılan bu sayısız bilginin doğruluğu ve güvenilirliğinin tespit edilebilmesi önemli bir hal almıştır (Polat, Odabaş, 2008; akt: Barut vd., 2016). Medya okuryazarlığı kavramı, çeşitlenen bilgiler içerisinden en güvenilir olanının tespit edilebilmesi ve doğru yorumlanabilmesi için gündeme gelmeye başlamıştır (Polat & Odabaş, 2008: akt: Barut vd., 2016). Medya okuryazarlığı kavramı yarım yüzyıldır ortak kullanımdadır (Önal, 2007). Lakin nasıl tanımlanması gerektiği konusunda bazı anlaşmazlıklar söz konusudur (Barut vd., 2016).

Medya okuryazarlığını; Kellner ve Date (2007) okuma, yorumlama, metin üretme ve kullanma becerilerini kazanabilmek olarak tarif ederken, Barut ve arkadaşları (2016) farklı biçimlerde oluşturulan medyayı; anlayarak analiz edebilme, çözümleyebilme ve değerlendirebilme bir yandan da yeni bir medya oluşturarak iletebilme becerisini geliştirmeyi amaçladığını düşünür. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ve Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) ise "*yazılı ve yazılı olmayan, büyük çeşitlilik gösteren formatlardaki mesajlara ulaşma, bunları özümleme, değerlendirme ve iletme yeteneği kazanabilmek*" olarak tanımlamıştır (Barut vd., 2016). Genel bir tanım yapmak gerekirse: Medya okuryazarlığı, medyanın oluşturmuş olduğu dünyada, farklı kaynaklar aracılığı ile elde edilmiş olan birbirinden farklı biçimlerdeki mesajlara ulaşip onları analiz etmek değerlendirmek, paylaşabilmek ve yerine yenilerini yaratabilme yeteneği kazanabilmektir (Alver, 2011; akt: Barut vd. 2016).

Birçok insan popüler filmler, televizyon, müzik, katılımcı olmayan çevrim içi siteler ve oyunlarda dâhil olmak üzere zamanlarının çoğunu hala bu pasif medya araçlarını kullanmakla geçirmektedir (Kaiser Family Foundation 2009; akt; Moore, 2013). Ayrıca küçük büyük fark etmez bireylerin çoğu televizyonda yayımlanan haberlerin daha güvenilir olduğuna inanmaktadır (Metzger ve Flanagin 2008; Moore, 2013). Bazı programların ise günlük tekrarlarının sayısız kez verilmesiyle olumsuz

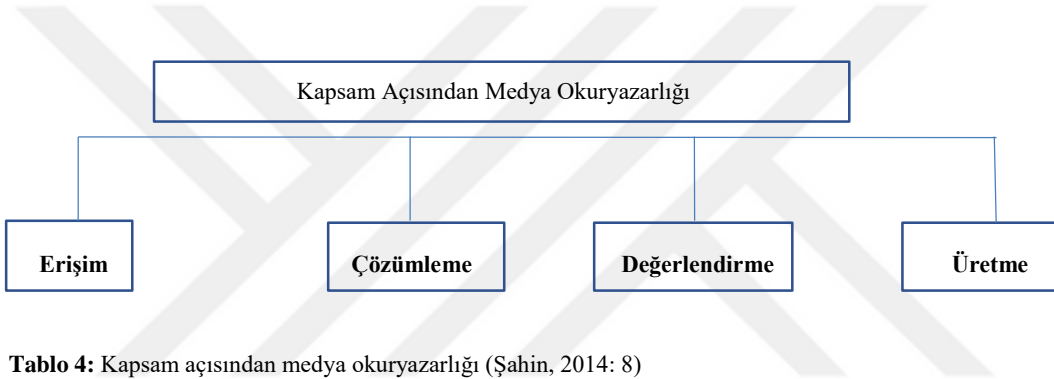
öğelerin içselleştirilmesine, aileyi ve kültürü küçümseme eğilimlerinin gösterilmesine neden olduğu görülmektedir (Can, 2008). Gösterilen örneklerle birlikte bilinçli veya bilinçsiz medya etkilerine maruz kalan bireylerin hayatlarının her alanında medyanın etkisini hissetmek olasıdır (Karaman, Karataş, 2009). Bu noktalardan hareket ederek medya okuryazarlığı eğitiminin büyük bir öneme sahip olduğunu vurgulamak yanlış olmayacaktır (Kahyaoğlu ve Kenanoğlu, 2014; Karaman 2010; akt: Barut vd,2016).

Heins ve Cho (2003) sansüre alternatif olarak karşımıza medya okuryazarlığı eğitiminin çıktığını belirtmişlerdir. Ayrıca sansürle sadece engellenmenin yapıldığını ama medya okuryazarlığı ile asıl işimize yarayacak olan bilinçlendirmenin yapılacağına dikkat çekmişlerdir (İnan, 2015). Ayrıca medya okuryazarlığı bireylere buz dağının görünmeyen kısmını, yani derinliklerde gizli olan mesajlar kısmını anlayabilmelerini ve görebilmelerini sağlamayı hedeflemektedir (Kellner ve Share: 2007). Medya okuryazarlığı sadece medya deneyimleri açısından değil daha geniş bir perspektifte bakacak olursak; yurttaşlık ve demokrasi anlayışı açısından da gerekli olan eleştirelliğin geliştirilmesine yardımcı olduğunu görebiliriz. Bireylerin televizyon gibi hayatımızın merkezinde yer alan medya araçlarını daha bilinçli bir şekilde kullanabilmelerini ve de toplumda daha aktif bir rol üstlenebilmelerini sağlayacaktır (Barut vd., 2016). Ayrıca eleştirel, toplumsal, kişisel ve ekolojik yönden beceriler de kazandırarak bireylerin medya tarafından verilen mesajları doğru yorumlayabilmelerini sağlayacaktır (Alver, 2011; akt: Barut vd.,2016). Kısacası medya okuryazarlığı bireyleri; pasiften faal duruma, alıcıdan katılımcıya, tüketiciden vatandaşa yeniden konumlandırılması için bir stratejinin parçası olarak görülebilir (Livingston,2004).

Hobbs (1998) medya okuryazarlığını; *“farklı eğitim felsefeleri, kuramları, çerçeveleri, uygulamaları, ortamları, yöntemleri, hedefleri, amaçları ve sonuçlarından oluşan geniş bir yelpazesi olan bir şemsiye kavram”* olarak tanımlamıştır. Yelpazenin çok geniş olması medya okuryazarlığının nasıl uygulanması gerektiği konusunda birtakım tartışmalara ve görüş ayrılıklarının oluşmasına neden olmuştur. Hobbs’a göre uygulama konusundaki tartışmaların bir çözüme ulaşabilmesi; *“...iyi düzenlenmiş programlar, etkinlikler ve eğitsel yaşantılar aracılığıyla daha fazla*

eğitimciye, çocuğa ve gence ulaşarak, daha geniş çeşitlilikteki ortamlara, medya analizi ve üretimi hakkında daha fazla bilgi ve beceriyi taşıyacak çabalara ihtiyaç duyulmaktadır... İkinci olarak, bu önemli izleyicilerle birlikte, medyaya ilişkin karmaşık öğrenme ve öğretme süreçlerini kestirecek, belgeleyecek, ölçecek ve değerlendirecek kuram ve araştırmalar geliştirilmesi” ile mümkün olacağını belirtmiştir.

Medya okuryazarlığının, yapılan açıklamalar ve tanımlamalardan da anlaşılacağı üzere birçok kapsamı ve boyutu olduğu görülecektir. Şahin (2014), medya okuryazarlığının içinde dört temel bileşeni barındırdığını dile getirmektedir:

Tablo 4: Kapsam açısından medya okuryazarlığı (Şahin, 2014: 8)

1. Erişim: Çeşitli kaynaklardan bilgiye erişim sağlanmasıdır. İnternet, kütüphane kaynakları, televizyon, radyo, sosyal medya, tarayıcılar vs. bilgiye erişim kaynaklarını etkin ve doğru bir şekilde kullanarak bilgiye erişebilmektir.

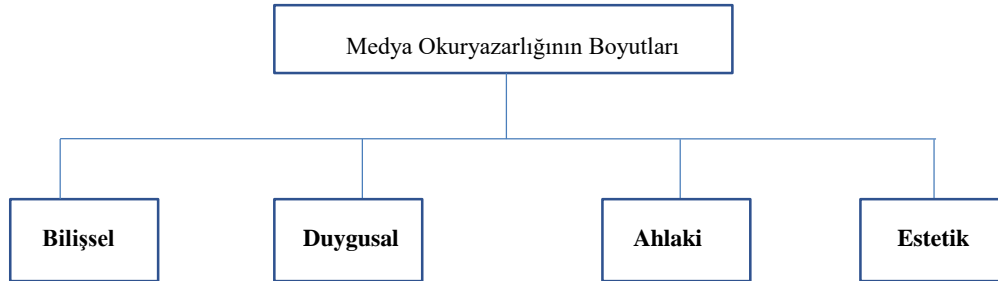
2. Çözümleme: Elde edilen bilgileri doğru bir şekilde tahlil edebilmektir.

3. Değerlendirme: Çözümlenen bilgileri birçok farklı boyutta inceleyip değerlendirebilmektir.

4. Üretme: Farklı iletişim yöntem tekniklerini kullanarak bir senteze ulaşmak yani kendi iletilerimizi/ürünlerimizi oluşturabilmektir.

Bu dört temel bileşen medya okuryazarı olabilmek için tek başına yeterli görülmez. Çünkü insanların bu bileşenleri etkili bir okuryazar olarak kullanabilmeleri için; medya mesajlarının farkında olmaları ve de bilinçli bir şekilde etkileşimde bulunmaları gerekir. Buda bireylerde belli başlı becerilerin bulunmasıyla mümkündür.

İşte bu noktada medya okuryazarlığının dört boyutu ortaya çıkmaktadır (Akt: Okur-Berberoğlu, 2013; Tuncer, 2013: 38; Şahin, 2014: 10):

Tablo 5: Medya okuryazarlığının boyutları (Şahin, 2014: 11)

1. Bilişsel Boyut: Sembollerin yüzeysel anlamlarını yakalamak gibi basit bir süreç olabileceği gibi; iletinin altında yatan niyeti ya da mesajı anlayabilmek gibi üst düzey düşünme becerisi gerektiren bir süreçte olabilir. Bilişsel alana yönelik beceriler akıl yürütmeyi gerektiren birçok farklı beceriyi gerektirir. Örneğin; herhangi bir konuda sembollerin farkına varılıp üretilmesinden, neden bu şekilde sunulduğuna kadar birçok farklı işlemde geçer (Şahin, 2014: 11-12; Tuncer, 2013: 38).

2. Duygusal Boyut: Farklı duyguların yaşanması ve bu duyguların farkında olunması bu boyutta değerlendirilir. Bireyler medya araçlarını kullanırken korku, nefret, kin ve öfke gibi duyguları da endişe, mutluluk, üzüntü ve heyecan gibi olumlu duyguları da yaşayabilirler. Bu duygular oluşuktan sonra, tüketici konumunda olan bireylerin duygularının nasıl değiştiğini fark edebilmesi üst düzey çözümleme ve değerlendirme becerileri gerektirir (Şahin, 2014: 12-13; Tuncer, 2013: 38).

3. Ahlaki (Değer) Boyut: Mesajların temelinde yatan değerleri anlayabilme becerisidir. Medyada hem alenen görülebilen değerler hem de bazı şeylerin arasına sıkıştırılmış yani gizlenmiş (örtük) değerler mevcuttur. Örneğin, dizi sektörü incelendiğinde hayattaki en önemli şeyin “aşk” olduğu görülmekteyken; bir aksiyon filmi incelendiğinde ise amaca giden her yolun mübah olduğu izlenimi verilmektedir (Şahin, 2014: 14-115; Tuncer, 2013: 39)

4. Estetik Boyut: Medya iletilerinin güçlü ve zayıf yönlerini sanatsal açıdan anlayıp değerlendirmeye ilişkin bir beceridir. Bu boyutta tüketici belli bir donanıma sahip olmalıdır. Ancak bu şekilde medya üreticisinin oluşturmuş olduğu yapıtlar,

eserler veya görseller hakkında sanatsal açıdan özgünlük fark edilir (Şahin, 2014: 13; Tuncer, 2013: 38).

2.8. Medya Okuryazarlığı Ve Dünya

Medya okuryazarlığının ilk ortaya çıktığı zamanlara değinmek istersek 20. yüzyılın başlarına kadar gitmemiz gerekecektir (Hasdemir, 2012). Taşkiran'ın aktardığı üzere, medya okuryazarlığı kavramı ilk olarak İngiltere'de 1930'larda ortaya çıkmıştır (Aktı, 2011). 1970'lerde popüler olmaya başlayan medya okuryazarlığı kavramının, Avrupa Birliği'nin gündemine girişi 2000'li yıllara tekabül etmektedir (Tuncer, 2013). Bu yıllarda Lizbon'da yapılan Avrupa zirvesinde “enformasyon toplumu” yani “bilgi toplumu” ile medya arasındaki ilişki, sunulan “fırsatlar” yanında karşılaşılabilecek “tehditler” de gündeme getirilerek tartışılmıştır (Hasdemir, 2012). Avrupa Birliği'nin gündemine bu zirveyle giren kavramla “yaşam boyu öğrenim” birliğin hedefi olarak belirlenmiş ayrıca medya okuryazarlığı eğitimi de bu öğrenim sürecine dâhil edilmiştir (Tuncer, 2013). 2000' li yıllara gelindiğinde medya okuryazarlık eğitiminin önemine vurgu yapmak adına UNESCO, 2002-2012 yıllarını Birleşmiş Milletler Okuryazarlık Yılları olarak ilan etmiştir (Nergis, 2011).

Medya okuryazarlığının üzerinde ehemmiyetle durduğu iki önemli nokta vardır: ilk olarak içeriğe erişebilmek için teknolojiyi kullanabilme becerisi ikinci olarak da sunulan içeriği anlamakla birlikte bu içeriği değerlendirebilme becerisidir (Aktı, 2011). Bu amaçlar ile medya okuryazarlığı dersleri ilk olarak gelişmiş ülkelerde ders olarak okutulmaya başlanmıştır. Kimi ülkeler medya okuryazarlığı dersini ayrı bir ders olarak okuturken kimileri ise farklı derslerin içerisinde konular ile ilişkilendirerek okutmuştur (Aktı, 2011).

Medya okuryazarlığını mevcut programlarına ders olarak ilk okutan ülkeler, 1980'lerden sonra ABD, Kanada, İngiltere gibi devletlerdir (Altun, 2008). Bu dersleri zorunlu eğitimin başlamasından bitimine kadar diğer dersler ile iç içe geçmiş bir şekilde yani disiplinler arası bir anlayışla Kanada, İngiltere, Avustralya ve ABD ders olarak kullanmıştır (Güven, 2014; Tüzel, 2013).

Medya eğitimi ülkelere göre farklılık göstermektedir. Bu ülkelerin birkaçına kısaca değinilecek olunur ise:

Almanya: Almanya’da medya okuryazarlığı, okullarda zorunlu eğitim planlamasıyla temel amaç olarak gerçekleştirilir. Medya okuryazarlığı sadece okullarda gerçekleştirilen bir uygulama değildir temel yaşam becerileri arasında yer alır.

Federal yapıda bulunan Almanya’da medya okuryazarlığı konusuyla ilgili herhangi bir uzman bakanlık veya özellikle bu iş için ayrılan bir devlet kurumu bulunmamaktadır. Bu ülkede herbir eyalet medya okuryazarlığı konusunda kendi sistemini uygular ayrıca bu konuyla ilgili özel okulları bulunmaktadır. Bu konuda bir yasa birliği de yoktur her eyalet kendi yasalarını oluşturmuştur ve bu yasaları uygulamaktadırlar. Medya okuryazarlığı için oluşturulan okullar (merkezler), diğer kurumlar ile işbirliği içinde gerçekleştirilen düzenli ve sistemli medya okuryazarlığı programları mevcuttur. Bu merkezler ile aralarındaki çalışmalar süre gider. Bu alana katılım halk tarafından olumlu karşılanmakla birlikte alana yönelik ödüller, destekler ve bağışlar ile alana olan duyarlılık ve katılım arttırılmaya çalışılmaktadır (ed. Taşkiran, 2012).

Birleşik Krallık: Birleşik Krallık’ta medya eğitimi zorunlu olarak verilmektedir. Medya okuryazarlığı dersi isteğe göre tek başına bir ders olarak ve ya İngilizce dersi müfredatına entegre edilerek verilebiliyor. Her yıl medya eğitimi ile ilgili kaynak kitaplar basılmaktadır (Keleş, 2009: 44; Aktı, 2011; Tuncer, 2013; Şeylan, 2008). Öğrencilerin değerlendirilmesi ise yazılı denemeler, yorumlama çalışmaları ile yapılır. Öğretmenler, aileler ve alan uzmanlarına yönelik kaynaklar mevcutken, öğretici kaynaklara erişim oldukça sınırlıdır. Ayrıca medya okuryazarlığı için temel öğretmen eğitimi neredeyse hiç verilmemektedir bu durum büyük bir eksikliklerdir. Alana büyük teşvikler (ödüller, destekler ve bağışlar) mevcuttur. Çocuk ve gençler için festivaller yapılırken; onların yaratıcı düşüncelerine katkı amacıyla bir teşvik söz konusu değildir. Medya okuryazarlığı konusunda uzmanlaşmış bir hükümet ve kamu kuruluşu yokken kamu yönetiminin farklı alanlarını bir araya getiren organize medya okuryazarlığı merkezleri vardır (Tuncer, 2013: 51; ed. Taşkiran, 2012: 115-116).

Avusturya: Avusturya da medya eğitimi konusunu ders programlarında yer vermektedir. Ülkede ebeveynler ve öğretmen için sistematik medya okuryazarlığı eğitimi verilmektedir bununla birlikte, öğretmenler medya eğitimini kendi konularına uyumlu hale getirip sunmaktadırlar. Dersler 1. sınıftan 8. sınıfa kadar yer almaktadır. Okuryazarlık yalnızca eğitsel amaçlı değildir temel yaşam becerileri arasında değerlendirilir. Konu programın hangi alanıyla ilgili ise o alana ilişkin değerlendirmeler yapılmaktadır. Kamu kurumlarının çalışma alanlarını düzenleyen medya okuryazarlığı merkezleri mevcuttur (Aktı, 2011, Tuncer, 2013; ed. Taşkiran, 2012: 93-94).

Hollanda:

Hollanda da medya eğitimi dersi bulunmamaktadır. Görsel-işitsel tasarım dersi vardır bu ders ile medya eğitimi arasında bağ kurulması mümkün olabilir.

Amerika: Amerika'da 2004 yılı ile medya okuryazarlığı dersi müfredatın bir parçası olmuştur. Ülkedeki 50 eyalet birlikte uygulamaya koymuştur. Devlet okullarında genel olarak yaygın olmayan eğitim, genel olarak özel okullarda yaygındır. Ayrıca oluşturulan okul bölgelerinde; okul çapında programlar, seçmeli dersler ve okul sonrası faaliyetler yaygınlaşmaya başlamıştır. Eğitim, bazı eyaletlerde İngilizce ve sanat eğitimi ile birlikte, bazılarında ise sosyal bilimler, tarih, vatandaşlık eğitimi, ekoloji, sağlık gibi dersler ile disiplinler arası bir anlayışla verilmektedir (Aktı 2011, Tuncer, 2013, Şeylan 2008).

Finlandiya: Finlandiya'da 1990'lara kadar medya eğitimi gelişmemiştir. Lakin 90'lardan sonra ortaokul seviyesinde verilmeye başlanmıştır. Medya eğitimi üniversitelerin ve medyanın işbirliği ile yapılmaktadır. Üniversitelerden Lapland medyanın araç olarak kullanılması ve üretilmesiyle medyanın eleştirel bir şekilde kullanılması açısından ayırım yapmaktadır. Lakin uygulama esnasında medyanın yardımıyla öğretim ile medya öğretimi birbirine geçmiştir (Kupiainen vd. 2008; Akt: Apak, 2008: 53- 56; Tuncer, 2013). Hazırlanan kaynaklar öğretmenler, aileler ve meslek gurupları için amaçlanmıştır. Kamunun farklı kuruluşlar arasındaki ilişkiyi organize eden ve bu ilişkiyi arttıran medya okuryazarlığı kuruluşları vardır. Konuya ailelerce yoğun ilgi ve bağlılık bulunur (Taşkiran, 2012; 181-182).

İspanya: İspanya'da medya eğitimi eleştirel yurttaşlar oluşturabilmek adına verilmeye başlanmıştır lakin okullarda zorunlu bir ders olarak okutulmaz. Dersin okutulması okul yönetimi ve okulda yer alan öğretmenlerin isteğine bırakılmıştır. Öğretmenler bu konudaki derslere gönüllülük esasına göre girerler. Öğretmenler medya eğitimi almak isterlerse uzaktan eğitim veya yüksek lisans eğitimi gibi olanaklardan faydalanmaktadırlar. Ülkenin uluslararası alanda referansı ve liderliği mevcuttur (Karataş, 2008: 34; Tuncer 2013).

İtalya: İtalya'da resmi bir program yok lakin medya eğitimi ders programında sistemli olarak ele alınır. Medya becerilerini geliştirmek eğitimde temel amacı oluştururken, bu eğitimi gerçekleştirmek ise öğretmenlerin istek ve çabasına bırakılmıştır. Ayrıca diğer ülkelerdeki gibi, devletin medya eğitimi konusundaki girişimleri okullara teknolojik aletlerin getirilmesi ile sınırlı kalmakla beraber, aileler ve öğretmenlerin eğitimi için kaynaklar oluşturulmuştur. Kamunun farklı kuruluşları arasındaki ilişkiyi organize eden özel olarak oluşturulmuş merkezleri bulunur. Alana yönelik birçok etkinlikle alana ilgi arttırılmaya ve vatandaşların etkin olarak katılımı sağlanmaya çalışılır (Taşkiran, 2012: 313-314; Keleş, 2009: 46; Tuncer 2013)

İsveç: İsveç'te 1980'den beri gelişme göstermektedir. Bu ülkede medya eğitimi öğrencileri korumak yerine onları güçlendirmek üzerine planlamıştır. Medya okuryazarlığının amaçları ve popüler kültür, bu ülkede çalışılmaya değer konulardandır ayrıca ülkenin medya eğitiminde temel esası teşkil eder. Eğitimde genel olarak bilgisayar okuryazarlığına öncelik verilmesi medya okuryazarlığı girişimlerini geri plana itmektedir (Aktı, 2011: 8; Karataş, 2008: 34; Tuncer 2013)

Yeni Zelenda: Yeni Zelenda medya okuryazarlığı dersinin önemini 1970'lerde kavramıştır. Bu alanda yapılan çalışmaların geçmişi yaklaşık olarak 48 yıllı bulmaktadır. Medya okuryazarlığı alanında çok önemli yerlere gelmiş olan bu ülkede yönlendirme ve rehberlik merkezleri mevcuttur. Eğitimi verecek olan kişiler için üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları konferanslar, seminerler ve hizmet içi eğitimler vermektedir. Medya okuryazarlığı ile yaşam becerileri gelişimi kazandırılması amaçlanır ve de sistematik bir şekilde ele alınır. Yapılmış olan çalışmalar teknik ve sistematik farkındalıklar içerir. Medya okuryazarlığı için yeterli kaynak bulunmakta ayrıca değerlendirmeler sistemin içinde de dışında da

gerçekleştirilmektedir. Bu ülkede kurumsallaşma ve adanmışlık ileri seviyededir (Söylemez, 2012).

Kanada: Genel olarak batılı devletlerin çoğu okuryazarlık eğitiminde başarılı bir seyir izlemektedir. Lakin Kanada medya okuryazarlığı kapsamında lider konumdadır. Bu başarısı ülkemiz gibi medya okuryazarlığı alanında yeni sayılabilecek türdeki ülkelere örnek teşkil eder. Kanada'nın lider konumda olmasını sağlayan iki önemli değişkenden vardır. Bunlardan ilki medya okuryazarlığı eğitiminin öğretim programlarıyla ilişkilendirilmesi ve ikinci olarak ise bu eğitimin kurumsallaştırılmasıdır. Bu ülke bütün eyaletlerinde medya eğitimiyle ilgili konferanslar düzenler ve de kendi dergilerini, makale ve kitap gibi diğer kaynaklarını yayınlayan derneklere sahiptir. Özellikle medya okuryazarlık eğitimi İngilizce derslerinin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Alandaki eksikliği ise eyaletler arasında büyük ölçüde farklılaşma göstermesinden kaynaklanır. Kanada şuan alandaki liderliğini korumak ve bu eksikliği gidermek amacıyla çalışmalar yapmaktadır (Altun 2010; Şeylan 2008).

2.9. Medya Okuryazarlığı Ve Türkiye

Medyanın çocuklar ve gençler üzerindeki olumsuz etkileri anlaşılmaya başlandıktan sonra (Aktı, 2011) kamusal alanda medya okuryazarlığının üstüne düşülmeye başlanmıştır (Aktı, 2011). Medya okuryazarlığı Türkiye'de özellikle televizyonun olumsuz etkilerine karşı çocuk ve gençlerin bilinçlendirilmesi amacıyla gerçekleştirilen çalışmalar ile başlamıştır (Karaman ve Karataş 2009). Medya okuryazarlığı ilk olarak 2003 yılında İletişim Konseyiyle (İletişim Şurası) Türkiye'nin gündemine girmiştir (Çakmak 2015). 2004 yılında RTÜK'ün okullarda medya okuryazarlığının, bir ders olarak okutulması gerektiği şeklinde bir öneride bulunması ile ciddi bir adım atılmış oldu (Aktı 2011; Kılınç ve Kılınç 2014; Çakmak 2015).

Türkiye'de ilk kez Uluslararası Medya Konferansı, Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi tarafından düzenlenmiştir (Kılınç ve Kılınç 2014, Hasdemir 2012). Bu konferansta RTÜK medya okuryazarlığının niçin gerektiği konusunda resmi bir bildiri sunulmuştur. Ardından da 2004-2006 yılları arasında medya okuryazarlığı

konusunda yurt dışı kaynakları incelenmiştir (Kılınç ve Kılınç 2014). 2006- 2007 yılları arasında medya okuryazarlığı Adana, Ankara, Erzurum, İstanbul ve İzmir'deki 5 pilot okulda 6,7 ve 8. Sınıflarda ders olarak okutulmuştur (Hasdemir 2012; Karaman ve Karataş 2009; Aktı 2011). Daha sonra seçmeli bir ders olarak Türkiye geneline yayılmıştır (Hasdemir, 2012).

Medya okuryazarlık dersini verecek olan öğretmenler için “Medya Okuryazarlık Dersi Öğretim Programı ve Öğretmen Kılavuzu” hazırlanmıştır ve hizmet içi eğitim kapsamında seminerler düzenlenmesi gerekliliği üzerinde durulmuştur (Karaman ve Karataş 2009). Okuryazarlık niteliklerini kazandıracak olan temel meslek grubu öğretmenliktir. Bu nedenle eğitim fakültelerinde okuyan öğretmen adaylarına; bilgiye ulaşabilme ve ulaştığı bilgiyi değerlendirebilme becerilerinin kazandırılması gereklidir (Barut vd. 2016). Deveci ile Çelenci medya okuryazarlığı hakkında RTÜK ve akademisyenlerin getirdiği öneriler doğrultusunda, 2007-2008 eğitim öğretim yılında Sosyal Bilgiler Öğretmenliği programına ders olarak eklendiğini aktarmaktadırlar (Barut vd. 2016).

Yapılan çalışmaların ardından toplumu korumak adına televizyon programları için “Akıllı İşaretler” uygulamasına başlanmıştır (Hasdemir 2012, Çakmak 2015, Aktı 2011). Ayrıca çocuklarımız için internet güvenliği uygulamaları, ulusal düzlemde çeşitli siteler, uluslararası seminerler, çocuklar için resim ve şiir yarışmaları ile toplumun geneli olmak üzere özellikle de çocuklar üzerinde medya bilinci oluşturulmaya çalışılmıştır (Çakmak 2015; Aktı 2011).

Medya okuryazarlık derslerinin okutulması kararlaştırıldıktan sonra derslerin hangi fakülte tarafından verileceği hangi derslerde okutulacağı yeni tartışmaların konusu olmuştur. Eğitim fakültesi ve iletişim fakültesi akademisyenleri arasında uzunca bir süre sürtüşmelere sebep olmuştur. Sonuçta MEB bu derslerin eğitim fakültesi tarafından verilmesini, ayrıca Sosyal Bilgiler ve Türkçe dersleriyle ilişkilendirilmesini istemiştir ve yine bu daldaki öğretmenlerin derslere girmesi istenmiştir (Çakmak, 2015). Lakin lisans döneminde tam bir eğitim alamayan öğretmenler ders anlatım aşamasında sıkıntı yaşamaktadırlar. Bu nedenle öğretmenlere bu alanlarda hizmet içi eğitim ile destek sunulmaktadır. Ayrıca

öğretmenler için öğretmen kılavuz kitabı da hazırlanmıştır ama yapılan bütün çalışmalara karşın istenen düzeye ulaşılamamıştır. Nedeni ise henüz yeni olan bu alan için başta eğitimciler olmak üzere ortamın uygun olmayışıdır. Ortamın uygun hale gelmesi yani medya okuryazarlık çalışmalarının bir sonuç verebilmesi için olgunluğa ve alanda yetkinleşmeye ihtiyaç vardır. Bunun için de ancak zamana ihtiyaç vardır. Çünkü ağaçlardan meyve toplayabilmek için ağacın belli bir büyüklüğe ulaşım meyveyi sağlayacak olan gerekli tüm donanıma sahip olması gerekir. Bu donanımda zamanla oluşacaktır. Aynı şekilde ülkemizde yapılan ve ya hala yapım süreci devam eden medya okuryazarlığı araştırmaları eğitimcilere yol gösterici olmakla kalmayıp sonuca ulaşabilmek adına kolaylıklar sağlayacaktır.

2.10. Dünya Ve Türkiye’de Televizyonun Tarihsel Gelişimi

Televizyon toplumun kültürel, ekonomik, siyasal ve teknolojik yapısının ortak ürünüdür (Erdoğan ve Alemdar, 2001:169). Günümüzde kullanılan birçok teknolojik aletten daha yeni bir icat olan televizyon, 21. yüzyılın en güçlü medya aracıdır (Çamurdan, 2007; Özden, 2006).

Çoğu insan sinema ve televizyonun aynı sistemle çalıştığını düşünmektedir. Lakin her medya aracının farklı bir sistemi vardır. Televizyon ve sinemanın ortak noktası görüntüyü toplayıp yansıtmaktır. Hâlbuki bu medya araçları birbirlerinden farklı şekillerde geliştirilmişlerdir. Sinema, temelde mekanik bir teknoloji iken televizyon elektronik sistemlerle gerçekleştirilmiştir. Televizyon her ne kadar mekanik sistemlerle oluşturulmaya çalışılmış olsa da herhangi bir sonuç elde edilememiştir bu nedenle televizyonun icadı elektronik sistemlerle gerçekleştirilmiştir (MEB, 2011).

Televizyon hakkında ilk teknik buluşu 1873 yılında İrlandalı telgrafçı Andrew May gerçekleştirmiştir. May, ışık dalgalarını elektrik akımına çevirir ve selenyum maddesinin elektriğe karşı direncini keşfeder. May’ın bu keşfi gerçekleştirdikten yaklaşık on yıl sonra Alman bilim adamı olan Paul Nipkow, resim tarayabilen bir araç geliştirdi. Bu araca “Döner Disk” veya “Nipkow Diski” adını vermiştir. Bu diskle elde edilen görüntüler siliktir, aynı zamanda hiçbir şey anlayamadığı için bu görüntüleri

uzaklara gönderebilmek imkânsızdır. Yıllarca televizyon hakkında yapılan çalışmalar da döner diskin geliştirilmiş halleridir (MEB, 2011). 1800’lü yıllarda farklı bilim adamları tarafından farklı amaçlar için tasarlanan icatlar selenyumun icadı, ışığın elektrokimyasal etkilerinin keşfi tarama diskinin bulunması gibi yapılan birçok çalışmanın ortak sonucu 1900’lü yılların başlarında televizyon fikrini açığa çıkarmıştır (Koçak, 2001: 25-26).

1921 de ilk televizyon, İskoç mucit olan John Logie Baird tarafından icat edildi (Kayabaş, 2012: 21; Oskay, 1971: 17, akt: Gül 2009: 6; Elbir 2011: 10). Lakin bu televizyonun tamamen mekanik bir sistemde çalışması, sadece gelecekteki televizyonlar için yol gösterici olmuştur. 7 Eylül 1927 tarihinde ise Philo Farnsworth’un görüntüyü bir odadan ötekine nakletmesi ile bugün kullandığımız tüplü televizyonların atasını icat etmiş oldu. Bu icat ile televizyonun gelişimi daha da hızlanmıştır. Philo Farnsworth’ü televizyon icadında bir adım öne çıkaran neden; herkes görüntü aktarımı konusundaki sorunun mekanik sistemlerle gidermesi için çabalamaktayken o görüntüyü yatay dizili elektronlar ile yansıtmaya çalışması ve başarılı olmasıdır. Bu nedenler ile her iki isimde televizyonun mucidi olarak kabul edilir (www.jeyyu.com, www.beycan.net).

İngiliz kanalı olan British Broadcasting Corporation (BBC) televizyon için ilk deneme yayınlarına 1929 yılında başlamıştır (Elbir 2011: 11; Gül 2009: 7; Kayabaş 2012: 20; www.beycan.net). Televizyonun ilk defa kamu yararına sunulması yani bir medya aracı olarak kullanılması ise yine İngiltere’de 1936 yılında başlamıştır (Avcı 2010, Bingöl 2002: 9, Kayabaş 2012: 20). Aynı yıl televizyonun topluma tanıtımı amacıyla Londra’da halka açık ilk televizyon gösterimi gerçekleştirilmiştir. Amerika ise bu konuda çalışmalarını 1939 yılında tamamlamış ve ilk düzenli yayınlarına başlamıştır. Amerika aynı amaçla ilk olarak Newyork’ta dünya fuarında televizyon yayını gerçekleştirilmiştir (Kayabaş 2012: 20).

İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra teknolojik alanda gerçekleşen gelişmeler ile televizyon yayınları her yönüyle gelişme göstermiştir. 1967 yılında BBC’nin ilk renkli televizyonu piyasaya sürmesi ile televizyonun yayılımı daha büyük bir ivme kazandı (www.birinciblog.com). Uydu yayınları, bilgisayar ve elektronik alanda yaşanan

gelişmeler televizyon yayınlarının ülke sınırlarını aşmasını sağlamıştır (Öztürk, 2002: 61). Yayın teknolojisinde en önemli gelişmelerden biri de 1962 yılında gerçekleşen Avrupa ve Amerika arasındaki haberleşmeyi sağlayacak olan Telstar-2 uydusunun yörüngeye yerleştirilmesidir (www.beycan.net). Günümüze gelinceye kadar haberleşme ve yayın amacıyla birçok uydu yörüngeye yerleştirilmiştir ve televizyon adına yapılan çalışmalar birçok yeniliği kaydetmektedir.

Ülkemizde ise televizyon yayıncılığı yüksek maliyet gerektirmesi nedeniyle batı ülkelerinden daha geç bir tarihte ancak 1960'lı yıllarda yayın hayatına başlamıştır (Çamurdan 2007; Aktı 2011: 24; Kayabaş 2012: 21-22; Erdoğan vd. 2015; Özçağlayan 2000). İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) ilk deneme yayınlarını 1952 yılında bir laboratuvar çalışması olarak başlatmıştır. Bu çalışmalar Türkiye'de televizyonun başlangıcı kabul edilmektedir (Özçağlayan 2000; Erdoğan vd. 2015; MEB, 2011: 35). İTÜ ilk yayınında Kore Savaşıyla ilgili bir film gösterime koymuştur. 1970'li yıllara kadar yayın yaşamını sürdüren İTÜ bir grup gencin yayın yapılan stüdyoları basması nedeniyle, üniversite yönetimi tarafından bütün hakları ve cihazları TRT'ye devredildi 1968 yılında ise yayın hayatından tamamen çekilmiştir (MEB 2011: 36; Aktı 2011: 24).

İTÜ'nün yayınları ülke çapında değildi sadece kendi imkânlarıyla gerçekleştirmiş olduğu yayınları şehrin içinde seçili alanlarda halka açık gösterimi gerçekleştirilebiliyordu. Türkiye'de ilk düzenli televizyon yayını 1968 yılında TRT tarafından gerçekleştirilmiştir (Çamurdan 2007, TC Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü 2009:1). 1963 yılı itibariyle bu alana yönelik olarak, TRT radyosunun birkaç çalışanı Almanya'da eğitim almak amacıyla gönderilmesi; televizyonun ülke genelinde bir adım daha öne çıkarılmasında etkili olmuştur (Gül 2009; MEB, 2011: 36). Kıbrıs Barış Harekâtında cepheden naklen yayım yapılması toplumun dikkatini çekmiş ve ülkede televizyon ivme kazanmıştır. 1977 yılında deneme amaçlı TRT'nin gerçekleştirmiş olduğu en büyük yenilik, renkli televizyon yayınlarına geçilmesidir (Aktı 2011: 24; Bingöl 2002: 10; Özçağlayan, 2000). Ardından 1984 yılında spor müsabakaları ve haberler renkli olarak 1984 yılında verilmeye başlanmıştır (Özçağlayan, 2000). 1990'larda özel televizyon yayıncılığının

başlaması ile rekabet ortamı doğmuştur. Rekabet ortamında kanal sayısı artmıştır (MEB 2011: 37, Aktı 2011: 25, Öztürk 2002: 89). Televizyondaki zararlı etkilerden toplumu korumak ve kurallara uyulmasını sağlamak amacıyla Radyo Televizyon Üst Kurulu adında bir kurum oluşturulmuştur. Kurumun televizyon kanallarını denetleyip, düzenleyebilmesi adına; uyarı, program yayınına durdurma ya da para cezası gibi çeşitli türden cezalar verebilmesi için birçok yetkiyle donatılmıştır (MEB, 2011: 39).

Günümüzde televizyon yayınlarının kalitesi hızla gelişmektedir. Ayrıca gün geçtikçe daha ucuza üretim yapılmaktadır. İlk yıllarında toplumun sadece zengin kesiminin alabildiği televizyonu yıllar geçtikçe toplumun her kesiminden insanlar alabilmiştir (Schramm, Parker, Lyle, 1961: 11). Şimdilerde birçok yeni sistem geliştirilmiştir, LCD televizyonlar da oluşturulan bu sistemlerdendir (Yılmazlar, 2007). Çanak antene bağlı kalınan dönem kapanıp yerine, karasal yayıncılık denen sistem ile normal antenle dijital yayın yapabilme olanağı getiriliyor. Ayrıca LED TV'ler ile çağa ayak uyduruluyor. Artık televizyonlar içlerinde; birbirinden farklı türde birçok oyunu, internet tarayıcısını ve sosyal medyayı (facebook, tweter, youtube vs.) barındırıyor (www.jeyyu.com, www.birinciblog.com). 3D televizyonların fiyatları hızla düşerken gelecekte "Otostereoskopik 3D" yani "Gözlüksüz 3D" televizyon türleri piyasaya sürülecektir. Yeni gelişen televizyon teknolojisi ile Full HD kalitesinde 4K televizyonlar piyasaya sürülmüştür. Bu televizyonlar ise neredeyse gerçek görüntü verme iddiasındadır. Bilindiği üzere bu kalitede yapılan ilk film Avatar'dır (www.birinciblog.com).

Diğer medya araçlarıyla kıyaslandığında televizyonun daha ön planda olduğunu, her geçen gün teknolojik gelişmelerle paralel ilerleyerek kendini yenilediğini ve toplumun birçok gereksinimini karşıladığını görmekteyiz (T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma Ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı, 2008). Bu nedendir ki ilk çıktığı zamanlardan bu güne değin bir an olsun televizyonun popülerliği azalmamıştır. Hatta iddia edilebilir ki popülerliği artarak devam etmektedir. Teknoloji geliştikçe, televizyona aktarılan özellikler de artmıştır. Böylelikle; televizyonun izleyicisini kaybetmemesi sağlanmıştır. Hal böyle iken, televizyona olan bağımlılık durumunun daha çok artmasından endişe duyulabilir. Çünkü analog televizyonlar topluma

hâkimken bile endişe eden araştırmacılar, yeni teknolojik imkânlar sayesinde -LED TV'ler gibi- televizyon izlemenin daha cazip hale geleceğini düşünmektedirler.

2.11. Yirmi Birinci (21.) Yüzyılın Afyonu

Gelişen teknoloji ile birlikte insanlar radyo, televizyon, vsd, dvd, bilgisayar gibi medya araçlarını kullanılmaya başlamışlardır (Özden, 2006). Son yıllarda gelişen teknolojik olanaklar ile birlikte insanlar televizyonu, modası geçmiş bir medya aracı olarak görmektedirler (Aktı, 2011: 23). Buna rağmen günümüzde en yaygın kullanılan ve en çok tüketimi gerçekleşen medya aracı televizyondur (Can, 2000; Şirin, 2006: 9; Akçalı, 2007: 69; Özden, 2006; Öztürk, 2002: 60). Türkiye de dahil olmak üzere bütün batılı ülkelerde evlerin %97-98'inde televizyon bulunmaktadır (RTÜK, 2006). Ailelerin buluşma noktası olarak da niteleyebileceğimiz oturma odalarının “başköşesinde” yerini alan televizyon ailenin en değerli misafiri konumundadır ona ayrı bir ilgi ve alaka gösterilmektedir (Şirin 2006, Akçalı 2007: 69). Modası geçmiş olarak nitelendirilen bu araç görülüyor ki yerini ilk günkü gibi korumaktadır. Hatta kimi evlerde mutfak ve çocuk odalarına varıncaya dek neredeyse her odada yer almaya başlamıştır (Kırık, 2013; Şirin, 2006; Aktı, 2011; Nisan ve Özarslan 2011; TC. Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 2009:1). Televizyon artık bir yabancı değil bizden biri olmuştur (Koçak, 2001: 24) Anında milyonlara hitap etmesi, kolay ulaşılabilmesi ve ucuz eğlence aracı olması gibi nedenler ile çok kısa zamanda yaşamımızın vaz geçilmez bir parçası haline gelmiştir (Çamurdan, 2007; Öztürk, 2002: 60; TC. Aile ve Sosyal Araştırma Müdürlüğü, 2010). Bununla birlikte medya araçlarının gelişim aşamaları ve bireylere ulaşabilme kapasiteleri göz önüne alındığında, medya araçlarından hiçbirinin televizyon kadar kısa bir süre içerisinde televizyonun ulaştığı güce ulaşamadığını görmekteyiz (Kocadaş, 2006; Çamurdan, 2007; Öztürk, 2002: 60). Bunlara rağmen, hala televizyonu; “modası geçmiş bir araç” olarak nitelendirmemiz doğru olur mu?

Televizyon günlük yaşamımızda olan biten mesajları ve durumları görerek ve dinleyerek izlememizi sağlayan bir fen bilimi ürünüdür. Bu ürün elektronik teknoloji ile oluşturulmuş renkli ışık ve ses yardımıyla görüntüyü ve sesleri sağlamıştır

(Kocadaş 2006; Öztürk 2002: 60). Açıklamalardan da anlaşılacağı üzere televizyonun “Uzak Görüntü” ve ya “Uzağı Görmek” anlamında kullanıldığını söyleyebiliriz (Mutlu 2013: 5; Olgundeniz 2010: 82). Işık ve Gerbner televizyona “öykü anlatma sistemi” derler. Ayrıca televizyonu hem haber ve eğlence kaynağı, hem kültür ve sanat üretim mekanizması hem de siyasal ve toplumsal bir kurum olarak tanımlamışlardır (Özarslan ve Nisan 2011; Olgundeniz 2010: 82). Atay ve Öncü ise televizyonun göze ve kulağa hitap etmesi; gerçek dünya ile sanal dünya hakkında çok çeşitli durumları göstermesi nedenleriyle; onu dünyaya açılan bir çeşit pencere olarak tanımlamaktadır (Akçalı, 2007: 69).

Araştırmacıların bir kısmı televizyonu en yaygın kullanılan ve en etkili iletişim aracı olarak nitelendirirken, diğer bir kısmı ise “aptal kutusu” olarak nitelendirmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2011). Televizyonun icadı toplumsal açıdan bir devrim niteliğindedir (Becker ve Schoenbach, 1989; akt: Öztürk, 2002: 60). Bu devrimi en iyi Comstock; “*artık hiçbir şey televizyondan önceki gibi olmayacaktır.*” sözleri ile açıklamıştır (Kocadaş, 2006). Doğru, artık hiç bir şey televizyondan önceki gibi değildir. Televizyon adeta bir kumanda merkezi haline almıştır. Nitekim hangi araçları kullanacağımız, nereden kıyafet alacağımız, hangi yemeği yiyeceğimiz, nereleri gezeceğimiz, eğlenmek ve sağlıklı yaşamak için neler yapacağımız, eğitim hayatımıza nereden devam edeceğimiz ve siyasi yaşamımıza kadar birçok alanda onun yönlendirmesine ihtiyaç duyarız.

Bireylerin televizyondan izlemiş olduğu kareler neticesinde yaşam deneyimlerinin nitel ve nicel örüntüsünde önemli değişikliklere yol açmıştır. İnsanların gündelik yaşamlarındaki tecrübelerini zaman ve mekân sınırlılıklarını kaldırıp genişletmiştir (Kocadaş 2006; Öztürk, 2002: 60). Televizyon izleyicilerini toplum karşısında homojenleştirmekte, sıradanlaştırmakta ve yabancılaştırmaktadır (Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü, 2010).

Günümüzün yeni ve en yaygın hastalığı bir alışkanlıktan türemiştir. “Televizyon izleme alışkanlığı” dediğimiz bu durum bir süre sonra alışkanlığı bir köşeye bırakarak bağımlılığa dönüşmektedir ve bu bağımlılıktan kurtulmak kolay değildir (Şirin 2006: 19-21; Kayabaş 2012: 21). Çünkü kişiler artık kendi çabaları ve alışkanlıkları olmadan

da televizyonla etkileşime girmektedir. Kuaför, spor salonu, alışveriş merkezi, restoran, otobüs, kafe, hastane vs. her girilen ortamda televizyon bulunmakta ve ister istemez bir etkileşime girilmektedir. Televizyon izleme alışkanlığı olmayan bir kişi bile bu ortamlar nedeniyle pasif olarak alışkanlığı edinmeye başlamaktadır (Can 2000; Kayabaş 2012: 21). Televizyon izlemek günlük hayatımızdaki rutin işlerimizden biri haline gelmiştir.

Televizyonun hayatımızdaki yerini Abercrombie şu sözler ile anlatmaktadır:

“Televizyon çok geniş kitlelere ulaşabilen bir medya aracıdır. Bu durum televizyonu en önemli ortak tecrübe kaynaklarından biri yapmaktadır. Sonuç olarak, televizyon programları hakkında konuşmak, günlük toplumsal yaşamın bir rutini haline gelmiştir. İş yerinde, evde sokakta veya otobüste, kişiler dizilerde gördükleri karakterlerden haberlerden ya da tartışma programlarında ele alınan konulardan bahsetmektedirler. Televizyon programları ya da televizyonda görülen kişilerin yaptıkları günlük gazetelerinde önemli bir bölümünü kapsamaktadır. Bu da televizyonun günlük hayatımızda ne kadar önemli bir yere sahip olduğunun göstergesidir.” (Kayabaş, 2012: 22)

Esslin (1991: 2) ise televizyon ile olan ilişkimizi zaman makinesinden çıkan birinin gözüyle bakıp şöyle değerlendiriyor:

“Pencerelerin açık olduğu ılık bir gecede herhangi bir gelişmiş ülkenin herhangi bir şehrinin herhangi bir mahallesinde yürüyün, önünden geçtiğiniz her evden bir televizyon ekranından yansıyan mavimsi pırıltıları görürsünüz. Zaman makinesinden çıkmış bir kuşak öncesine mensup bir ziyaretçi buna, yani bütün insanların büyülenmişçesine gelip geçen görüntüleri saatlerce seyre dalmasına, pasif alıcılığa gömülmesine ne derdi acaba...” (Özarслан ve Nisan, 2011)

Postman'ın (1994: 90) televizyon hakkındaki görüşleri ise şöyledir;

“Hiç kimse televizyon izlemekten men edilemez. Birey ne kadar yoksul olursa olsun bu durum televizyon izlememeyi gerektirmez. Ülkede en iyi eğitim sistemi uygulanıyor olsa bile televizyonun belirleyiciliğinden kurtulabilmesi düşünülemez. En önemli olan ise, halkı ilgilendiren hiçbir konu (politika, haber, eğitim, din, bilim,

spor) yoktur ki televizyonun ilgi alanı dışında kalsın.” (Cesur ve Paker 2007; Kırık 2013)

Bahsetmiş olduğumuz üç araştırmacının da ortak noktası televizyonun toplumda görmüş olduğu ilgi, toplum hayatıyla iç içe geçmiş olması ve televizyonun insanları etkileyebilme gücüdür. Bu üç faktör aslında televizyonun araştırmalara neden bu kadar çok konu olduğunun gerekçesi niteliğindedir.

Şirin (2006), Psikolog Bronfenbrenner’in televizyonun sebep olduklarından daha çok engellediği şeylere dikkat çektiğini belirtmektedir. Çünkü televizyonda zapping yaptıktan sonra hayat duruyor, yüzdeki ifadeler siliniyor, akıllarda kalan tek şey ise izlenen program ve bu programdan elde edilen doyumdur. Bu nedenle televizyon kimi insanlar için arkadaş, kimileri için günlük sıkıntılardan kaçış ve rahatlama aracı, kimileri için mutluluğun kaynağı iken çocuklar için kolay ulaşılabilen bir eğlence aracı ve ya oyuncaktır (Erdoğan vd. 2015; Kırık 2013). Birçok sosyal bilim uzmanı tarafından televizyon; zamanımızı çalan bir hırsız ya da modern zamanlarda insanların günlük telaşlarından kaçmak için kullandığı bir araç olarak görülür. Cemil Meriç ise televizyonu şu şekilde tasvir etmiştir:

“Şuuru içdiş edilmiş, hiçbir zaman okumak ve düşünmek alışkanlığı kazanmamış sokaktaki adam için icat edilmiş bir nevi afyondur televizyon” (Öztürk, 2002).

Durum bu şekilde devam ederse, toplumda ve ailede iletişimsizlik sorununu günden güne arttıracaktır (Mora, 2011: 153). Buradaki iletişimsizlikten en büyük zararı görecekt olan ise her zaman olduğu gibi çocuklardır. Nedeni ise; aile içi iletişimsizliğin çocuklara yansmasıyla gelişim çağındaki çocuklar durumdan olumsuz yönde etkileneceklerdir.

Son yıllarda yapılan araştırmalara göz atıldığında televizyonun etkilerine en çok maruz kalan kesimin çocuklar olduğu sonucuna varılacaktır. Televizyon izleme süresi bakımından incelendiğinde durum daha net görülecektir çünkü çocuklar yetişkinler geri kalmamaktadırlar (Ünal ve Durualp, 2012). Çocukların üç yaşından itibaren aktif bir televizyon izleyicisi olduğu bilinen bir gerçekken, en fazla televizyon izlenen dönem ise 11-14 yaş aralığındaki dönemdir (Kalan, 2010). Çocuklar televizyonu

sevimli bir oyuncak olarak görmektedirler ve bu durumun sonucu olarak oluşabilecek tehlikelerin farkında değildirler. Zamanla tehlikelerin önüne geçilmek istense dahi başta alınmayan tedbirler nedeniyle daha sonraları birçok kontrol sorunu yaşanacaktır.

2.12. Enformasyon Çağı Çocukları

Victor Hugo; “*Bana yazı çiçeksiz, kafesi kuşsuz, evi çocuksuz gösterme, Tanrım!*” diyerek (Öztürk, 2002: 19) çocukların önemini kendince tasvir ederken, Neil Postman çocukları göremeyeceğimiz bir zamana gönderdiğimiz canlı mesajlar olarak tasvir etmiştir (Akçalı 2007: 1; Şirin 2006: 209). Mustafa Kemal Atatürk ise; “... *Çocuklar geleceğindir. Çocuklar geleceği yapacak adamlardır...*” sözü ile çocukluk kavramının üstünde önemle durmuştur (onedio.com). Araştırmacıların bakış açılarıyla çocuk kavramını tanımlamaya çalışacak olursak; neslin devamı ve toplumun belleği, her geçen gün daha çok kirlenen dünyada temiz kalan yegâne varlık, masumiyetin sembolü, aileyi oluşturan temel yapı taşı gibi birçok farklı şekilde tanımlayabiliriz (Şirin 2006; Öztürk 2002: 19; Olgundeniz 2010:10).

“Çocuk ve çocukluk” kavramları için birçok araştırma yapılmış birçok düşünür fikirlerini farklı şekillerde beyan etmiştir. Yapılan araştırmalar ve fikirler toplumların kültürel, ekonomik, tarihsel ve politik gibi özelliklerine göre farklılık arz etse de hep bir noktada buluşulmuştur (Olgundeniz, 2010: 10). Bu ortak nokta, kişilerin yaşamlarında çocukluk yıllarının önemli olduğu ve üzerinde durulması gerektiği hususundadır.

Yaşadığımız yüzyılda, televizyon toplumunu oluşturan bireyler içerisinde yaşamlarının en önemli evrelerinden biri olan, gelişim çağını yaşayan çocukları ayrı bir statüde değerlendirmek yerinde olacaktır (Kırık, 2013). Çünkü bu yüzyılda çocuk daha okul yaşamıyla tanışmadan çok daha önce, yani 0-3 yaş aralığında televizyonun etkilerine maruz kalmaktadır (Şeylan 2008: 24; Kalan 2010; Arslan vd. 2006).

Televizyon ile birlikte çok geniş alanlara birçok görüntüyü ışık hızıyla yayabilen kurumsal bir araçla karşı karşıyayız (Özarslan ve Nisan, 2011). Bu araç insan hayatını derinden etkilerken geleneksel çocuğa da yeni bir anlam yükleyerek modern

çocukluğu oluşturmuştur. Oluşan modern çocuğu ise enformasyonun hamuruyla yoğurmuştur (Öztürk, 2002: 19).

Çocuk tasavvuru faklı yüzyıllarda o dönemin düşünce yapısına etki eden dünya görüşleriyle paralel bir şekilde farklılık göstermektedir (Öztürk, 2002: 19). Neil Postman da (2006) bu düşünceye katılmaktadır çocukluk tasavvurunun sadece geleneksel ve modern çocuk olarak nitelendirmesinin doğru olmadığını belirtmekle birlikte, çocukluk dönemlerini geleneksel dönem, modern dönem, tipolojik dönem ve enformasyonla en yoğun ilişkide bulunan dönem yani elektronik çocukluk dönemi olarak basamaklara ayırmaktadır (Şirin, 2006).

Bu basamaklara değinecek olunur ise:

2.12.1. Geleneksel çağ çocukları:

Aydınlanma düşüncesine kadar gerilere uzayan bu dönemde temel düşünce: hiçbir şey bilmeyen, düşünemeyen çocuğa bir şeyleri öğretmektir. Çocuk akıl sahibidir lakin ehliyetsizdir. Çocuğun saflığı önemsendir yani bu dönemde çocukluk kavramı tam olarak bilinmiyordu (Akçalı, 2007:3).

Geçmiş zamanlarda çocukların kolaylıkla ulaşabildiği iletişim aracı neredeyse yoktur. Çocuklar masallarla büyürler, aralarında farklı oyunlar oynarlar. Genel olarak sözel bir enformasyonla büyüyen çocuklar yedi veya sekiz yaşlarına kadar bu şekilde yaşamını sürdürür gider. Çocuk bu yaşlardan hemen sonra yetişkinlerin dünyasına adım atar. Burada yetişkinler ve çocukların uğramış olduğu enformasyon aynı niceliktedir. Bu çağlarda çocukluk kavramı henüz gündemde değildir. Çünkü bütün çocuklar benzer oyunları oynar, masalları dinler, benzer şekillerde yetişirler. Yetişkinlerinde dünyası birbirlerinden çok farklı değildir. Çocuklar ve yetişkinler iç içe bir dünyada yetişmişlerdir. Ne zaman ki büyükler çocuklardan uzaklaşmaya başladılar ise o zaman farklı çocukluklar yaşanmaya başlamıştır. Böylece yeni çocukluk tasarımları gündeme gelmeye başlamıştır (Şirin, 2006: 13-19).

2.12.2. Modern çağ çocukları:

20. Yüzyılda matbaaya dayalı medya enformasyonunun yeni çocukluk döneminin başlangıcını oluşturduğu birçok araştırmacı tarafından kabul görmektedir (Öztürk

2002: 19; Şirin 2006: 14). Kilisenin yüzlerce yıl süren günahkâr çocuk modeline karşı; Locke 'un öncülüğünü yaptığı protestan çocukluk anlayışında ve Rousseau'nun öncülük ettiği romantik görüşte modern çocukluk düşüncesinin norm olarak kabul edilmeye başlamasına neden olmuştur (Akçalı, 2007: 28). Protestan anlayışta çocuk biçimlenmemiş bir kişi romantik anlayışta ise bozuk biçimli olan yetişkindir (Şirin 2006: 18; Akçalı 2007: 3).

Çocukların dünyasında yaşanan en büyük değişim bu çağda yaşanmıştır. Çünkü modern zamanlara gelindiğinde çocuklar medya ile anne ve babalarından daha fazla zaman geçirmişlerdir (Arslan vd. 2006). Modern çağda çocukların medya aracılığı ile yetişkinlerin dünyasına aniden girmesi ve her şeyi kolaylıkla ve de gelişi güzel bir şekilde öğrenmeleri yeri geldiğinde büyüklerle akıl verebilecek durumda olmaları; çocukları eskisi gibi hiçbir şeyi bilmeyen, saf ve masum çocuklar olmaktan çıkarmıştır. Artık çocuklar her şeyi bilebilir, akıl edebilir, akıl ve ehliyet sahibi bireyler olarak görülürler. Bu dönemde çocuğun saflığından ve masumiyetinden eser kalmamıştır (Akçalı, 2007: 3).

2.12.3. Tipografik çağ çocukları:

Sözel kültürün yerini matbaaya yani yazılı kültüre bırakması ile tipografik insan modeli ortaya çıkmıştır. Çocuk ve yetişkin arasındaki farklar yazılı kültürün etkin bir şekilde kullanılmaya başlanmasıyla daha belirgin bir hal almıştır (Şirin, 2006: 20).

Tipografik çocuk geleneksel çağ çocuğuyla arasındaki bağları koparsa da benzer durumlar devam etmektedir. Hikâye kitaplarındaki görsellerin aynı oluşu yani keloğlanın bütün kitaplarda kel, pinokyonun bütün kitaplarda burnunun uzaması gibi benzerlikler devam etmektedir. Çeşitli yeni hikâyeler ve görseller bu dönemde çocukların hayatına girmiştir. Yani tipolojik çocukluk okur olan çocuğu oluşturur. Bu çocukluk tipinin ortak noktası ve ya sembolü kitaplardır. Geleneksel çağda büyükler çocuklara masal anlatırlardı, bu dönemde büyükler masalı bırakınca çocuklar sıkıca kitaplara sarıldılar (Şirin, 2006: 19-21).

Televizyon oluşan bu çağın kültürünün en önemli taşıyıcısı konumundadır. Televizyon çocuk ve yetişkin arasındaki ayrımı tekrar kaldırmış ve onları tek örnekleştirmiştir (Şirin, 2006: 20).

Şuna da değinmek gerekir ki Gutenberg'in matbaayı icadıyla başlayan bu devrin artıları olduğu kadar eksi yönleri de bulunmaktadır. Bu eksik yönler içerisinde en çok dikkat çeken; matbaanın doğuda icat edilmesine rağmen, batıda daha iyi bir düzeye getirilip, batı kültürüne ait olan kitapların çoğaltılıp yayılmasıyla doğudaki çocukların batı kültürünün tesiri altında yetişmeleridir (Şirin, 2006).

2.12.4. Elektronik çağ çocukları:

Sözlü kültür yerini yazılı kültüre bırakmıştır, ardından yaşanan teknolojik gelişmeler paralelinde yazılı kültür kendini elektronik enformasyona bırakmıştır. Böylelikle elektronik çağda televizyonun icat edilmesiyle paralel olarak, çocuklar ve yetişkinler enformasyondan aynı ölçüde faydalanmaya başlamışlardır. Bunun sonucunda ise yetişkin birey ve çocuklar arasındaki sınır gittikçe azalmış ve sonuç olarak kaybolmuştur ve Postman'ın söylemiyle çocukluk yitirilmiştir ya da başka bir söylemle çocukluk yok olmuştur (Öztürk, 2002: 21).

Araştırmacılar; çocuklar ve yetişkinler açısından en önemli boş zaman değerlendirme aracının 20. yüzyılın ortalarından itibaren televizyon olduğunu dile getirmektedirler. Bu durumun oluşmasında ise çocukların televizyona kolaylıkla ulaşabilmesi etkili olmuştur (Ünal ve Durualp, 2012). Hoşumuza gider ve ya gitmez, insanlar görseli, basılı yayına tercih etmektedir. Bu nedenle içinde bulunduğumuz elektronik çağ ve bu çağın gereksinimleri nedeniyle televizyona olan ilgiyi reddedemeyiz (Bennett 2000: 58; akt: Özarslan ve Nisan, 2011).

McLuhan, basılı yayından elektronik çağa geçiş ile birlikte insanların deneyimleri ve yaşam tarzlarının değiştiğini, doğrusal düşüncenin yerini “mozaik” düşüncenin aldığını, işitme ve görme duyu organlarının ön plana çıktığı bir yaşam şekline bahsetmektedir (Avcı, 1990: 178; akt: Özarslan ve Nisan, 2011).

Bebeklikten itibaren yetişkinler ile aynı şeyleri izlemeye başlayan ve aynı şekilde enformasyona maruz kalan çocukların kişilik gelişimleri henüz tamamlanmadığı için ilerleyen yıllarda büyük sorunlar ile karşılaşabilirler (Öztürk, 2002: 22). Bunların yanında televizyonun çocukların iş birliği yapma ve davranış modellerinin algılamak gibi sosyalleşmelerine yönelik olumlu katkıları da olacaktır (Arslan vd. 2006).

Günümüzde git gide daha fazla elektronik enformasyonun etkisi altına giren çocuklara “televizyon çocuğu” adı verilmeye başlanmıştır. Çağımızın gerekleri itibariyle hiçbir çocuğu televizyon izlemekten alı koyamayız. Bu nedenler ile televizyonu kullanırken çocuğu doğru bir şekilde yönlendirmeyi başarmalı ve en iyi şekilde istifade etmesini sağlayabilmeliyiz ancak bu şekilde sağlıklı bir toplum oluşturabiliriz. Bunu da sadece a veya b kişileriyle sınırlandırmak yerine toplum olarak görev edindiğimiz ölçüde amacımıza ulaşabiliriz. Yoksa yapmak istediğimiz çalışma sadece kişilere bağlı kalmaktan öteye gitmeyecektir buda bizlere bir yarar sağlamayacaktır (Şirin, 2006).

2.13. Yeni Yüzyılın Çocuk Bakıcısı

Aileler çocuklarını yetiştirip yönlendirmeye çalışırken, aslında onları sürekli olarak bir yasaklama ya da engellenme durumu ile karşı karşıya bıraktıklarının farkında değillerdir. Bu durum her ne kadar çocuğu tehlikelerden koruyabilmek adına sergilenen içgüdünün doğal bir yansıması olarak görülse de çocuklarda yaratmış olduğu etki bakımından tehlikeli bir durum arz etmektedir.

Günümüzde insanların birbirlerine güvenmemesi nedeniyle ve dışardan gelebilecek herhangi bir tehlikeye karşı çocukları güvende tutabilmek adına onların sokakta oynamalarına izin verilmiyor. Evlerde anneler çocuklara, genel olarak eşyalara herhangi bir zarar gelmemesi, evin düzeninin bozulmaması ve ya komşularının rahatsız olmaması adına oyun oynanmasını yasaklamaktadırlar. Ayrıca neredeyse bütün evlerin betonarme ve çok katlı yapılardan oluşması, çevrede bahçe ve park alanlarının az olması veya evlerinden uzakta kalması çocukların oyun alanlarını daha da daraltmaktadır. Çocuklar oyun oynayacak bir alan bulamazlarken, aileler sürekli yasakları koyup çocukların bu yasaklara harfiyen uymasını beklemektedirler. Lakin aynı aileler iş hayatı ve çeşitli nedenlerle çocuklarına zaman ayıramamaktadırlar. Böylelikle eğlenebilmek ve boş zamanlarında bir uğraşı edinmek adına başka bir seçeneği kalmayan çocuklar, genel olarak elektronik aletleri (bilgisayar, televizyon, telefon vs.) ve sosyal medyayı (facebook, twitter, instegram vs.) kullanmaya başlayacaklardır (Şirin 2006: 65-70; Kırık 2013; Şeylan 2008: 24).

Aileler çocuklarının televizyon izlemesinden belli bir süre rahatsızlık duymazlar hatta memnuniyet ile karşılarlar. Şöyle ki; özellikle anneler iki üç yaşlarındaki bir bebeğe televizyonu açıp, bebek televizyon ile ilgilenirken kendileri ise ev işleriyle ilgilenecektir. Bu nedenle anneler televizyonu bir nimet olarak görmektedirler. Öyle ki bu durum annede bir alışkanlığa dönüşecek ve çocuk her ağladığında, yaramazlık yaptığında ya da ailedeki bireylerin işleri olduğunda, yani çocuk ile ilgilenecek zamanı bulamadıklarında televizyonla çocuğu oyalayacaklardır. Televizyon sonunda öyle bir hal alıyor ki; televizyona uzmanlar tarafından “21. yüzyılın çocuk bakıcısı” ünvanı veriliyor (Kırık 2013; Şirin 2006). Çünkü ailelerin güvenle ve gözleri arkada kalmadan çocuğu teslim etikleri yegâne araç konumundadır. Çocukların televizyon izleme serüvenleri ve televizyonun alışkanlığa dönüşme faslı da böylelikle başlamış oluyor.

Televizyon izlemenin belli bir yaşı yoktur çünkü o her kesime hitap eder. Üç yaşındaki bebekten seksen yaşındaki nine ve dedelere kadar geniş bir izleyici kitlesine sahiptir. Bu kitleye sahip olabilmesinin nedeni Neil Postman’ın dediği gibi görüntünün abecesinin olmayışı sebebiyledir. Yani televizyonun ses ve görüntülerden oluşması, dileyen herkesin bu ses ve görüntüyü görüp duyması sebebiyledir (Şirin, 2006: 109-120). Televizyonu izleyebilmek için herhangi bir çaba sarf etmeye gerek de yoktur. Tek yapmamız gereken kumanda ile zapping yaparak kanal değiştirmektir. Artık televizyon izlemek bizler için günlük işlerimizin bir rutini haline gelmiştir (Kırık, 2013). Televizyonda 100’lerce kanaldan milyonlarca farklı bilgiye kumandanın bir tuşu ile ulaşılabiliriyorken, onun çocuk bakıcısı gibi kullanılması mantıklı bir durum mu? Ya da televizyon düşünülen gibi masum bir araç mıdır, tekrar düşünmek gerekir.

Televizyon çocuklar için sevimli bir eğlence aracı veya oyuncak niteliği taşıyor (Kırık 2013). Televizyonun bir eğlence aracı olarak görülmesini sağlayan ise her yaş grubu için ayrı program türü üreten medya patronları sayesinde. Çünkü onlar “televizyonu daha çok nasıl izletebilirim?” sorusuyla ilgilenirler. Bu amaç doğrultusunda çeşitli dizi ve çizgi filmlerin içeriği değiştirilir, reklamlar üretilir. Lakin durum sadece bundan ibarete değildir. Milyonlarca liralık anlaşmalar ile imzalanan ürünlerin reklamlarını, farklı şekillerde çeşitli dizi ve çizgi filmlerin içeriklerine yerleştirirler. Başkahraman sanki o ürünü kullanmayı çok seviyormuş, sürekli

kullanıyormuş gibi küçük büyük herkesin bilinçaltına o ürün yerleştirilmeye çalışılır. Büyükler durumun az veya çok farkındadırlar lakin çocuklar öyle bir farkındalığa erişebilmek için henüz çok küçüklerdir. Bu nedenlerle çocukların sevimli oyuncağının ulaştırmış olduğu görüntülerin altında, onları ticari bir meta olarak kabul eden medya patronlarının iletmeye çalıştığı subliminal mesajlar, çok geçmeden çocukların bilinçaltını etkisi altına almayı başaracaktır (Mora 2011; Çelebi 2014; TC. Aile ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü 2009; Şentürk ve Turgut 2011).

Ailelere, tatlı dilli ve güler yüzlü görünen yeni yüzyılın yeni çocuk bakıcısı televizyona karşı dikkatli olmalarını tavsiye ediyoruz. Çünkü bilindiği gibi bireyin gelişiminde, yaşamının ilerleyen yıllarında karşılaşmış olduğu birçok psikolojik problemin kökleri çocukluğuna dayanabilmektedir. İlerleyen yıllarda zihnen ve bedenen dinç bireyler yetiştirmek niyetindeyse; televizyona çocukları emanet etmek yerine, televizyonu izleyen çocuğa göz kulak olmak daha faydalı olacaktır.

2.14. Televizyonun Çocuklar İçin Olumlu Tarafları

Genel olarak olumsuzlukları üzerinde durulsa da, teknolojik bir ürün olarak televizyonun doğru kullanımı sağlandığında çocuklar ve toplum üzerinde geliştirici etkilerinin olduğunu da söyleyebiliriz. Televizyonu yerinde ve doğru kullanım ile yaratacağı olumlu etkileri literatüre dayalı olarak şu şekilde maddelendirilebilir:

1. Televizyon çocukları eğlendirmekte ve de doyurmaktadır. Bu iki durum çocukları uyutmak için en fazla kullanılan yöntemdir (Saatçılar 1997; akt: Kayabaş 2012).
2. Televizyon çocukları eğlendirirken aynı zamanda eğitmektedir (Aksaçlıoğlu ve Yılmaz, 2007; Yılmaz 2002).
3. Singer (1998) tarafından yapılan bir araştırmada farklı ırk ve kültüre mensup çocuklar üzerinde gerçekleştirilen çalışma sonucunda, susam sokağı gibi eğitici programların çocukların sosyal, bilişsel ve dil gelişimine olumlu katkıları bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır (İrkin 2012, akt: Ünal ve Durualp 2012; Aksaçlıoğlu ve Yılmaz, 2007; Tezcan 2005).

4. Televizyon tüketici birey olarak çocukların sosyalleşmesi bakımından önemli bir araçtır (Öztürk, 2002: 89-90; Karaca, Pekiyan, Güney 2007; Batmaz 1998, akt: Kayabaş 2012; Karaca, Pekiyan, Güney 2007).

5. Televizyon programları, çocukların yardım severlik, yurt severlik ve insan severlik duygularını pekiştiriyor ise yararlı olduğundan bahsedilebilir (Yavuzer 1998; akt: Güney, 2009).

6. Televizyon izlerken çocuklar uslanır, çocuğu eve bağlar, ailede ortak ilgiler oluşur bu durum aile içi ilişkileri olumlu yöne etkiler (Güney, 2009; Aksaçoğlu ve Yılmaz, 2007; Tezcan 2005).

7. Televizyonda yayınlanan haberlerde şiddet, başarısızlık, felaketler yerine insanların dünyaya şekil verme potansiyelleri kriter olarak alınır; bütün zorluklara rağmen gelecek için umut vaat eden bir hayatın varlığından haberdar olan çocukların insanların gerçekleştirdikleri başarılarından daha büyük başarıya ulaşabileceğini görmesi sağlanabilir (Lewis 1994, akt: Palabıyıkoglu1997; Işiker 2011, akt: Erdoğan vd. 2015).

8. Televizyon dünyanın farklı yerlerindeki çok sayıda insana aynı anda ulaşabilir. Böylece insanlar dünyada üzerinde yaşanan birçok olaydan anında haber alabilmektedir (Aksaçoğlu ve Yılmaz, 2007).

9. Uydu yayımları sayesinde coğrafi sınırlar kalkmıştır böylece evde otururken farklı kültürleri tanımaya fırsat vermiştir (Aksaçoğlu ve Yılmaz, 2007; Groebel 1998: 4, Aksaçoğlu ve Yılmaz, 2007; Aktaş 2008, akt: Ünal ve Durualp 2012; Yılmaz 2002).

10. Çocukların sanatsal, kültürel ve bilimsel ihtiyaçlarını karşılamaktadır (Yılmaz, 2002; Tezcan 2005).

11. Televizyon çocukların bakış açılarının genişlemesinde görevler üstlenmiştir (Aksaçoğlu ve Yılmaz, 2007; Tezcan 2005).

12. Televizyon programları ile toplumda yaşanan olumsuzluklar sergilenmekte böylece insanlar birçok konu hakkında bilinçlenmektedir (Aksaçoğlu ve Yılmaz, 2007).

13. Televizyon ailelerin bir arada zaman geçirebilmesini sağlayan bir etkinlik olarak görülmektedir (Turam, 1996: 9; Aksaçoğlu ve Yılmaz, 2007).

14. Televizyon, çeşitli ülkelerde gelişen düşüncelere ve görüntülere çocukların ilgisini çekerek, çocuklarda öğrenme isteğini arttırmıştır (Aksaçlıoğlu ve Yılmaz, 2007).

15. Gagne'ye (1992) göre, televizyon çocukların okuma alışkanlıklarını geliştirip kitap seçiminde yardımcı olur. Ayrıca televizyonu çocukları kitap okumaya teşvik edebilecek bir araç olarak görmektedir (Aksaçlıoğlu ve Yılmaz, 2007).

16. Televizyonu toplumun aynası olarak gören araştırmacılar. Televizyonun insanların kültürünü yansıttığını yani; sevinçlerini, özlemlerini, alışkanlıklarını, geleneklerini, hayat tarzlarını ve hayata bakışlarını toplumun izlediği televizyon programlarından bir çıkarımda bulunulabilir (Kocadaş, 2006).

17. Televizyona yönelik olumlu değerlendirmeler genellikle, bu aracın teknolojik potansiyelinin ön plana çıkarılmaya çalışıldığı görülmektedir (Kocadaş, 2006).

2.15. Televizyonun Çocuklar İçin Olumsuz Tarafları

Televizyon bizlere her ne kadar masum yüzünü gösterse de onun sanıldığı kadar masum olmadığı bilinen bir gerçektir. Medya patronları reytingi artırma, insanları ideolojik açıdan yönlendirme ve ekonomik nedenlerle televizyonu amaç dışı kullanmaktadırlar. (Erdoğan vd. 2015). Televizyonu hala çocuklar için bir bakıcı olarak görmeye devam edip, çocukların televizyonu kullanmasında karşılaşılan yanlış durumlarda tepkisiz kalınmasının çocuklara ve ilerde toplumsal düzende birçok olumsuz etkisi olacaktır (Can, 2000). Bu durumların yaratacağı olumsuzluklar literatüre dayalı olarak şu şekilde açıklanabilir:

1. Televizyonun ilk bozucu etkisi 0-3 yaş aralığındaki bebeklerin zihinsel şema oluşumu esnasında meydana gelir. Çok hızlı bir şekilde ve küçük birimler halinde sunulan görüntüler, bebeklerin çeşitli nesnelere ait şemaları zihinlerinde oluşturabilmelerini zorlaştırmaktadır (Ertürk ve Gül 2006: 33-4, akt: Şentürk ve Turđut 2011; Aksaçlıoğlu ve Yılmaz 2007). Sonuç olarak bu durum çocukların ilerleyen yıllarda öğretmenlerini uzun süre dinleyebilmelerini engelleyebilir, dikkat

dağınıklığı sorunlarına ve konsantrasyon eksikliğine neden olabilir (Canter, 1998: 6, akt: Aksaçlıoğlu ve Yılmaz 2007; Kalan 2010; Şentürk ve Turđut 2011).

2. 0-3 yaş aralığındaki çocukların televizyon ile uzun saatler geçirmeleri sonucunda çocukta konuşmaya başlama, jest ve mimiklerin kullanılmasında birçok yetersizlik görölmektedir (Ertürk ve Akkor 2006; akt: Ünal ve Durualp, 2012).

3. Televizyon çocuklara sunmuş olduğu hayal ve fantezi dünyası ile gerçekliğe zarar vermektedir. Bu durum ise analiz ve sentez gibi üst düzey düşünme becerilerinin kullanılmaması sonucunda bu yeteneklerin körelmesi neticesini doğuracaktır (Mutlu 2005: 78, akt: Erdoğan vd. 2015; Güney 2009; Berkowitz ve Rogers 1986: 62, akt: Aksaçlıoğlu ve Yılmaz 2007; Turam 1996: 47, Aksaçlıoğlu ve Yılmaz 2007; Koca 1993: 4, Can 2000).

4. Televizyon programlarının çoğu Amerika ve Avrupa ölkelerinden ithal edilmesi nedenleriyle bizim ölkemizde olduğu gibi geleneksel toplumların kültürleri üzerinde yozlaşmaya neden olmaktadır (MacBride 1980, Erdoğan vd. 2015; Kuruoğlu 2001, akt: Kayabaş 2012).

5. Televizyonda argo ve yabancı kökenli kelimelerin çokça kullanılması dilde yozlaşmaya etki eder (Kuruoğlu, 2001, akt: Kayabaş 2012).

6. Televizyon karşısındaki çocuk sürekli pasif haldedir. Sürekli alıcı konumunda olan çocuk her şeyin hazırlanıp kendine sunulmasını ister. Böylece üretici değil tüketici olmaya yönlendirilir. Televizyon tarafından hayattaki her şeyin kolayca elde edilebileceği düşöndürölür (Güney, 2009). Lakin gerçek hayatta durum öyle değildir.

7. Ailedeki akşam sohbetlerinin yerini alan televizyon aile içi iletişimi en alt seviyeye indirger. Böylece ailede kavramını oluşturan anne, baba ve çocuk artık birlikte yaşamıyordu. Sadece aynı ortamda bulunmaktadırlar. Bu durum çocuğun sosyal gelişimine olumsuz etki edecektir (Güney 2009; Erdoğan vd. 2015).

8. Televizyon alışkanlığı edinen çocuklar bir süre sonra bağımlı seviyesine ulaşacaklardır. Bu durum çocuğun sosyal etkinliklere katılımı konusunda isteksizlik ve davranış bozuklukları yaracaktır. Sosyalleşme konusunda sorunlar yaşayacak olan çocuk seslenildiğinde tepki veremeyebilir, göz temasından kaçınabilir, akran grupları ile araları açılabilir, kendini doğru bir şekilde ifade edemeyen çocuklar olabilirler. Bu

nedenlerin toplamında içe kapanık çocuklar olarak yetiŖeceklerdir (Ünal ve Durualp 2000; Kaya ve Tuna 2008).

9. Yaratıcılıkları körelen çocuklar taklide başvuracaklardır (Kaya ve Tuna, 2008).

10. Çocukların televizyonu izleme saatleri arttıkça oyun oynama, kitap okuma süreleri azalmaktadır. Böylece ocuklar gitgide daha çok pasifleŖmektedirler (Kaya ve Tuna, 2008; Büyükbaykal, 2007).

11. Özellikle uydu antenlerin hayatımıza girmesinden itibaren çocukların da televizyon izlediği saatler içerisinde cinsellik içeren programlar yayınlanmaya baŖlamıŖtır (Güney 2009). Bu durum çocukların cinsel geliŖimleri üzerinde olumsuz etkiler oluŖturmaktadır. Eskiden ocukların ergenlik (12-20) dönemi öğrenmesi olası alan durumları artık erinlik (9-13) döneminde olan çocuklar bilmektedirler. Günümüzde ocuklar leyleklere inanmamaktadırlar. Bu durum çocukların karŖı cinsle olan diyaloglarını etkilemektedir (Zuckerman ve Zuckerman 1985, akt: KayabaŖ; 2012; Kuruoğlu, 2001, akt: KayabaŖ 2012, Wake, Hesketh, Waters, 2003, akt: Arslan vd. 2006; Aktı, 2011; Büyükbaykal, 2007; Can 2008).

12. AŖırı televizyon izlemek, görsel ağırlıklı olan televizyonun beynin saç yarım küresinin geliŖiminde aksaklıklara yol açtığı için okuma ve yazma becerilerini zayıflatır, duygusal zeka geliŖimi ve de okul baŖarısını da düŖürebilmektedir (Berkowitz ve Rogers, 1986: 62, akt: Aksaçlıoğlu ve Yılmaz 2007; Turam 1996: 47, Aksaçlıoğlu ve Yılmaz 2007; Güney 2009; Kuruoğlu, 2001, akt: KayabaŖ 2012; Kalan 2010; Büyükbaykal, 2007)

13. Çocukların televizyonda izledikleri kötü karakterler ile kendilerini özdeŖleŖtirmeleri sonucu anne ve baba ile olan iliŖkileri üzerinde olumsuz sonuçlar doğurabilir. Karakter anne ve baba baŖta olmak üzere sosyal çevresine nasıl davranıŖlar sergiliyorsa çocukta öyle davranmaya baŖlar. Bu durumun bir sonucu olarak da kendi kimliklerinin oluŖmasında bağımsız ve özgün bir biçimde oluŖması sağlanır (Berkowitz ve Rogers, 1986: 62, akt: Aksaçlıoğlu ve Yılmaz 2007; Kuruoğlu 2001, akt: KayabaŖ 2012).

14. Reklamların ocuklara verdiği mesajlar ile dizi ve çizgi film içeriğindeki subliminal mesajlar toplamında özellikle çocuklar üzerinden bir tüketim toplumu

yaratılmaya çalışılmaktadır (Berkowitz ve Rogers, 1986: 62, akt: Aksaçlıoğlu ve Yılmaz 2007; Kuruoğlu 2001, akt: Kayabaş 2012; Can 2000; Büyükbaykal, 2007).

15. Yoğun enformasyon sonucu çocukluk yitirilmiş ve çocukların sahip olduğu masumiyet ise yok olmaya yüz tutmuştur (Büyükbaykal, 2007, Şirin 2006; Kuruoğlu, 2001, akt: Kayabaş 2012).

16. Televizyon karşısında uzun süre hareketsiz olarak oturan çocukların obez olma risklerinin çok daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca yapılan araştırmalar sonucu televizyon izlerken yiyecek tüketiminin arttığını göstermektedir (Berkowitz ve Rogers, 1986: 62; akt: Aksaçlıoğlu ve Yılmaz 2007). MEB'in yapmış olduğu bir araştırmannın sonucunda ise televizyon izleyebilmek için öğrencilerin hem geç uydukları hem de kahvaltı yapmadıkları dile getirilmektedir (www.egitimajansi.com; Wake, Hesketh, Waters 2003, akt: Arslan vd. 2006; Aktı 2011).

17. Televizyondaki programlarda; şiddet ve gerilim barındıran her içeriğin ayrıntılı bir şekilde gösterilmesi, bazı programlarda ise insanların birbirlerine hakaret etmesi, özel hayata yapılan müdahaleler, insanların birbirlerini dinlemeye gerek duymaması, saygısız davranışlar vs. sıklıkla karşılaştığımız durumlardır. Bu durumlar neticesinde, çocukların arkadaşları ile olan ilişkileri aksayacak, ders başarıları düşecek, endişe ve gerginlik nedenleriyle evde yalnız kalamayacaklar, korkulu rüyalar görme ve uyuma zorluğu, saldırgan davranışlara eğilim gösterme gibi sorunlar ortaya çıkacaktır (Palabıyıkıoğlu 1997; Berkowitz ve Rogers, 1986, s. 62; akt: Aksaçlıoğlu ve Yılmaz 2007; Ertürk ve Gül, 2006: 30, akt: Şentürk ve Turđut 2011; Güney 2009; Kuruoğlu, 2001, akt: Kayabaş 2012; Wake, Hesketh, Waters 2003, akt: Arslan vd. 2006; Aktı 2011; Yavuzer 2002, akt: Sarıkaya 2011: 24-25, Can 2008).

18. Televizyonu yakından izleyen çocukların göz sağlığı bozulur, uzun süre hareketsiz bir şekilde televizyon izleyenler ise oturgan (sedanter) hayat tarzı süreceklerdir. Görsel uyarılar yayan televizyon epilepsi çeşitlerinden biri olan fotosensitif epilepsiyi tetikleyebilir. Fotosensitif epilepsiyi tetikleyen nedenler, genelde televizyondaki ışđın ani değişimi, yüksek kontrastlı görüntüler ve de televizyondaki farklı desenlerdir (Yılmaz, 2007).

2.16. Televizyon ve Sosyal Bilgiler Dersi

Televizyon ve sosyal bilgiler dersinin ilişkisine değinmeden önce, dersin ne amaçla oluşturulduğu ve vizyonunun ne olduğu hakkında bilgi sahibi olunması amacımızı gerçekleştirmemiz açısından önem teşkil etmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde sosyal bilgiler çalışma alanıyla alakalı tüm gelişmeleri ve incelemeleri gerçekleştiren Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS) şu şekilde bir tanım yapmıştır;

“Sosyal bilgiler, vatandaşlık yeterlilikleri kazandırmak için sanat, edebiyat ve sosyal bilimlerin disiplinler arası bir yaklaşımla birleştirilmesinden oluşan çalışma alanıdır. Okul programı içinde sosyal bilgiler, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyaset bilimleri, psikoloji, din, sosyoloji, sanat, edebiyat, matematik ve doğa bilimlerinden uygun ve ilgili içeriklerin alınarak sistematik ve eş güdümlü bir çalışma alanı oluşturulmasını hedefler. Sosyal bilgilerin öncelikli amacı, karşılıklı olarak birbirine bağımlı bir dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumun vatandaşları olarak kamu yararına bilgiye dayalı, mantıklı kararlar verebilme yeteneği geliştirebilmek için genç insanlara yardımcı olmaktır” (akt: Safran, 2011: 4-5).

Türkiye’de ise, 2005 yılında sosyal bilgiler programını hazırlayan komisyon tarafından yapılan tanım ise şöyledir;

“Sosyal bilgiler, bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fiziksel çevresiyle etkileşiminin geçmiş bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ortaokul dersidir” (MEB, 2005).

İki tanımdan da anlaşılacağı üzere bu ders; ortaokul öğrencilerinin etkili birer vatandaş olarak yetişebilmeleri amacıyla gerekli olan bilgi, beceri ve değerleri kazanabilmeleri adına; birçok sosyal bilim disiplininin öğrenci seviyesine uygun biçimde bir araya getirilmesi ile oluşan bir öğretim programıdır.

Nitekim, dersin en temel amacı etkili vatandaş yetiştirmekken; etkili vatandaş kavramından kast edilen ise, yaşadığı toplumun kültürünü benimsemiş, özümsemiş ve bunu geliştirme anlayışına sahip bireylerdir. Bu bağlamda ulusların kendilerini devam ettirebilmeleri ancak etkili vatandaş yetiştirilmesiyle mümkün görülmektedir. Örneğin ABD (Amerika Birleşik Devletleri) çok kültürlü yapısı gereği 1900’lü yılların başlarında vatandaşlık bunalımı şeklinde büyük bir sorunla karşı karşıya kalmıştır. Sorun neticesinde çözüm amaçlı oluşturulan bu ders, “Amerikan Vatandaşı” yetiştirme hususunda küçümsenmeyecek başarılar elde edilmesini sağlamıştır. Yaşanan durum çok kültürlü bir yapıya sahip olan ülkemize de örnek olmuş ve dersin vizyonu belirlenirken bu örnekten yararlanılmıştır diyebiliriz.

Anlaşıldığı üzere çok kapsamlı bir içeriğe sahip olan sosyal bilgiler dersi ve medya araçları içerisinde en yaygın ve de etkili olanı televizyonun ortak işlevi “Kültürleme” sürecinde kendini göstermektedir. Kültürleme, bir toplumun kendi kültürünü üyelerine aktarması sürecidir (Atan, 2010). Etkili vatandaş yetiştirmek yani bireyleri toplumsallaştırmak (sosyalleştirmek) amacıyla formal ve informal yollar kullanılarak kültürleme süreci gerçekleştirilir. Sosyal bilgiler dersi de aynen televizyon gibi yaşanan toplumun kültürünü içinde barındırdığı için kültürel değerleri bireylere kültürleme yolu ile aktarmaya çalışır. Sosyal bilgiler dersi bu işlevi yerine getirebilmek amacıyla özellikle değer eğitimi kullanılmakta, televizyon informal eğitim yönteminden faydalanmaktadır. Sosyal bilgiler dersi hayatın içinden gelen bir içeriğe sahip olması yönüyle diğer derslerden ayrılmaktadır. Bu özelliği nedeniyle ki televizyon gibi birçok çalışmaya konu olmuştur.

Çengelci yapmış olduğu çalışmada öğrenci görüşlerinden yararlanarak sosyal bilgiler dersine yardımcı olduğu düşünülen kitle iletişim araçlarını belirlemeye çalışmıştır. Çengelci, çalışmanın sonucunda öğrencilerin derse yardımcı kaynak olarak internetten sonra en fazla televizyonu tercih ettikleri sonucuna ulaşmıştır. Öğrenciler sosyal bilgiler dersi konularıyla televizyonu ilişkilendirirken; güncel haber, film ve ya diğer programlar ile derste öğrendiklerini ilişkilendirdiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca; çeşitli belgeselleri izlediklerini, tiyatroya gidemedikleri halde televizyondan tiyatro oyunlarını takip ettiklerini belirtmişlerdir. Son olarak bazı programlardan öykü ve

roman önerileri aldıklarını da belirterek televizyonun derse olan olumlu katkılarını özetlemiştir (Çengelci, 2013).

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, katılımcılar, veri toplama aracı, veri toplama süreci ile verilerin çözümlenmesine dönük bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma nitel verilere dayalı bir durum çalışmasıdır. Diğer araştırma türlerinden ayrılan yönlerinden yola çıkarak, durum çalışmasının ‘nasıl’ ve ‘niçin’ sorularını temel alan, araştırmacının kontrol edemediği bir olgu ya da olayı derinlemesine incelemesine olanak veren araştırma yöntemidir. Yarı yapılandırılmış sorularla öğrencilerin televizyon izleme konusundaki *genel tercih ve düşünceleri, tercih ettikleri programlar, izledikleri diziler, çizgi filmler ve diğer programlardan etkilenme durumları* öğrenci görüşleri doğrultusunda belirlenmeye çalışılmıştır.

Durum çalışmalarını McMillan (2000); bir ya da daha fazla olay veya durumun derinlemesine incelendiği yöntem olarak tanımlamaktadır. Durum çalışması derinlemesine incelemelerde bulunduğu için araştırılan olay veya durum hakkında zengin ve açıklayıcı bilgiler sunar. Ayrıca bu yöntem nitel ve nicel verilerin birlikte kullanılabilmesine olanak sağlar. Durum çalışmasının da kendi içinde türleri bulunur. Biz bu türler içerisinde içsel durum çalışmasını kullanmayı tercih ettik. Durum çalışmasının bu türü, araştırılan olay hakkında daha fazla şey öğrenilmek istendiğinde yani bir olayı daha iyi anlayabilmek için kullanılmaktadır (Büyüköztürk, 2016; sedatsen.files.wordpress.com).

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma evrenini; Erzincan il merkezinde kalan devlet okullarında 2016-2017 eğitim-öğretim yılı içerisinde öğrenim gören ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin tamamı oluşturmaktadır.

Araştırmanın çalışma grubu, amaçsal örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemine göre belirlenmiştir. Maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi, çalışma evreninde incelenen problemle ilgili olarak kendi içerisinde benzeşik ve farklı durumların belirlenip çalışmanın bu durumlar üzerinde yapılmasıdır. Çalışma grubunu maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemine göre belirlenen 2016-2017 eğitim-öğretim yılında Erzincan ili Vali Metin İlyas Aksoy ve Şehit Astsubay Uğur Fethi Özdemir Ortaokullarının 5. sınıflarında öğrenim görmekte olan 200 öğrenci arasından 134 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın katılımcılarına ait bilgiler Tablo 1’de verilmiştir:

Tablo 6. Araştırma Yapılan Gruba Ait Nitelikler

		f	%
Sınıf	5. Sınıf	134	100,0
Cinsiyet	Kız	67	50,0
	Erkek	67	50,0
Aylık Gelir	Boş	1	,7
	0-1000	12	9,0
	1000-2000	75	56,0
	2000-3000	30	22,4
	3000-4000	12	9,0
	4000-Üzeri	4	3,0
Anne Eğitim	Boş	5	3,7
	Okuryazar Değil	2	1,5
	Okuryazar	6	4,5
	İlkokul	28	20,9

	Ortaokul	42	31,3
	Lise	32	23,9
	Üniversite	18	13,4
	Yüksek Lisans	1	,7
	Boş	6	4,5
	Okuryazar Değil	2	1,5
	Okuryazar	5	3,7
Baba Eğitim	İlkokul	13	9,7
	Ortaokul	14	10,4
	Lise	61	45,5
	Yüksek Okul	2	1,5
	Üniversite	30	22,4
	Yüksek Lisans	1	,7
	Serbest Meslek	2	1,5
	Memur	7	5,2
	İşçi	3	2,2
Anne Mesleği	Esnaf	2	1,5
	Ev Hanımı	115	85,8
	Diğer	5	3,7
	İşsiz	4	3,0
Baba Mesleği	Serbest Meslek	10	7,5

	Memur	19	14,2
	İşçi	31	23,1
	Esnaf	31	23,1
	Diğer	39	29,1
Kendine Ait Bir Odan Var Mı?	Boş	1	,7
	Evet	111	82,8
	Hayır	22	16,4
Odanızı Kimlerle Paylaşıyorsunuz?	Boş	1	,7
	Bana Ait	28	20,9
	Ablamla	25	18,7
	Abim ve Ablamla	7	5,2
	Abimle	15	11,2
	Abim ve Kardeşimle	1	,7
	Kardeşimle	57	42,5
Evinizde Bulunan Hangi İletişim Araçları Bulunmaktadır?	Radyo	27	20,1
	Televizyon	131	97,8
	Bilgisayar	89	66,4
	Diğer	41	30,6
Odanızda Hangi İletişim Araçları Bulunmaktadır?	Radyo	6	4,5
	Televizyon	23	17,2
	Bilgisayar	68	50,7

	Telefon	24	17,9
	Diğer	24	17,9
Evinizde İnternet Erişimi Bulunuyor Mu?	Evet	79	59,0
	Hayır	55	41,0
Genellikle Hangi Saatlerde Uyursun?	Akşam Saat 8'de Uyurum	1	,7
	Akşam Saat 9'da Uyurum	47	35,1
	Akşam Saat 10'da Uyurum	71	53,0
	Akşam Saat 11'de Uyurum	6	4,5
	Akşam Saat 12'de Uyurum	5	3,7
	Akşam Saat 12 Sonrasında Uyurum	3	2,2
Toplam		134	100,0

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmanın verileri, soruları araştırmacı tarafından hazırlanmış bir yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Çalışmada uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formlarında, televizyon izleme alışkanlıklarının belirlenmesine yönelik unsurları ön plana çıkaran ana sorular ve konunun ayrıntılarını ortaya koyan yardımcı sorulardan oluşan toplam 25 soru hazırlanmıştır. Literatür taramasından hazırlanan bu sorular ve uzman kişiler tarafından incelenerek önerileri doğrultusunda ölçeğe son hali verilmiştir. Görüşme formunda öğrencilerin televizyon izleme alışkanlıklarının kategorize edilmiş beş alandaki görünümünü *genel tercihler ve düşünceleri, tercih ettikleri kanal ve programlar ile yayın saatleri, izledikleri diziler, izledikleri çizgi filmler ve izledikleri diğer programlardan etkilenme durumlarını* belirlemeye dönük sorulara yer verilmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması

Görüşme formu ön uygulama öncesi pilot uygulaması yapılmıştır. Pilot görüşmelerden elde edilen verilerden yola çıkılarak forma son hali verilip uzman görüşlerini alma yoluna gidilmiştir. Araştırmanın asıl uygulamasında öğrencilerin televizyon izleme alışkanlıklarını belirlemek amacıyla uzman görüşlerinden yararlanılarak oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Oluşturulan bu formda hem açık uçlu sorular hem de derecelendirme soruları yer almaktadır. İncelemeler sonucunda son hali verilen forma Erzincan İli Merkez ortaokullarında 5. sınıfta öğrenim gören 134 öğrencilerine, uygulama esnasında kendilerini rahat hissedebilecekleri bir ortam hazırlanarak uygulanmıştır. Yapılan görüşmeler ortalama 30-45 dakika sürmüştür. Yaklaşık olarak 5360 dakikalık ses kayıtlarının deşifrelerinin ardından verilerin analizi süreci başlatılmıştır. Elde edilen kodlar, kategori ve temalar altında ifade edilerek raporlaştırma süreci ile süreç tamamlanmıştır.

3.5. Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenilirliği

Maxwell (1992) bir nitel araştırmada araştırmacının yapmış olduğu uygulama ile alakalı olarak uygulama ile alakalı gördüğü ve duyduğu bütün bulguları kayıt altına alması gerektiğini, böylelikle elde edilen verilerin istatistiksel olarak desteklenebileceğini betimsel geçerlik olarak dile getirmiştir. Uygulama süresi boyunca araştırmacı öğrencilerle yapmış olduğu görüşmelerin her bir adımında elde ettiği verileri kategoriler halinde ifade etme yolunu tercih etmiştir. Uygulama sonucunda yapılan görüşmelerden elde edilen kategoriler uzmanlar tarafından yeniden değerlendirilmiş, önerileri doğrultusunda ise araştırma bulguları düzenlenmiştir. Veriler yorumlanırken ise öncelikle en yüksek frekansa sahip değişkenler dikkate alınmıştır.

Maxwell'in (1992) belirttiği bir diğer geçerlik türü genellenebilir geçerliliklerdir. Her ne kadar nitel araştırmalar sürecinde genellenebilirliğin uygunluğu konusunda tartışılmalar yaşanıyor olsa da amaçlı bir biçimde sorulara ve incelenen olaya uygun

benzer özellikler sergileyen bir örneklem seçilmesinin önemli olduğu belirtilmektedir. Nitel araştırmalarda örneklemin araştırma evrenini temsil edebilme gücüne bakılmaz bu araştırmalar için önemli olan örneklemin araştırma yapılacak olaya uygunluk düzeyidir. Bu bağlamda araştırma süreci maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemine göre ve farklı özelliklere sahip 134 ortaokul öğrencisi ile gerçekleştirilerek araştırmanın amacına en uygun örneklem seçimi yoluna gidilmiştir.

Durum çalışması yapılan bir araştırmada iç geçerliğin artırılabilmesi amacıyla, araştırmacının bulduğu sonuçlara nasıl ulaştığını açık seçik ortaya koyması ve de çıkarımlarıyla alakalı kanıtları diğerk kişilerin de ulaşabileceği biçimde sunması önem arzeder (Şimşek, Yıldırım, 2008: 289). Bu noktada araştırmada araştırmacı tarafından hazırlanan raporlaştırma sürecinde öğrenci ifadelerinden elde edilen alıntılara yer verilmiştir. Ayrıca alıntı yapılan öğrencilere ait detaylı bilgiler EK'ler kısmında ifade edilmiştir.

Öğrenci görüşme formlarından elde edilen veriler betimsel ve içerik analizi süreciyle kodlanmıştır. Kodlamaların güvenilirliğinin sağlanması amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen kodlar, alanlarında uzman iki ayrı akademisyen tarafından incelenip kodlara puanlar verilmesi istenmiştir. "0" puan alan kodlama yeniden kodlanmalı, "1" puan alan kodlama ise kabul edilebilir olarak puanlanmıştır. İki uzmandan biri eğer "0" puan verdiyse kod ifadeleri yeniden düzenlenmiş ya da araştırmanın amacı doğrultusunda ya yeniden ifade edilmiş ya da aynen bırakılmıştır.

3.6. Verilerin Analizi

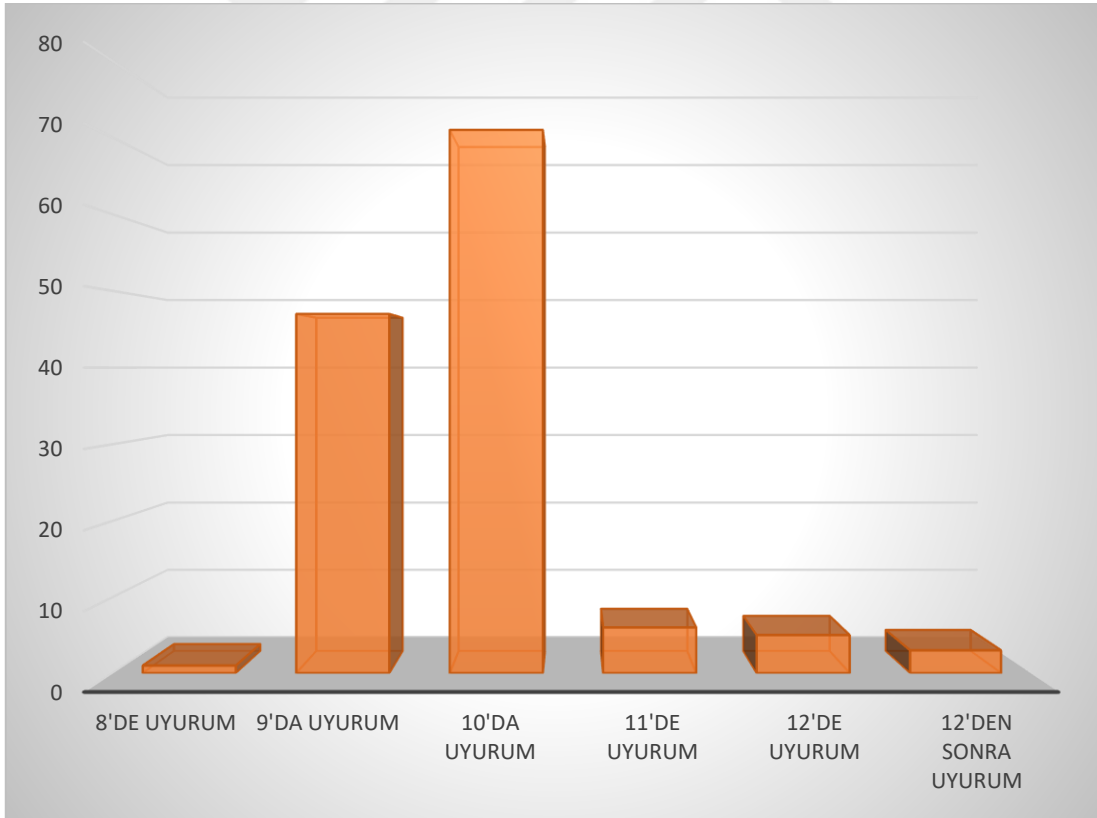
Görüşmelerde elde edilen veriler elektronik ortamda Nvivo 12 istatistiksel analiz programıyla kayıt altına alınmıştır. Elde edilen veriler çözümlenmiş ve ulaşılan bulgular yorumlanmıştır. Verilerin çözümlenmesinde betimsel ve içerik analiz yöntemleri kullanılmıştır. Böylece araştırmaya katılan öğrencilerin televizyon izleme alışkanları incelenmiştir.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR

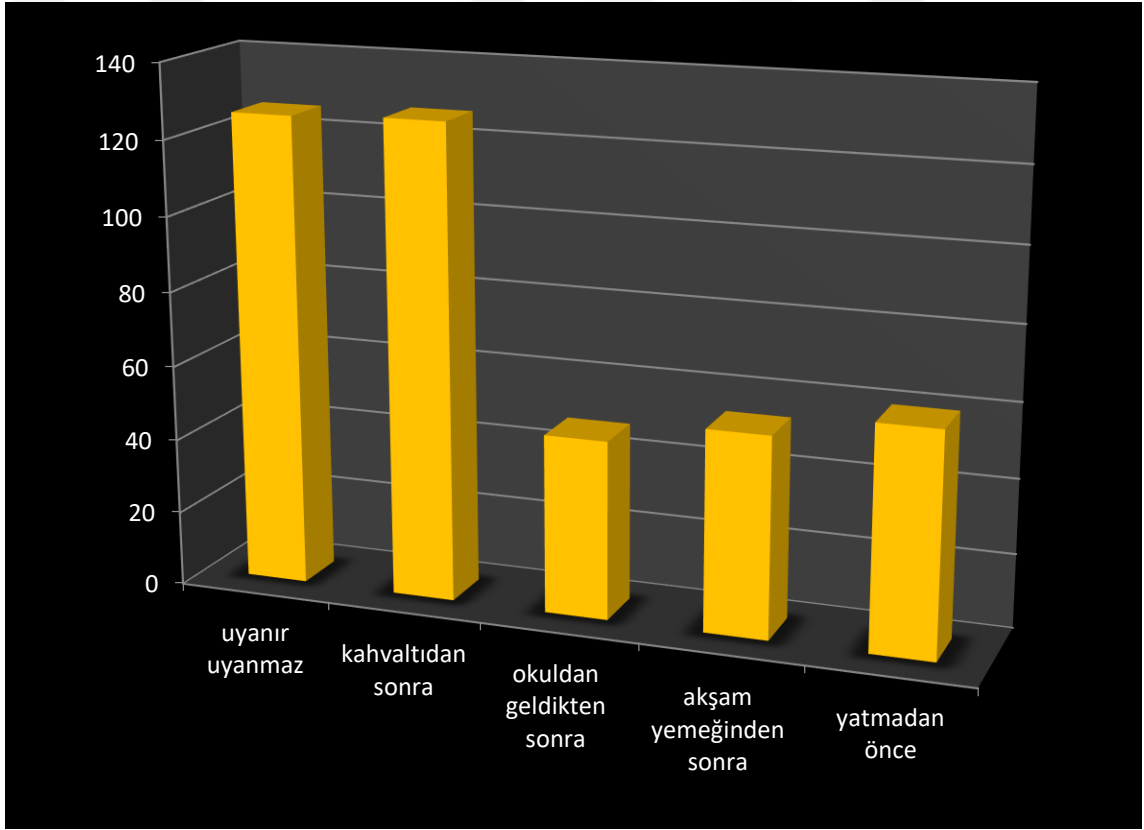
4.1. Öğrencilerin Televizyon İzleme Davranışları

Öğrencilerin televizyon izleme alışkanlıklarının tespit edilmesi amacıyla araştırma sürecinde öncelikle öğrencilerin hangi saatlerde hangi televizyon kanallarını ve hangi televizyon programlarını izlemeyi tercih ettikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu aşamada öğrencilerin uyudukları saat aralığı ile televizyonda izledikleri programlar arasında ilişki olduğu düşünüldüğünden, öncelikle öğrencilerin hangi saat aralıklarında uyumayı tercih ettikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin uyuma saatlerine ilişkin bulgular Grafik 1’de gösterilmektedir:

Grafik 1: Öğrencilerin Uyuma Saatleri

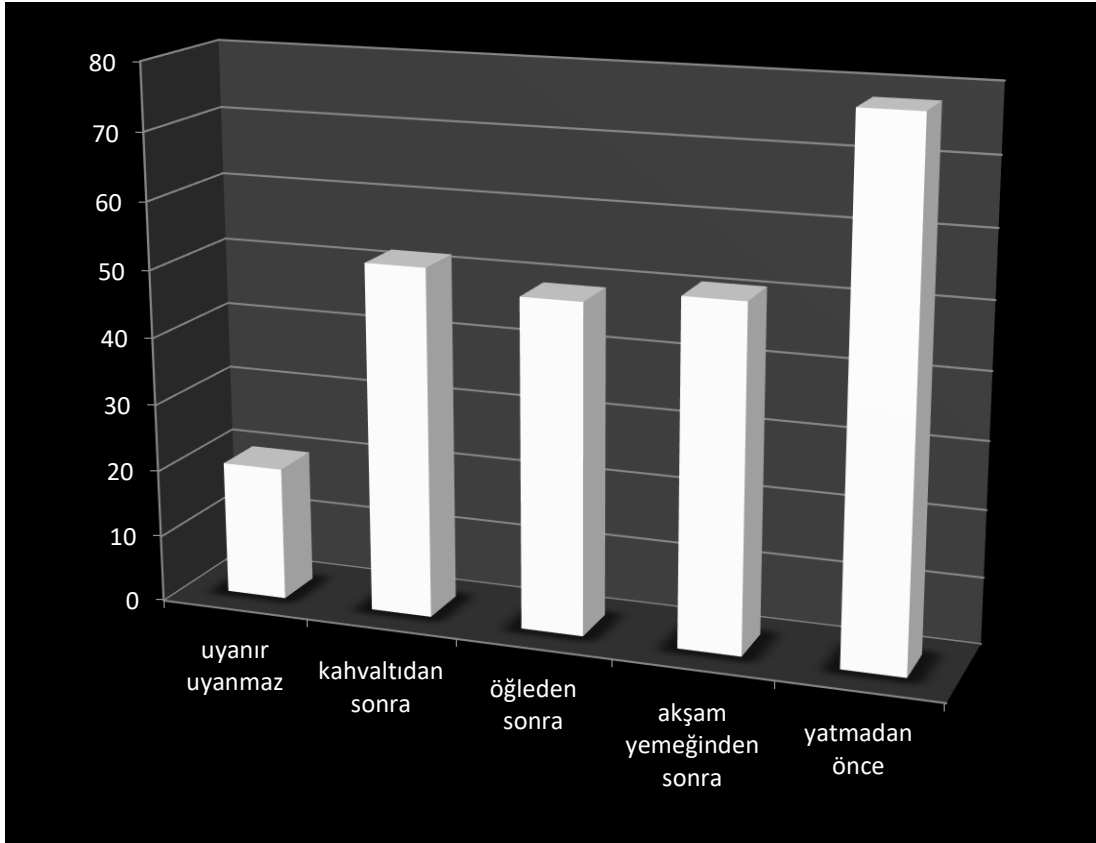
Grafik 1’de görüldüğü üzere öğrenciler akşam saat 9-10 aralığında uyumayı tercih etmektedirler. Öğrencilerin hafta içi ve hafta sonu televizyon izlemeyi tercih ettikleri zaman aralıklarının, televizyonda izledikleri programları temsil edebilmesi açısından önemli görülmektedir. Öğrencilerin hafta içi veya hafta sonu uykuya geçtikleri saat aralıklarının değişkenlik gösterip göstermediğini tespit edebilmek amacıyla; hafta içi ve hafta sonu televizyon izlemeyi tercih ettikleri zaman aralıkları tespit edilmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin okul günlerinde hangi zaman aralıklarında televizyon izlemeyi tercih ettikleri Grafik 2’de gösterilmiştir:

Grafik 2: Öğrencilerin Hafta İçi Televizyon İzlemeyi Tercih Ettikleri Zaman Aralıkları

Grafikte öğrencilerin okul günleri televizyon izlemeyi en çok tercih ettikleri zaman aralığının özellikle uyanır uyanmaz ve kahvaltıdan sonra olduğu görülmektedir. Hafta içi hergün saat 07.00-09.00 aralığında çizgi film ve dizilerin tekrarkarının verildiği göz önünde bulundurulduğunda geceleri aileden televizyon için izin alamayan öğrencilerin, sabahın erken saatlerinde uyanıp okul saatine kadar televizyon

izledikleri kanaatine varılmıştır. Öğrencilerin hafta sonları yoğun olarak televizyon izlemeyi tercih ettikleri zaman aralıkları Grafik 3’ de gösterilmektedir.

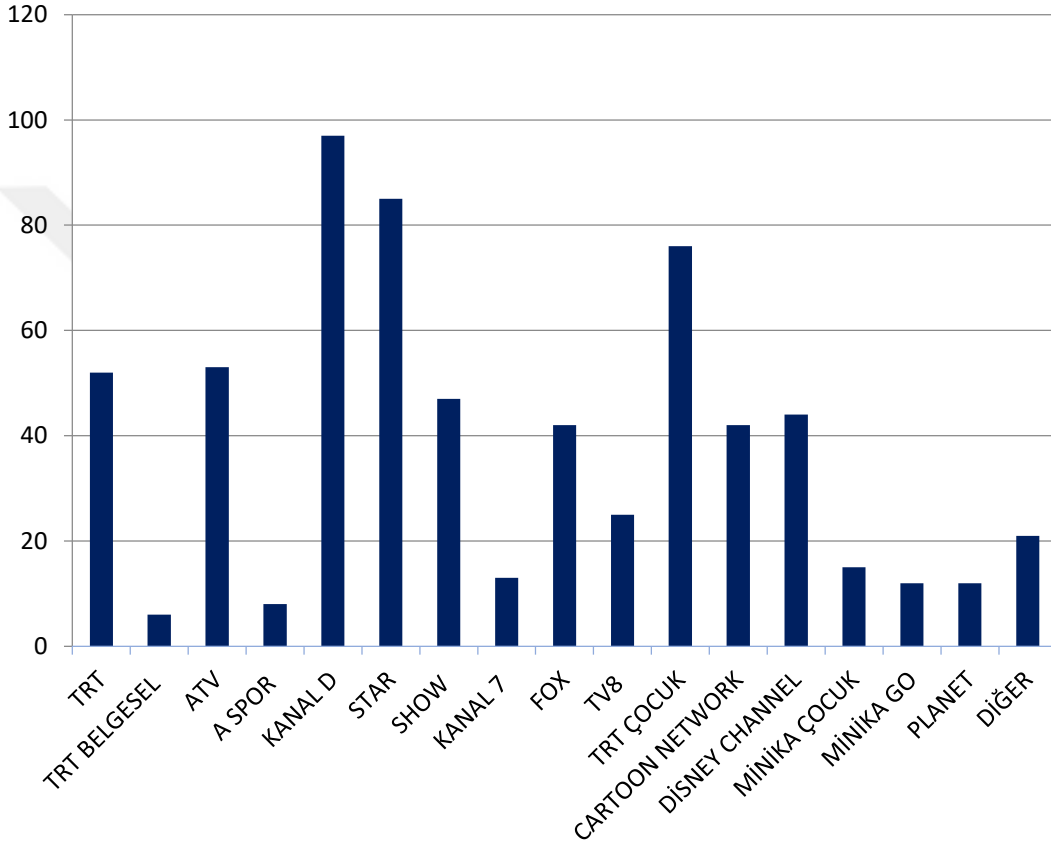
Grafik 3: Öğrencilerin Hafta Sonları Televizyon İzleme Saatleri

Grafik 3’de; öğrencilerin hafta sonu hangi zaman aralıklarında televizyon izlemeyi tercih ettikleri görülmektedir. Öğrencilerin hafta sonları televizyon izlemeyi en çok tercih ettikleri zaman aralığının yatmadan önce olduğu görülmektedir. Bu duruma neden olan faktör olarak; öğrencilerin hafta sonları okul olmadığı gerekçesiyle ebeveynler tarafından uyku saatlerinin esnetilmesine alakalı olduğu düşünülmektedir. Hafta içi ve hafta sonları öğrencilerin televizyon izledikleri zaman aralıkları anlamlı bir farklılık göstermektedir.

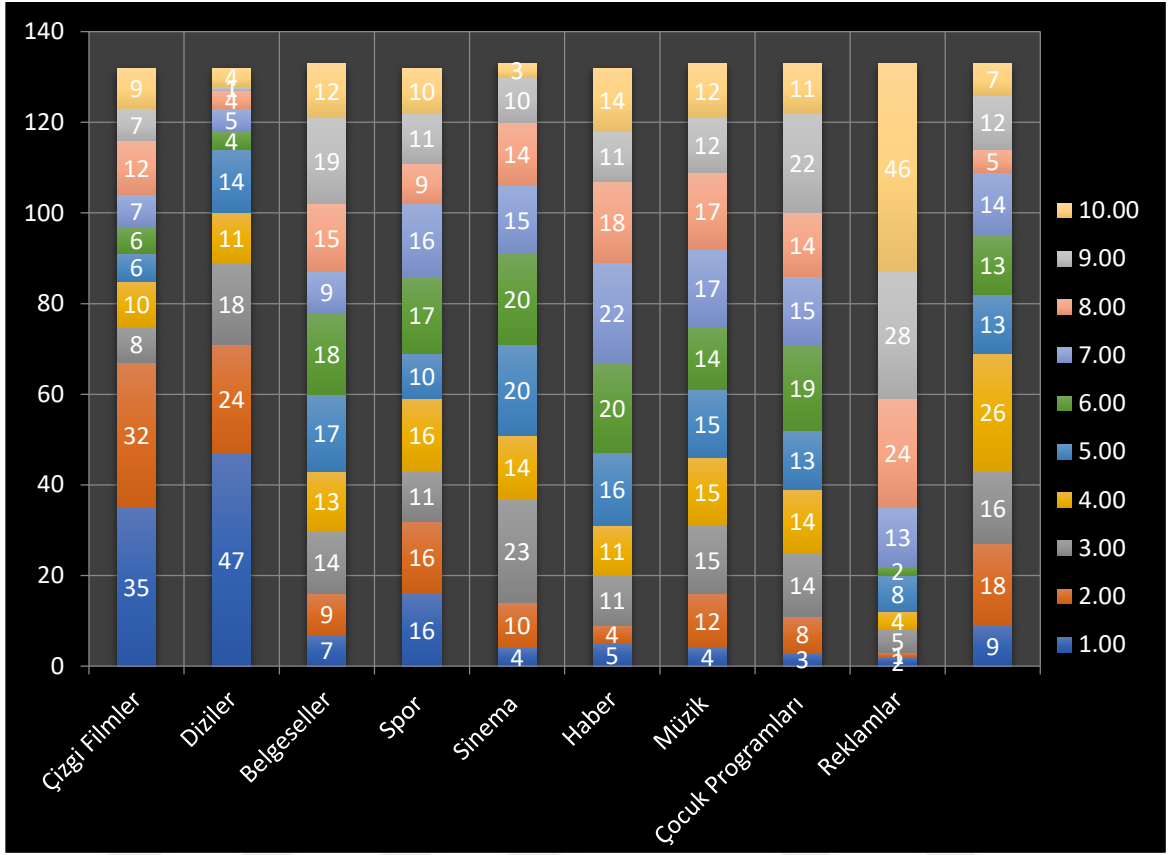
Öğrencilerin televizyon izleme davranışlarının tespit edilmesi amacıyla günün hangi aralığında televizyon izlemeyi tercih ettiklerinin tespit edilmesinin yanında

hangi televizyon kanallarını izlemeyi tercih ettiklerinin de önemli olduğu düşünülmektedir. Öğrencilerin kanal seçimlerine yönelik bulgular Grafik 4’de gösterilmektedir.

Grafik 4: İzlemeyi tercih ettikleri televizyon kanalları

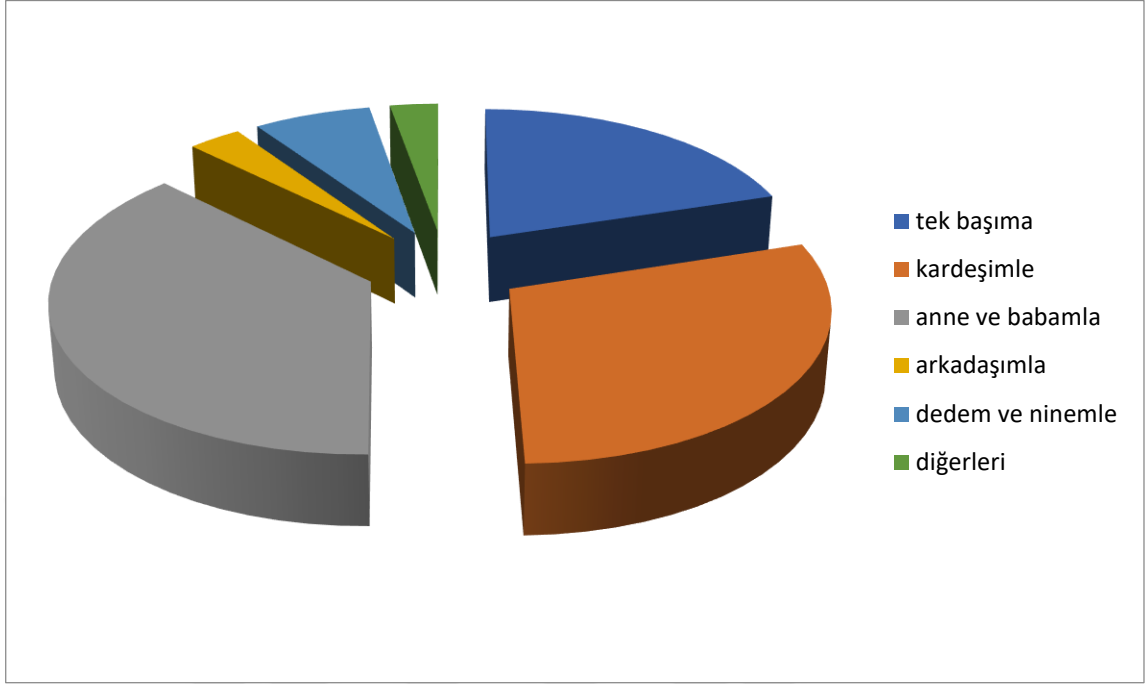

Grafik 4’de öğrencilerin izlemeyi en çok tercih ettikleri televizyon kanalları incelenmiştir. Çizgi film kanalları içerisinde en çok tercih edilen TRT Çocuk, Disney Channel ve Cartoon Network; tematik olmayan ulusal kanallar içerisinde en fazla Kanal D, Star ve Atv kanallarını tercih ettikleri görülmektedir.

Grafik 5. Öğrencilerin İzlemeyi En Çok Tercih Ettikleri Televizyon Programları

Araştırma sonuçlarında elde edilen bulgulara göre oluşturulan Grafik 5’de öğrencilerin izlemeyi en çok tercih ettikleri program türlerinin sıralaması görülmektedir. Öğrencilerin birinci öncelikli olarak tercih ettikleri televizyon programı dizi filmlerken onu sırasıyla çizgi filmler ve spor programları takip etmektedir. Öğrencilerin reklamlar ve çocuk programlarını pek tercih etmedikleri elde edilen verilere ulaşılabilecek sonuçlardan biridir. Dizi filmleri birinci sırada tercih eden öğrencilerin, ikinci sıradaki tercihlerinin çizgi filmler olduğu görülmektedir. Öğrencilerin yapmış oldukları sıralamalarda her program türünün kendi içinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir. Buradan hareketle öğrencilerin sıralamaları bilinçli olarak yaptıkları ifade edilebilir. Öğrencilerin televizyon izlemeyi tercih ettikleri kişiler ise Grafik 6’ da ifade edilmektedir

Grafik 6: Öğrencilerin Birlikte Televizyon İzlemeyi Tercih Ettikleri Kişiler

Grafik 6’da öğrencilerin televizyonu izlemeyi tercih ettikleri kişiler görülmektedir. Öğrenciler çoğunlukla anne-baba, kardeşleri ya da tek başlarına televizyon izledikleri görülmektedir. Anne ve babalarıyla televizyon izlemeyi tercih eden öğrencilerin ifadeleri dikkate alındığında; onların izlemeyi tercih ettikleri kanalları ve yayımlanan programları izledikleri, birlikte genellikle dizi film izlemeyi tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Ayrıca; tek başlarına televizyon izlemeyi tercih eden öğrenciler anne ve babalarının başka işleri olmasından ötürü yalnız kaldıklarını ve sıkılıp televizyona yöneldiklerini belirtmektedirler. Kardeşleriyle aynı kanalları izlemeyi tercih etmediklerini genel olarak televizyon kumandasının kardeşlerinin elinde olmasından ötürü televizyonu birlikte izlemek zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir. Öğrenci ifadelerine dikkat edildiğinde en çok aile üyeleriyle televizyon izlemeyi tercih ettikleri özellikle de dizi film izledikleri anlaşılmıştır. Öğrencilerin izlemeyi en çok tercih ettikleri dizi filmler Şekil 22’ de gösterilmektedir.

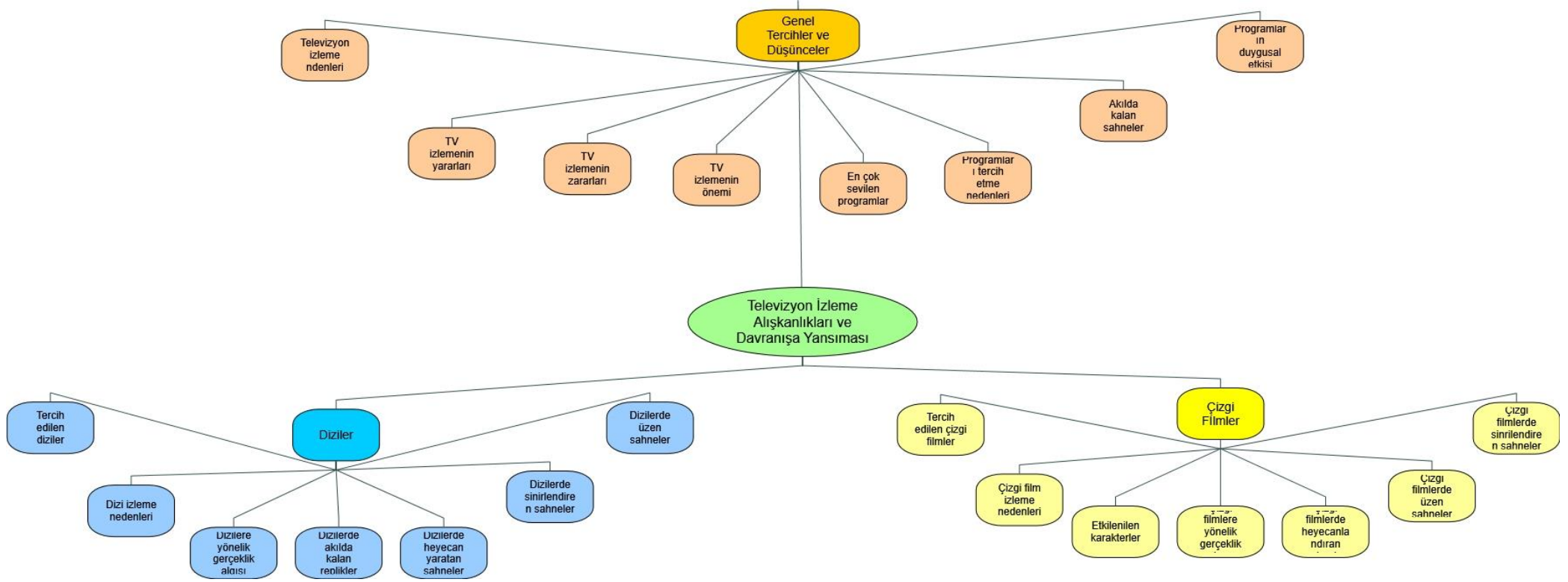
4.2. Öğrencilerin Dizi Film İzleme Alışkanlıkları

Bu bölümde görüşmelerden elde edilen verilerin çözümlenmesiyle ulaşılan bulgulara yer verilmiştir. Bulgular düzenlenirken gruplanmış araştırma sorularıyla tutarlı olarak üç alt bölüm oluşturulmuştur.

- Genel Tercihler ve Düşünceler
- Diziler
- Çizgi Filmler

Araştırmada öğrencilerle yapılan görüşmelerden elde edilen veriler Nvivo 12 programında çözümlenmiştir. Çözümlemelerde 25 araştırma sorusuyla ilişkilendirilecek biçimde üç adet kategori oluşturulmuştur. Öğrencilerin televizyon izleme alışkanlıkları ile ilgili görüşleri incelenerek araştırmanın kodları oluşturulup kategorilerle ilişkilendirilmiştir.

Bu konuda Şekil 1'deki veriler elde edilmiştir:

Şekil 1. Araştırmanın Kategori ve Kodları

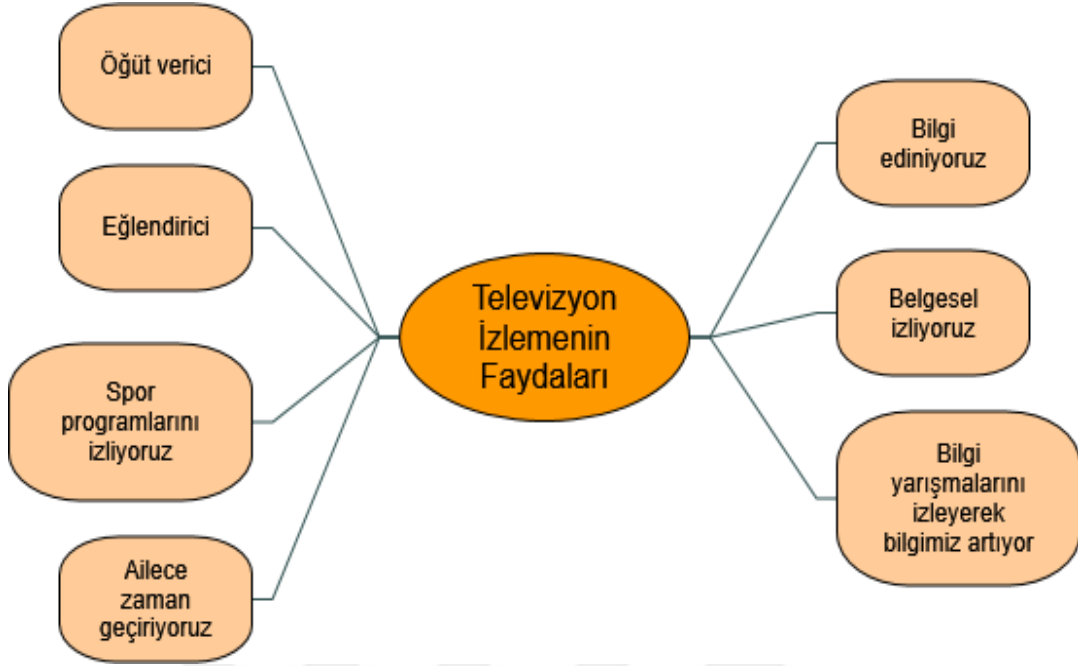
Şekil 1 incelendiğinde öğrencilerin televizyon izleme ile ilgili alışkanlıklarının üç ana kategori altında toplandığı görülmektedir. Öğrencilerin, üç kategori ile ilişkilendirilerek sorulan 25 soruya verdikleri yanıtların tümü birlikte değerlendirildiğinde televizyon izleme ilgili birçok ortak noktanın oluştuğu görülmektedir.

4.2.1. Genel Tercihler ve Düşüncelere İlişkin Bulgular

Araştırmanın genel tercihler konusundaki soruları; “*Öğrencilerin televizyon izlemenin faydalarına yönelik düşünceleri nelerdir?*”, “*Öğrencilerin televizyon izlemenin zarar/zararlarına yönelik düşünceleri nelerdir?*”, “*Öğrencilerin televizyon izlemenin önemine yönelik düşünceleri nelerdir?*”, “*Öğrencilerin izlemeyi en çok tercih ettikleri televizyon programları hangileridir?*”, “*Öğrencilerin dizi film ve çizgi film haricinde izlemeyi en çok sevdiikleri programlar nelerdir?*”, “*Öğrencilerin dizi film ve çizgi film haricinde izledikleri programları tercih etme nedenleri nelerdir?*”, “*Öğrencilerin dizi film ve çizgi film haricinde izledikleri programlarda hangi sahneler akıllarında kalmaktadır?*”, “*Öğrencilerin dizi film ve çizgi film haricinde izledikleri programlar onları duygusal olarak nasıl etkilemektedir?*” şeklindedir. Öğrencilerin görüşme sorularına verdikleri yanıtlar sırasıyla incelenerek görüşlerinden yararlanıp kelime ağaçları oluşturulmuştur. Son olarak, öğrenci ifadelerinden alınan doğrudan örneklere yer verilmiştir.

4.2.1.1. Televizyon İzlemenin Faydalarına İlişkin Bulgular

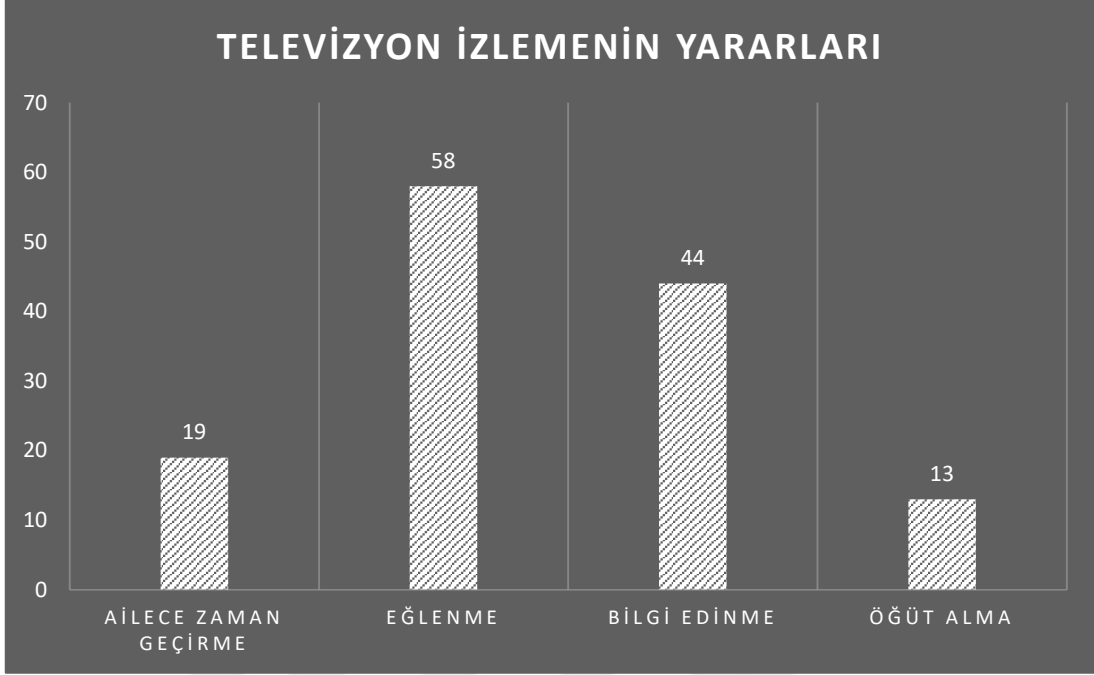
Öğrencilerin televizyon izlemenin faydalarına ilişkin görüşleri incelenerek ilgili kodlar oluşturulmuş ve televizyon izlemenin faydaları kategorisi ile ilişkilendirilmiştir. Bu konuda Şekil 2’deki veriler elde edilmiştir:

Şekil 2. Öğrencilere Göre Televizyon İzlemenin Faydaları

Şekil 2 incelendiğinde; beşinci sınıf öğrencilerinin televizyon izleme nedenleri arasında televizyondaki yayınların bilgilendirici, öğüt verici ve eğlendirici içeriğe sahip olmaları gösterilebilir. Öğrencilerin ailece birlikte zaman geçirmeye olanak tanınması, belgesel ve bilgi yarışmaları aracılığıyla bilgi birikimine katkı sunması, spor programları aracılığıyla ilgi alanlarına destek olması gibi örnekler televizyon izleme motivasyonları arasında gösterilebilir.

Görüşme dökümleri incelendiğinde beşinci sınıf öğrencilerinin televizyon izlemenin yararlarına ilişkin görüşleri dört grupta toplandığı görülmektedir: Ailece zaman geçirme, bilgi edinme, eğlenme ve öğüt alma. Bu konuda öğrenci görüşlerinin oluşan dört grupta ilişkilendirilmesiyle veriler sayısallaştırılmış ve Grafik 7 oluşturulmuştur:

Grafik 7. Öğrencilerin Televizyon İzlemenin Faydalarına İlişkin Görüşlerinin Sıklığı

Grafik 7 incelendiğinde; araştırmaya katılan beşinci sınıf öğrencilerinin televizyonun faydaları ile ilgili olarak en fazla görüş belirttikleri konunun, eğlence olduğu görülmektedir. Öğrenciler televizyon aracılığıyla güzel vakit geçirdiklerini, kimi zaman televizyonun temel eğlence aracı olduğunu ifade etmektedirler. Öğrencilere göre televizyon ikinci olarak, bilgi edinme konusunda izleyicilere yarar sağlamaktadır. Televizyon onlara bilmedikleri şeyleri öğrenmeleri konusunda fırsat sunmaktadır. Öğrencilere göre televizyonun aileyi bir araya getirip, onların birlikte zaman geçirmelerine imkan sağlaması gibi bir faydası da bulunmaktadır. Diğer taraftan televizyonun ailece zaman geçirme konusunda ki faydası literatür kısmında da değinildiği üzere tartışmaya açıktır. Aile ilişkilerinde sağlıklı bir iletişim kurulabilmesi için nitelikli zaman geçirmek önemlidir. Lakin öğrenci ifadelerinden anlaşıldığı üzere; aile üyelerinin niteliksiz bir şekilde de olsa bir araya gelmesi önemli kabul edilebilecek bir yarardır. Kimi programlar öğüt verici içerikleri sayesinde; günlük yaşamda neyin nasıl yapılması veya hangi konuda nasıl hareket edilmesi gerektiği gibi genel bilgileri çeşitli önerilerle sunması önemli kabul edilebilecek bir başka yarar olarak görülmektedir. Bu konuda Ö36, Ö22, Ö68 ve Ö93 kodlu öğrencilerin görüşleri örnek gösterilebilir:

• Ö36: “Haberlerden bilgi alıyoruz faydalı. Belgesellerden görmediğimiz yerleri görüyoruz mesela...”

• Ö22: “Bilgileri öğreniyorsun. Mesela kamp kurmaya gittiniz ateş yakmayı bilmiyorsunuz mesela oradan öğrenebilirsiniz...”

• Ö68: “Zaman geçer. Eğlence amaçlı başkada bir faydası yoktur...”

• Ö93: “Öğüt verici hikayeler olabiliyor mesela anne filminde öğüt verici hikayeler var. Mesela o Zeynep kaçırdı turnayı ama turnanın gerçek annesi onu geri aldığı zaman artık çok iyi davranıyordu. Oradaki öğüt elimizdeki şeyleri kaybedince anlıyoruz...”

Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bölümü televizyon izlemenin Şekil 2’de gösterilen yararlarından bir ya da birkaçını örnek olarak gösterirken, kimi öğrenciler de televizyon izlemenin aslında yarardan çok zarar verdiğini, bunu da en çok zaman kaybı olarak yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bu konuda Ö18, Ö43, Ö53 ve Ö76 kodlu öğrencilerin görüşleri örnek olarak gösterilebilir:

• Ö18: “Zaman geçer. Eğlence amaçlı başkada bir faydası yoktur...”

• Ö43: “Faydaları yok yarışmalarda bazen bir şeyler gösteriyorlar ama onlar bildiğimiz şeyler...”

• Ö53: “Bence yok boş zaman kaybı israf. Zaman geçirmek için izliyorum...”

• Ö76: “Faydası yok çünkü en çok aile ile berabere konuşamıyorsun onlarla oyun oynayamıyorsun çok fazla diyalog olmuyor o yüzden kötü oluyor...”

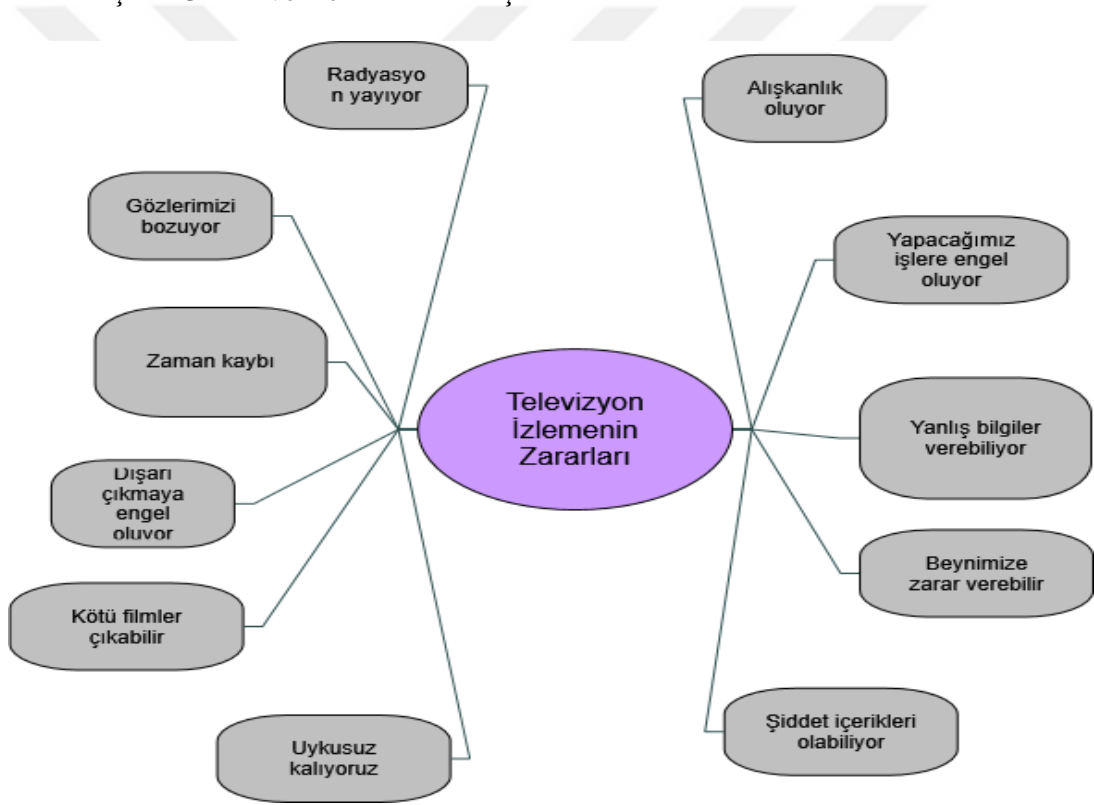
Öğrencilerin televizyon izlemenin yararları konusundaki görüşleri bir bütün olarak incelendiğinde televizyonu genel olarak **bir bilgi kaynağı** olarak gördükleri söylenebilir.

Grafik 7 incelendiğinde; ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin televizyon izlemenin çoğunlukla bilgi edinme konusunda faydası olduğunu düşündükleri görülmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin araştırmanın televizyon izlemenin yararları/faydaları konusundaki soruya verdikleri yanıtlar “birinci soruya verilen yanıtlar” başlığı altında toplanmış olup; soru bir bütün olarak incelendiğinde

öğrenciler televizyon izlemenin birçok faydasının bulunduğunu düşündükleri ve bunları sıraladıkları, kimi öğrencilerin ise aksine bu görüşlere katılmadıkları, televizyon izlemenin yarardan çok zaman kaybına yol açtığına yönelik görüş geliştirdikleri görülmektedir.

4.2.1.2. Televizyon İzlemenin Zararlarına İlişkin Bulgular

Öğrencilerin televizyon izlemenin zararlarına ilişkin görüşleri incelenerek ilgili kodlar oluşturulup televizyon izlemenin zararları kategorisi ile ilişkilendirilmiştir. Bu konuda Şekil 3'teki veriler elde edilmiştir:

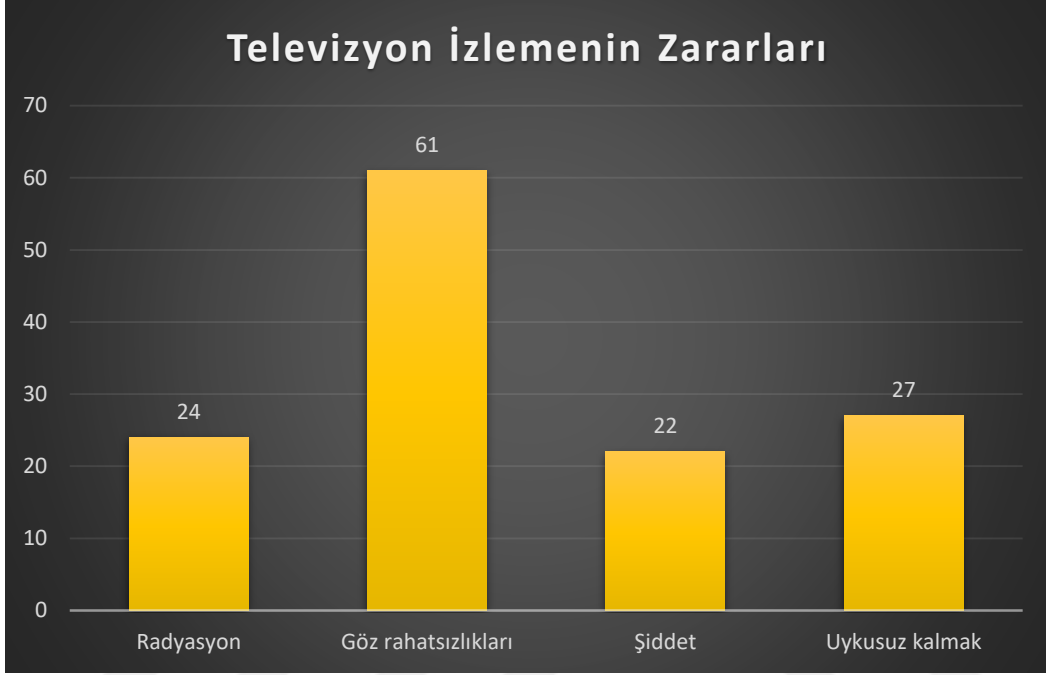

Şekil 3. Öğrencilere Göre Televizyon İzlemenin Zararları

Şekil 3 incelendiğinde ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin televizyon izlemenin radyasyon, göz kuruluğu, zaman kaybı, yapacağı işlere engel olması, uykusuz kalmaları, şiddet içerikli olmaları, alışkanlık, dışarı çıkmalarına engel olması gibi çeşitli zararları olduğunu düşündükleri görülmektedir.

Görüşme dökümleri incelendiğinde beşinci sınıf öğrencilerinin televizyon izlemenin zararlarına ilişkin görüşleri dört grupta toplandığı görülmektedir:

radyasyon, göz rahatsızlıkları, uykusuz kalınması ve şiddet içerikli olmaları. Bu konuda öğrenci görüşleri oluşan dört grupta ilişkilendirilerek veriler sayısallaştırılmış ve Grafik 8 oluşturulmuştur:

Grafik 8. Öğrencilerin Televizyon İzlemenin Zararlarına İlişkin Görüşlerinin Sıklığı

Grafik 8 incelendiğinde araştırmaya katılan beşinci sınıf öğrencilerinin televizyonun zararları ile ilgili olarak en fazla görüş belirttikleri konunun göz rahatsızlıkları olduğu görülmektedir. Öğrenci görüşleri televizyona bakma mesafesi ile de doğru orantılı olarak göz rahatsızlıkları yaşayacaklarının bilincinde olduklarını gösteriyor. İkinci olarak yine fiziki bir rahatsızlık olan radyasyon etkilerinden bahsettikleri görülmektedir. Ayrıca şiddet içerikli sahnelerin varlığı öğrencilerin ruhsal gelişimleri üzerindeki bir diğer olumsuz etki olarak görülmektedir. Öğrencileri uykusuz bırakması ise televizyonun olumsuz etkileri arasında en belirgin olanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Uykunun çocuk gelişimindeki önemini ve araştırmaya katılan öğrenci gurubunun erinlik döneminde oldukları düşünüldüğünde uyumaları gereken zamanları televizyon karşısında geçirmeleri ciddi bir problemin varlığının habercisidir. Bu konuda Ö13, Ö44, Ö83, Ö91 ve Ö101 kodlu öğrencilerin görüşleri örnek gösterilebilir:

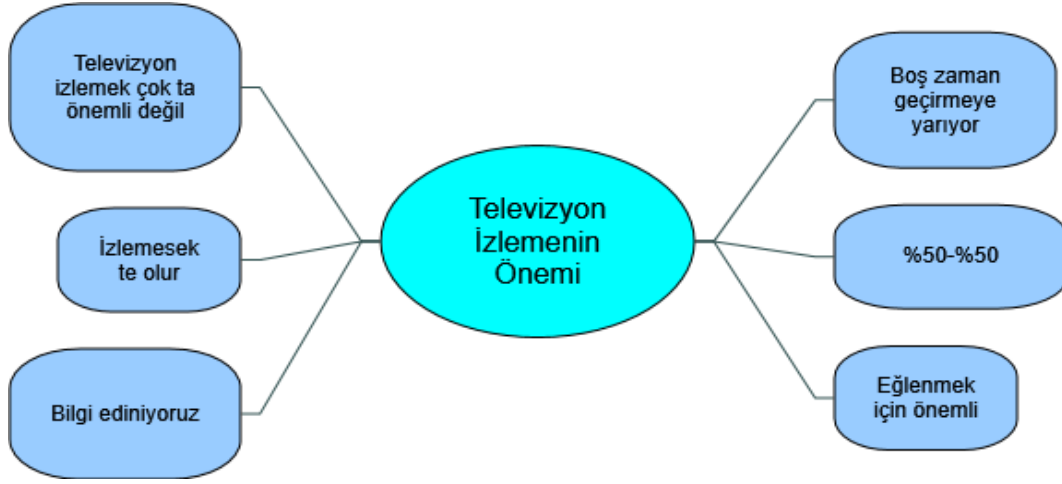
- Ö13: “Radyasyon yayıyor bizleri etkiliyor. Çok fazla izlediğimizde göz sağlığımızı etkiliyor...”
- Ö44: “Zararı çok yakından bakarsak gözlerimiz kör olur. Tv bozuk olursa patlarsa ölürüz...”
- Ö83: “Şiddet içerikli şeyler izleyince aklımızda kalır ve rüyalarımıza girer. Çok fazla izlersen gözlerin bozulur...”
- Ö91: “Kötülük yapıyorlar biri birini öldürüyor sonra kaçıyor polislerden, o tür şeyler zarar veriyor bizlere...”
- Ö101: “Uykumuz geliyor ama uykumuz yok gibi oluyor sabahta kalkamıyoruz...”

Öğrencilerin televizyon izlemenin zararları konusundaki görüşleri bir bütün olarak incelendiğinde; öğrencilerin, televizyonun genel olarak **fiziki ve ruhsal yönden kendilerine zarar verebilecek** özelliklere sahip olduğunun farkında oldukları söylenebilir.

Grafik 8 incelendiğinde ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin televizyon izlemenin çoğunlukla göz rahatsızlıkları, radyasyon ve olumsuz ruhsal etkileri gibi zararları olduğunu düşündükleri görülmektedir. Televizyon yüzünden uykusuz kaldığını, psikolojilerinin bozduğunu, izledikleri bazı programların rüyalarına girdiğini söyleyen öğrenciler de bulunmaktadır. Öğrencilerin belirttiği “Bazen kötü sahneler çıkıyor.” fikrinden yola çıkarak ebeveynlerin çocuklarına izletecekleri programlarla ilgili seçici davranmaları gerektiği ve de çocukların televizyonla başbaşa bırakılmaması gerektiği konusundaki görüşlerin haklılığını ortaya koyar nitelikte bir bulgudur.

4.2.1.3. Televizyon İzlemenin Öneme İlişkin Bulgular

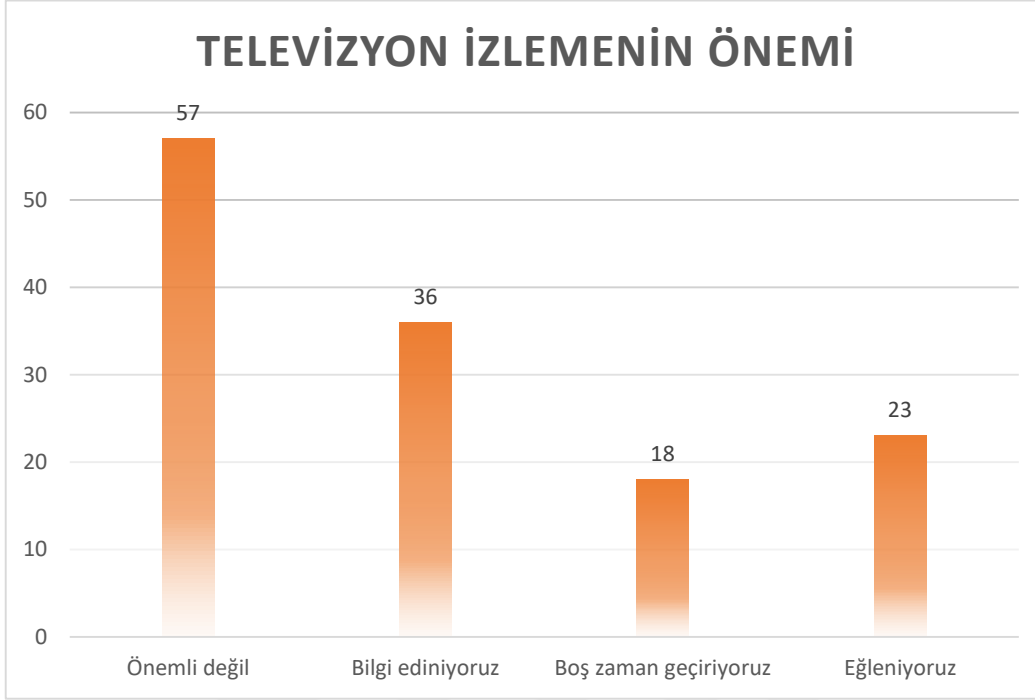
Öğrencilerin televizyon izlemenin önemine ilişkin görüşleri incelenerek ilgili kodlar oluşturulup televizyon izlemenin önemi kategorisi ile ilişkilendirilmiştir. Bu konuda Şekil 4’deki veriler elde edilmiştir:

Şekil 4. Öğrencilerin Televizyon İzlemenin Önemi Konusundaki Görüşleri

Şekil 4 incelendiğinde ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin televizyon izlemenin çok da önemli olmadığını düşündükleri görülmektedir. Bilgi edinmek, eğlenmek ve boş zaman geçirmek için televizyon izlediğini belirten öğrenciler de bulunmaktadır.

Görüşme dökümleri incelendiğinde beşinci sınıf öğrencilerinin televizyon izlemenin önemine ilişkin görüşlerinin dört grupta toplandığı görülmektedir; önemli değil, bilgi ediniyoruz, eğlenmek için önemli, boş zaman geçirmeye yarıyor. Bu konuda öğrenci görüşlerinin oluşan dört grupta ilişkilendirilmesiyle veriler sayısallaştırılmış ve Grafik 9 oluşturulmuştur:

Grafik 9. Televizyon İzlemenin Önemine İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Sıklığı

Grafik 9 incelendiğinde araştırmaya katılan beşinci sınıf öğrencilerinin televizyon izlemenin önemiyle alakalı olarak en fazla televizyon izlemenin önemli olmadığı konusunda görüş bildirdikleri görülmüştür. İkinci olarak bilgi edinmek, eğlenmek için ve boş zaman geçirme açısından önemli olarak görülmektedir. Bu konuda Ö9, Ö16, Ö35, Ö75 ve Ö89 kodlu öğrencilerin görüşleri örnek gösterilebilir:

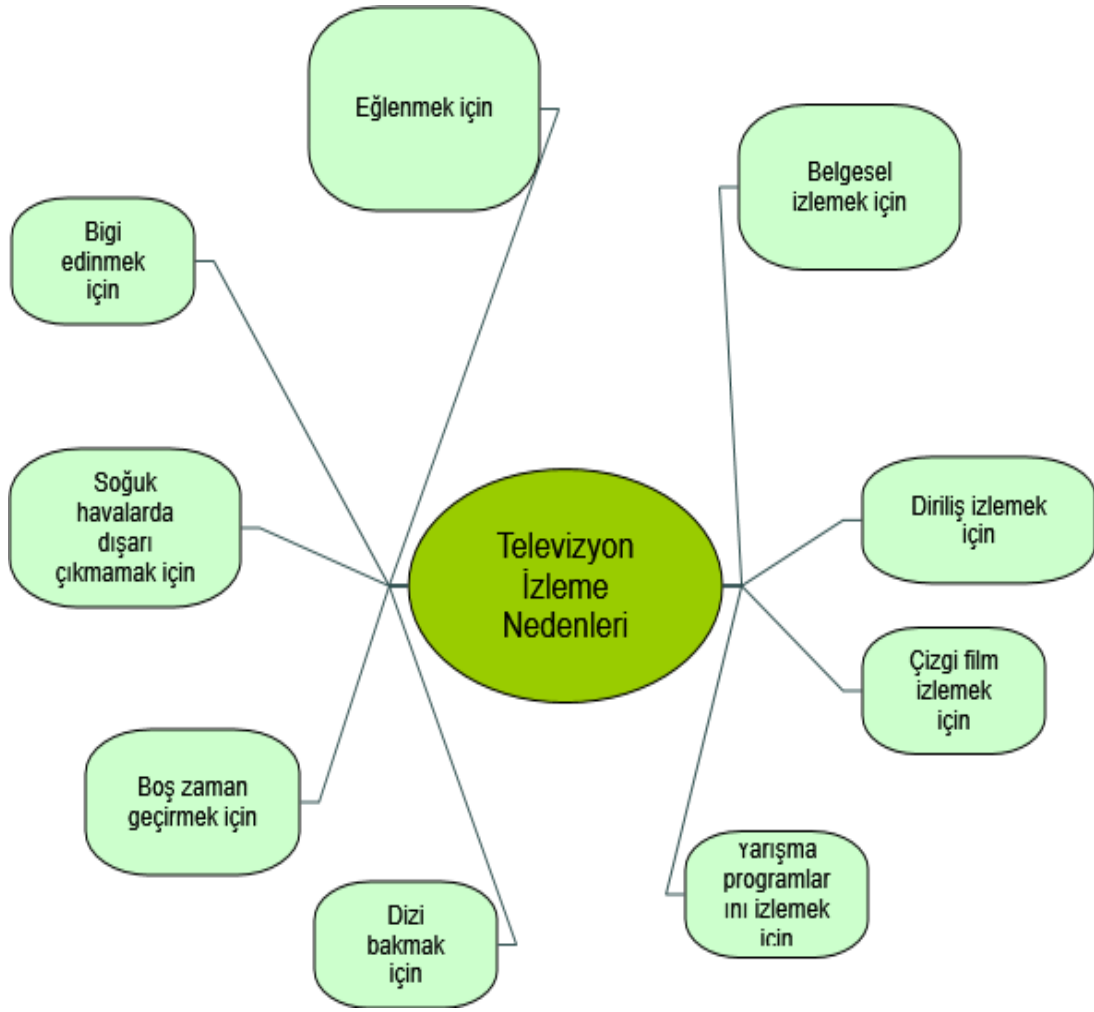
- Ö9: “İzlemezsek te olur önemli değil...”
- Ö16: “Önemli değildir izlemezsek de olur...”
- Ö35: “Bazı bilgileri daha iyi öğrenmek için önemlidir. Haberler gibi...”
- Ö75: “Eğlenmek için izliyoruz çokta önemli değil. Belgesellerde öğrenmek için önemli oluyor ama çizgi filmlerde olmuyor...”
- Ö89: “Çoğu zaman önemli değil ama sadece boş zamanlarımda izliyorum...”
- Ö90: “Bazen bilgilendirici şeyler izlersek önemli, bilgilendirici şeyler izlemezsek önemsizdir...”

Öğrencilerin televizyon izlemenin önemi konusundaki görüşleri bir bütün olarak incelendiğinde; genel olarak televizyon izlemenin *çok da önemli bulunmadığı* söylenebilir.

Şekil 4 incelendiğinde ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin televizyon izlemenin çoğunlukla önemli olmadığı; fakat bilgi edinmek, eğlenmek, boş zaman geçirmek gibi önemli yönlerinin bulunduğunu da düşündükleride görülmektedir. Genel anlamda çokta önemli değil şeklinde bir sonuç çıksa da izledikleri programların hemen hergün yayınlanan programlar olduğunu düşünecek olursak, öğrencilerin farkıda olmadan ciddi bir enformasyona maruz kaldığı yorumunu yapabiliriz. İzledikleri programlarla ilgili olarak okulda ciddi anlamda sohbet edildiğini düşünecek olursak, öğrencilerin özellikle çok izlenen programları izleyip izlemeyen kişilere göre daha rahat sosyalleştiklerini de söyleyebiliriz.

4.2.1.4. Televizyon İzleme Nedenlerine İlişkin Bulgular

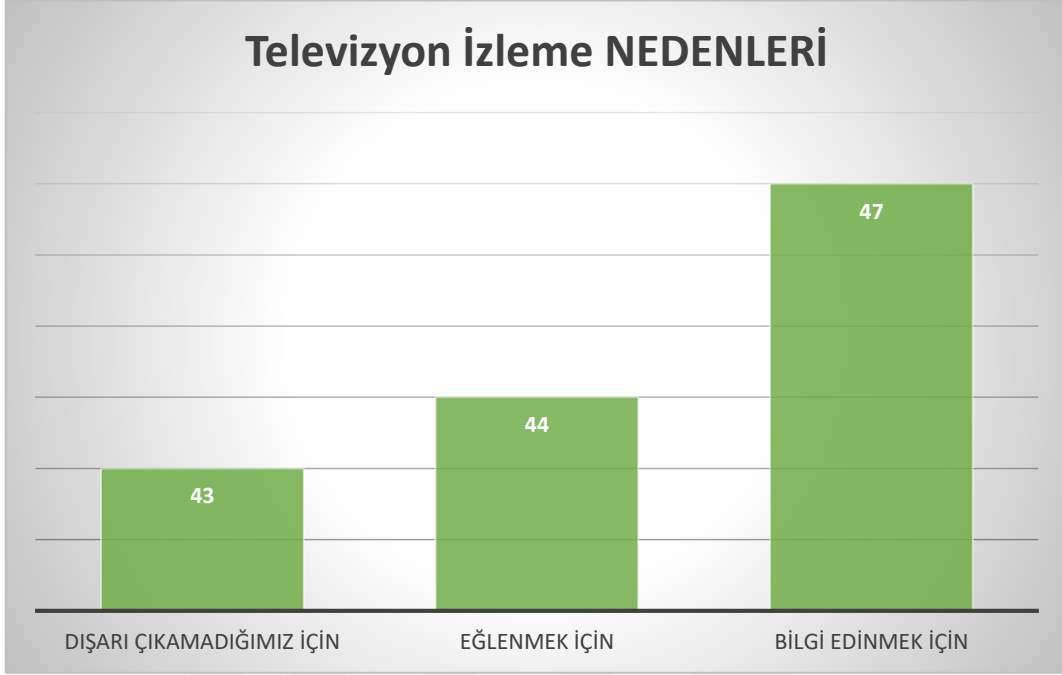
Öğrencilerin televizyon izleme nedenlerine ilişkin görüşleri incelenerek ilgili kodlar oluşturulup televizyon izleme nedenleri kategorisi ile ilişkilendirilmiştir. Bu konuda Şekil 5'deki veriler elde edilmiştir:

Şekil 5. Öğrencilerin Televizyon İzleme Nedenleri

Şekil 5 incelendiğinde ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin televizyonu bilgi edinmek, eğlenmek, belgesel izlemek için tercih ettikleri görülmektedir. Dışarı çıkamamak, boş zamanlarını değerlendirmek, çizgi film, yarışma programları ve özellikle de takip ettikleri dizileri izlemek de diğer nedenler arasındadır.

Görüşme dökümleri incelendiğinde beşinci sınıf öğrencilerinin televizyon izlemenin nedenlerine ilişkin görüşlerinin üç grupta toplandığı görülmektedir: Eğlenmek, bilgi edinmek, özellikle de kış mevsiminde dışarı çıkamamak. Bu konuda öğrenci görüşleri oluşan dört grupta ilişkilendirilmesiyle veriler sayısallaştırılmış ve Grafik 10 oluşturulmuştur:

Grafik 10. Öğrencilerin Televizyon İzlemenin Önemine İlişkin Görüşlerinin Sıklığı

Grafik 10 incelendiğinde araştırmaya katılan beşinci sınıf öğrencilerinin televizyon izleme nedenleri ile ilgili olarak en fazla görüş belirttikleri konunun “eğlenmek için” şeklindeki yanıt olduğu görülmektedir. İkinci olarak bilgi edinmek ve yine soğuk geçen mevsimlerde dışarı çıkamamak öğrencilerin televizyon izleme nedenlerindedir. Bu konuda Ö11, Ö19, Ö31, Ö53, Ö66, Ö69, 78 ve Ö121 kodlu öğrencilerin görüşleri örnek gösterilebilir:

- Ö11: “Eğlenmek için izliyorum...”
- Ö19: “Bence de eğlenmekte sıkıldığım zamanlarda oluyor. Arkadaşım bazen anneannesi gile gidiyor onlara yakın o yüzden bazen sıkılıyorum izliyorum...”
- Ö31: “Yapacak başka bir şey yok çünkü. Hava çok soğuk ve hasta olduğum için dışarı çıkamıyorum o yüzden izliyorum. Eğlenmek için izliyorum birde bilgi edinmek için izliyorum. Haberlerden ve belgesellerden bilgi ediniyorum...”
- Ö53: “Mesela haber almak için patlamalardan filan haberdar olmak için. Annem babam izlediği için bende izlerim. Eğlenmek için izlerim. Belgeselleri severim hayvanlar hakkında bilgi edinirim...”

• Ö66: *Bilgi edinmek için izlerim... Okuma yazmayı öğretiyorlar öyle şeyler. Eğlenmek için Disney chaneli izliyorum...*

• Ö69: *“Havalar soğuk ödevler fazla o yüzden arada bir dışarı çıkıyorum. Evde oluyorum. Spor programlarından bilgi alıyorum. Bazı spor dallarının nasıl oynandığı hakkında bilgi alıyorum...”*

• Ö78: *“Bilgi ediniyorum mesela belgesellerden aslanlara bakıyorum çitalara bakıyorum işte oradan bilgi ediniyorum... Yapacak hiçbir şeyim kalmadıktan sonra tv izliyorum...”*

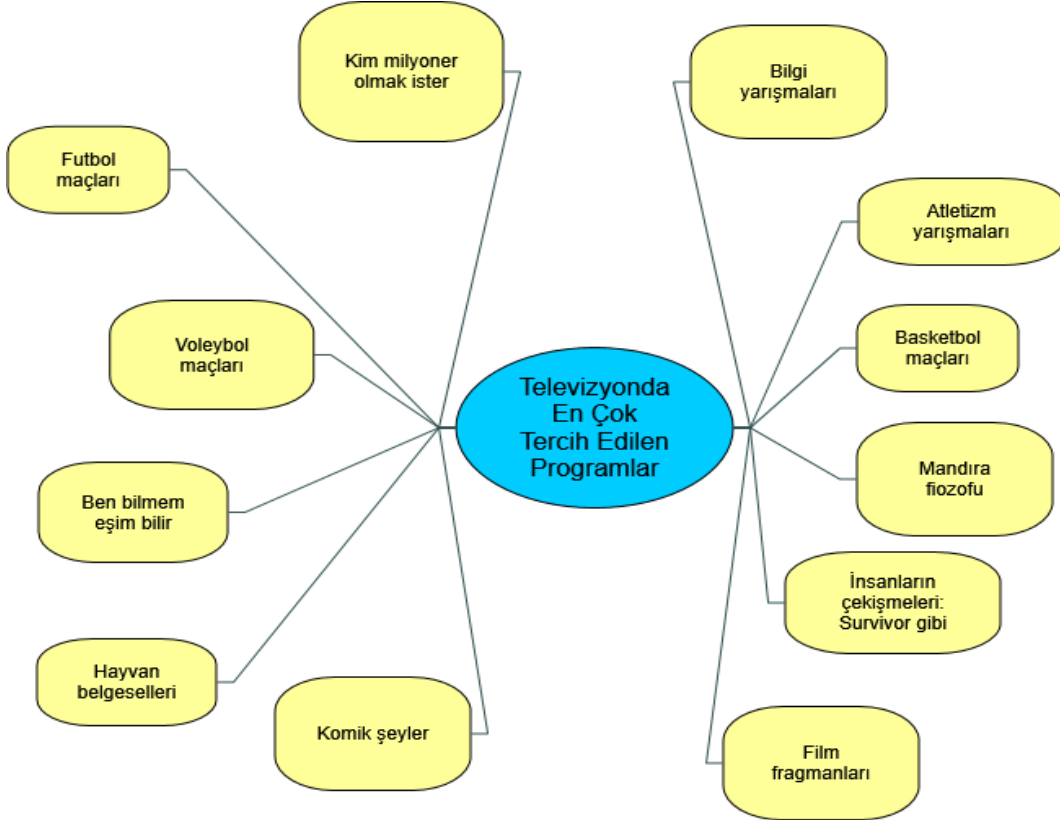
• Ö121: *“...Dışarda oynama imkânım ve yapacak başka bir işim yok o yüzden. Dışarısı soğuk çıkamıyorum. Ödevlerimi bitirdikten sonra yapacak başka bir şey kalmıyor tv izliyorum...”*

Öğrencilerin “televizyon izleme nedenleri” konusundaki görüşleri bir bütün olarak incelendiğinde televizyonun genel olarak **eğlenmek için izlendikleri** söylenebilir.

Öğrenci görüşleri incelendiğinde ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin televizyon izleme nedeni olarak çoğunlukla eğlenmeyi amaçladıkları, bilgi edinmeyi hedeflediklerini görüyoruz. Öncelikleri dışarıda oynamak olan çocukların, iklim şartlarının uygun olmayışından ötürü evden çıkamadıkları ve de mecburen televizyon izledikleri anlaşılmıştır. Ebeveynlerin televizyon izlemesi de çocukları televizyon izlemeye teşvik eden bir başka neden olarak kabul görmektedir. Ayrıca bir öğrenci olarak sorumluluklarını yerine getirdikten sonra yapacak bir şey bulamayan öğrencilerin sıkıldıkları gerekçesiyle televizyona yöneldikleri de görülmektedir. Öğrencilerin arkadaş ortamında izledikleri programlarla ilgili yaptıkları sohbetlere o programları izlemeyenlerin katılamaması da sosyalleşebilmek adına öğrenciyi televizyon izlemeye iten sebepler arasında gösterilebilir.

4.2.1.5. İzlenmesi En çok Tercih Edilen Programlara İlişkin Bulgular

Öğrencilerin televizyonda izlemeyi en fazla tercih ettikleri programlara ilişkin görüşleri incelenerek ilgili kodlar oluşturulup en çok izlenen televizyon programları kategorisi ile ilişkilendirilmiştir. Bu konuda Şekil 6'daki veriler elde edilmiştir:

Şekil 6. Öğrencilerin En Çok Tercih Ettikleri Televizyon Programları

Öğrencilerin bu konudaki soruya verdikleri yanıtlar sırasıyla incelenmiştir. İncelemeler sonucunda ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin televizyonda en fazla izledikleri programların kim milyoner olmak ister ve futbol konulu programlar olduğu gözlenmiştir.

Öğrenci görüşleri incelendiğinde ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin en çok tercih ettikleri televizyon programlarına baktığımızda, daha önce sorulan sorulara verdikleri yanıtlarla doğru orantılı olduğunu görüyoruz. Öğrencilerin eğlenmeyi amaçladıklarını ve bilgi edinmeyi hedeflediklerini önceki sorulardan tecrübe etmiştik. Öğrencilerin buradaki cevapları önceki sorulara verdikleri yanıtların bir çeşit sağlaması niteliğindedir. Tüm yanıtlar göz önüne alındığında öğrencilerin izledikleri

programların çeşitlilik gösterdiği söylenebilir. Belgeselden filme, çizgi filminden diziye, yarışma programlarından spor programlarına kadar her türlü programı izledikleri görülmektedir. Bu bulgu, beşinci sınıf öğrencilerinin aslında çok da seçici olmadıkları şeklinde yorumlanabilir.

Öğrencilerin en çok izledikleri televizyon programları konusundaki görüşlerinden alınan doğrudan ifade örnekleri şunlardır:

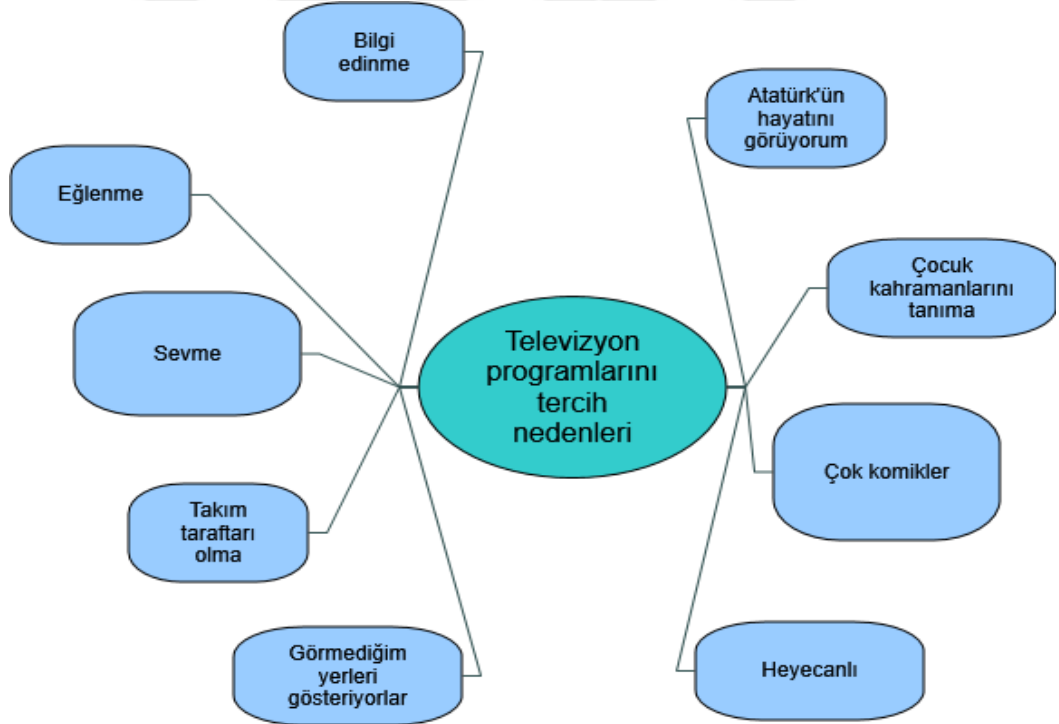
- Ö94: *“Kim milyoner olmak ister, Futbol, Düğün dernek...”*
- Ö107: *“Sporda genelde futbol...”*
- Ö132: *“Bilgi yarışmaları, hayvanlar alemi izliyorum...”*
- Ö84: *“Troller’i izlemiştim...”*
- Ö102: *“Kelime türetme...”*
- Ö53: *“Hayvan belgesellerini izliyorum...”*
- Ö59: *“Spor da havuz futbolu ve normal futbol izlemeyi severim, yarışma olarak survivor izlerim. Sinemada recep ivedik yani komedi izliyorum...”*
- Ö36: *“Sinemada iyi bir dinazor...”*
- Ö76: *“Trt belgeselde adam bütün ülkeleri geziyor onu izliyorum...”*
- Ö56: *“Atletizm yarışmalarını seviyorum...”*
- Ö71: *“Sinemada iyi bir dinazor ve hayalet avcıları...”*
- Ö54: *“Belgesel olarak hayvan belgeselleri bir tane adam var doğayı tanıtıyor onu izlemeyi seviyorum (insan doğaya karşı)...”*
- Ö62: *“Sporda arabalar sürüyorlar ya yarışla ilgi...”*
- Ö49: *“Tenis, basketbol ve voleybol izliyorum. Çocuk yarışmaları dini yarışmalar filan var rüzgârgülü filan izlemeyi seviyorum...”*
- Ö63: *“Basketbol voleybol izliyorum TRT Sporda...”*
- Ö121: *“Kim milyoner olmak ister, kolaysa sen yap...”*

- Ö14: “Futbol izlemeyi severim yarışçı araziyi izlemeyi severim...”
- Ö23: “Futbol, hentbol ve yüzme...”
- Ö17: “Çakanlar ile dans’ı çok severek izliyordum. Hep komedi izlerim...”
- Ö32: “Tuttuğum takımın maçlarını derbilerini izlemeyi seviyorum...”
- Ö29: “Komik şeyler mandıra filozofu gibi...”

4.2.1.6. Diğer Programları İzlemeyi Tercih Etme Nedenlerine İlişkin

Bulgular

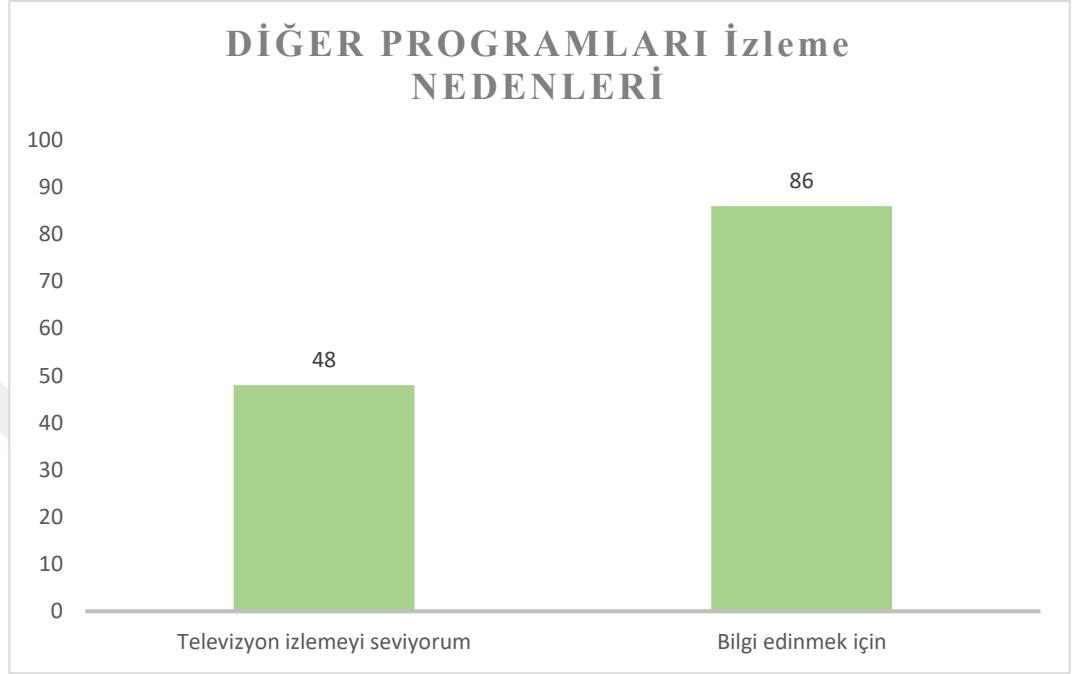
Öğrencilerin televizyonda izledikleri diğer programları tercih etme nedenlerine ilişkin görüşleri incelenerek ilgili kodlar oluşturulup diğer programları izleme nedenleri kategorisi ile ilişkilendirilmiştir. Bu konuda Şekil 7 elde edilmiştir:

Şekil 7. Öğrencilerin Televizyonda Diğer Programları Tercih Etme Nedenleri

Görüşme dökümleri incelendiğinde ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin diğer programları izleme nedenleri arasında *bilgi edinme ve televizyon izlemeyi sevme* konularının öne çıktığı gözlemlenmiştir.

Bu konuda öğrenci görüşlerinin oluşan iki grupta ilişkilendirilmesiyle veriler sayısallaştırılıp, Grafik 11 oluşturulmuştur:

Grafik 11. Öğrencilerin Televizyonda Diğer Programları Neden İzlediklerine İlişkin Görüşlerinin Sıklığı

Görüşme dökümleri incelendiğinde ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin televizyonda diğer programları izleme nedenleri arasında bilgi edinme ve televizyon izlemeyi sevme konularının ön plana çıktığı gözlenmektedir. Öğrencilerin çizgi film ve diziler dışındaki programları neden izledikleri konusundaki görüşlerinden alınan doğrudan ifade örneklerinden yola çıkarak; bilgi edinmek adına belgesel ve bilgi yarışmalarını izledikleri ayrıca izlemekten zevk aldıkları programları takip ettikleri görülmektedir. Bu konuda Ö12, Ö21, Ö32, Ö48, Ö55, Ö79, Ö84 ve Ö111 kodlu öğrencilerin görüşleri örnek gösterilebilir:

- Ö12: “Görmediğim yerleri gösteriyorlar. Bilgi ediniyorum hayvanlar hakkında...”
- Ö21: “Doğayı anlattığı için izlemeyi seviyorum...”
- Ö32: “İzlerken zevk alıyorum bilgi ediniyorum birçok şeyin yapımını anlatıyor...”

•Ö48: “Biz babamla kelime türetmeceyi birlikte izliyoruz buluyorken heyecanlanıyorum. Bakın burada da burada da buldum diyorum...”

•Ö55: “Bilgi yarışması olduğu için bir şeyler öğreniyorum ve sinemada ise komik filmleri seviyorum güldürüyor beni o yüzden...”

•Ö79: “Belgeselde Atatürk’ün hayatını izledim. Onu sevdiğim için izlemiştim...”

•Ö84: “Çok komik birde güldür güldür oyuncularını canlandırıyorlar o yüzden...”

•Ö111: “Bilgi yarışmaları, hayvanlar alemini izliyorum...”

Grafik 11 incelendiğinde ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin “diğer programları tercih etme nedenleri” ile ilgili olarak en fazla görüş belirttikleri programların; kişisel gelişimlerine yardımcı olabilecek, bilgi edinebilecekleri ve izlerken iyi vakit geçirebildiklerini düşündükleri programları tercih ettikleri görülmektedir. Bu durumun öğrencilerin daha önce sorulan sorulara verdikleri yanıtlarla uyumlu olduğunu görüyoruz. Öğrencilerin bilgi edinmeyi hedefledikleri, iyi vakit geçirmeyi istedikleri daha önceki sorulara verdikleri yanıtlardan anlaşılmaktadır. Bu nedenle bu başlık altında toplanan yanıtlar, önceki sorulara verilen yanıtların bir çeşit sağlaması gibidir denilebilir. Tercih nedenlerine bakınca öğrencilerin kendilerini üzen, korkutan üzerlerinde negatif etki bırakan programları çok fazla tercih etmedikleri görülmektedir. Çoğunlukla “sevdiğim için, heyecanlandırdığı veya komik olduğu için izlerim” şeklinde verilen yanıtlardan yola çıkarak; çocukların üzerlerinde pozitif etki bırakan programlara yöneldikleri söylenebilir.

4.2.1.7. Diğer Programlardan Akılda Kalan Sahnelere İlişkin Bulgular

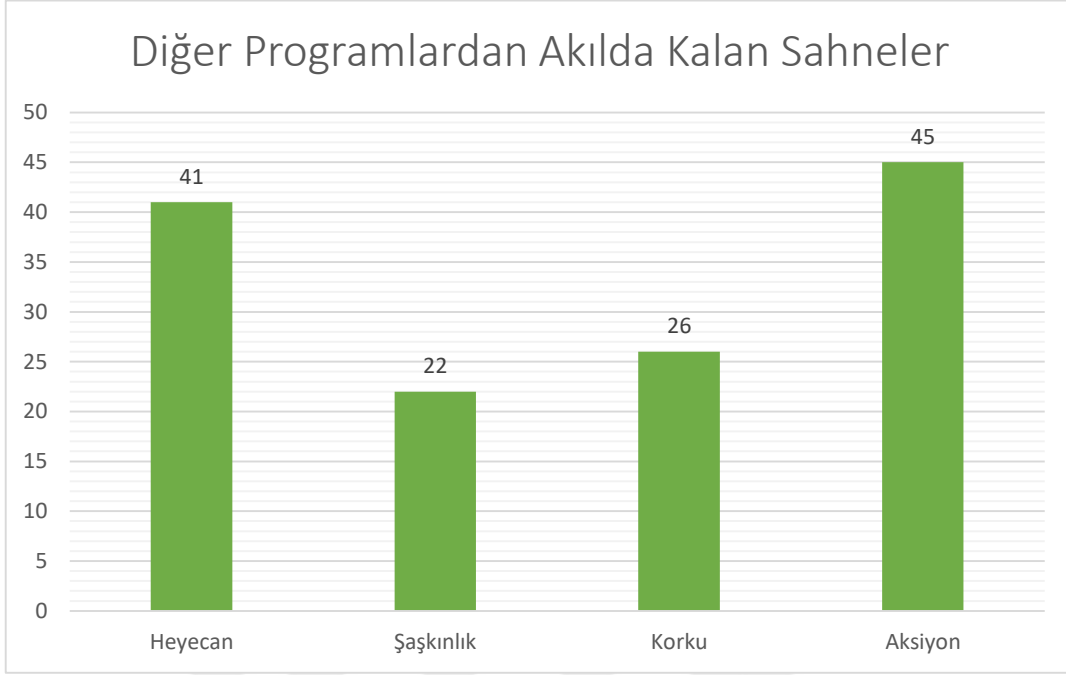
Öğrencilerin televizyonda izledikleri diğer programlardan akıllarında kalan sahnelerle ilişkin görüşleri incelenerek ilgili kodlar oluşturulup diğer programlardan akılda kalan sahneler kategorisi ile ilişkilendirilmiştir. Bu konuda Şekil 8’deki veriler elde edilmiştir:

Şekil 8. Diğer Programlardan Akılda Kalan Sahneler

Şekil 8 incelendiğinde ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin çizgi film ve dizi dışındaki diğer programları izlerken akıllarında kalan sahnelerin çoğunlukla *heyecan*, *şaşıklık*, *korku* ve *aksiyon* gibi konular olduğu görülmektedir.

Bu konuda öğrenci görüşlerinin oluşan dört gruba ilişkilendirilmesiyle veriler sayısallaştırılıp Grafik 12 oluşturulmuştur:

Grafik 12. Diğer Programlarda Akılda Kalan Sahneler

Grafik 12 incelendiğinde ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin çizgi film ve dizi dışındaki diğer programları izlerken akıllarında kalan sahnelerin çoğunlukla heyecan, şaşkınlık, aksiyon gibi konular olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin televizyonda diğer programlardan aklında kalan sahneler konusundaki görüşlerinden alınan doğrudan ifade örneklerinden yola çıkarak kendilerini heyecanlandıran, şaşırtan, korkutan sahneleri hatırladıkları görülmektedir. Bu konuda Ö10, Ö29, Ö36, Ö47, Ö52, Ö65, Ö70, Ö88, Ö127 kodlu öğrencilerin görüşleri örnek gösterilebilir:

- Ö10: “... polisten kaçtıkları sahne.”
- Ö29: “Babası ile bir yere gidiyordu sel gibi bir şey çıkıyordu sonra babasını kaybediyordu. Sonrada babası ve ailesini büyüyünce buluyordu...”
- Ö36: “Bir tane adam vardı Beşiktaş’tan adam rövaşataya kalkıyor spikerde orada çok heyecanlanıyor sonra direktten sektiği için herkesin heyecanı yıkılıyor...”
- Ö47: “Haberlerde minik bir kız vardı Suriyeli bir kız toprak altında kalmış vurulmuş filan o aklımda kaldı...”

• Ö52: “Reel Madrid ve Bayel Münih karşılaşmasında Cristiano Ronaldonun frikikten gol atması çok beğendim aklımdan çıkmadı...”

• Ö65: “Sinemada bir tane çocuk var gidiyor gidiyor aniden yukardan bir şey iniyor. İçine giriyor. Gözleri kırmızı filan oluyor. Kadın geliyor çocuk bilmeden onu öldürüyor. Hiçbir şey yapmak istemiyor ama içindeki şey o kadını havaya kaldırıp bıçaklıyor...”

• Ö70: “Yarışmada aniden kapaklar açılıyor ve suya düşüyorlar heyecanlanıyorlar korkuyorlar orası aklımda kaldı...”

• Ö88: “En son adam İstanbul boğaz köprüsüne çıkmıştı. Arkadaşı da onu çekiyordu. Oradan kendini bıraktı aşağıya demirden sıyırdı suya indi...”

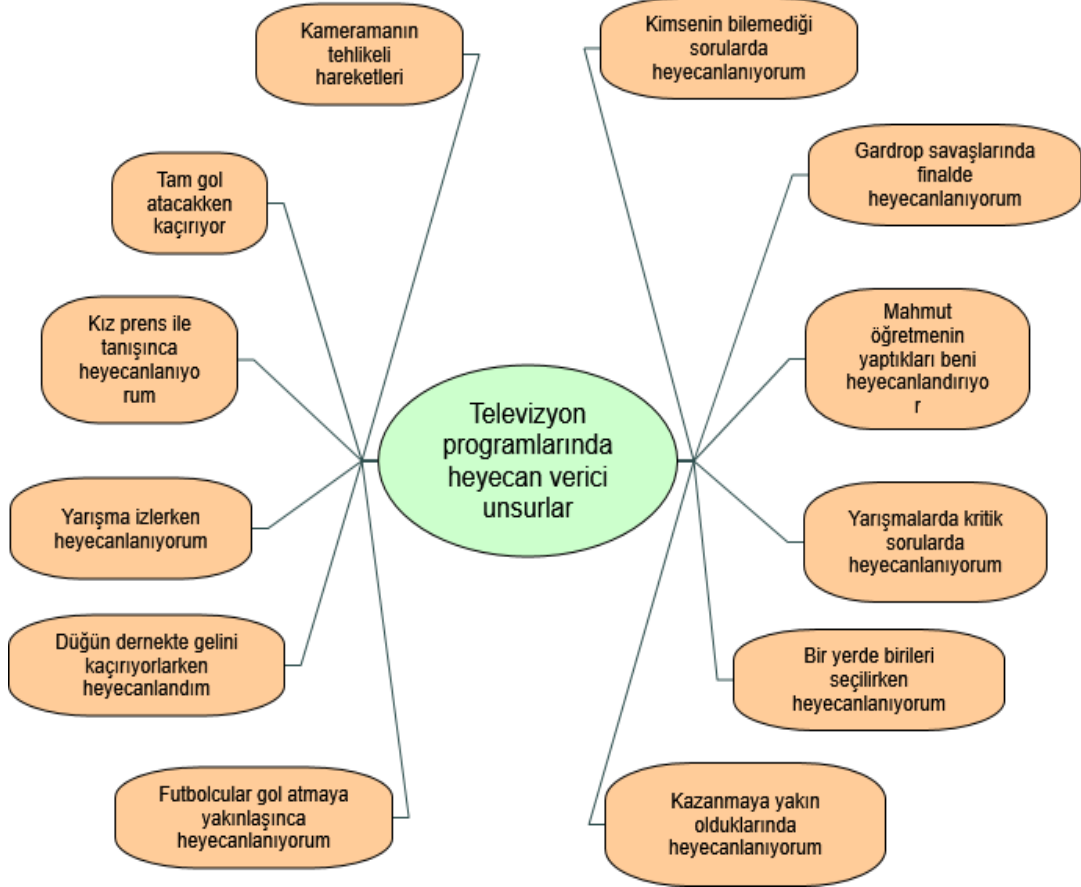
• Ö127: “Belgeselde aslanlar filan böyle ceylanların üstüne atlıyor. Yakalıyorlar mesela dün izledik böyle iki tane bir tane kadın bir tane erkek orada bir tane şey koymuşlar orada kalıyorlar fotoğraf filan çekiyorlar babamla diyoruz ki biz olsak kalamayız nasıl kalıyorlar öyle...”

Grafik 12 incelendiğinde ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin “diğer programlardan aklında kalan sahneler” ile ilgili olarak öğrencileri heyecanlandıran, şaşırtan ve üzen sahnelerin yanında; bazen de o yaş grubunun izlememesi gereken şiddet içerikli sahnelerin varlığını da ortaya koymaktadır. Alınan yanıtlardan yola çıkılarak izlenen çok kısa bir sahne de olsa öğrenci; sahnede korkmuş, heyecanlanmış, şaşırmış veya sahneyi beğenmişse, sahneyi hafızasında uzunca bir süre yer ettiği anlaşılmaktadır. Program çeşitliliği açısından bakılırsa öğrencilerin her çeşit programdan sahnenin aklından kaldığını görülüyor. Öğrencilerin hem gerçekçi hem de fantastik sahnelerden etkilendiği görülüyor buradan yola çıkarak onların hafızasına yer etmesi için sahnenin gerçekçi olmasına gerek olmadığı sonucuna ulaşabiliriz.

4.2.1.8. Diğer Programlardaki Heyecan Konusuna İlişkin Bulgular

Öğrencilerin televizyonda izledikleri diğer programlardaki heyecan verici konulara ilişkin görüşleri incelenerek ilgili kodlar oluşturulup diğer programlardaki

heyecan kategorisi ile ilişkilendirilmiştir. Bu konuda Şekil 9'daki veriler elde edilmiştir:

Şekil 9. Öğrencilere Göre Diğer Programlarda Heyecan Verici Unsurlar

Grafik 9 incelendiğinde ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin televizyonda izledikleri çizgi film ve dizi dışındaki programlarda da heyecan duydukları gözlenmiştir.

Öğrencilerin “televizyonda diğer programlarda heyecan verici unsurlar” konusundaki görüşlerinden alınan doğrudan ifade örneklerinden yola çıkarak izledikleri programlardan heyecanlandıkları görülmektedir. Bu konuda Ö6, Ö17, Ö33, Ö48, Ö56, Ö62, Ö76, Ö83, Ö94, Ö105 kodlu öğrencilerin görüşleri örnek gösterilebilir:

• Ö6: “Bebek hepsini dövüyor o yüzden çok gülmüştüm. Heycanlandım bebeğe karışacaklarını diye ama karışmadılar...”

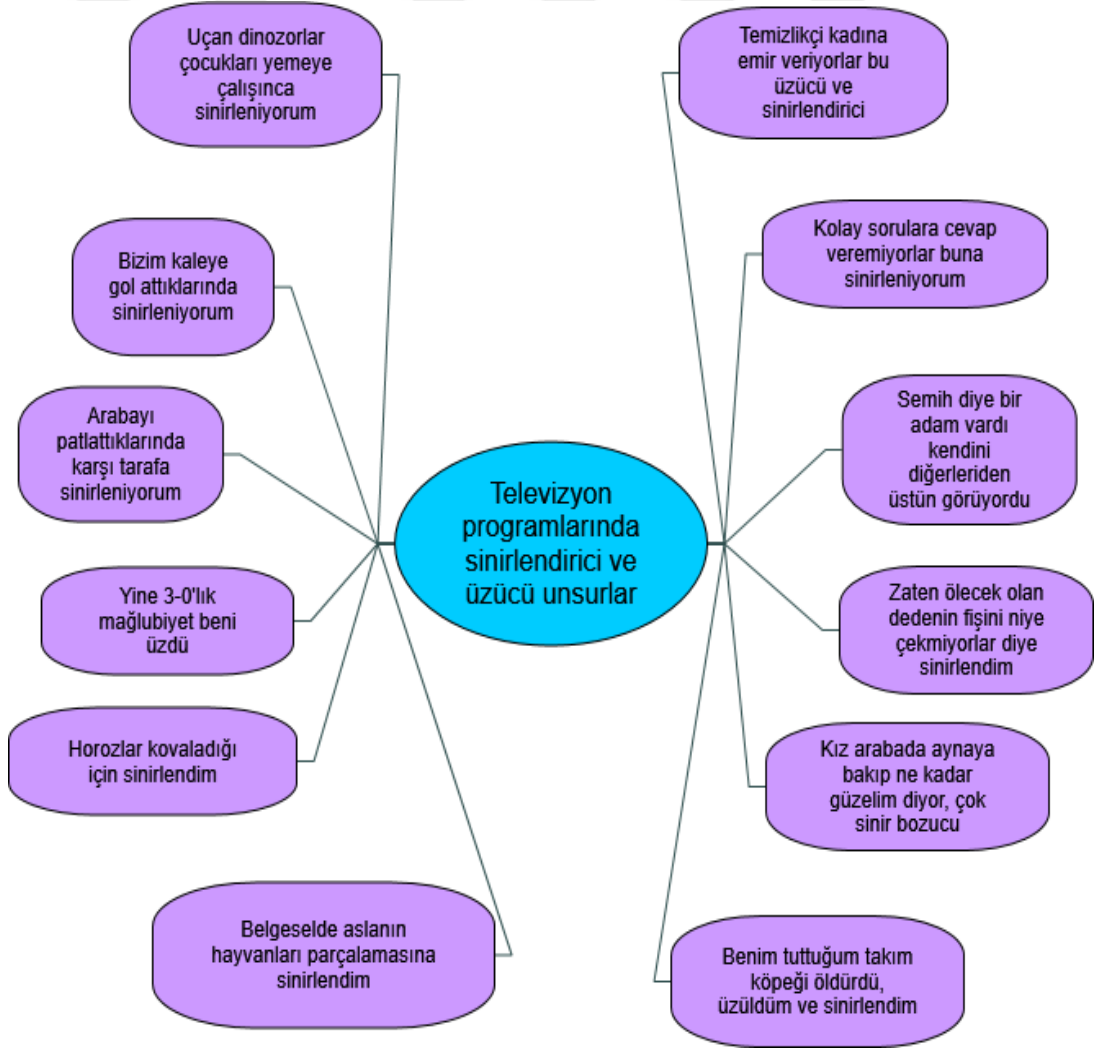
- Ö17: “Arabalarıyla uçaktan atlıyorlar. O zaman heyecanlı oluyor...”
- Ö33: “Telefonda tenis var tenis oynuyorum bende bazen oyuncu sayı almak için uzak noktalara atıyor bende yetişecekmi diye heyecanlanıyorum...”
- Ö48: “Yarışmada heyecanlandım. Sorulan soruları bilecek miyim bilmeyecek miyim diye...”
- Ö56: “Düğün dernekte deve gelini kaçırdık çok heyecanlandım...”
- Ö62: “Mesela futbolcular gol atmaya yakın iken çok heyecanlanıyorum...”
- Ö76: “Yarışmada kendi düşen ağılamazda kimsenin bilmediği bir soru vardı. Osmanlı kaç yılında kuruldu ve ilk padişahın adı nedir sorularına doğru cevabı vermesine rağmen kendi üstünde durduğu kapak açılmış o yüzden suya düştü heyecanlandım...”
- Ö83: “Reel Madrid ve Bayel Münih karşılaşmasında cristiano ronaldonun frikikten gol atması çok heyecanlandırdı...”
- Ö94: “Yarışmada adam 60.000’e gelmişti çok iyi bildiği birşeye yanlış cevap verdi orada heyecanlandım...”
- Ö105: “Komik olan sahneler aklımda kalıyor mesela deliha da kadın adamın kafasından aşağı sıcak su döküyor. Bu sahnede aynı zamanda heyecanlandım...”

Grafik 9 incelendiğinde ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin “televizyonda diğer programlarda heyecan verici unsurlar” ile ilgili olarak öğrencileri heyecanlandıran programlara bakıldığında spordan filme, yarışmadan belgeye kadar birçok farklı unsurun varlığı görülmektedir. Öğrenciler televizyonu kullanırlarken yalnızca kendi yaş grubuna ait olduğu düşünülen programlardan değil, farklı alanlardaki çeşitli programlardan da heyecan sağlayabiliyorlar. Özellikle spor programları ve yarışmalardan heyecanlandıkları görülmektedir. Öğrencilerin yaş grupları gereği, yetişkinler tarafından basit sayılacağı varsayılan durumlarda dahi heyecanladıkları söylenebilir. Araştırmada dikkat çeken bir diğer husus ise öğrencilerin cinsiyetlerine göre bir değerlendirme yapıldığında cinsiyete göre izlenen program çeşidinin ve heyecanlandıkları durumların farklılaşıyor olmasıdır. Örneğin; erkek öğrencileri

tutmuş oldukları futbol takımının gol atması heyecanlandırırken, kız öğrencileri daha çok duygusal sahnelerin (prensın esas kızla tanışması gibi) heyecanlandırdığı görülmektedir.

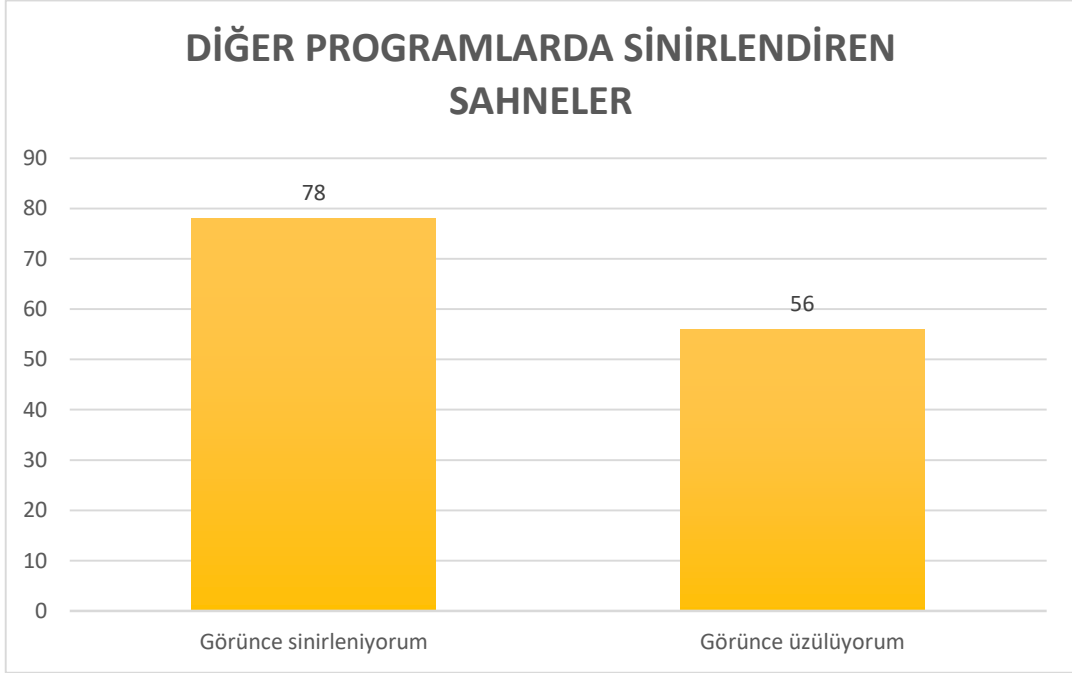
4.2.1.9. Diğer Programlardaki Sinirlendiren Durumlara İlişkin Bulgular

Öğrencilerin televizyonda diğer programları izlerlerken sinirlendikleri durumlara ilişkin görüşleri incelenerek ilgili kodlar oluşturulup diğer programlardaki sinirlendiren hususlar kategorisi ile ilişkilendirilmiştir. Bu konuda Şekil 10'daki veriler elde edilmiştir:

Şekil 10. Öğrencilere Göre Diğer Programlardaki Sinirlendiren Hususlar

Şekil 10 incelendiğinde ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin televizyonda çizgi film ve dizi dışındaki programlardan sinirlendikleri sahneler bulunmaktadır. Öğrencilerin bu konudaki sorulara verdikleri yanıtlar kullanılarak “sinirleniyorum” ve “üzülüyorum” görüşlerinden oluşan iki grupla ilişkilendirilmesiyle veriler sayısallaştırılıp, Grafik 13 oluşturulmuştur:

Grafik 13. Öğrencilere Göre Diğer Programlardaki Sinirlendiren Hususlar

Öğrencilerin “televizyonda diğer programları izlerken sinirlendikleri sahneler” konusundaki görüşlerinden alınan doğrudan ifade örneklerinden yola çıkarak izledikleri programlardan sinirlendikleri ve üzüldükleri görülmektedir. Bu konuda Ö2, Ö22, Ö29, Ö36, Ö45, Ö61, Ö66, Ö81, Ö99, Ö131 kodlu öğrencilerin görüşleri örnek gösterilebilir:

- Ö2: “Uçan dinazorlar geliyor çocuğu yemeye çalışıyorlar o zaman sinirlendim ben...”
- Ö22: “Bizim kaleye gol attıkları zaman...”
- Ö29: “Yine 3-0’lık mağlubiyet beni kızdırdı...”
- Ö36: “Bir tane kadın var ona yerleri sildiriyor filan, hadi hadi temizle diyor, ona sinirleniyorum...”

- Ö45: “Kolay sorulara cevap veremiyorlar o zaman çok sinirleniyorum...”
- Ö61: “O adama sinirlendim sevdiğim karakteri öldürdü...”
- Ö66: “Bir otele gidiyor, otelde adamın başına tüpü geçiriyorlardı orada adama sinirlenmişim...”
- Ö81: “Semih diye bir adam vardı kendini diğerlerinden üstün görüyordu. Ben olmasam siz yapamazsınız diyordu...”
- Ö99: “Bir belgeselde aslan hayvanları parçalıyordu orada sinirlendim...”
- Ö131: “Çok zor soru sorunca sinirleniyorum...”

Grafik 13 incelendiğinde ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin “televizyonda diğer programları izlerken sinirlendikleri sahneler” ile ilgili olarak öğrencileri sinirlendiren programlara bakıldığında; yine spordan filme, yarışmadan belgesele kadar birçok farklı alanın bulunduğu görülmektedir. Öğrencilerin yalnızca kendi yaş grubuna ait olduğu düşünülen programlarda değil; diğer alanlardaki çeşitli programları takip ederken de sinirlendikleri anlaşılmıştır. Özellikle toplumsal şiddet olayları öğrencilerin sık sık sinirlenmelerine neden olmaktadır. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre sinirlendikleri konuların da farklılaştığı gözlenmektedir. Özellikle kız öğrenciler olmakla birlikte genel manada bir değerlendirmeye; izlenen programlarda hırsızlık, kibir, cinayet, hayvanlara uygulanan şiddet olayları gibi kötü davranışların öğrencilerin sinirlenmelerine neden olduğu sıklıkla gözlenmektedir.

4.2.2. Dizilere İlişkin Bulgular

Araştırmanın, dizilere ilişkin tercihler konusundaki soruları; “Öğrencilerin izlemeyi tercih ettikleri dizi filmler hangileridir?”, “Öğrencilerin dizi film izleme nedenleri nelerdir?”, “Öğrencilerin dizi filmlere yönelik gerçeklik alguları nasıldır?”, “Öğrencilerin izledikleri dizi filmlerde akıllarında kalan ifadeler nelerdir?”, “Öğrencileri izledikleri dizi filmlerde hangi sahneler heyecanlandırmaktadır?”, “Öğrencileri izledikleri dizi filmlerde hangi sahneler üzmektedir?”, “Öğrencileri izledikleri dizi filmlerde hangi sahneler öfkelenmektedir?” şeklindedir. Takip eden

kısımlarda öğrencilerin görüşme sorularına verdikleri yanıtlar sırasıyla incelenip, öğrencilerin görüşlerinden yararlanılarak kelime ağaçları oluşturulup öğrenci ifadelerinden alınan doğrudan örneklere yer verilmiştir.

4.2.2.1. Dizileri Sevme Nedenlerine İlişkin Bulgular

Öğrencilerin televizyon dizilerini sevme nedenlerine ilişkin görüşleri incelenerek ilgili kodlar oluşturulup televizyon dizilerini sevme nedenleri kategorisi ile ilişkilendirilmiştir. Bu konuda Şekil 11’deki veriler edilmiştir:

Şekil 11. Öğrencilerin Dizi Filmleri Sevme Nedenleri

Şekil 11 incelendiğinde ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin ilgili soruya verdikleri yanıtlar kullanılarak “dizi izlemeyi seviyorum” sonucuna ulaşılmıştır. İzledikleri dizileri genel olarak eğlenceli ve heyecanlı buldukları için dizilemeyi tercih

ettikleri anlaşılmıştır. Bu görüşlerinin iki gruba ilişkilendirilmesiyle veriler sayısallaştırılmış ve Grafik 14 oluşturulmuştur:

Grafik 14. Öğrencilerin Televizyon Dizilerini Sevme Nedenleri

Öğrencilerin “televizyon dizilerini sevme nedenlerine ilişkin görüşleri” konusundaki görüşlerinden alınan doğrudan ifade örneklerinden yola çıkarak dizileri heyecanlı ve eğlenceli olduğu için izledikleri görülmektedir. Bu konuda Ö14, Ö21, Ö31, Ö43, Ö59, Ö82, Ö93, Ö104 kodlu öğrencilerin görüşleri örnek gösterilebilir:

- Ö14: “*Bu diziyi herkes sevdiği için bende seviyorum. Heyecanlı olduğu için...*”
- Ö21: “*Eskiden kalma şeyler anlatıyor. Heyecanlı olduğu için izliyorum...*”
- Ö31: “*Eğlenceli komik o yüzden izliyorum...*”
- Ö43: “*Eğlenceli ve komik olduğu için izlerim...*”
- Ö59: “*Eğlenceli ve komik geliyor bana o nedenle...*”
- Ö82: “*Aile filmi olduğu için, komutanları olduğu için gülüyoruz eğleniyoruz o yüzden izliyorum...*”

•Ö93: “Eğlenceli filmin içinde bir merak var aksiyon var. Sorular ve gizem var güzel işte...”

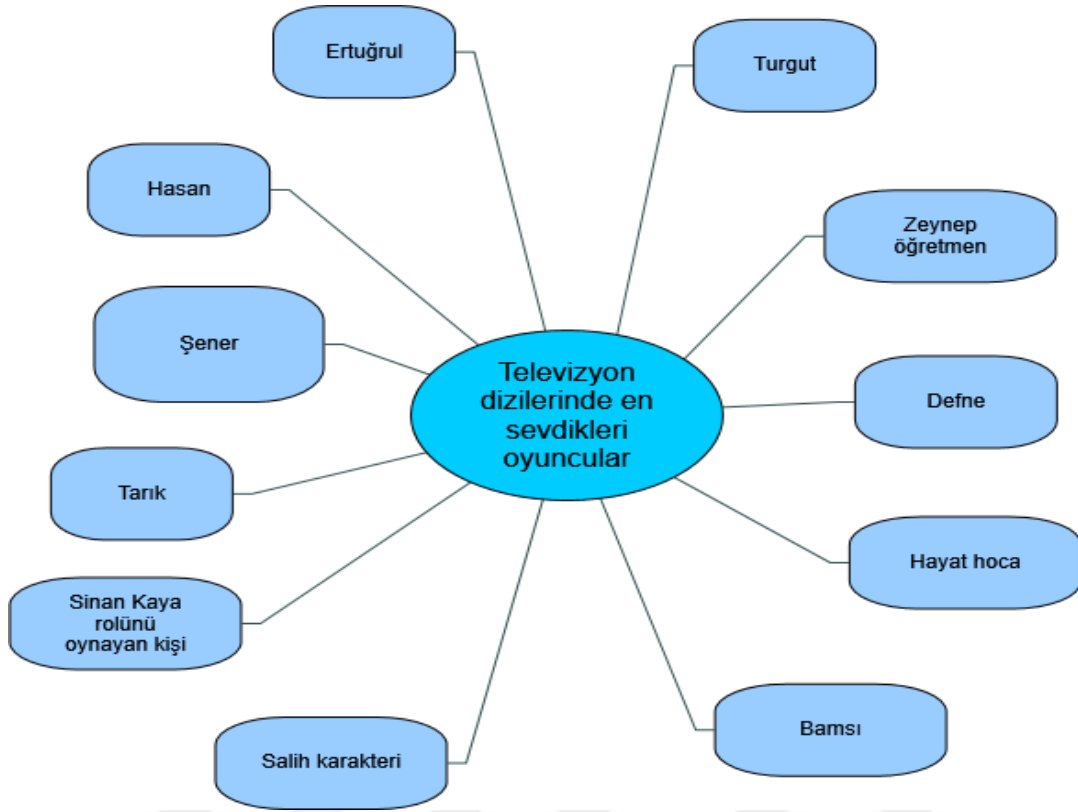
•Ö104: “Tarihimizi anlattığı için heyecanlı olduğu için...”

Öğrencilerin televizyon dizilerini sevme nedenlerine ilişkin görüşleri bir bütün olarak incelendiğinde dizileri genel olarak **heyecanlı buldukları** söylenebilir.

Grafik 14 incelendiğinde ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin “televizyon dizilerini sevme nedenlerine ilişkin görüşleri” ile ilgili olarak dizileri eğlenceli ve heyecan verici buldukları için izledikleri sonucuna ulaşılabilir. Bunların dışında dizilerin komik ve ilginç olmasıyla öğrencilerin hoşlarına gitmesi de mevcut bulgular arasındadır. Tarihi anlattığı, müziğin güzel bulunması, maceralı olduğu, silahı sevdiği ve askerler olduğu için sevenler de görülmektedir. Uykusuz kalınması ve kötü filmlerin çıkabileceği düşünceleriyle dizilere olumsuz görüş bildirenler de mevcuttur. Lakin genel olarak bütün öğrencilerin dizi izlediği ve çoğunlukla eğlenceli buldukları söylenebilir.

4.2.2.2. En Sevilen Dizi Oyuncusuna İlişkin Bulgular

Öğrencilerin televizyon dizilerindeki en sevdikleri oyunculara ilişkin görüşleri incelenerek ilgili kodlar oluşturulup televizyon dizilerindeki en sevilen oyuncular kategorisi ile ilişkilendirilmiştir. Bu konuda Şekil 12’deki veriler elde edilmiştir:

Şekil 12. Öğrencilerin En Çok Sevdikleri Dizi Oyuncuları

Görüşme dökümleri incelendiğinde ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin izledikleri televizyon dizilerindeki oyuncuların yerinde olmak istedikleri görülmektedir. Beşinci sınıf öğrencilerinin tarih ve kahramanlık konulu Ertuğrul dizisini ve bu dizinin oyuncularını takip ettikleri görülmektedir. Dizinin başkarakteri Ertuğrul’un yanında Bamsı, Turgut, Gündoğdu gibi karakterleri de benimsedikleri görülmektedir.

Öğrencilerin en sevdiği dizi oyuncusu konusundaki görüşlerinden alınan doğrudan ifade örnekleri aşağıda verilmiştir: Bu konuda Ö16, Ö23, Ö34, Ö46, Ö60, Ö91, Ö100, Ö118 kodlu öğrencilerin görüşleri örnek gösterilebilir:

• Ö16: “Ertuğrul’u seviyorum. Ertuğrul’un yerinde olmak isterdim çünkü dizinin başrol oyuncusu ve en öne çıkan oyuncusu o...”

• Ö23: “Ertuğrul’u severim. Ertuğrul’un yerinde olmak isterdim. Fazla savaş filan oluyor ya o yüzden onun yerinde olmak isterdim...”

•Ö34: “En sevdiğim kişi Şener. Tarık’ın yerinde olmak isterdim. Çünkü hem benim en çok istediğim mesleği yapıyor hem de iyi oyuncu, yakışıklı...”

•Ö46: “Salih karakterini seviyorum çünkü 3 çocuk büyütmüş eşi olmadan. Kimsenin yerinde olmak istemiyorum. Çünkü pek filmi takip etmiyorum kaçırdım bazı bölümlerini kaçırmamam galiba Egemen’in yerinde olmak isterdim. Çünkü doktor. Doktorları seviyorum ve bende doktor olmak istiyorum. O yüzden...”

•Ö60: “Mesela Ertuğrul çok bilgili konuşuyor o yüzden seviyorum...”

•Ö91: “Hayat hoca mesela dersle ilgili öğrencilerine yakınlık gösteren öğrencilerinden birinin başına bir şey geldiğinde ona ulaşıyor...”

•Ö100: “Bamsı’yı seviyorum. Güzel hareketler yaptığı için. Ertuğrul’un yerinde olmak isterdim. Çünkü obanın başkanı o yüzden yerinde olmak isterdim...”

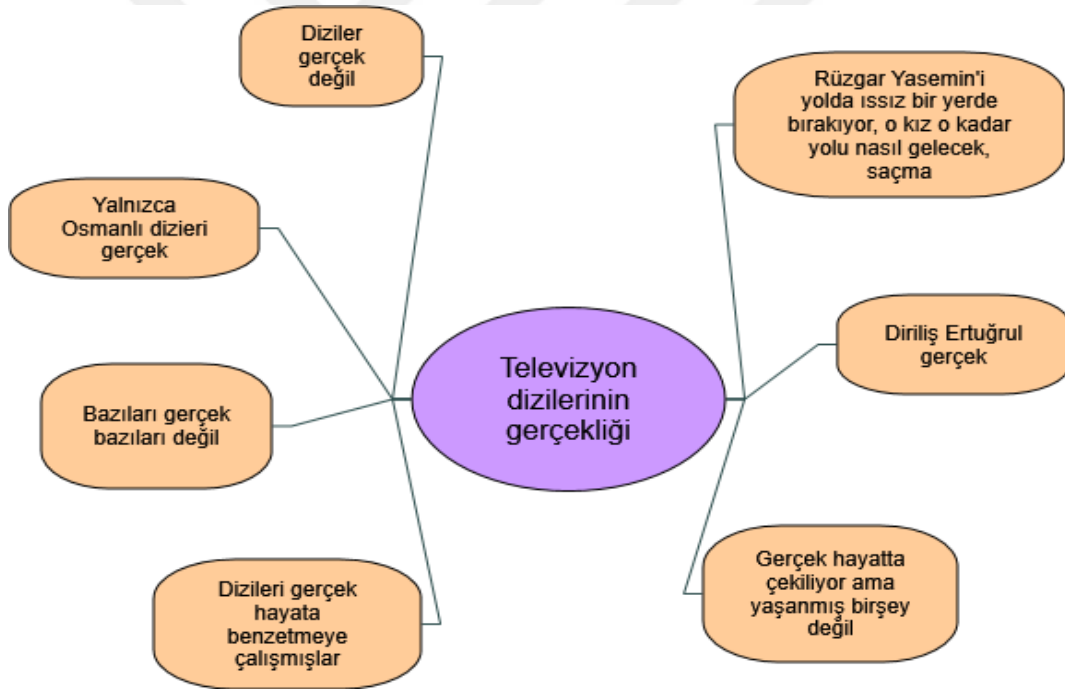
•Ö118: “Hayat öğretmeni seviyorum ve Burak’ın yerinde olmak isterdim. Çünkü burak çok yakışıklı bir erkek ve kız arkadaşları ona yalan söylediğinde hemen anlayıp onu arkadaş olarak görebiliyor. Hayat öğretmen ise öğrencilerini çok seviyor ve onları çok koruyor...”

Görüşme dökümleri incelendiğinde ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin “en çok sevdiği dizi oyuncuları” ile ilgili olarak öncelikle kendilerini dizi oyuncularının yerine koyduklarını, onlarla özdeşleştirdikleri sonucuna ulaşabiliriz. Öğrencilerin verdiği cevaplar içerisinde özellikle “Ertuğrul” karakterinin ön plana çıktığını görüyoruz. “Hayat Öğretmen”, “Zeynep Öğretmen” yanıtlarından da yola çıkarak diğer tarihi veya meslek sahibi karakterlerin de öğrencilerin gündeminde olduğu görülmektedir. Bu durum üzerinde 9-11 yaş grubu öğrencilerin gözünde öğretmen figürünün güçlü olmasının da etkili olduğu söylenebilir. Dizideki karakteri değil de onu canlandıran oyuncuyu tercih eden öğrenciler de görülmekte. “İyi kalpli, saygılı ve efendi olması” gibi nitelikli bir bireyde olması gereken vasıfları taşıdığı için sevdiğini söyleyen öğrenciler de; “iş gücü olan, yakışıklı ve zengin” gibi daha maddiyatçı ve dış görünüşe önem veren öğrenci görüşleri de elde edilen veriler arasındadır. Bu son değerlendirmenin öğrencilerin ebeveynlerinden, akranlarından, okul ve çevre kültüründen bağımsız ele alınması güçtür.

Sevilen dizi karakterlerinin özellikleri incelendiğinde öğrenciler, kişilerin sosyal statüsüne ve dış görünüşlerine oldukça önem verdikleri gözler önüne serilmiştir. Çocuklarda olmasını geliştirilmesini talep ettiğimiz en önemli durumlardan birinin de kişilerin sosyal statülerinin değil onların benlik ve ahlaki içindeki yerine baktıklarına ve de terci nedenleri arasında

4.2.2.3. Dizilerin Gerçekliği Konusuna İlişkin Bulgular

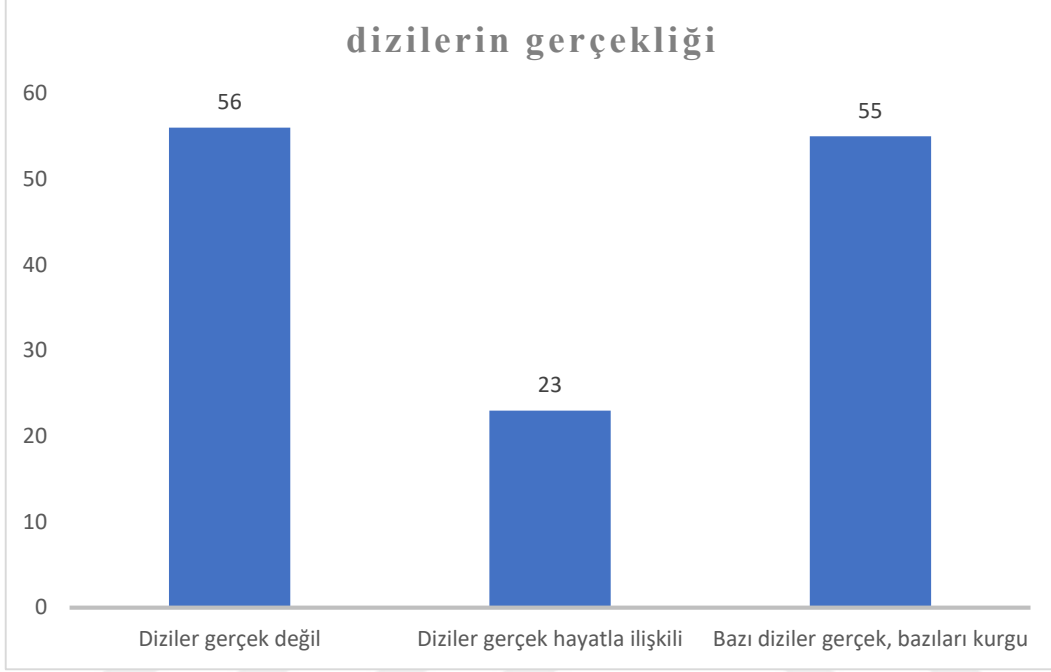
Öğrencilerin televizyon dizilerinin gerçekliğine ilişkin görüşleri incelenerek ilgili kodlar oluşturulup televizyon dizilerinin gerçekliği kategorisi ile ilişkilendirilmiştir. Bu konuda Şekil 13'deki veriler elde edilmiştir:

Şekil 13. Öğrencilere Göre Televizyon Dizilerinin Gerçekliği

Şekil 13 incelendiğinde ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin izledikleri televizyon dizilerinin gerçekliğini sorguladıkları anlaşılmıştır. Öğrencilerin bir kısmı dizilerin gerçek olduğunu düşünüyorken, bir kısmı ise bazı dizilerin gerçeği yansıttığı bazılarının ise gerçeklikten uzak olduğu görüşünü savunmuşlardır. Lakin genel anlamda dizilerin gerçekliği hakkındaki öğrenci görüşleri incelendiğinde; dizilerin gerçek hayattan uzak olduğu görüşünün öğrenciler tarafından kabul gördüğü verilen

cevaplardan anlaşılmaktadır. Bu görüşlerinin *diziler gerçek değil, diziler gerçek hayatla ilişkili, bazı diziler gerçek, bazıları kurgu* görüşlerinde kümelenmişler gözlenmiştir. Bu konuda ulaşılan bulgulardan yararlanarak Grafik 15 oluşturulmuştur:

Grafik 15. Öğrencilere Göre Televizyon Dizilerinin Gerçekliği

Öğrencilerin, dizilerin gerçekliği konusundaki soruya verdikleri yanıtlardan alınan doğrudan ifade örnekleri aşağıda verilmiştir: Bu konuda Ö1, Ö11, Ö20, Ö31, Ö43, Ö55, Ö67, Ö93, Ö101, Ö119 kodlu öğrencilerin görüşleri örnek gösterilebilir:

•Ö1: “Gerçek yapılmış. Yani gerçek tarihte de var ya tarihten yapıyorlar. Osmanlı filmleri yalnızca öyle...”

•Ö11: “Bazıları gerçektir ama bazıları ise değildir. Mesela çok inandırıcı oluyor sonra asla olmayacak bir şeyleri filmde yapıyorlar o inandırıcı değil...”

•Ö20: “Gerçek değil. Mesela o Rüzgar Yasemin’i yolda ıssız bir yerde bırakıyor o kız o kadar yolu nasıl gelecek saçma...”

•Ö31: “Gerçek değil mesela dizide adamın başına şu demirler var ya onlardan attı gerçek olsa beyni dağılır. Yani ölürdü...”

•Ö43: “Bazıları gerçek hayattan alındı, ama tamamen değil çünkü bazı şeyleri çok abartıyorlar...”

•Ö55: “Gerçek değil tamam olarak, yani bazıları gerçek bazıları değil. Hikayeleri senaristler yazıyor oyuncular oynuyor...”

•Ö67: “Diriliş Ertuğrul da gerçek hayatta gerçekleşen şey vardır ama bazı şeyler bazı sahneleri uydurma bence. Mesela: Ertuğrul oku fırlatıyor, bir tane altın çıkarmak için nehre gönderilen bir tane adamı öldürmek üzere olan adama ok atıyor boğazına saplanıyor. Ama bence boğazına değil de başka bir yerine saplanıyor boğazına saplanmaz. Boğazına saplanması şans eseri ya da bilgisayarla yapılmıştır...”

•Ö93: “Gerçek hayatta çekiyorlar ama yaşanmış bir şey değil..”.

•Ö101: “Bence gerçek konuyu anlatmaya çalışıyorlar ama bazen... Bir kısmı gerçek bir kısmı değil ama Ertuğrul da gerçeklik daha çok çünkü eskiyi anlatıyorlar..”.

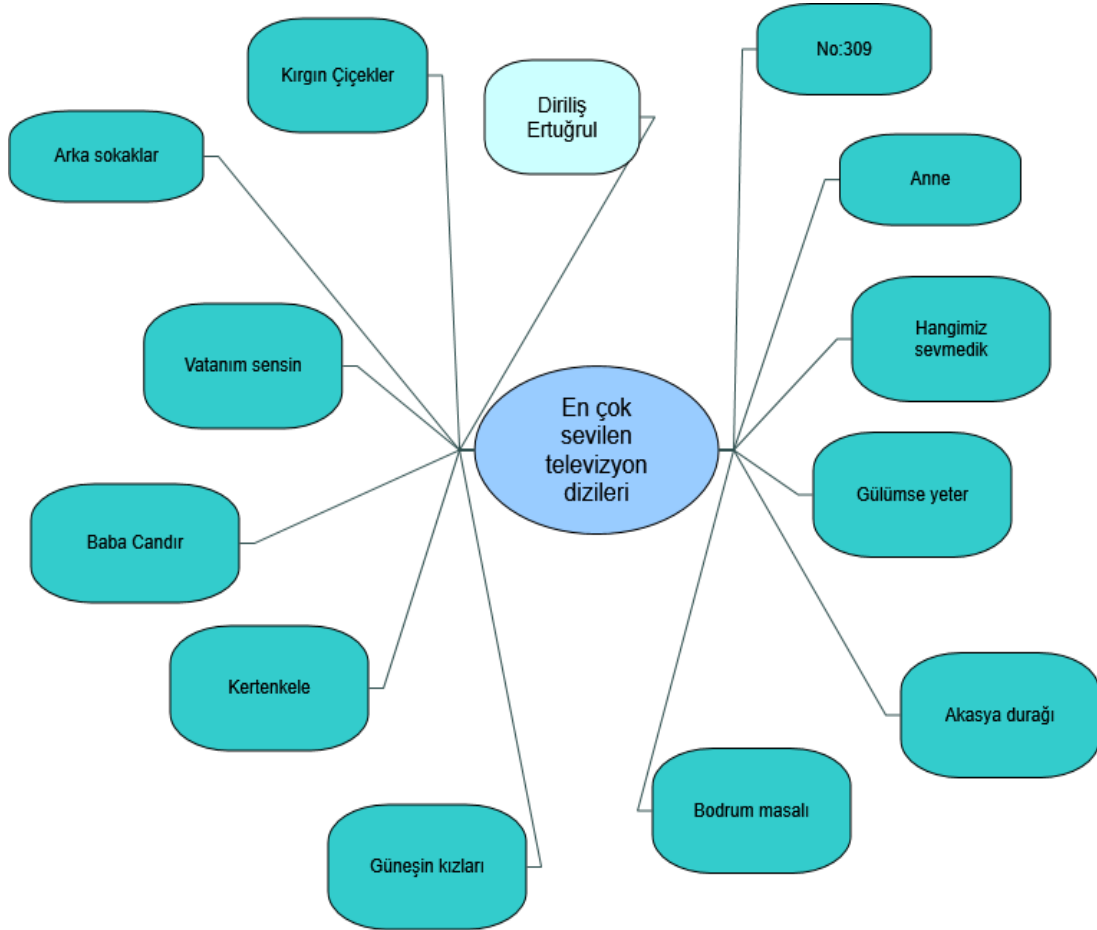
•Ö119: “Gerçek değil mesela bazı filmlerde çok olmayacak şeyler var. Denize atılıyorlar normalde ölmesi gerekenler ölmüyorlar... TRT 1 de bazen gösteriyorlar çekim var kameramanlar oyuncularını çekiyor senaryo veriyorlar onlarda oynuyorlar...”

Öğrencilerin dizilerin gerçekliği konusundaki görüşleri bir bütün olarak incelendiğinde dizileri genel olarak **gerçek olmadığını** düşündükleri söylenebilir.

Şekil 13 ve Grafik 15 incelendiğinde ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin “dizilerin gerçekliği konusundaki soruyla” ilgili olarak özellikle tarihi diziler her ne kadar gerçek olsa da dizilerin çoğunun gerçek olmadığını düşündükleri görülmektedir. Ayrıca öğrenciler, tarihi olayların anlatıldığı dizileri gerçekçi bulurlarken, diğer dizileri çoğunlukla gerçekçi bulmadıkları görülmektedir. Verdikleri yanıtlardan da yola çıkarak dizileri sadece eğlenmek için izlemedikleri, izlerken bir taraftan da gerçek hayatta yaşanabilirlik yönüyle yorumladıkları sonucuna ulaşılabilir.

4.2.2.4. En Çok Sevilen Diziye İlişkin Bulgular

Öğrencilerin en çok sevdikleri televizyon dizisine ilişkin görüşleri incelenerek ilgili kodlar oluşturulup en çok sevilen televizyon dizisi kategorisi ile ilişkilendirilmiştir. Bu konuda Şekil 14’teki veriler elde edilmiştir:

Şekil 14. Öğrencilerin En Çok Sevdikleri Televizyon Dizileri

Görüşme dökümleri incelendiğinde ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin en çok sevdikleri dizinin Diriliş Ertuğrul olduğu görülmektedir. Öğrencilerin en çok sevdikleri dizi konusunda Ö5, Ö9, Ö13, Ö22, Ö37, Ö41, Ö56, Ö64, Ö71, Ö86, Ö96, Ö104 kodlu öğrencilerin görüşlerinden alınan doğrudan ifade örnekleri şunlardır:

- Ö5: “Diriliş Ertuğrul”
- Ö9: “Kırgın çiçekler”
- Ö13: “Güldür güldür”
- Ö22: “Anne”

- Ö37: “Baba Candır”
- Ö41: “No: 309”
- Ö56: “Vatanım sensin”
- Ö64: “Diriliş”
- Ö71: “80’ler”
- Ö86: “Akasya Durağı”
- Ö96: “Diriliş Ertuğrul”
- Ö104: “Güneşin kızları”

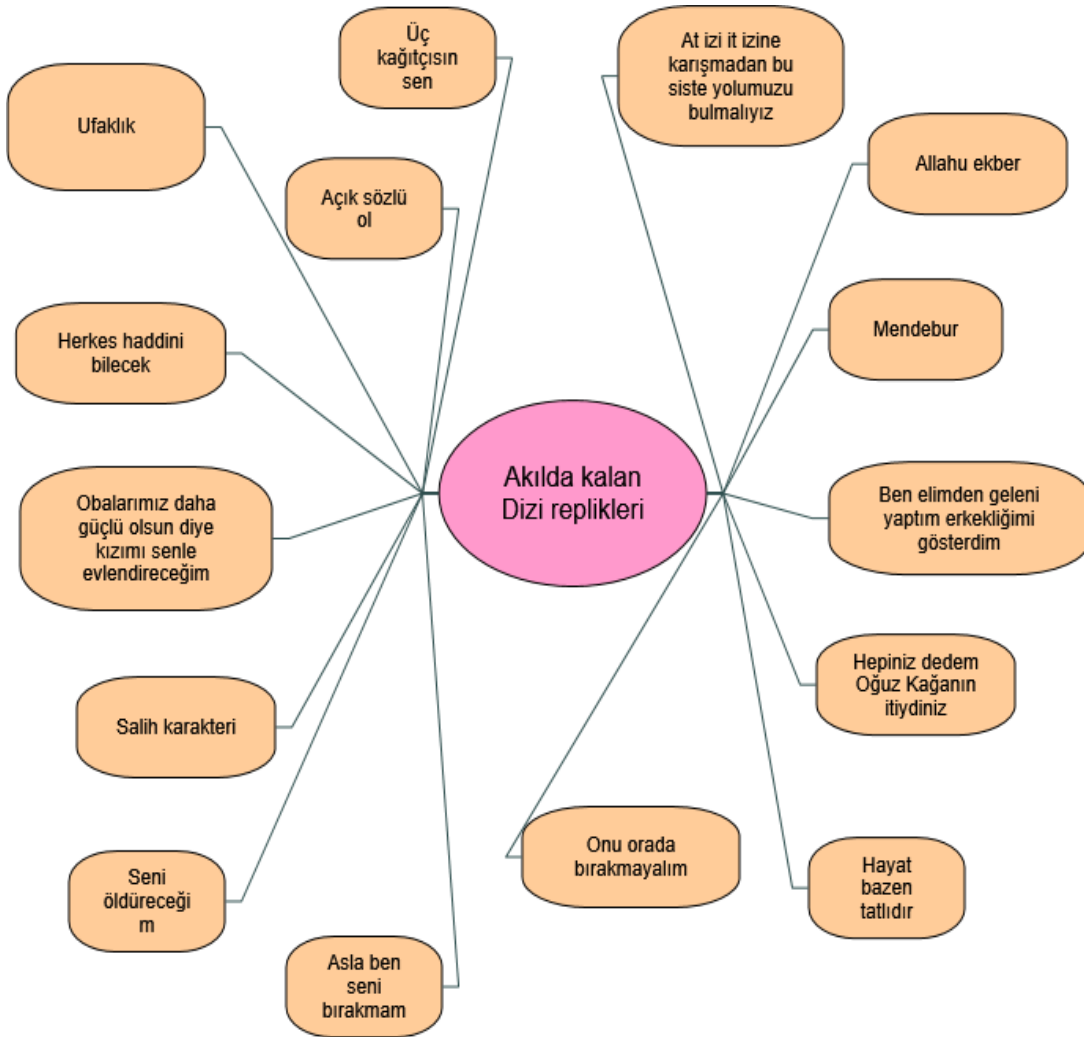
Görüşme kayıtları incelendiğinde ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin “en çok sevdikleri dizi” konusundaki soruyla ilgili olarak Diriliş Ertuğrul cevabını vermeleri daha önce verdikleri gerçekçilik ve tarihi diziler cevaplarıyla da örtüştüğü için öğrencilerin verdikleri cevapların altını doldurdukları söylenebilir.

Diriliş Ertuğrul; 13. yüzyılda Osmanlı Devleti’ni kuran Osman Beyin babası Ertuğrul gazinin kahramanlıklarını ve devletin oluşum sürecinde yaşanan zorlukları, atlatılan badireleri ve Türk Milleti için “Vatan Sevgisi”nin candan ve aileden bile öte geldiğini destansı şekilde anlatması yönüyle dikkatleri çekmiştir. Ayrıca dizi son yıllarda yaşanan olaylar nedeniyle insanlarda var olan milliyetçilik ve vatanseverlik duygularını öne çıkarması sebebiyle yayımlandığı tarihlerde gündem yaratmıştır. Öğrencileri bu diziyi izlemeye yönelten en büyük etken her ne kadar vatan sevgisi ve geçmiş öğrenme isteği olsa da cinsiyet açısından ayrıca bir değerlendirme yapılmak istendiğinde; kız öğrencilerin diziyi izlerken Ertuğrul Gazi’nin eşi ve çocuklarıyla olan diyalogu, erkek öğrencilerse aksiyon içeren savaş sahneleri ve Ertuğrul Gazi’nin kahramanlıkları nedeniyle diziyi izlemeyi tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrencinin sosyal çevresi, aile yaşantısı, ilgi alanları sevdikleri dizileri de şekillendirebiliyor. Ertesi gün okuldaki arkadaş ortamı, o ortamdaki dizi sohbetleri dahi bu konuda etkili olabilmektedir. Örneğin arkadaş ortamında sürekli “Diriliş Ertuğrul” dizisi sohbet konusu yapılıyorsa o sosyal ortamdan ayrı kalmamak adına diziyi seyrediyorlar. Konularına baktığımızda öğrencilerin izledikleri dizilerin tür olarak tarihi, aşk, gençlik, aile, dram gibi çeşitlilik gösterdiği söylenebilir.

4.2.2.5. Dizilerden Akılda Kalan Repliklere İlişkin Bulgular

Öğrencilerin dizilerden akılda kalan repliklere ilişkin görüşleri incelenerek ilgili kodlar oluşturulup akılda kalan replikler kategorisi ile ilişkilendirilmiştir. Bu konuda Şekil 15’deki veriler elde edilmiştir:

Şekil 15. Öğrencilerin Dizilerden Akıllarında Kalan Sözler/Cümleler

Görüşme dökümleri incelendiğinde ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin dizilerden akılda kalan repliklere ilişkin öncelikle en beğenilen dizilerdeki repliklerin ön plana çıktığı görülmektedir. Özellikle ön plana çıkan bir replik olmadığı için öğrencilerin zihin haritalarını bu noktada farklılaştığı görülmüştür. Bu nedenle en beğenilen diziden seçilen replikler grafiğe dâhil edilmiştir. Öğrencilerin beğendikleri

replikler arasında *üçkâğıtçısın sen, herkes haddini bilecek, at izi it izine karışmadan bu siste yolumuzu bulmalıyız, hepiniz dedem Oğuz Kağan'ın itiydiniz öne çıkmaktadır.*

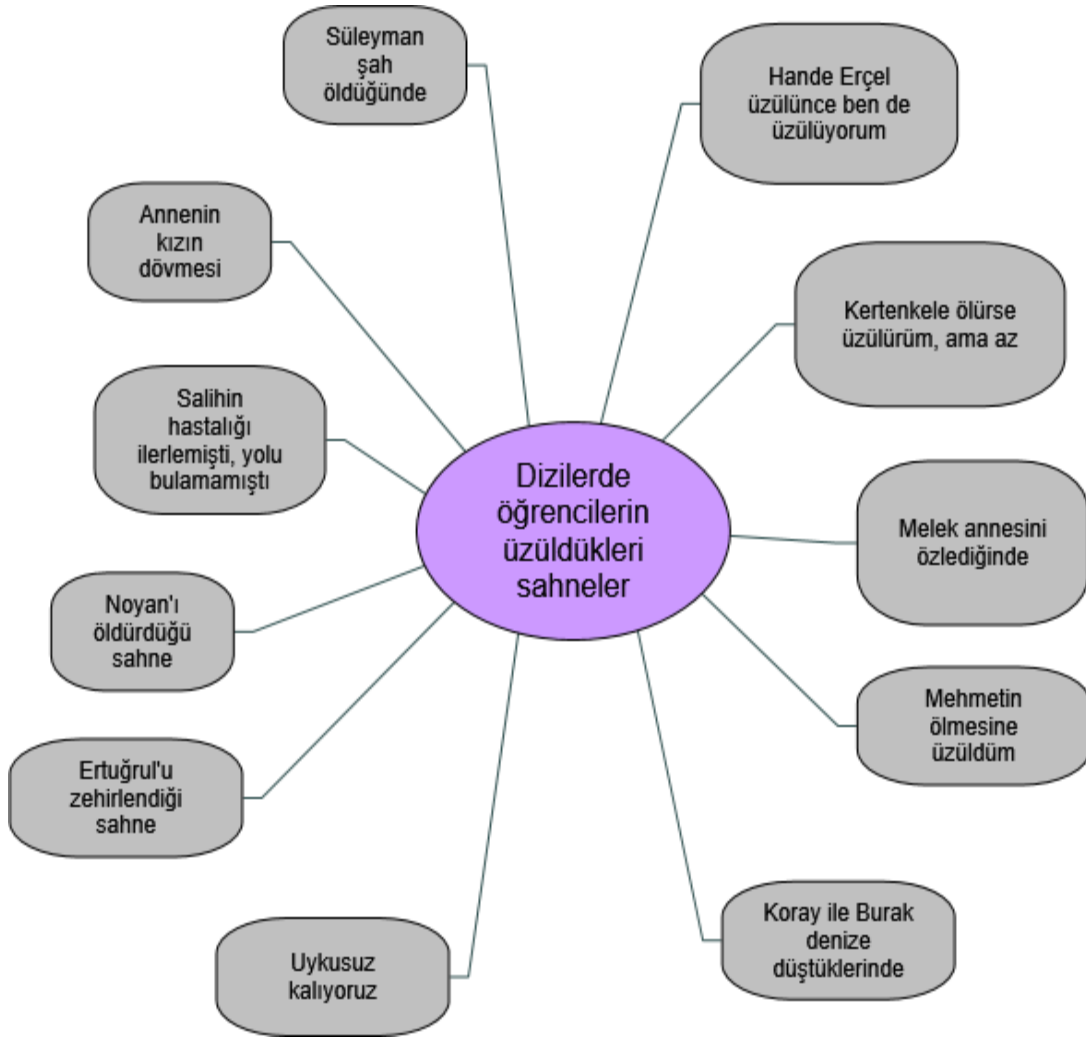
Öğrencilerin izledikleri dizilerden akıllarında kalan replikler konusunda Ö14, Ö25, Ö40, Ö89, Ö116 kodlu öğrencilerin görüşleri örnek gösterilebilir:

- Ö14: *Ertuğrul'un karısı: "herkes haddini bilecek "iyor.*
- Ö25: *Nuri babanın Sinan'a söylediği sözler "üçkâğıtçısın sen" gibi sözler aklımda kaldı.*
- Ö40: *"At izi it izine karışmadan bu siste yolumuzu bulmalıyız" Ertuğrul söylüyor.*
- Ö89: *Ertuğrulun Moğollara söylediği: "Hepiniz dedem Oğuz Kağan'ın itiydiniz!" sözü aklımda kaldı çok beğendim güzel bir söz olduğu için.*
- Ö116: *"Hayat bazen tatlıdır." "Eğer akıllı olursanız tatlı hayat olurum, akıllı olmazsanız kötü hayat olurum."*

Öğrencilerin ifadeleri incelendiğinde ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin "izledikleri dizilerden akıllarında kalan replikler" ile ilgili olarak öncelikle her öğrencinin zihin haritasının farklılık gösterdiği görülmüş olup. Öğrencilerin sevdiği dizilerde en beğenilen karakterin söylediği cümleleri önemseyerek akıllarında tuttukları görüldü. Bu repliklerin çoğunlukla argo, sevgi içerikli, genel toplum kuralları olduğu görülmekte. Aklında tuttuğu replikten yola çıkarak öğrencinin argo konuşup konuşmadığı, ilgi alanı, sosyal hayattaki öncelikleri, kişilik özellikleri ilgili fikir edinilmesi de söz konusudur.

4.2.2.6. Dizileri İzlerken Üzüldükleri Sahnelere İlişkin Bulgular

Öğrencilerin film izlerken üzüldükleri sahnelerle ilişkin görüşleri incelenerek ilgili kodlar oluşturulup öğrencilerin film izlerken üzüldüğü sahneler kategorisi ile ilişkilendirilmiştir. Bu konuda Şekil 16'daki veriler elde edilmiştir:

Şekil 16. Öğrencilerin Dizi İzlerken Üzüldükleri Sahneler

Şekil 16 incelendiğinde ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin televizyonda izledikleri filmlerde kimi üzücü sahnelerle karşılaştıkları görülmektedir. Özellikle en beğenilen dizilerdeki üzücü sahnelerin ön plana çıktığı görülmektedir. Görüşme dökümleri incelendiğinde öğrencilerin çoğunlukla ölüm sahnelerine üzüldükleri görülmektedir. Örnek olarak “*Süleymaan Şah’ın öldüğü sahne, Annenin kızını dövmesi, Salih’in hastalığının ilerlemesi ve yolu bulamaması*” gösterilebilir.

Takip edilen dizilerden üzüldükleri sahnelere Ö19, Ö26, Ö43, Ö69, Ö126 ve Ö129 kodlu öğrencilerin görüşleri örnek gösterilebilir:

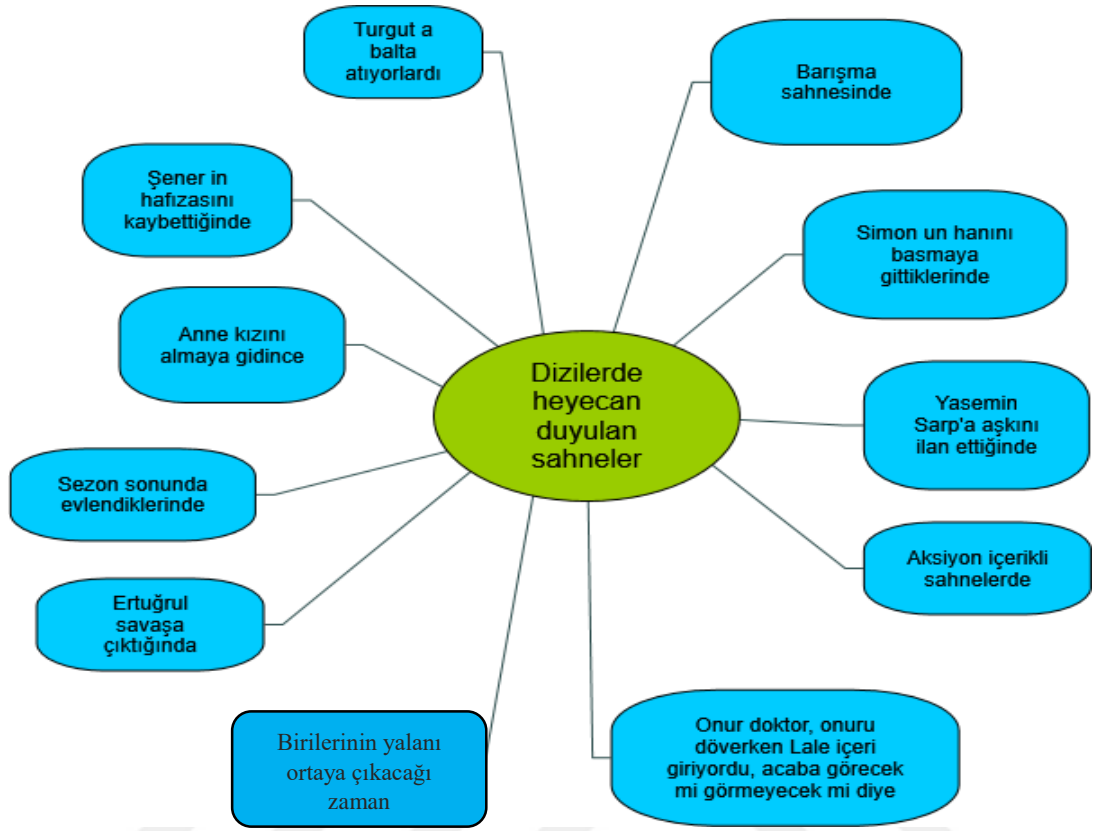
- Ö19: “*Süleyman Şah öldüğü sahnede çok üzülmüştüm bir de sırtında yaralar vardı hastaydı suya düşüyor boğuluyor öyle...*”

- Ö26: “Annenin kızını dövmesi beni üzüyordu...”
- Ö43: “O gün Salih’in hastalığı ilerlemişti ve yolu bulamamıştı...”
- Ö69: “Biri Gündüz’ün vurulduğu sahne birde Ertuğrul’un zehirlendiği sahnede üzüldüm...”
- Ö126: “Ayrılmışlardı o yüzden üzülmiştim...”
- Ö129: “Noyan’ı öldürdüğü sahnede çok duygulandım. Üzüldüm. Kanlar içinde kaldı iğrendiğim içinde olabilir...”

Görüşme dökümleri incelendiğinde ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin “izledikleri dizilerden üzüldükleri sahnelerle” ilgili olarak öğrencilerin çoğunlukla ölüm sahnelerinde üzüldüğü görülmektedir. Sevdikleri dizi karakterinin başına gelen ayrılık, ihanet, şiddet, zehirlenme, ölüm gibi her türlü kötü olayın öğrencileri olumsuz etkilediği ve onlar için üzüldükleri görüşmelerdeki ifadelerine yansımaktadır. Öğrencilerin özel hayatlarında tanık oldukları ya da duydukları bazı olumsuz olayları ekranda görmelerinin de (karakterin annesini özlemesi, annesinin telefonu yasaklaması, ayrılık, şiddet, istismar gibi) onları üzüldüğü anlaşılmaktadır. Yaşamak istemedikleri bir durumun ekranda görülmesinin de üzüntü verdiği görülmüştür. Örneğin; “Anne dizisindeki meleklek adlı kız çocuğunun, üveybabası tarafından istismara uğraması...” gibi durumların öğrencilerde derin izler bıraktığı görülmüştür.

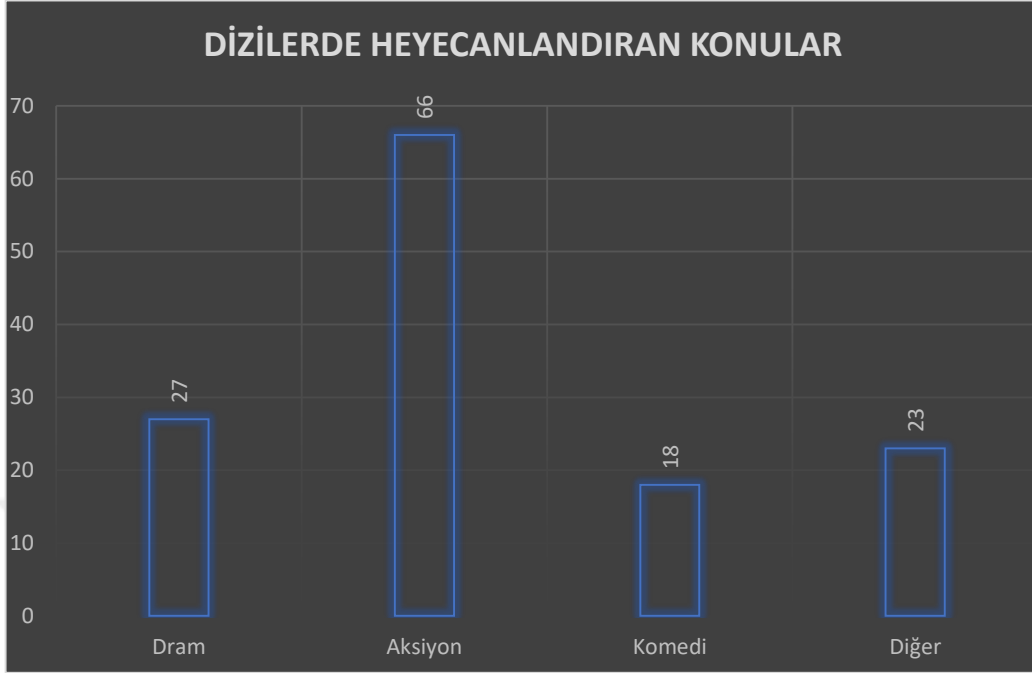
4.2.2.7. Dizi İzlerken Heyecan Duyulan Sahnelere İlişkin Bulgular

Öğrencilerin dizi izlerken heyecan duydukları sahnelere ilişkin görüşleri incelenerek ilgili kodlar oluşturulup dizi izlerken heyecan duyulan sahneler kategorisi ile ilişkilendirilmiştir. Bu konuda Şekil 17’deki veriler elde edilmiştir:

Şekil 17. Öğrencilerin Dizi İzlerken Heyecanlandıkları Sahneler

Görüşme dökümleri incelendiğinde; ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin televizyonda izledikleri filmlerde genel olarak aksiyon içeren sahnelerde heyecanlandıkları görülmektedir. Örnek olarak şu cümleler öğrencilerin heyecan düzeyini göstermesi açısından önemlidir: “*Turgut baltasını salladığında, Ertuğrul’un düşmanı kılıçtan geçirdiği sahneler heyecanlandırıyor, Barışma sahnesi çok heyecanlandırdı.*” Öğrencilerin ifadeleri incelendiğinde onları heyecandıran sahnelerin *dram, aksiyon, komedi* ve *diğer* konularını içerdiği izlenimi edinilmiştir. Bu konuda ulaşılan bulgulardan Grafik 16 oluşturulmuştur:

Grafik 16. Öğrencileri Dizi İzlerken En Çok Heyecanlandıran Konular

Öğrencilerin televizyon dizilerini izlerken heyecanlandıkları sahnelerle ilişkin görüşlerinden alınan doğrudan ifade örnekleri şunlardır: Bu konuda Ö11, Ö29, Ö36, Ö78, Ö88, Ö109 ve Ö110 kodlu öğrencilerin görüşleri örnek gösterilebilir:

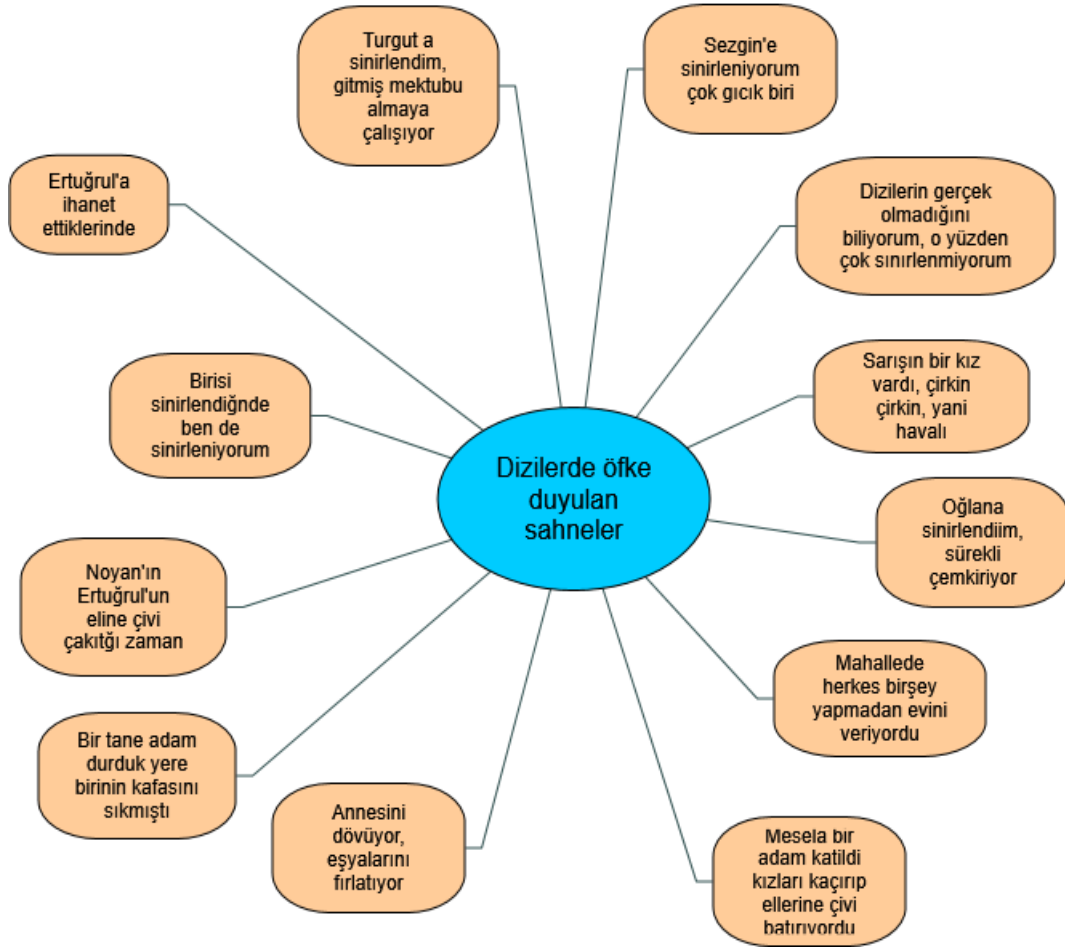
- Ö11: *“İlk bölümünde sahne var çok heyecanlandığım çok güzeldi. Bir tane adam var ileri doğru kaçıyor turgut balta atıyor tam sırtına gidiyor adamın orada...”*
- Ö29: *“Ertuğrul savaşa çıktığında, turgut baltasını salladığında, birde ertuğrul turgut’un baltasını istiyor ve Turgut’un baltası ile ertuğrul adamı öldürüyor baltayı fırlatarak...”*
- Ö36: *“Barışma sahnesi çok heyecanlandırdı...”*
- Ö78: *“Ertuğrul’un düşmanı kılıçtan geçirdiği sahneler heyecanlandırıyor. Bu sahneler aksiyon içerdiği için...”*
- Ö88: *“Aksiyon içerikli sahneler ikisinde de bayrak asmaları beni çok gururlandırdı. Ayrıca heyecan duydum...”*
- Ö109: *“Yakalanıyorlar basılıyorlar onlar beni heyecanlandırıyor. Evine biri girmişti kardeşini yakalamıştı o zaman heyecanlanmıştım...”*

•Ö110: “Bir adamı tabuta koymuşlardı. Suçlu olduğu için ve her şeyi yaptığı için. Babası da demişti ki çocuğu yolladım vurabilirsin oysa o adamın çocuğunu koymuşlardı onlarda tabutu silahla vurdular...”

Öğrenci görüşleri incelendiğinde ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin çoğunlukla sevdiği karakterin bulunduğu dizilerdeki aksiyon sahnelerinde, kavuşma, yakalanma gibi sahnelerde daha sık heyecanlandıkları görülmektedir. “Turgut’un baltası ile Ertuğrul adamı öldürüyor baltayı fırlatarak, Ertuğrul’un düşmanı kılıçtan geçirdiği sahneler heyecandırıyor...”; “Zehra’nın sevgilisi kertenkeleyi öldüreceğim diyerek başka birini öldürmüştü o çok komiğime gitmişti” gibi sahneler bu yaş grubundaki çocukların şiddet içerikli sahnelerde heyecanlandığını göstermektedir. Bu duruma ebeveynleriyle televizyon karşısında da olsa birlikte vakit geçirmek isteyen çocuklar açısından bakıldığında; ebeveynlerin çocuklarıyla birlikte izledikleri dizilere yönelik seçici davranmadıkları görülmektedir şeklinde bir yorum yapılabilir.

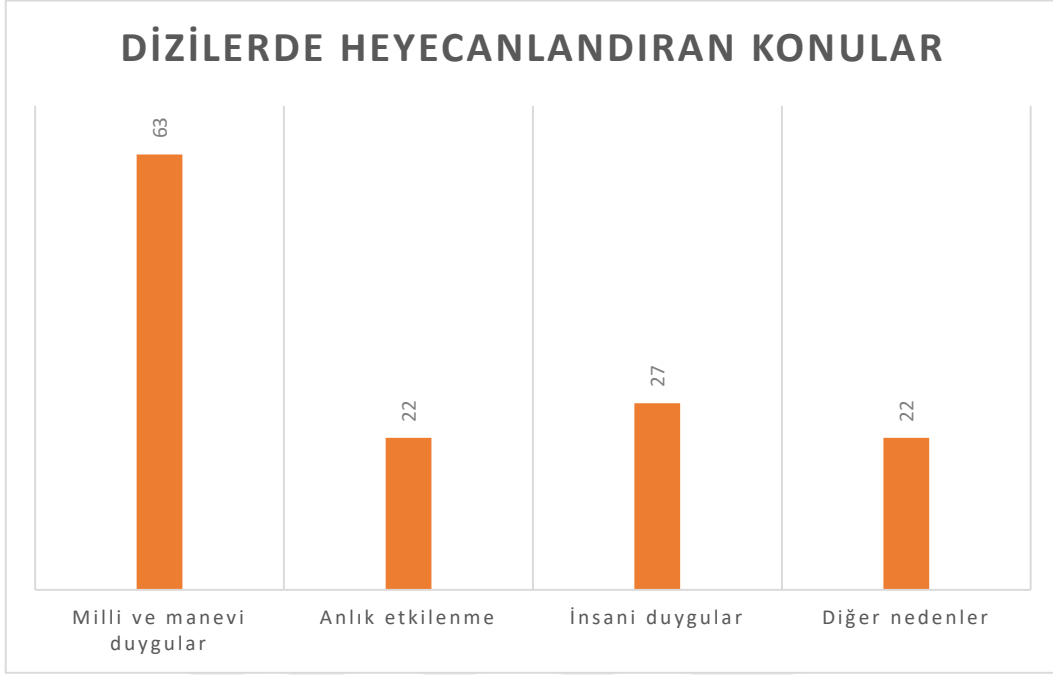
4.2.2.8. Dizi İzlerken Öfkelenilen Sahnelerle İlişkin Bulgular

Öğrencilerin dizi izlerken öfkelenedikleri sahnelerle ilişkin görüşleri incelenerek ilgili kodlar oluşturulup dizi izlerken öfkelenilen sahneler kategorisi ile ilişkilendirilmiştir. Bu konuda Şekil 18’deki veriler elde edilmiştir:

Şekil 18. Öğrencilerin Dizi İzlerken Öfkelendikleri Sahneler

Öğrencilerin görüşme dökümleri incelendiğinde, televizyonda izledikleri dizilerde kimi öfkelendirici sahnelerle karşılaştıkları görülmektedir. Örnek olarak; “Ertuğrula ihanet ettiklerinde, birisi sinirlendiğinde, Noyan’ın Ertuğrul’un eline çivi çaktığı an çok sinirleniyorum” ifadeleri gösterilebilir. Öğrencileri izledikleri dizilerde öfkelendiren sahnelerin genel olarak *milli ve manevi duygular, anlık etkilenme, insani duygular ve diğer nedenlere* dayandığı izlenimi edinilmiştir. Bu konuda elde edilen bulgulardan yararlanılarak Grafik 17 oluşturulmuştur:

Grafik 17. Öğrencilerin Dizi İzlerken Öfkelenmelerine Neden Olan Faktörler

Öğrencilerin televizyon dizisi izlerken öfkelenedikleri sahnelerle ilişkin görüşlerinden alınan doğrudan ifade örnekleri şunlardır: Bu konuda Ö25, Ö37, Ö58, Ö82 ve Ö90 kodlu öğrencilerin görüşleri örnek gösterilebilir:

- Ö25: *“Noyanın ertuğrulun eline çivi çaktığı an çok sinirleniyorum. Kendimi yerine koyuyorum o yüzden...”*
- Ö37: *“Ertuğrul’un alpi olan Turgut zannetmişim ki gerçekten Ertuğrul’a ihanet etmiş orada gerçekten sinirlenmişim...”*
- Ö58: *“Biri sinirlendiği an srn neden ona vurmuyorsun diye sinirlenirim. Bir filmde çocuğa iftira attılar çocuk geldi kıza bağırdı dediki sen neden bana iftira attın kız ona vurdu çocuk durdu kıza baktı orada çok kızdım neden kıza vurmadı diye...”*
- Ö82: *“Kızın üvey babası onu kemerle dövdüğü an o adama çok sinirlenmişim...”*
- Ö90: *“Dizilerin gerçek olmadığını biliyorum o yüzden çok sinirlenmiyorum. Ertuğrul’un abisinin hanımı vardı ilk bölümlerde kötü bir adam ile iş birliği*

yapıyordu. O zamanlar işte kötülükler yaptığı zaman ona çok sinirlenmiştim. Ama sonradan iyi olmuştu...”

Ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin “dizi izlerken öfkelenedikleri sahnelere ilişkin görüşleriyle” ilgili olarak çoğunlukla sevdiği karakterin ihanet ve haksızlığa uğramasına sinirlendiği görülmektedir. Sinirlendikleri sahnelerde öğrencilerin dudaklarından şu ifadelerin döküldüğü gözlemlenmiştir:

- “Hep diyordum ki o adamı Ertuğrul öldürsün artık”
- “Biri sinirlendiği an sen neden ona vurmuyorsun diye sinirlenirim. Bir filmde çocuğa iftira attılar çocuk geldi kıza bağırdı dediki sen neden bana iftira attın kız ona vurdu çocuk durdu kıza baktı orada çok kızdım neden kıza vurmadi diye...”
- “Bir tane adam durduk yere birinin kafasına sıkmişti. O an dedimki ben orada olsaydım seni öldürürdüm. Çok sinirlenmişim...”
- “Kemal’in ağzını burnunu kırmak istedim anlattığım sahnelerde (İstismara yönelik sahneler). Çok sinirlendim acayip...”

Görüşmelerde öğrencilerin sorulara verdikleri yanıtlar incelendiğinde; şiddet eğilimli cevaplar verdikleri görülmektedir. Dizi karakterlerinin başlarına gelen olumsuz durumlara karşı şiddete başvurulmasını istemeleri ya da karakterlerin kendi istedikleri doğrultuda davranmamalarını gerekçe göstererek, onları öldürmeyi isteyebilecek kadar sinirlendikleri kullandıkları kelimelerden anlaşılmaktadır. Şiddet gören çocukların şiddete daha çok meyilli olduğu göz önünde bulundurulduğunda, araştırmaya katılan öğrenci grubunun önemli bir bölümünün şiddete maruz kaldıkları izlenimi edinilmiştir.

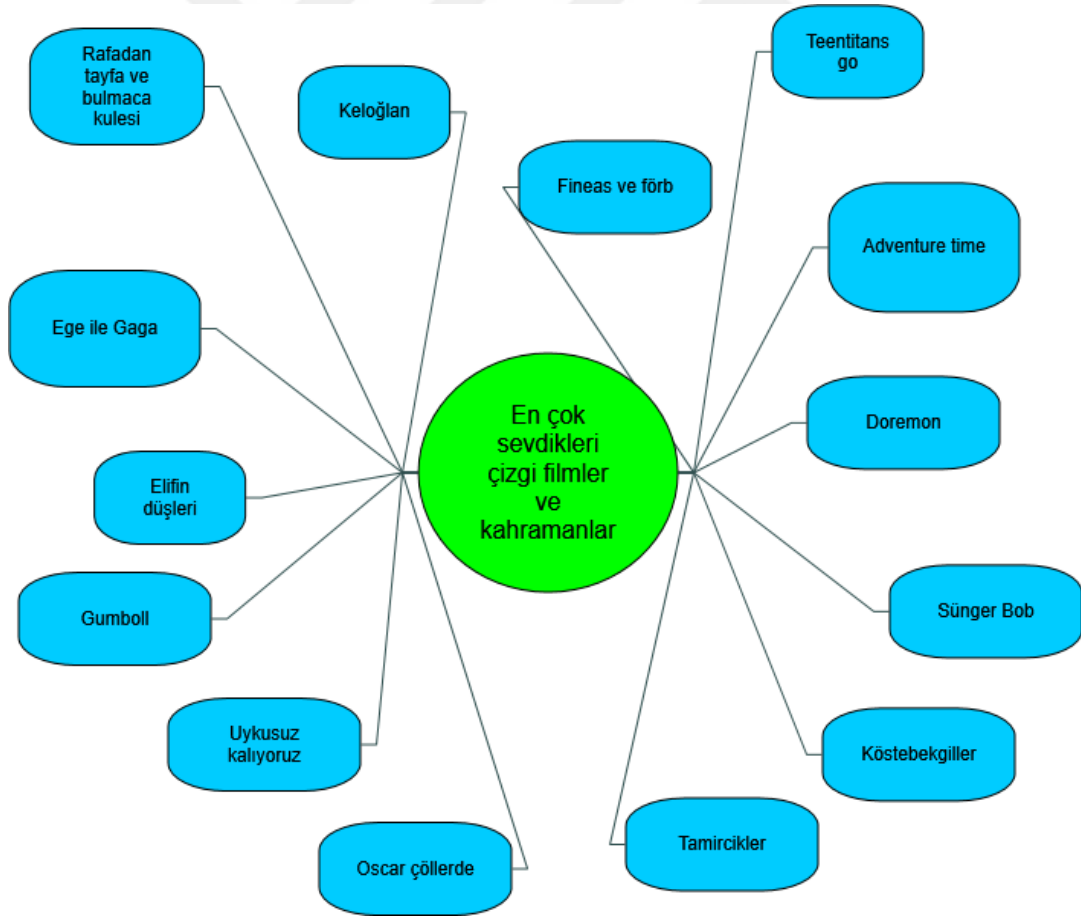
4.2.3. Çizgi Filmlere İlişkin Bulgular

Araştırmanın çizgi filmlere ilişkin tercihler konusundaki soruları “Öğrencilerin izlemeyi tercih ettikleri çizgi filmler hangileridir?”, “Öğrencilerin tercih ettikleri çizgi filmleri izleme nedenleri nelerdir?”, “Öğrencilerin tercih ettikleri çizgi filmlerde etkilendikleri karakterler hangileridir?”, “Öğrencilerin çizgi filmlere ve çizgi film karakterlerine yönelik gerçeklik alguları nasıldır?”, “Öğrencileri izledikleri çizgi

filmlerde hangi sahneler heyecanlandırmaktadır?”, “Öğrencileri izledikleri çizgi filmlerde hangi sahneler üzmektedir?”, “Öğrencileri izledikleri çizgi filmlerde hangi sahneler öfkelenmektedir?” şeklindedir. Takip eden kısımlarda öğrencilerin görüşme sorularına verdikleri yanıtlar sırasıyla incelenerek; kelime ağaçları oluşturulup öğrenci ifadelerinden alınan doğrudan örneklere yer verilmiştir.

4.2.3.1. Tercih Edilen Çizgi Filmler ve Kahramanlara İlişkin Bulgular

Öğrencilerin tercih ettikleri çizgi filmlere ve çizgi film kahramanlarına ilişkin görüşleri incelenerek ilgili kodlar oluşturulup en çok sevilen çizgi filmler ve kahramanlar kategorisi ile ilişkilendirilmiştir. Bu konuda Şekil 19'daki veriler elde edilmiştir:

Şekil 19. Öğrencilerin En Çok Sevdikleri Çizgi Filmler ve Kahramanlar

Şekil 19 incelendiğinde ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin televizyonda izlemeyi en fazla tercih ettikleri çizgi filmin *rafadan tayfa* olduğu görülmektedir. Öğrencilerin ilgili soruya verdikleri yanıtlar incelendiğinde en çok izlenen çizgi filmlerin *rafadan tayfa*, *keloğlan*, *elifin düşleri* ve *diğerleri* ön plana çıkmaktadır.

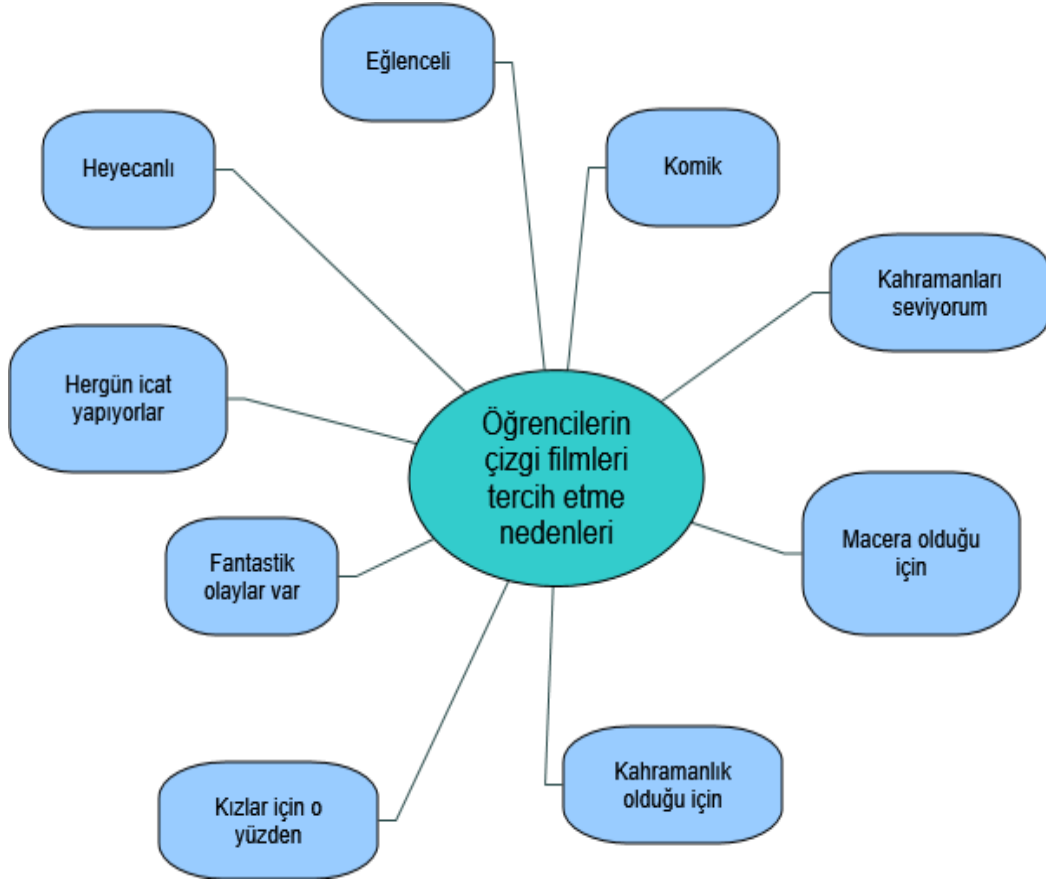
Ö5, Ö17, Ö28, Ö32, Ö40, Ö51 ve Ö65 kodlu öğrencilerin en çok tercih ettikleri çizgi filmler konusundaki görüşleri, diğer öğrencilerin görüşlerini yansıtmaması bakımından örnek olarak alınmıştır. Sayılan öğrencilerin görüşme dökümlerinden alınan doğrudan ifade örnekleri şunlardır:

- Ö5: “*Rafadan tayfa ve bulmaca kulesi*”
- Ö17: “*Keloğlan*”
- Ö28: “*Fineas ve förb*”
- Ö32: “*Ege ile gaga*”
- Ö40: “*Elifin düşleri*”
- Ö51: “*Gumboll*”
- Ö65: “*Fineas ve förb*”

Görüşme dökümleri incelendiğinde; ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin çoğunlukla yerli yapım çizgi filmleri tercih ettikleri görülmektedir. Yine görüşmelerden elde edilen veriler incelendiğinde; kültürümüze ait masal kahramanları ve halkın içinden karakterlerin bulunduğu çizgi filmlerin daha çok tercih edildiği anlaşılmıştır.

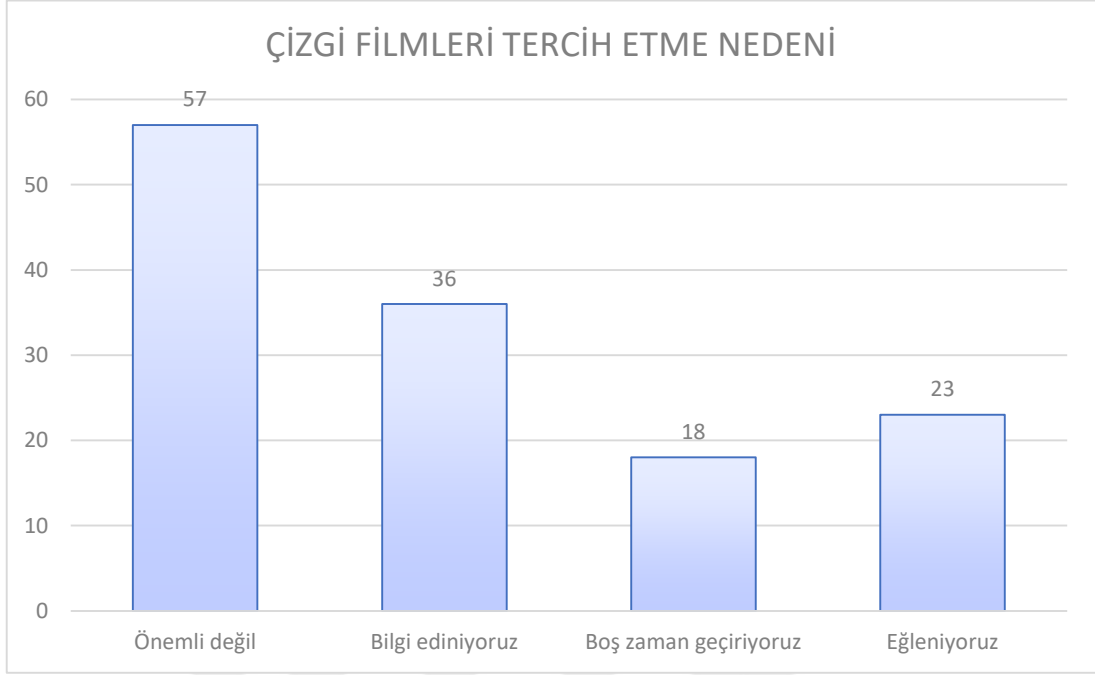
4.2.3.2. Çizgi Filmleri Tercih Nedenlerine İlişkin Bulgular

Öğrencilerin çizgi filmleri tercih etme nedenlerine ilişkin görüşleri incelenerek; ilgili kodlar oluşturulup çizgi filmleri tercih etme nedenleri kategorisi ile ilişkilendirilmiştir. Bu konuda Şekil 20’deki grafik elde edilmiştir:

Şekil 20. Öğrencilerin Çizgi Filmleri Tercih Etme Nedenleri

Şekil 31 incelendiğinde ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin televizyonda çok çeşitli nedenlerden dolayı çizgi film izledikleri görülmektedir. Öğrencilerin ilgili soruya verdikleri yanıtlar incelendiğinde tercih ettikleri çizgi filmlerin baskın özelliklerinin “komik, eğlenceli, heyecanlı ve diğer” gruplarında toplandığı görülmektedir. Öğrenci görüşlerinin bu dört grupta ilişkilendirilmesiyle veriler sayısallaştırılıp Grafik 18 oluşturulmuştur:

Grafik 18. Öğrencilerin Çizgi Filmleri Tercih Etmelerine Neden Olan Faktörler

Öğrencilerin çizgi filmleri tercih etme nedenleri konusunda; Ö8, Ö18, Ö29, Ö33, Ö41, Ö52, Ö66, Ö72, Ö81, Ö96 ve Ö104 kodlu öğrenci görüşleri örnek gösterilebilir:

- Ö8: “Çok komik oluyor mucitler...”
- Ö18: “Eğlenceli ve komik olduğu için...”
- Ö29: “Çok komik sahneleri var her ikisinde de o yüzden seviyorum...”
- Ö33: “Hem komik hem küçücük çocuklar bilim adamları gibi her gün bir icat yapıyorlar...”
- Ö41: “Eğlenceli bir tane köpek var sarı renkte böyle uzayabiliyor onun için izliyorum...”
- Ö52: “Komik onun için izliyorum...”
- Ö66: “Ejderhaları seviyorum, yani onlara karşı ilgim var hep görmek istemişimdir...”
- Ö72: “Ejderhalı maceralı ejderhaları filan eğitiyorlar...”
- Ö81: “Bana çok bilgi veriyorlar bilmediğim şeyleri öğrettikleri için...”

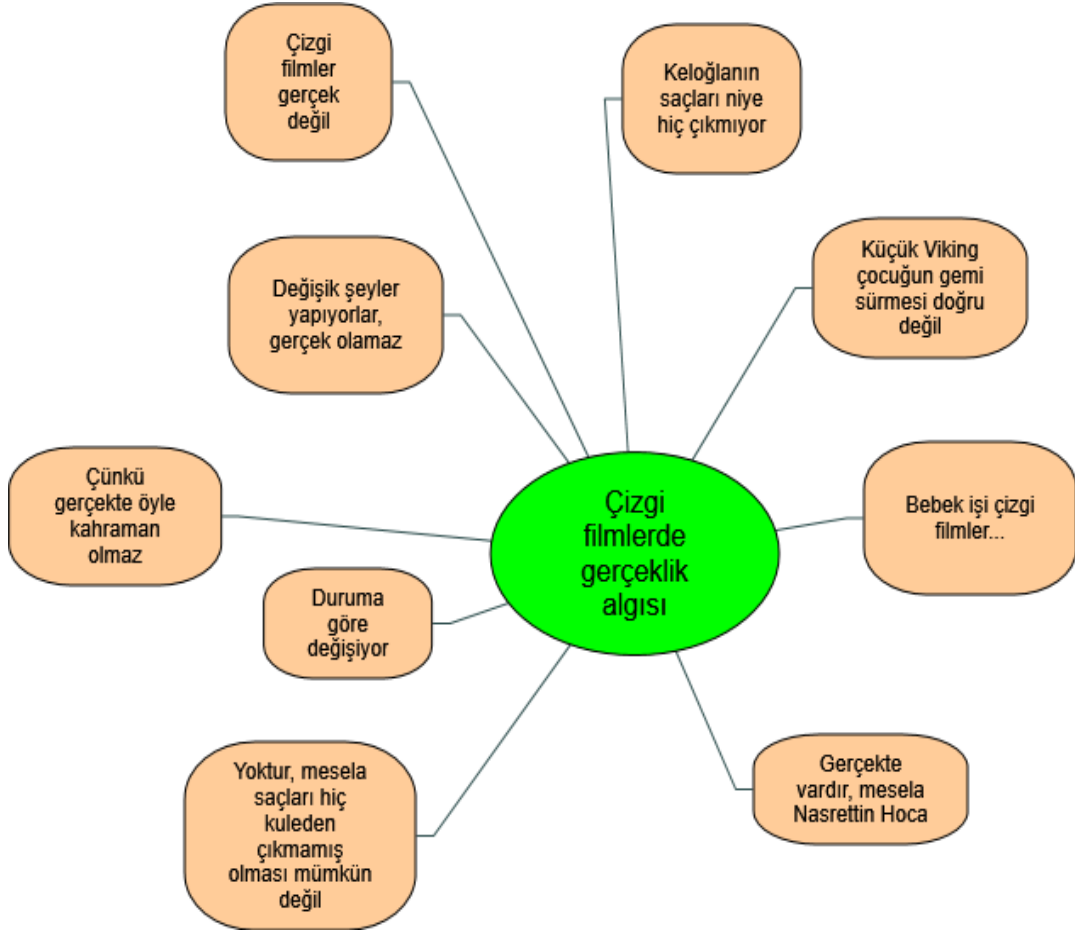
• Ö96: “*Oscar’ı seviyorum. Bir tane kertenkele var yemek yemek istiyor ama bir türlü bir şey yiyemiyor ona çok üzülüyorum o yüzden izliyorum...*”

• Ö104: “*Bilgi veriyor birde çok eğlenceli...*”

Görüşme dökümleri incelendiğinde ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin “çizgi filmleri tercih etme nedenleri ile ilgili olarak öğrencilerin çoğunlukla komik, eğlenceli, heyecanlı çizgi filmleri sevdikleri gözlenmiştir. Kız öğrencilerin izlediği çizgi filmler kızlara yönelik olduğu için beklenen ve gözlenen bulgular arasındadır. Bilgi edinmek için çizgi film izlediğini ifade eden öğrenciler de bulunmaktadır. Konu ile ilgili kaynaklar incelendiğinde bazı çizgi filmlerin öğretici yönünün olduğu doğru olmakla birlikte, kimi çizgi filmlerin hiçbir eğitici yönünün olmadığı izlenimi edinilmektedir. Bu açıdan konuya yaklaşıldığında öğrencilerin çizgi film konusunda yönlendirilme gereksinimi içerisinde oldukları da söylenebilir.

4.2.3.3. Çizgi Filmelere Yönelik Gerçeklik Algısı İlişkin Bulgular

Öğrencilerin çizgi filmlerin gerçekliğine ilişkin görüşleri incelenerek ilgili kodlar oluşturulup çizgi filmlerde gerçeklik algısı kategorisi ile ilişkilendirilmiştir. Bu konuda Şekil 21’deki veriler elde edilmiştir:

Şekil 21. Öğrencilerin Çizgi Filmlere Yönelik Gerçeklik Algısı

Görüşme dökümleri incelendiğinde ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin televizyonda izlemeyi en fazla tercih ettikleri çizgi filmlerin gerçekliği konusunda benzer düşüncelere sahip oldukları görülmektedir. Öğrencilerin çizgi filmlerin gerçek olmadığını bilincinde olduğu söylenebilir.

Çizgi filmlerin gerçekliği konusunda; Ö8, Ö12, Ö24, Ö30, Ö42, Ö53, Ö64, Ö79 ve Ö107 kodlu öğrencilerin görüşleri örnek gösterilebilir:

- Ö8: “Gerçek değildir. İstanbul muhafızlarında ağacın konuşması gerçek olamaz...”
- Ö12: “Aslı gerçek olamaz. Çünkü bizim gibi değil ve değişik değişik şeyler yapıyorlar insanlar öyle şeyler yapamaz...”

• Ö24: “Gerçekte yoktur. Ablama sordum bana anlattı kukla oynatılıyormuş. Belkide akın gerçekte yok...”

• Ö30: “Gerçek değil ama bazıları gerçek olabilir...”

• Ö42: “Gerçekte yok çünkü gerçek hayatta yapamıyacakları şeyleri yapıyorlar...”

• Ö53: “Gerçek değildir...”

• Ö64: “Dizilerin karakterleri ve kahramanları gerçek çizgi filmlerin gerçek değildir...”

• Ö79: “Tabiki de değil. Çünkü gerçekte öyle kahraman olamaz. Normalde iyi kalpli olunca birilerine yardım edince falan kahraman olunur. Birde gerçekte insanlar böyle şeylere dönüşüp nasıl kahraman olabilir ki olamaz...”

• Ö107: “Gerçek karakter değildir. Çünkü hayali bir şey...”

Şekil 21 incelendiğinde ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin çizgi filmlerin gerçek olmadığı konusunda hem fikir oldukları görülmektedir. Bu durum; yaş grubu itibariyle soyut zekâsı gelişmeye başlayan öğrencilerde (soyut işlemler dönemi) gerçeklik olgusunun güçlendiğinin göstergesi olarak yorumlanabilir. Çizgi filmlerde genel değil, lokal gerçeklik arayan öğrenciler de görülmektedir. Örnek olarak şu ifadeler dikkat çekicidir: “Duruma göre değişiyor. Mesela keloğlanın padişahın rüyasına girmesi gerçek olamaz ama kara eşiği gerçek olabilir.”; “Karakterleri, sadece insanlar kıyafet giyerek onlar gibi yapıyorlar. O şekilde oluyor başka türlü olamaz ama.”

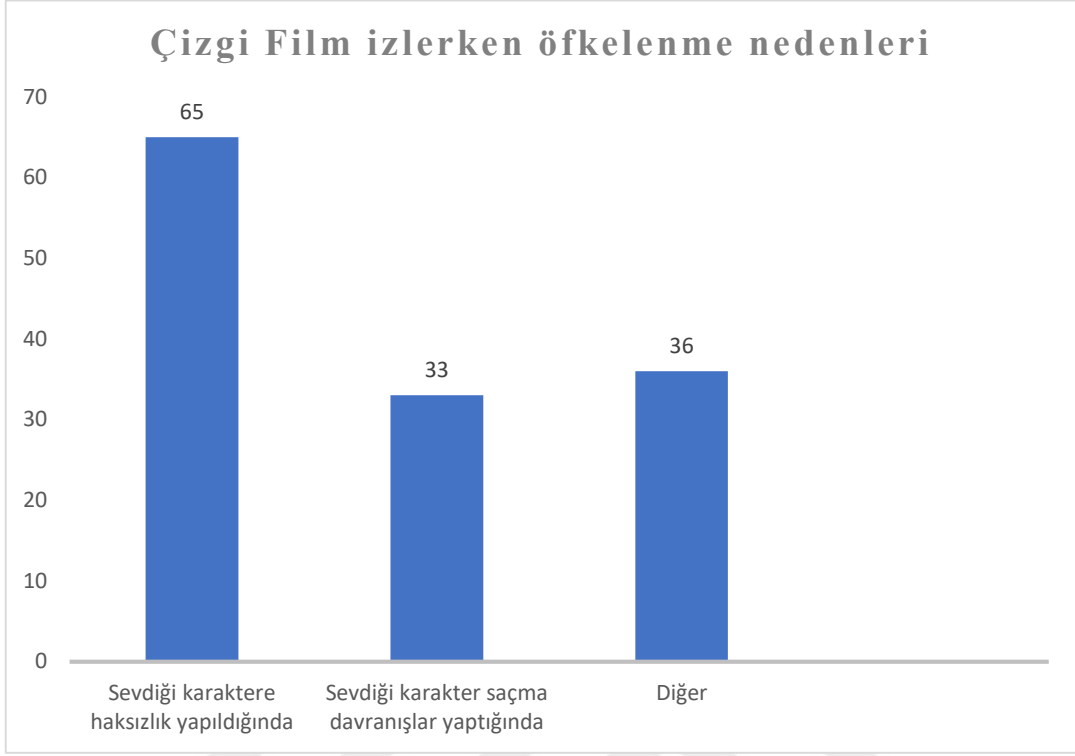
4.2.3.4. Çizgi Filmlerdeki Öfkeli Sahnelere İlişkin Bulgular

Öğrencilerin çizgi filmlerde onları öfkeli sahnelerle ilişkin görüşleri incelenerek ilgili kodlar oluşturulup çizgi filmlerde öfkeli sahneler kategorisi ile ilişkilendirilmiştir. Bu konuda Şekil 22’deki veriler elde edilmiştir:

Şekil 22. Öğrencilerin Çizgi Filmlerde En Çok Öfkelenedikleri Sahneler

Şekil 22 incelendiğinde ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin televizyonda çizgi film izlerken kimi sahnelerde sinirlendikleri görülmektedir: “... *Keloğlana kara vezirin yaptıklarına çok sinirleniyorum. Gaumbolun mal mal (saçma sapan) hareketlerine sinirleniyorum, Sevdiğim karaktere vurdukları zaman karşı tarafa sinirleniyorum.*” Öğrencilerin çizgi filmlerde kendilerini öfkeleniren sahnelere ilişkin görüşleri incelendiğinde; kızgınlıklarının genel olarak üç kategoride toplandığını görülmektedir: *Sevdiği karaktere haksızlık yapıldığında, karakter saçma davranışlar gösterdiğinde ve diğer.* Öğrencilerin bu konudaki görüşlerine ilişkin bulgulardan yararlanılarak Grafik 19 oluşturulmuştur:

Grafik19. Çizgi Film İzlerken Öfkelenme Nedenleri

Öğrencilerin izledikleri çizgi filmlerde kendilerini öfkeliendiren sahneler konusundaki görüşlerinden alınan doğrudan ifade örnekleri şunlardır:

•Ö18: “Keloğlana kara vezirin yaptıklarına çok sinirleniyorum. Ona çok kötü davranıyor ondan nefret ediyorum vezir. Keloğlan iyilik yapıyor oda onu sevmiyor bu yüzden...”

•Ö22: “Komik hemde sinirlendim. Adam gelip onu vurmuş oda demiş ki; şey birlikte gidelim mi yani adamı birlikte dövelimmi dedi...”

•Ö34: “Gaumbolun annesi baya bi sinirli mesela gaumbolun en ufak hareketine çok kızıyor. Ne varki kızacak yani...”

•Ö50: “Gaumbolun mal mal hareketlerine sinirleniyorum. Bazen hareketleri çok saçma geliyor...”

•Ö62: “Sevdiğim karaktere vurdukları zaman karşı tarafa sinirleniyorum...”

•Ö73: “Hayri elmaları görmüştü hep almak istiyordu. Basri amcanın Bahçesine gittiğinde Basri amca onlara elmaları toplatmıştı ceza olarak...”

• Ö84: “*Vezir kötü kötü gülüyor orada sinirleniyorum...*”

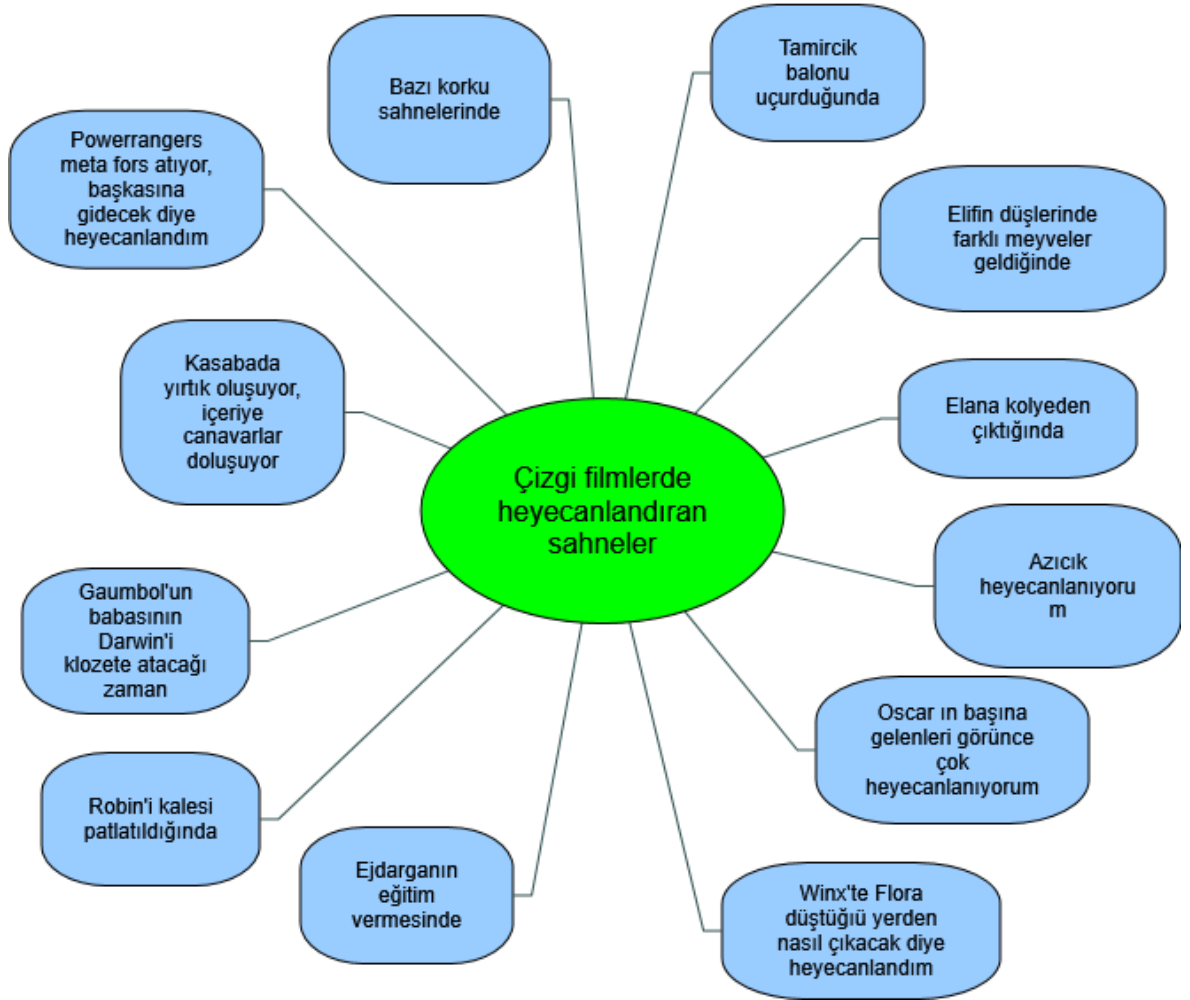
• Ö99: “*Hayri ve biri dövüştü mahalleyi ikiye böldüler bütünlüğü bozdu o yüzden...*”

• Ö117: “*Üzülduğüm anda anlattığım olaya aynı zamanda sinirleniyorum...*”

Grafik 19 incelendiğinde ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin daha çok sevdiği karakterlere yapılan haksızlıklar (*Keloğlana kara vezirin yaptıklarına çok sinirleniyorum.*) veya karakterin saçma davranışlarına sinirlendiği görülmekte. Bu durum ise: öğrencilerin izledikleri çizgi filmleri kendi mantık süzgeçlerinden geçirerek izledikleri şekilde yorumlanabilir. Mantığına uyduramadıkları, saçma buldukları bir davranış olduğunda ise sinirlenmektedirler (*Gaumbolun mal mal hareketlerine sinirleniyorum. Bazen hareketleri çok saçma geliyor*). Bunların yanı sıra sinirlenmeyen sadece eğlenmek amacıyla izleyen öğrenciler de var.

4.2.3.5. Çizgi Filmlerde Heyecanlandıran Sahnelere İlişkin Bulgular

Öğrencilerin en fazla heyecanlandıkları sahnelerle ilişkin görüşleri incelenerek ilgili kodlar oluşturulmuş ve çizgi filmlerde heyecanandıran sahneler kategorisi ile ilişkilendirilmiştir. Bu konuda Şekil 23’deki veriler elde edilmiştir:

Şekil 23. Öğrencilerin Çizgi Filmlerde En Çok Heyecanlandıkları Sahneler

Şekil 23 incelendiğinde ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin televizyonda çizgi film izlerken kimi sahnelerde heyecanlandıkları görülmektedir. Şu ifade dikkat çekicidir: “Bazı korku sahnelerinde heyecanlandım, Powerrengers Meta Fors’ta attığı ışık bazen başka yerlere gidiyor. Orada başkasına değebilir diye heyecanlanıyorum. Gaumbol’un babası Darvini klozete atacağı an çok heyecanlanmışım.”

Öğrencilerin izledikleri çizgi filmlerde kendilerini heyecanlandıran sahnelere ilişkin görüşlerinden alınan doğrudan ifade örnekleri şöyledir:

• Ö11: “Bazı korku sahnelerinde heyecanlandım. Ama hiç korkunç değil sadece çizgi film karakterine göre korkunç. Ama bazı filmlerde korkuyorum...”

•Ö27: “Powerrengers Meta Fors’ta attığışık bazen başka yerlere gidiyor. Orada başkasına değebilir diye heyecanlanıyorum...”

•Ö33: “Büyülü bir tane çocuk var bebek işte ablası da onu yakalamak istiyor hayvanları onun üstüne sallıyor ayı kaplan onlar orada heyecanlanıyorum keloğlan kaçıyor...”

•Ö58: “Esrarengiz kasabada sezon filminde bir tane yırtık oluşuyordu içeriye canavarlar doluyordu. Ondan sonra evlerinin etrafını kalkan yapmışlardı. O kalkanla evlerini robota dönüştürüp savaşıyorlardı...”

•Ö69: “Gumball’un babası darvini klozete atacağı an çok heyecanlanmışım. Birde Darwin yürümeye başlamıştı o sahnede çok heyecanlanmışım...”

•Ö77: “Rafadan tayfada domino taşlarını dizmişti akın tam top çarpacaktiki çarpmasın diye topu tutuyordı...”

•Ö85: “Tamirciklerde balonu uçurmuştu o tamircik balonu uçurduğu için yukarda kalıyor aşağı inemiyordu orada merak etmişim...”

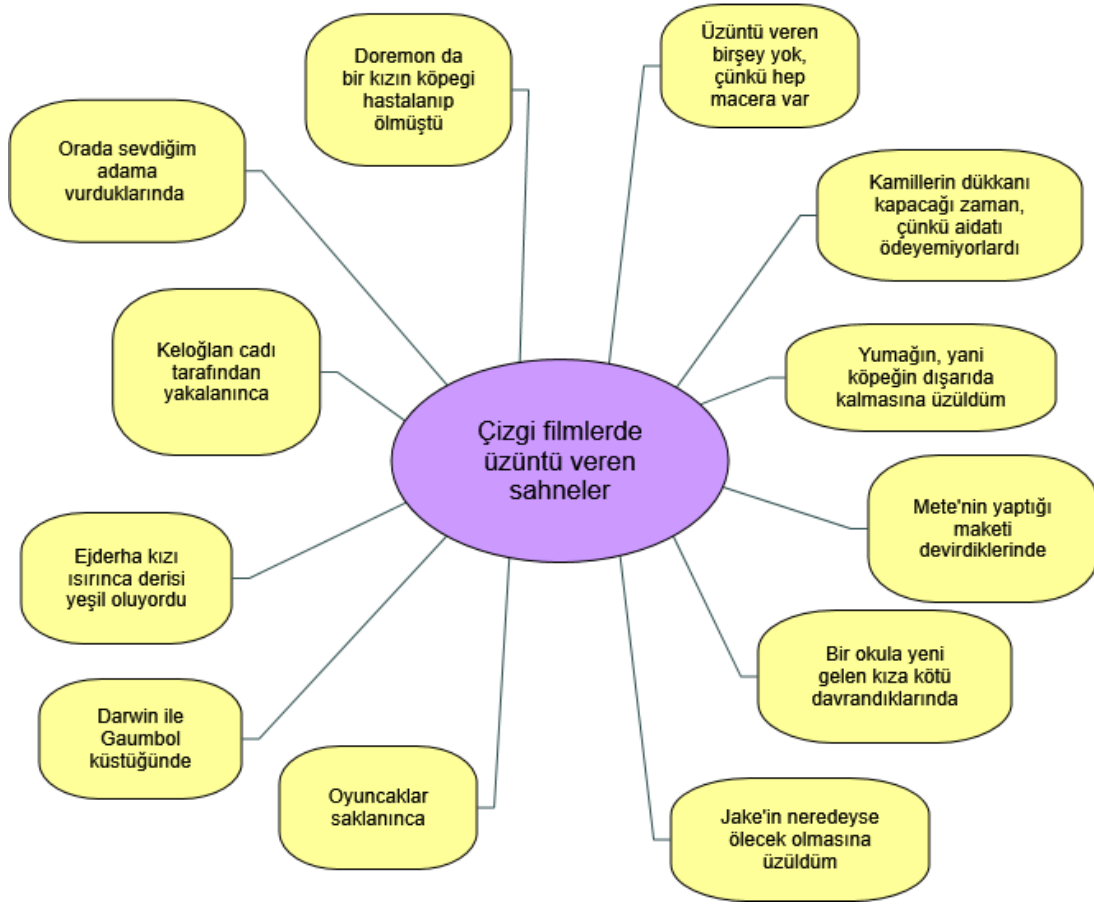
•Ö99: “Elifin düşlerinde farklı farklı meyveler geliyor konuşuyorlar bende onun ne olduğunu merak ediyorum. Sonra reklam giriyor araya merak ediyorum...”

•Ö117: “Elena’nın kolyeden çıktığı ana heyecanlanmışım...”

Şekil 23 incelendiğinde ortaokul beşinci sınıf yetişkinler tarafından çok basit görünen davranışlara kolaylıkla heyecanlandığı görülmekte. Sevdiği çizgi filmin başlaması bile o an için heyecanlamasına sebep olabiliyor. Çizgi filmdeki sevdiği karakterin yaptığı her işten heyecanlanan öğrencilerin olduğu da gözlenmektedir. Daha önceki yaş gruplarında görülen çizgi filmdeki karakter gibi davranma, konuşma gibi davranışlar bu yaş grubunda daha az görülmekte.

4.2.3.6. Çizgi Filmlerde Üzüntü Veren Sahnelere İlişkin Bulgular

Öğrencilerin çizgi filmlerde onlara üzüntü veren sahnelere ilişkin görüşleri incelenerek ilgili kodlar oluşturulmuş ve çizgi filmlerde üzüntü veren sahneler kategorisi ile ilişkilendirilmiştir. Bu konuda Şekil 24’deki veriler elde edilmiştir:

Şekil 24. Öğrencilerin En Çok Üzüldükleri Çizgi Film Sahneleri

Şekil 24 incelendiğinde ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin televizyonda çizgi film izlerken kimi sahnelerin onları üzdüğü görülmektedir. Görüşme dökümleri arasındaki şu ifadeler dikkat çekmektedir: *“Doraemon’da bir tane kızın köpeği hastalanmıştı ölmüştü o yüzden üzülmüştüm. Kızada köpegede üzüldüm. Orada sevdiğim adama vurdukları zaman çok üzüliyorum, mesela keloğlan yakalanıyor cadı varya ona yakalanıyor bilge can dedeyi kurtarmak için”*

Çizgi film izlerken üzüldükleri sahneler konusunda Ö1, Ö21, Ö37, Ö59, Ö60, Ö76, Ö83, Ö94 ve Ö100 kodlu öğrencilerin görüşlerinden alınan doğrudan ifade örnekleri şunlardır:

• Ö1: *“Doremonda bir tane kızın köpeği hastalanmıştı ölmüştü o yüzden üzülmüştüm. Kızada köpegede üzüldüm...”*

•Ö21: “Kötü bir adam geldi tam vuruyo kendine yanlışlıkla o zaman üzüldüm...”

•Ö37: “Sudan çıktığında baya bir yürüdü nefes nefese kaldı açtı filan. O şehre gitmesinede çok vardı üzüldüm...”

•Ö59: “Orada sevdiğim adama vurdukları zaman çok üzüliyorum...”

•Ö60: “Mesela keloğlan yakalanıyor cadı varya ona yakalanıyor bilge can dedeyi kurtarmak için...”

Görüşme dökümleri incelendiğinde ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin sevdiği karakterler sıkıntı çektiğinde üzüldüğü gözlenmiştir. Öğrenci çizgi filmdeki karakterle kendini özdeşleştiriyor. O karakterin başına gelen her olumsuz olaya üzülebiliyor. Örnek olarak şu ifade dikkat çekicidir: “Keloğlanın gözlüğünü cadı alıyor. Keloğlan gözlüksüz kalınca üzüldüm.” Kendi gözlüğünü kaybederse üzüleceği için Keloğlan’a diğer arkadaşlarından daha çok üzülmüştür şeklinde yorum yapılabilir. Öğrencilerin üzüldükleri sahnelere bakıldığında o sahnelerin özel hayatlarında kendi başlarına gelen ya da gelmesinden korktuğu sahneler oldukları söylenebilir.

BÖLÜM V

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu bölümde araştırmada ulaşılan sonuçlara ve bu sonuçlara dayalı olarak getirilen önerilere yer verilmiştir.

5.1.1. Öğrencilerin genel tercih ve düşünceler konusundaki görüşlerinden ulaşılan sonuçlar

Araştırmanın alt problemlerinden “Neden Televizyon izliyorsunuz?” sorusu neticesinde, öğrenciler mevsimsel şartlar nedeniyle dışarı çıkamadıklarını, arkadaşlarıyla okul dışında pek fazla görüşemediklerini ve de ailelerinden gerekli ilgiyi göremediklerini bu nedenle de televizyon izlemeye yönlendiklerini belirtmişlerdir. Bu nedeneledir ki; evde sıkılan öğrencilerin kendileri için en iyi zaman geçirme aracı olarak televizyonu gördükleri birçok araştırmacı tarafından da ulaşılan sonuçlardandır. Televizyon izlerken eğlendiklerini, rahatladıklarını, boş zamanlarını değerlendirdiklerini, belgesel/dizi/çizgi film izlediklerini ve programlar aracılığıyla bilgi edindiklerini belirtmişlerdir.

Söz konusu bulguya ilişkin Çakır ve Çakır'ın (2011) “*Yalnızlık ve Televizyon Kullanımı*” adlı araştırmalarında ulaşılan bulgularla büyük ölçüde benzerlik göstermektedir. Nitekim adı geçen araştırmacılar da televizyon izlemede eğlence, arkadaşlık ve kaçış, zaman geçirme ve alışkanlık, sosyal etkileşim ile rahatlama gibi benzer bulgular elde etmişlerdir.

Söz konusu bulguya ilişkin RTÜK'ün (2006) “*İlk Öğretim Çağındaki Çocukların Televizyon İzleme Alışkanlıkları Araştırması*” adlı çalışmada ulaşılan bulgular bir birini destekler niteliktedir. Nitekim adı geçen kurum da televizyon izlemede; televizyon izlemeyi sevdikleri için, yapacak başka bir şeyim olmadığı için, dışarıda oynama imkanım olmadığı için ve annem babam benimle fazla ilgilenmediği için gibi benzer bulgular elde etmişlerdir.

Söz konusu bulguya ilişkin Topçuoğlu'nun (2001) "*Televizyon İzleyici Davranışları, Televizyon İzleyicilerinin Tercihleri ve Doyumları Üzerine Teorik ve Uygulamalı Bir Çalışma*" adlı doktora tezi de ulaşılan bulgularla büyük benzerlik göstermektedir. Nitekim adı geçen araştırmacı da bireylerin televizyon izleme nedenleri olarak; eğlence/rahatlama/alışkanlık, moral destek, enformasyon, arkadaşlık, ekonomik enformasyon ve kaçış faktörlerine değinmiştir.

Literatür incelendiğinde; Şirin'in üzerinde önemle durduğu "*Dadı*" kavramı karşımıza çıkmaktadır. Nitekim gündelik hayatta rutin işlerin telaşına düşen aileler işleriyle ilgilendikleri esnada çocuklarına bakacak, onları eğlendirecek ve dışardan gelecek olan tehlikelere karşı koruyacak bir bakıcı arayışına girmişlerdir. Sonuç olarak; hem ucuz hem de zararsız olduğu düşüncesiyle televizyon dadı olarak seçilmiştir. Böyle bir durumda da şu yorumun yapılmasında bir sakınca görülmemektedir; ekran karşısına bilerek ya da bilmeyerek itilen çocukların, televizyonla birlikte daha çok yalnızlığa sevk edildikleri, hatta aktarılan her türlü bilgiyi doğrudan ve kontrolsüzce aldıklarını bu nedenle de henüz gelişim çağında olan çocukların ilerleyen yaşlarda telafisi olmayan durumlarla karşılaşabilecekleri düşünülmektedir.

Araştırmanın alt problemlerinden "En çok takip ettikleri diğer program türü nedir? En çok takip ettikleri diğer program türlerinde akıllarında kalan sahneler (heyecanlandıkları, üzüldükleri ve sinirlendikleri) ve sözcükler/cümleler nelerdir?" soruları neticesinde film, yarışma, belgeseller, spor programları ve müzik kanallarını sevdiğikleri tesbit edilmiştir. Öğrencilerin en çok sevdiğikleri programlar içerisinde sinema film türleri olarak animasyon, komedi ve korku filmlerini, yarışma programı olarak Kim Milyoner Olmak İster? ve Rüzgar Gülü, spor programı olarak ise futbolu izlemeyi sevdiğikleri görülmektedir.

Diğer program türlerini tercih ederken öğrenciler ailelerinin tercihlerinden etkilenmektedirler. Nitekim yarışma, belgesel ve spor programlarını izlemeyi tercih eden bir aileye sahip olan öğrenciler, aileleriyle birlikte yapılan bir aktivite olarak gördükleri televizyonda ortak zevk ve değerler oluşması istemiyle bu programlara yönelmektedirler. Bu da bulunan yaş gurupları neticesinde anne-babanın örnek

alındığının farklı bir biçimde göstergesidir, denebilir. Netice itibariyle öğrencilerin diğer programları izleme alışkanlıkları üzerinde ailelerin etkin bir rol aldığı görülmektedir.

Diğer programların seçiminde eğlenceli, komik ve bilgi ediniliyor oluşunun yanında dikkat çekici bir hususun varlığından bahsedilebilir: Korku ve şiddet. İçeriğinde korku ve şiddeti barındıran sinema filmlerini izlemeyi tercih eden öğrencilerin varlığı küçümsenmeyecek sayıdadır. Özellikle sinema filmi konusundaki tercihleri komedi, aksiyon ve korku türündeki filmlerden yana olan öğrenciler. Yarışma programlarında ve spor müsabakalarında yaşanan tartışmaları çok dikkat çekici şekilde anlatmışlardır. Orada yaşanan tartışmaya dahil olmak isteyen ve de birilerini dövmeyi arzulayan çocukların varlığı da mevcuttur. Bu durum öğrencilerin şiddete meyilli bir tavır sergilediklerini açıkça göstermektedir. Bu durum ise; izlenen programlardaki şiddet içeriklerinin bilinçaltılarının dışarıya yansması olarak düşünülebilir. Çünkü eğitim bilimcilerce yapılan araştırmalarda kişilerin toplum içerisinde gösteremedikleri/bastırdıkları duygularını bu ve benzeri durumlar ile dış dünya ya yansıttıkları görülmektedir. Bu tarz görüntüleri izlemek ise Freud'un da değindiği üzere, çocukken yaşanan ya da bilinç altına itilen olaylar ilerki yaşlarda daha büyük sorunlara yol açabilir.

Öğrenciler programları takip ederlerken genel olarak kritik zamanlarda yani yarışma programlarında yarışmacı veya spor müsabakalarında oyuncu için önemli olan anlarda heyecanlanmaktadırlar. Yarışmacı veya oyuncu olması fark etmez arzulanan durum gerçekleşmediğinde öfkelenip üzülmedirler. Belgesellerde insanların yaşamları, geçim şartları, yaşanan ülkenin fakir olması gibi nedenlerin çocukların üzülmelerine neden olduğu görülmüştür. Bu durum ise öğrencilerin bu yaşlarda empati yeteneğini kullanabildiklerini göstermektedir.

Akıllarında kalan sözler konusunda ise; öğrencilerin genel olarak büyük heyecan, üzüntü ve sitem yaşadıkları anlar da söylenmiş olan sözleri unutamadıkları görülmektedir. Romantizm, şiddet, istismar genel olarak öğrencilerin değinmiş oldukları cümlelerdir. Nitekim daha öncede vurgulanan bilinçaltı etkisi burada da kendini göstermektedir. Öğrencilere yöneltilen bu soruyla farkında olmadan

etkilendikleri sahneleri de tekrar inceleme fırsatı bulunmuştur. Ayrıca incelemeler sonucunda bulguların birbirini destekler nitelikte sonuçlar verdiği görülmüştür.

Söz konusu bulguya ilişkin Çavuşoğlu'nun (2018); "İlk Öğretim 4. Sınıf Öğrencilerinin Televizyon İzleme Alışkanlıklarının İncelenmesi" adındaki yüksek lisans tezinde ulaşılan bulgular büyük benzerlik göstermektedir. Nitekim adı geçen araştırmacı da öğrencilerin diğer programları tercihlerinde aile etkisine değinmiş olup, sevdikleri program türlerini tercih etme nedenlerinde ise eğlenceli ve komik olması nedeniyle izledikleri sonucuna varmıştır. Şiddet içerikli programlara da değinen Çavuşoğlu (2018) öğrencilerin yarışma programlarındaki şiddet içerikli sahnelerden hoşlandıklarını ve bu durumun onları rahatsız etmediği sonucuna varmıştır. Elde edilen sonuçlar söz konusu bulguyu destekler niteliktedir.

Araştırmanın alt problemlerinden "Televizyon önemlidir? Televizyonun yararları ve zararları nelerdir?" soruları neticesinde ulaşılan bulgular değerlendirilecektir. Öğrencilerin televizyonun zararları konusundaki düşünceleri obezite, argo kelimeler, göz hastalıkları, radyasyon yayılımı, asosyallik ve vakit kaybı olarak özetlenebilir. Bu durumda bizlere, öğrencilerin televizyonun zararlarının bilincinde olduklarını göstermiştir. Bilince sahip olan öğrencilerin, buna rağmen televizyon izlemeyi bırakmamaları ise; biz eğitmenlere uyuşturucu, alkol ya da sigara gibi bir bağımlılığı hatırlatmaktadır (Şirin, 2006). Nitekim saymış olduğumuz alışkanlıklar, sadece fiziki olarak vücudumuza zarar veriyor iken; televizyon, çocukların hayatlarının her alanına (fiziki, psikolojik, toplumsal) etki etmektedir. Bu nedendir ki; Şirin televizyonu "21. Yüzyılın Afyonu" olarak değerlendirmiştir. Televizyon izlemeyi çok önemli bulmayan bir gurubun varlığı ise bizlere henüz hiçbir şey için geç olmadığını, eğer istenirse bir şeylerin düzelebileceğinin sinyalini vermektedir.

İstatistiki verilere göre günümüzde her 60 çocuğun yaklaşık olarak 10'u otizimli olarak doğmaktadır. Otizimli çocukların özellikle 'Kral Tv' veya 'Televizyon Çocukları' olarak adlandırıldıkları unutulmamalıdır. Çocukların televizyon ile olan münasebetleri çok iyi ayarlanmaz ise ya da aileler bu konuda bilinçlendirilemezler ise

çocuklarında ki otizim belirtileri de aileler tarafından ya anlaşılamayacak ya da anlaşıldığında herşey için çok geç olabilecektir.

Söz konusu bulguya ilişkin Şentürk ve Turğut'un (2011) "Televizyon Programları, Reklamlar ve Çocuklar" adlı makalelerinde ulaşılmış oldukları bulgular büyük benzerlik göstermektedir. Nitekim adları geçen araştırmacılar da televizyonun, çocuğun enerjisini boşalttığı spor ve oyun gibi fiziksel aktivitelerin yerini aldığını, televizyon izlerken çocuğun pasif olması nedeniyle, reklamı yapılan yüksek kalorili ve düşük besin değerine sahip yiyeceklerin fazla tüketilmesi ve programlarda vurgulanan sağlıksız beslenme (atıştırma) alışkanlıklarının edinilmesinin şişmanlığa (obeziteye) neden olduğunu vurgulamaktadırlar. Ayrıca yayınlanan programlarda ve bu programlardaki reklamlarda kullanılan dilde, argo sözcüklere, ağız ve şive kullanımlarına, Türkçe olmayan ya da uydurulmuş kelimelere yer verilmesinin, Bandura tarafından dile getirilen "sosyal öğrenme kuramı" çerçevesinde değerlendirildiğinde anlamlı sonuçlar elde edileceğinden bahsetmektedirler. Çocuklar kendilerine yönelik yayınlarda gözlem ve taklit yoluyla öğrendikleri dil kullanımlarını yaşamlarına uygulayacaklardır. Bunun da çocukların kullanmış oldukları dilde belirleyici etkenlerden biri olduğunu göstermektedir (Şentürk ve Turğut, 2011).

Öğrencilerin televizyonun faydalarına ilişkin düşünceleri incelendiğinde ifadelerinde en fazla; bilgi edinildiği, ailece zaman geçirmeye imkan sağladığı, sıkıldıkları anlarda eğlendirdiği ve öğüt verici nitelikleri içeriğinde barındırdığı şeklinde ifadeleri kullandıkları görülmektedir. Öğrenciler televizyonda izledikleri haberler, belgeseller, dizi ve çizgi filmlerden bilgi aldıklarını; Keloğlan ve Rafadan Tayfa gibi çizgi filmlerden öğüt aldıklarını; belgesellerde hiç bilmedikleri ülkeleri ve insanların yaşam biçimlerini görüp bilgi edindiklerini ifade etmişlerdir. Lakin öğrencilerin televizyon programalarını izlerken seçici davranmadıkları ve ailenin kontrolü dışında seçimler yaptıkları göz önünde bulundurulduğunda; öğrencilerin kontrolsüz bir şekilde bilinçaltlarına bilgi depoladıkları da eklenince durumun ehemmiyeti daha iyi anlaşılacaktır. Gereğinden fazla enformasyona dahil olan öğrenciler bilmemeleri gereken şeyleri bilip öğrenmemeleri gereken şeyler hakkında çok küçük yaşlarda bilgi sahibi oluyorlar. Şirin'in (2006) değinmiş olduğu gibi;

enformasyon çağını yaşayan çocuklara artık çocuk gözü ile bakılmamaktadır. Nitekim çocuklara toplum nezdinde bakacak olursak; eskiden çocuklar hata yapınca “çocuktur” der geçilirdi lakin şuan durum oldukça farklılaşmıştır. Toplum olarak çocuklardan yaşlarının üzerinde davranışlar gerçekleştirmelerini beklemekteyiz. Evet, onlar çocuk olabilirler lakin bize göre onlar aynı zamanda her şeyin bilincindedirler. Toplum olarak şunu göz ardı ediyoruz; çocuklar da olgun davranacaksa çocukluk yapacak kim kalır geriye? Masumiyetten bahsediyoruz çocuğunda masumiyeti yok olursa, masum olarak nitelendirebileceğimiz kimler kalır geriye? Bu gibi nedenlerle çocukları televizyon karşısında kontrollü bir şekilde tutmamız gerekmektedir. Çünkü onlar durumun analizini yapacak nitelikte değildir, o nitelikte olmuş olsaydılar eğer adları çocuk olarak kalmazdı zaten. Bu nedenlerle bilinçsizce televizyon izleyen ve yoğun bir enformasyona dahil olan çocukları ve onların yetişmesinde etkili olan grubu televizyon konusunda bilinçlendirmeliyiz (Şirin, 2006).

Söz konusu bulguya ilişkin Özden’in (2006) “Farklı Anne Baba Tutumlarının Çocukların Televizyon Programlarında Rol Alması Üzerine Etkisinin İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezi bulguları destekler niteliktedir. Nitekim adı geçen araştırmacı da televizyonun sosyalleşmesine, dil gelişimine ve kültürünü öğrenmesine katkı sağladığı lakin doğru kullanılmadığında tam aksi sonuçlar ortaya çıkarabileceği yönünde görüşlerinin beyan etmiştir.

Televizyon izlemenin önemi konusundaki ifadeler incelendiğinde; önemli değildir, boş zamanı değerlendirmek için önemlidir, eğlenmek ve bilgi edinmek için önemlidir şeklinde ifadeler kullanmışlardır. Bulgular değerlendirildiğinde öğrencilerin büyük bir kısmı bilgi edinmek, eğlenmek ve boş zaman geçirmek amacıyla televizyon izlemeyi önemli bulmaktadır. Lakin birçok öğrencinin televizyon izlemeyi önemli bulmadığı da elde edilen bulgulardan ulaşılan sonuçlar arasındadır. Görünen o ki öğrencilerin televizyonu sosyal bir aktivite ve kendilerini eğlendiren bir faaliyet olarak görmeleri öğrencilerin yalnızlıktan kaçınma davranışlarını göstermektedir. Bu nedenle öğrencilerin aileleriyle çok fazla zaman geçiremedikleri ve ailelerin öğrencilere karşı çok fazla ilgi göstermedikleri gibi sonuçlara ulaşılabilmektedir.

5.1.2. Öğrencilerin dizilere ilişkin görüşlerinden ulaşılan sonuçlar

Araştırmanın alt problemlerinden “En sevdiğiniz dizi hangisidir?” sorusu neticesinde, öğrencilerin en çok izlemeyi tercih ettikleri dizi türleri tarihi, romantik komedi, aksiyon ve dramatik diziler olduğu sonucuna varılmıştır. En fazla izlenen dizinin Diriliş Ertuğrul olduğu bunu diziyi sırasıyla; Arka Sokaklar, Eşkiya Dünyaya Hükümdar Olmaz, No: 308 ve Kırgın Çiçekler dizilerinin takip etildiği görülmüştür. Öğrencileri Diriliş Ertuğrul dizisini izlemeye yönelten etken görüşme formları dikkate alınarak şu şekilde açıklanabilir; ebeveynlerin takip ettiği bir dizi olması, tarihi bir konu ve kişiyi anlatması, aksiyon içermesi, eğlendirmesi, bilgi edindirmesi ve de heyecan duygusu uyandırması nedeniyledir. Eşkiya dünyaya hükümdar olmaz, konu itibarıyla devlet ve mafya arasında yaşanan bir kurgunun anlatıldığı aksiyon türünde bir dizidir. Görüşme formları incelendiğinde öğrencilerin bu diziyi de tercih ederken; ebeveynlerin izlemesi, sürükleyici ve heyecanlı olması, romantik yönlerinin bulunması gibi nedenlerle takip ettikleri görülmektedir. Beğenilen dizilerin içerikleri incelendiğinde; öğrencilerin gelişim dönemlerine uygun olmadığı görülmektedir. Bununla birlikte öğrencilerin genel olarak şiddet içerikli ve romantik konulu filmleri tercih ettikleri gözlenmekte, bu durumun ise öğrencilerin bilinçlerindeki tahribi arttıracakı düşünülmektedir. En önemli görülen detay şudur ki; öğrenciler dizi film seçimlerinde ebeveynlerinin tercihlerinden oldukça etkilenmektedirler. Lakin ailelerin dizi film seçimi yaparken çocukları göz ardı ettikleri düşünülmektedir.

Öğrenciler tarihi nitelikli dizilerin gerçekliği yansıttığını lakin geri kalan dizilerin kurmaca olduğunu düşünmektedirler. Bu duruma tarihi dizilerin geçmişte yaşanmış olan olayları anlatması ve çocukların tarihi dizilerin birebir dönemi anlattığını düşünmeleri neden olmaktadır. Öğrencilerin bu şekilde düşünmeleri onların tarih şuuruna (bilincine) sahip olmadıklarını göstermektedir. Yaşları gereği tarihi bilgi birikimine tam olarak sahip olmayan çocukların tarih hakkında yanlış bilgiler edinebileceği ve bu durumda sonraki öğrenmeleri şekillendireceği düşünüldüğünde öğrencilere tarih şuurunu aşılamanın gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Ulaşılan sonuç neticesinde, bu konuda okullarda sosyal bilgiler dersinde bir eksiklik görülmektedir. Bu eksikliğin giderilmesi amacıyla sosyal bilgiler dersi kapsamında öğrencilerde tarih şuru oluşturmaya dönük çalışmalar yapılması gereklidir.

Şahin (2019), “Öğretmen Adaylarının Tarihi Dizi/Filmlerle Yaşam Boyu Öğrenme Algısı ve Tarih Şuuru Oluşumu Hakkındaki Görüşlerinin Belirlenmesi” adlı yükek lisans tezinde öğretmen adaylarının çoğunlukla tarih bilincine sahip olduklarını lakin farklı bölümlerde eğitim alan kişilerin tarih şuuru bakımından da farklı düzeyde oldukları sonucuna varmıştır. Bu durum bizleri öğrencilerin yaşları, sosyal çevreleri ve öğrenim durumlarına götürmektedir. Öğrencilerin öğrenim durumları, sosyal çevreleri (ailelerin tarihi olaylar hakkındaki düşünceleri vs.) ve yaşları değiştikçe tarihi dizi/filmleri izlerkenki bakış açılarının da değiştiğini göstermektedir. Bu nedenle okulda verilen tarih eğitimi ön plana çıkmaktadır. Öğrencilere temelden tarihi okumayı doğru öğretilmez ise ilerleyen yaşlarında kendi tarihlerine yabancı bireyleri görmemiz şaşırtıcı olmayacaktır.

Öğrenci görüş formlarından elde edilen bulgulara göre; öğrenciler birçok dizinin gerçek yaşam koşullarına göre olmadığını düşünmektedirler. Bu durumun en önemli nedenlerinden birincisi dizilerin giriş kısımlarında yer alan “*bu dizide yayımlanan her şey hayal ürünüdür (kurmacadır).*” şeklindeki bildirim, görüşme formlarından elde edilen verilere göre ikincisi ise kamera arkası görüntülerinin izlenmesi nedenlerine dayandırılmaktadır. Bunların dışında kalan sebeplerden biri ise; dizilerin abartılı sahneler içermesi, bir kişinin onlarca defa ölümden dönmesi, âşıkların birbirlerini gereğinden fazla sevmeleri, dizilerde oyuncak silahların kullanıldığını bilmeleri, ailelerin dizilerin gerçek olmadığı yönündeki telkinleri gibi nedenler dizilerin gerçek olmadığı görüşünü geliştirmelerini sağlamıştır. Bu durum bizlerde; öğrencilerin televizyonda izlemiş oldukları programları kendi mantık süzgeçlerinden geçirdikleri ve mantıksız buldukları şeylere inanmadıkları şeklinde bir kanaat oluşturmuştur.

Öğrenciler farklı dizilerdeki kahramanların yerine kendilerini koymak istiyorlar. Bu da her ne kadar bir diziyi daha fazla seviyor ve takip ediyor olsalar da karakterlerde aramış oldukları özelliklerin farklı olduğunu ya da gerçek hayatta var olan bir profilin (öğretmen, doktor, polis, yakışıklılık, entelektüel kişilik ya da maddi durum gibi) örnek alındığını göstermektedir. Bu durum ise; öğrencilerin sosyal statüye önem verdiklerini ve toplum içerisinde ileride yer edinmek istediklerini gösterdiğini düşündürmektedir.

Araştırma bulguları öğrencilerin akıllarında kalan sahneler ve sözler yönünden incelendiğinde; dizi filmlerde akıllarında kalan ifadelerin en çok şiddet ve duygusal sahnelerin kaldığı ve bu sahnelerde söylenen sözlerin unutulmadığı görülmüştür. Görüşme formları incelendiğinde akıllarında kalan sözlerde; genel olarak şiddet içerikli ya da duygusal sözlerin bulunması öğrencilerin büyük ölçüde etkilendikleri dizilerde karakterlerin ya çok fazla saldırgan davranışlar sergilediğini ya da dramatik sahnelerin oldukça fazla yaşandığını düşündürmektedir. Ayrıca şiddet ya da aşk konulu duygusal sözlerin öğrencilerin hoşlarına gitmesinden kaynaklandığı da düşünülmektedir. Bu sözlerin yanı sıra argo kelimelerin de öğrencilerin dikkatini oldukça çektiği ve akıllarında kaldığı görüşme formlarından elde edilen diğer bir bulgudur. Argo kelimeler ve bazı Türkçe kelimelerin anlamlarının dışında çok fazla kullanılması, öğrencilerin Türkçeyi yanlış kullanmalarına neden olacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda izlenen dizi filmlerde akıllarda kalan sahneler ve sözlerin genellikle öğrencilerde travmatik etkiler bırakan sahneler olduğu görülmüştür.

Araştırmanın alt problemlerinden olan “En çok heyecanlandığınız, üzüldüğünüz ve sinirlendiğiniz sahne hangisidir?” sorusu neticesinde; öğrencilerin duygusal olarak etkilendikleri bazı sahnelerde fazlasıyla heyecanlandıkları, üzüldükleri ve öfkelenedikleri anlaşılmıştır. Öğrencilerin izledikleri dizilerde sevdikleri karakterlerin zarar gördüğü sahnelerde heyecanlandıkları, üzüldükleri ve öfkelenedikleri görülmüştür. Özellikle sevilen karakterlerin şiddet görmesi öğrencileri oldukça üzmette ve sinirlendirmektedir. Bunların yanı sıra bazı öğrenciler dizilerde yer alan şiddeti yetersiz bulmalarından ötürü öfkelendiklerinin görülmesi de dikkat çekicidir. Öğrencilerin izledikleri dizilerde şiddeti yetersiz bulmaları; kötü karakterlerin her türlü şiddeti hak ettiğini düşünmelerinden kaynaklandığı anlaşılmıştır. Söz konusu bulguyu, Zorlu'nun 2016 yılında yayımlanmış olduğu “Medyadaki Şiddet ve Etkileri” adındaki makalesinde ulaştığı bulgular da desteklemektedir. Durumun vahametini gözler önüne seren Zorlu, şiddet içeren programların suçu işleme yöntem ve tekniklerini de öğrettiğini belirterek, bazı hukukçuların yorumunu örnek vermiştir; 5 yaşındaki bir çocuk her gün televizyon izleyerek 15 yaşına geldiğinde 18000 cinsel taciz, saldırı, kavga ve işkence yolu öğrenmiş olacaktır, demektedir. Böylelikle günlerinin önemli bölümünü televizyon karşısında geçiren çocuklar gerçek ve kurguyu birbirine

karıştırılabilmekte, psikolojik yapıları ve algılamaları olumsuz yönde etkilenebilmektedir. Bu olumsuz etkilenmenin sadece çocuklarla sınırlı olmadığını da belirten Zorlu gençler hatta yetişkinler için de aynı durumun söz konusu olabildiğini belirtmiştir. Yayıncıların da görev üstlenmesi gerektiğini belirten Zorlu; şiddet “öğrenilebilir” bir kavram olduğu için “şiddetin dozu” ve “hedef kitle analizi” konularında yayıncıların oldukça hassasiyet göstermesi gerektiğini belirtmiştir (Zorlu, 2016: 23).

Öğrencilerin en fazla aksiyon içeren ya da iki kişinin birbirine aşklarını itiraf ettiği sahnelerde heyecanlanmakta; olumsuz durumların yaşandığı ve özellikle milli hassasiyet içeren sahnelerde üzüldüp öfkelenedikleri dikkat çekmektedir. Bu durum ise; öğrencilerin yaşları itibariyle çocuk karakterler başta olmak üzere sevilen karakterlerle özdeşim kurmaları sonucu etkilenme düzeylerinin arttığını göstermektedir.

Diziler konuları, karakterleri ve gerçek hayata olan yakınlıkları nedeniyle çocukların ilgilerini cezbeden bir program türüdür. Diziler incelendiğinde genel olarak çocukların buldukları gelişim dönemlerine uygun olmayan programları izlemeyi tercih ettikleri ve bu programlardaki karakterleri çoğunlukla kendilerine örnek aldıkları görülmektedir. Karakterlerin sunmuş oldukları olumsuz davranışların (argo, şiddet, cinsellik...) her ne kadar çocuklar tarafından gerçek olmadığı, oyuncular tarafından rol yapıldığı bilinse de, şu bir gerçektir ki: Sosyal hayat içerisinde çocuklar televizyondan öğrendikleri yalan söyleme, kopya çekme, argo ve küfür içeren kelimeleri ya da çeşitli şiddet içerikli davranışları farkında olarak veya olmayarak dizilerden öğrenmektedirler. Çocuklar öğrendikleri bu davranış kalıplarını özel hayatlarında zorlandıkları anlarda savunma mekanizmalarının da vermiş olduğu etkiyle kullanmaya yöneleceklerdir. Bu ve benzeri durumlar çocukların dizi izleme alışkanlıklarının kontrol altına alınmadığında yaşanabilecek problemler açısından birçok sinyal vermektedir. Verilen bu sinyallerin oldukça dikkatli bir şekilde incelenmesi gerekmektedir. Nitekim çocukların bilinçlerinde telafisi zor ya da mümkün olmayan sonuçlar ortaya çıkabilir.

5.1.3. Öğrencilerin çizgi filmlere ilişkin görüşlerinden ulaşılan sonuçlar

Araştırmanın alt problemlerinden “En sevdiğiniz çizgi film hangisidir?” sorusu neticesinde, görüşme kayıtları incelendiğinde en fazla tercih edilen çizgi filmlerin *Rafadan Tayfa*, *Keloğlan*, *Elifin Düşleri* ve *diğerleri* şeklinde bir sıralama oluşturduğu görülmüştür. Veriler incelendiğinde; kültürümüze ait masal kahramanları ve halkın içinden karakterlerin bulunduğu çizgi filmlerin daha çok tercih edildiği anlaşılmıştır. Öğrencilerin en fazla izledikleri çizgi filmin *Rafadan Tayfa* olduğu görülmektedir. Öğrencilerin favori kahramanlarıysa *Rafadan Tayfa*’nın 4’lüsü, *Keloğlan* ve *Aykız*’ın olduğu görülmektedir. Çizgi filmler ve kahramanları incelendiğinde; öğrencilerin daha çok gerçek hayata yakın çizgi filmleri tercih ettikleri ve yine gerçeğe yakın, mütevazı, zeki, güzel ve genel olarak iyi olan karakterleri örnek aldıkları görülmüştür. Öğrencilerin en çok tercih ettikleri ve yerinde olmak istedikleri karakterlerin gerçeğe yakın karakterler olduğu görülsede sihir, peri, farklı karakterlere dönüşebilme gibi doğaüstü güçlere sahip karakterlerin yerinde olmak istedikleri de görülmektedir.

Her şeye rağmen; Trt 1’de Anadolunun sıradan bir semtinde yaşayan bir gurup arkadaşın (*Rafadan Tayfa*), mahallelerinde yaşamış oldukları macera ve dostluğu anlatan çizgi film öğrencilerde bir hayranlık uyandırmıştır. Öğrencilerin şuan semtlerde apartman dairelerinde yaşamaları ve herkesin kendi dairesine çekilmiş olması, sıcak samimi bir ortamın olmayışı ya da büyük bir kalabalığın içerisinde edinilen yalnız kalınmışlık duygusu öğrencileri bu gibi çizgi filmlere daha çok bağlanmalarını sağlamıştır, diyebiliriz.

Görüşme formlarından elde edilen kayıtlara göre öğrencilerin izledikleri çizgi filmleri tercih etme nedenleri genel olarak eğlenmek ve bilgi edinmek üzerine yoğunlaşmıştır. Özellikle TRT Çocukta yayımlanan çizgi filmlerden bilgi edindiklerini, Disney Channel ve Cartoon Network’ü ise genel manada eğlenmek amacıyla kullandıklarını belirtmişlerdir. Öğrencileri dizi, çizgi film ve diğer programları izlemeye iten etkenler birlikte düşünüldüğünde üç program türünün ortak noktasının eğlenmek amacıyla kullanılması olduğu görülmüştür. Bu durum ise bizlere medya ve çocuk hakkında bir çok sinyal vermektedir. İlk olarak çocukların programları tercih ederlerken sadece karakterler ve konu odaklı olmadıklarını

önceliklerinin eğlenmek olduğunu göstermektedir. Bu durum da çocukların dış dünyada eğlenebildikleri alanların var olmasının onları televizyon ve diğer medya araçlarından uzak tutabileceği yönünde bir kanı oluşturmuştur. İkinci olarak ise; ulaşılan sonuca göre çocukları bir pazar olarak gören medya patronlarının onlara ulaşabilmek amacıyla programlarda çokça eğlenceli (komik, aksiyon...) unsurlara yer verdikleri anlaşılmaktadır. Televizyon izleme alışkanlığını kontrol altına alamayan ailelerin çocuklarını televizyonun hakimiyetinin altına bırakacağı bir gerçektir. Çünkü televizyon literatürde de çokça bahsedildiği gibi sadece kara bir kutu değildir, bu kara kutu oldukça farklı dünyaları içerisinde barındıran, kişilerin ruh hallerine uygun rengarenk bir dünya sunan ve her evde en az bir tane bulunması nedeniyle ulaşımı oldukça kolay olan günümüzde vazgeçemediğimiz bir araçtır. Bu durum sadece çocukların değil büyüklerin bile eğlence kültürünü etkilemiştir. Ortaya çıkan bu dikkat çekici sonuç bizlere medyayı kullanırken çok masum görülen bir isteğin; “eğlenmek isteğinin” vahim sonucunu da göstermektedir.

Çizgi filmlerdeki sevilen karakterlerin özellikleri incelendiğinde; sahip olunan özel yetenekler, yaşanan hayatlar, karakterin samimiyet derecesi, iyilik ya da kötülük yapmaları gibi değişkenler çocukların karakterin yerlerinde olmak isteyip istememe nedenlerini belirlediğini ve bu değişkenlerin onları oldukça etkilediğini göstermektedir. Ayrıca karakterlerin özelliklerinin öğrencilerin çizgi filmlere yönelik gerçeklik algılarını etkilemektedir sonucuna da varılmıştır. Nitekim ortaokul beşinci sınıf öğrencileri çizgi filmlerin gerçek olmadığını düşünmektedirler. Genel olarak öğrenciler tarafından; insana bezememeleri, hayali kahraman olmaları, resim veya kuklaların oynatıldığı, olağan üstü durumların çokça gerçekleşmesi gibi sebeplerle gerçek olamayacakları belirtilmiştir. Bu durum ise, öğrencilerin çizgi filmleri mantık süzgeçlerinden geçirdiklerini ve gerçeklik algılarının genel olarak çizgi filmlerdeki olaylarla örtüşmediğini göstermektedir.

Söz konusu bulguya ilişkin Çavuşoğlu'nun (2018); “İlk Öğretim 4. Sınıf Öğrencilerinin Televizyon İzleme Alışkanlıklarının İncelenmesi” adındaki yüksek lisans tezinde ulaştığı sonuç tam aksi yöndedir. İlk öğretim 4. Sınıf öğrencileri üzerinde yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin çizgi filmlerin gerçek olduğunu

düşündükleri sonucuna ulaşmıştır. Bu durum ise bize 4. ve 5. sınıf öğrencileri arasında yaşlarından ötürü farklı sonuçlar elde edildiğini ve yine yaş farkının öğrencilerin olayları değerlendirirken ki bakış açılarını değiştirdiğini göstermektedir.

Görüşme formlarından elde edilen verilere göre çizgi filmlerdeki şiddet içerikli sahnelerin ve romantik ilişkiler boyutunda yaşanan olumsuz durumların öğrencileri oldukça sınırlendirdiği ve üzdüğü görülmektedir. Öğrencilerin özellikle iyi karakterlere yapılan haksızlıklara üzüldükleri için kötü karakterlerle mücadele etmek amacıyla kullanılan şiddeti onayladıkları da görülmüştür. Televizyon programlarında sıklıkla yer alan şiddet içerikli sahnelerin özellikle çocuklara hitap eden çizgi filmlerde daha sık kullanıldığı görülmektedir. Çizgi filmlere konu olan şiddet içeriklerinin çocukların izledikleri dizi filmlerde de sıklıkla yer aldığı ve bu içeriklerin şiddeti normalleştirdiği görülmüştür. Bu gibi durumlarda çocuklarda özellikle kötü karakterlere şiddet uygulanabilir düşüncesini oluşturulduğu görülmektedir.

Öğrencilerin genel olarak izledikleri çizgi filmlerden; duygusal yönden etkilendikleri ayrıca bazı sahnelerde fazlasıyla heyecanlandıkları, üzüldükleri ve öfkelenedikleri görülmüştür. Öğrenciler izledikleri çizgi filmlerdeki karakterlerin özelliklerinden de fazlasıyla etkilenmektedirler. Bu etkilenmeyi geçek hayattaki karakterler gibi iyi, güzel ve zeki olabilme isteklerinden anlayabiliyoruz. Sevilen karakterlerin başlarına gelen olaylar neticesinde öğrencilerin özdeşim kurmaları sebebiyle; karakterlerin yaşamış oldukları olumlu durumlarda heyecanlandıkları, özellikle karakterlerin zarar görmesi gibi olumsuz durum yaşamalarında ise üzüldükleri ve sınırlendikleri araştırma verilerinden elde edilmiştir.

Öğrencilerin olayları değerlendirirken empati kurmaları öğrenciler için her ne kadar artı olarak kabul edilse de empati boyut değiştirip özdeşim kurmaya doğru yol alınca işin rengi de değişecektir. Özdeşim kurmak eğer model alınan kişi ve ya karakter olumlu özellikler taşıyorsa bir nebze rahat nefes aldırabilir lakin çizgi filmlerde çokça yer alan şiddet ve romantizm içeren sahnelerin fazlalığı çocukların özdeşim kurmaları sonucu oyun alışkanlıklarını da etkileyecektir. Bu nedenle öğrencilerin özellikle kendilerini duygusal yönden etkileyen karakterlerin davranışlarını günlük hayatta da sergilemeye başlayacakları düşünülmektedir. Nitekim çizgi filmlerde yer alan şiddet

ve romantizm içeren sahneler başta olmak üzere olumsuz davranışlar sunan çizgi filmlerden etkilenen çocukların, günlük hayatlarında bu olumsuz davranışları kullanmaları onlar için büyük tehlike oluşturacağı düşünülmektedir.

Çizgi filmler içerik olarak aslında çocuklara televizyon programları içerisinde en çok hitap eden program olmasına rağmen, sunmuş olduğu olumsuz içeriklerden ötürü kontrolsüzce izlenmesinin çocuklar için sorun oluşturacağı düşünülmektedir.

Araştırmada öğrencilerin televizyon izleme alışkanlıkları konusundaki görüşlerinin çözümlenmesinden elde edilen bulgular incelendiğinde ilgili alanyazın için önemli sayılabilecek kimi sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Sonuç olarak bu çalışmanın bilimsel bilgi birikimine katkı sunacağı düşünülmektedir.

5.2. Öneriler

- Öğrencilerimiz seçmeli ders olarak okullarda medya okuryazarlığı dersini (her ne kadar henüz istenen düzeyde erişilemese de) tercih dâhilinde alabilmektedirler. Lakin alanda yapılan birçok çalışma incelendiğinde öğretmenlerin de bu konuda bilgi yetersizliği yaşadıklarını, özellikle de ders kapsamında öğrenciye ne aktarmaları gerektiği hususunda soru işaretlerinin bulunduğunu gözlemlemekteyiz. Bu nedenden dolayı ki medya okuryazarlığı sadece çocuklar için var olan ve yalnızca onlar için geçerli bir kavram değildir. Burdan hareketle okullarda öğretmenlere eğitim seminerleri verilmeli, seminerlerde bilgilendirilen öğretmenler ailelere ulaşmalı ve okul aile iş birliği ile bu süreç devam etmelidir. Çünkü yapılan çalışmaların ve hedeflenen durumun amacı, çocuğu tamamen medyadan uzak tutmak değildir; amaç medya araçlarını doğru kullanmayı öğretmektir. Bu nedenle; okullarda medya okuryazarlığı dersine ağırlık verilmeli ve eğitimin sadece okullarda dört duvar arasında verilmediği, hayatın kendisinin bir eğitim mekanizması içinde çalıştığının bilincinde olarak konu hakkında okul aile iş birliği sağlanmalıdır.

- Ailelerin bilinçlendirilmesi ve bir farkındalık yaratabilmek adına çeşitli kamu spotları yayımlanabilir.

- Öğrenciler tarihi dizilerin gerçeği anlattığını lakin diğer dizilerin kurmaca olduğunu düşünmektedirler. Bu durumda onların tarih şuuruna (bilincine) sahip olmadıklarını göstermiştir. Bu konuda okullarda sosyal bilgiler dersinde bir eksiklik görülmektedir. Bu nedenle sosyal bilgiler dersi kapsamında öğrencilerde tarih şuru oluşturmaya dönük çalışmalar yapılabilir.

- Çocukların çok uzun saatler televizyona odaklandıkları ve özellikle dizi filmleri fazlasıyla takip ettikleri ulaşılan sonuçlar arasındadır. Televizyon izleme saatleri ve izledikleri program türleri aileler tarafından kontrol altında tutulmalı; çocuklarla birlikte ne kadar süreyle, hangi kanallarda ne tür programların izlenebileceği karara bağlanmalıdır.

- Televizyon, çocuğun enerjisini boşalttığı spor ve oyun gibi fiziksel aktivitelerin yerini almaktadır. Televizyon izlerken çocuğun pasif olması, reklamı yapılan yüksek kalorili ve düşük besin değerine sahip yiyeceklerin fazla tüketilmesi ve programlarda vurgulanan sağlıksız beslenme (atıştırma) alışkanlıklarının edinilmesi şişmanlığa neden olmaktadır. Bu nedenlerle çocukların özellikle televizyon karşısında bir şeyler atıştırmasına izin verilmemelidir ki ilerde yaşanabilecek problemler engellenebilsin.

- Yapılmış olan bu tezin verileri de baz alınarak ilerde “Çocukların Televizyon İzleme Davranışlarının Oyun alışkanlıklarına Etkisi” konulu eğitim camiasında farkındalık yaratacak bir tez de oluşturulabilir.

KAYNAKÇA

- AKÇALI, İÇİN Selda; "Çocuk ve Medya", İstanbul: Ebabil Yayıncılık, 2007.
- AKSAÇLIOĞLU, Ayşe Gül ve YILMAZ, Bülent; "Öğrencilerin Televizyon İzlemeleri Ve Bilgisayar Kullanmalarının Okuma Alışkanlıkları Üzerine Etkisi", Türk Kütüphaneciliği, 21 (1), 2007: 3-28.
- AKSU, A. Betül; "Medya, Çocuk ve Din Eğitimi", Doktora Tezi, Bursa: Uludağ Üniversitesi, 2004.
- AKTAŞ 2008, Akt: Ünal ve Durualp.
- AKTI, Seda; "İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Medya Okuryazarlığı İle Sosyal Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi", Yüksek Lisans Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi, 2011.
- ALİCAN, Cafer ve SABAN, Aslıhan; "Ortaokul Ve Lisede Öğrenim Gören Öğrencilerin Sosyal Medya Kullanımına İlişkin Tutumları: Ürgüp Örneği", Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 35 (2), 2013: 1-14.
- ALTUN, Adnan; "Eğitim bilim açısından Seçmeli Medya Okuryazarlığı Programına Eleştirel Bir Yaklaşım", Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 10 (3),2009.
- ALVER, Füsün; " Medya Yetkinliğinin Kuramsal Temelleri", Kocaeli Üniversitesi Araştırma Dergisi, 7 23, 2011: 9-26.
- ALTUN, Adnan; "Kanada'daki Medya Okuryazarlığı Eğitimi Üzerine Bir Değerlendirme", Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi, 10 (2), 2010: 41-57.
- ALTUN, Adnan; "Medya Okuryazarlığı Eğitimine Yönelik Türkçe Yayınlar: Bir BibliyografyaDenemesi", Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 9 2014: 5-15, issn:1309-9302.
- ARSLAN, Ali; "Medyanın Birey, Toplum ve Kültür Üzerine Etkileri", Journal Of Human Sciences, 1 (1), 2006: 1-12.

- ARSLAN, Emel vd.; “Erken Çocukluk Döneminde Gelişim”, Ankara: Pegem Akademi, 2017.
- ARSLAN, Filiz. ÜNAL, A. Sevim. GÜLER, Hamide ve KARDAŞ, Kadriye “Okul Çağı Çocuklarının Televizyon İzleme Alışkanlıklarının İncelenmesi”, Türk Silahlı Kuvvetleri Koruyucu Hekimlik Bülteni, 5 (6), 2006: 391-401.
- AVCI, Müjdat; “Çocuk Suçluluğunda Medyanın Rolü”, Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 12 (1), 2010.
- ATAK, Hasan; “Kimlik Gelişimi ve Kimlik Biçimlenmesi: Kuramsal Bir Değerlendirme”, Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 3(1): 2011: 163-213, eISSN:1309-0674.
- ATAK, Hasan; “Piaget ve Vygotsky’nin Kuramlarında Çocukların Toplumsallaşma Süreci”, Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 9 (2): 2017: 163-176, eISSN:1309-0674.
- ATAN, Uğur; “Medya Teknolojileri Kültür Ve Sanat Eğitimi İlişkisi”, Idil Sanat ve Dil Dergisi, (4), 2012: 145-165, doi:10.7816/idil-01-04-10.
- AYDIN, Ayhan; “Eğitim Psikolojisi Gelişim-Öğrenme-Öğretim”, Ankara: Pegem Akademi, 2014.
- AYDIN, Betül vd., “Erken Çocukluk Döneminde Gelişim-Öğrenme-Öğretim”, Ankara: Pegem Akademi, 2017.
- AYDIN, 2005: 65; Akt: Demir, 2013: 111.
- AYTEKİN, Can; “Televizyonun Çocuklar Üzerindeki Olumsuz Etkileri; Örnek Program: Reality Show’lar”, Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi, 1 (3), 2000: 14-17.
- BARUT, Esra. DEMİRER, Veysel. Erbaş, Çağdaş. ve DİKMEN C. Hakan; “Öğretmen Adayları İçin Medya Okuryazarlığı Eğitimi: Öğretim Tasarımı Süreci ve Değerlendirilmesi”, Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 45 (1), 2016: 49-70.
- BAŞARAN, İbrahim Ethem; “Eğitim Psikolojisi”, Ankara: Feryal Matbaası, 2000.

- BATMAZ 1998, Akt: Kayabaş 2012.
- BEE, Helen ve BODY, Denise; “Çocuk Gelişim Psikolojisi”, çev: Okan Gündüz, İstanbul; Kaknüs Yayınları, 2009.
- BECKER Ve SCHOENBACH, 1989; Akt: Öztürk, 2002: 60.
- BENNET, W. Lance, 2000. Akt: Nisan Ve Özarslan, 2011.
- BERKOWİTZ ve ROGERS 1986: 62, Akt: Aksaçlıoğlu ve Yılmaz 2007.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Şener vd, “Bilimsel Araştırma Yöntemleri”, Ankara; Pegem Akademi, 2016.
- BUCKİNGDAM, David, 2006. Akt: Kılınç Ve Kılınç, 2014.
- BULUT ÖZEK, Müzeyyen; "Ebeveynlerin Medya Okuryazarlık Düzeylerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi", Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7 (1), 2016: 805-819.
- CAN, Niyazi; “Gençlik sorunlarında medyanın etkisi”, Sosyal Bilimler Araştırması Dergisi, 2, 2008: 62-76.
- COŞTU, Yakup; “Toplumsallaşma Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme”, Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi, 9 (3): 2009: 117-140.
- ÇAMURDAN, Aysu Duyan; “Görsel Medyanın Çocuk Sağlığına Etkileri”, Sürekli Tıp Eğitim Dergisi, 16 (2), 2007: 25-30.
- ÇAKIR, Hamza. KOÇER, Mustafa ve HAKAN, Aydın; “Medya Okur Yazarlığı Dersini Alan Ve Almayan İlköğretim Öğrencilerinin Medya İzleme Davranışlarındaki Farklılıkların Belirlenmesi”, Selçuk İletişim Fakültesi Akademik Dergisi, 7 (3), 2012: 42-54.
- ÇAKMAK, Ebubekir; “Çocuk Hakları ve Medya Okuryazarlığı Eğitimi”, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10 (22), 2013: 210-224.
- ÇELEBİ, Engin; “4-6 Yaş Arası Çocukların Televizyon İzleme Alışkanlıkları Üzerine Okulöncesi Öğretmenlerin Görüş Ve Tutumları”, The Journal Of International Social Research, 7 (32), 2014: 476-485.

- ÇELEBİ, Engin; “Televizyon Reklamlarının Çocukların Davranışsal Ve Obezite Gelişme Riski Üzerine Etkileri”, Uluslararası Hakemli İletişim Ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, 2 (4), 2014: 97-107.
- ÇENGELCİ, Tuba; “Sosyal Bilgiler Dersinde Yararlanılan Toplumsal Ve Kültürel Kaynakların Belirlenmesi” Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 12 (4), 2013.
- CREWELL, W. Jhon, “Karma Yöntem Araştırmalarına Giriş”, Çev; Mutafa Sönmez, Pegem Akademi; 2017.
- “Çocuklara Yönelik Programlar ve Bu Programlarda Yayımlanan Reklamların İçerik Analizi”, TC. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırma Genel Müdürlüğü, Ankara, 2009.
- DAMLAPINAR, Zülfikar; “Medya Okuryazarlığı Dersi Tercihlerine Göre İlköğretimdeki Çocukların Medya Tutumları Ve Davranışları”, Selçuk İletişim Fakültesi Akademik Dergisi, 8 (2), 2014: 177-191.
- DEMİR, Özcan; “Türk Televizyonlarında Yayımlanan Çizgi Filmlerin İlköğretim Çağı Çocuklarının Toplumsallaşması Sürecine Etkilerinin Değerlendirilmesi”, Doktora Tezi, Ankara; Gazi Üniversitesi.
- ELBİR, Mustafa; “TELEVİZYON VE SOSYALLEŞME ARASINDAKİ İLİŞKİ”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, 2011.
- ERDOĞAN, Fatih vd.; “Televizyon Eğilimi Özdeşleşme Ve Medya Okuryazarlığı Kavramlarının İlişkilendirilmesi: Ergenlik Dönemindeki Çocuklara Yönelik Bir Araştırma”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8 (39), 2015: 846-860, issn: 1307-9581.
- ERTÜRK ve GÜL, 2006: 30, Akt: Şentürk ve Turğut 2011.
- ESSLİN, Martin, 1991. Akt: Nisan Ve Özarslan, 2011.
- GÜL, Ruhi; “Televizyonda Program Türü Olgusu ve Türkiye’deki Gelişim Süreci”, Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi, 2009.
- GROEBEL 1998: 4, Aksaçlıoğlu ve Yılmaz, 2007.

- HASDEMİR, ASRAK Tuba; “Geleneksel Medya Okuryazarlığına; Türkiye Örneğinde Bir Değerlendirme”, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5 (2), 2012: 23-24.
- HOBBS, R, 1998: 16-32. Akt: Güner Vd. 2014.
- IŞIKER 2011, Akt: Erdoğan vd. 2015).
- İNAN, Taşkın; “Medya Okuryazarlığı: Ortaokul Öğrencilerinin Ebeveynlerinin Televizyon Ve İnternete İlişkin Tutum Ve Davranışlarının İncelenmesi”, The Journal Of International Social Research, 7 (35), 2015: 818-835.
- İNANÇ, BİLGİN ve ATICI 2011: 126; Akt: Demir, 2013: 111.
- İRKİN 2012, Akt: Ünal ve Durualp 2012.
- GÜNER, Fatih, Naci TOPALOĞLU, ve Salih Zeki GENÇ; "Medya İletilerinin Gerçeği Yansıtma Düzeylerinin Öğrenci Görüşlerine Göre Tesbiti", Bilgisayar ve Eğitim Araştırmaları Dergisi, 2 (3), 2014: 69-90, issn: 2148-2896.
- KAİSER FAMILY FOUNDATION; “Children And The News: Coping White Terrorism, War And Everyday Violence,, Fact Sheet, Spring, Akt: Moore, David Cooper, 2013.
- KALAN, Özlem Gündüz; “Medya Okuryazarlığı Ve Okul Öncesi Çocuk: Ebeveynlerin Medya Okuryazarlığı Bilinci Üzerine Bir Araştırma”, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Hakemli Dergisi, 1 (39), 2010: 59-73.
- KARACA, Yusuf. PEKYAMAN, Asuman ve GÜNEY, Hatice; “Ebeveynlerin Televizyon Reklam İçeriklerinin Çocuklar Üzerindeki Etkilerini Etik Açıdan Algulamalarına Yönelik Bir Araştırma”, Sosyal Bilimler Dergisi, 9 (2), 2007: 233-250.
- KARAMAN, “M. Kemal ve KARATAŞ Adem; “Öğretmen Adaylarının Medya Okuryazarlık Düzeyleri”, Elementary Education Online, 8(3), 2009: 798-808.
- KARAKAŞ, Ali; “Çocuk ve Bilim Kurgu”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul; İstanbul Üniversitesi, 1997.

- KARAKOÇ, Enderhan, ve BOZKURT İkbâl AVCI; "İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma: Elazığ Örneği", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 1 (37), 2015: 437-455.
- KARTAL, O. Yılmaz ve KINCAL, Remzi; "Medya Okuryazarlığı Eğitimi Alan Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı Öğrencilerinin Aktif Vatandaşlık Düzeylerini Etkileyen Faktörler", *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 36, 2012: 169-191.
- KAŞKAYA, Alper; "Okul Ve Öğretmen İçerikli Sinema Filmlerinin Öğretmen Adaylarının Pedagojik İnançları Ve Eleştirel Yansıtma Becerileri Üzerine Etkisi", *Doktora Tezi*, Ankara: Gazi Üniversitesi, 2013.
- KAYA Kamil ve TUNA Meryem; "Popüler Kültürün İlköğretim Çağındaki Çocukların Aile İçi İlişkileri Üzerindeki Etkisi", *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2010: 237-256.
- KAYA, Kamil ve TUNA, Meryem; "İlköğretim Çağındaki Çocukların Sosyalleşmesinde Televizyonun Etkisi", *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17, 2008: 159-182.
- KAYABAŞ, Aslı; "Televizyon İzleme Alışkanlıklarının Kişinin Kendisini, Çevresini ve Sıradışı Yaşam Olaylarını Algılamasına Ve Kabul Etmesine Etkisi", *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul: Haliç Üniversitesi, 2012.
- KARAMAN, 2010; Akt: Barut vd,2016.
- KELNER Douglas ve SHARE Jeff; "Toward Critical Media Literacy: Core, Concepts, Debates, Organizations And Policy", *Discourse: Studies In The Cultural Politics Of Education*, 26 (3), 2005: 369-386.
- KILIÇ, Mustafa; "Gerçek Yaşam Tadında: Gelişim Dönemleri 2", Ankara: Pegem Akademi, 2013.
- KILINÇ, Barış ve KILINÇ, Elif Pınar; "Yeni Medya Ortamında Çocuk Birey: Yeni İletişim Teknolojileri Ve Medya Pedagojisinin Önemi", *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 22, 2014: 9-23, issn: 1304-3846.

- KIRIK, Ali Murat; “Televizyonun Gelişim Çağı Çocukları Üzerindeki Olumsuz Etkisi”, 21, Yüzyılda Eğitim Ve Toplum, Eğitim Bilimleri Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2 (4), 2013: 189-198.
- KİP, MİSCİ Sema; “Kültürel Sermaye Ve Televizyon İzleme Alışkanlıkları”, Doktora Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi, 2010.
- KOCADAŞ, Bekir; “Kültür ve Medya”, Journal Of Human Sciences, 1 (1), 2006, Issn: 1303-5134.
- KOÇAK, Abdullah; “ Televizyon İzleyici Davranışları, Televizyon İzleyicilerinin Tercihleri Ve Doyumları Üzerine Teorik Uygulamalı Bir Çalışma”, Doktora Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi, 2001.
- KURUOĞLU 2001, Akt: Kayabaş 2012).
- LAUGHEY, Dan; “Medya Araştırmaları: teoriler ve yaklaşımlar”, çev. Ali Toprak, İstanbul: Kalkedon Yayıncılık, 2010.
- LEWIS 1994, Akt: Palabıyıkoglu1997.
- LİSTER, Martin vd. 2009. Akt: Kılınç Ve Kılınç, 2014.
- LİVİNGSTONE, Sonia; “ Media Literacy And The Challange Of New İnformation And Communication Review, 7 (1), 2004:3-14.
- MUTLU 2005: 78, akt: Erdoğan vd. 2015.
- METZER, Mriam ve ANDREW Flanaing, 2010. Akt: David Cooper, 2013.
- "Medya Profesyonellerinin ve Medyanın Aile Algısı", TC. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2010.
- MORA, Necla; "Medya Çalışmaları, Medya Pedegojisi ve Küresel İletişim", Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2011.
- MOORE, David Cooper; “Bringing The World To School: Integrating News And Media Literacy İn Elementary Classrooms” Journal Of Media Literacy, 5 (1), 2013:5.

- NERGİS, Ayşegül; “Okuryazarlık Kültürü Ve Değişen Okuryazarlık Türleri”, International Online Journal Of Educational Sciences, 3 (3), 2011, ıssn: 1309-2707.
- OLGUNDENİZ, SÜNBÜL Seda; “Televizyon Dünyasında Çocuğun Temsili: Televizyon Dizilerinde ve Reklamlarda Çocuk Kimlikleri”, Doktora Tezi İzmir: Ege Üniversitesi, 2010.
- OSKAY, Ünsal; “Toplumsal Gelişmede Radyo ve Televizyon”, Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, 1971.
- ÖNAL, H. İnci; “Medya Okuryazarlığı: Kütüphanelerde Yeni Çalışma Alanı”, Tük Kütüphaneciliği, 21 (3), 2007: 335-359.
- ÖZARSLAN, Hüseyin ve NİSAN, Fatma; “Kullanımlar ve Doyumlar Perspektifinden Televizyon İzleme Alışkanlıkları ve Motivasyonları: Gümüşhane Örneği”, Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, 1, 2011: 24-43.
- ÖZÇAĞLAYAN, Mehmet; “Türkiye’de Televizyon Yayıncılığının Gelişimi”, Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi, 1(2), 2000: 41-52
- ÖZDEMİR, Sadi, 1998: 35. Akt: AKSU, Ayşe Betül, 2004.
- ÖZDEN, M. Yaşar ve DURDU, Levent; “Nitel Araştırma Yöntemleri”, Ankara: Anı Yayıncılık, 2016.
- ÖZTÜRK, Cemil; KESKİN, Sevgi Coşkun ve OTLUOĞLU, Rahmi; “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler ve Yazılı Materyaller”, Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2014.
- ÖZTÜRK, Hüseyin Emin; “Kişilik gelişimi açısından televizyon ve çocuk”, İstanbul: Nar Yayıncılık, 2002.
- POLAT C Ve ODABAŞ, H; “Bilgi Toplumunda Yaşam Boyu Öğrenmenin Anahtarı: Bilgi Okuryazarlığı”, Paper Presented At Küreselleşme, Demokratikleşme Ve Türkiye Uluslararası Sempozyumu, Antalya, 2008.

- RÜTÜK; "İlköğretim Çağındaki Çocukların Televizyon İzleme Alışkanlıkları Araştırması", Ankara: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, Kamuoyu, Yayın Araştırmaları ve Ölçme Dairesi, 2006.
- SAATÇILAR 1997; Akt: Kayabaş 2012.
- SARIKAYA, Betül; "Ebeveynlerin Sahip Oldukları Değerlerin Çocuklarını Korumak İstedikleri Görsel Medya Öğelerine Etkisi", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 2011.
- SCHRAMM, Wilbur. LYLE, Jack ve EDVİN, B. Parker, "Television In The Lives Of Our Children", Stanford, California, Stanford Universty Yayını, 1961.
- SÖNMEZ, Veysel vd.; "Eğitim Bilimine Giriş", Ankara: Anı Yayıncılık, 2011.
- ŞAHİN, Abdurrahman; "Eleştirel Medya Okuryazarlığı", Ankara: Anı Yayıncılık, 2014.
- ŞAHİN, Kübra; "Öğretmen Adaylarının Tarihi Dizi/Filmlerle Yaşam Boyu Öğrenme Algısı Ve Tarih Şuuru Oluşumu Hakkındaki Görüşlerinin Belirlenmesi", Yüksek Lisans Tezi, Erzincan: Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, 2019.
- ŞENTÜRK, Murat ve TURĞUT Mustafa; "Televizyon Programları, Reklamlar Ve Çocuklar", Aile Ve Toplum Eğitim, Kültür Ve Araştırma Dergisi, 12 (7), 2011: 63-88, ıssn: 1303-0256.
- ŞEYLAN Seher; "Medya Okuryazarlığı Ders Uygulamalarında Dünya Üzerinde Görülen Aksaklıklar", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: TC İstanbul Kültür Üniversitesi, 2008.
- ŞİRİN, Mustafa Ruhi; "Gösteri Çağı Çocukları; iletişim toplumunda medya sarmalı", İstanbul: İz Yayıncılık, 2006.
- ŞİRİN, Mustafa Ruhi; "Kuşatılmış Çocuğun Öyküsü; modern çocuk kültür sarmalı", İstanbul: İz Yayıncılık, 2006.
- ŞİRİN, Mustafa Ruhi; "Televizyon Çocuk ve Aile; Yeni Çocukluğun Aile Sarmalı" İstanbul: İz Yayıncılık, 2006.
- TAŞKIRAN, Nurdan Öncel (Ed.), "Medya Okuryazarlığı: Avrupa Profili", Kocaeli: Umuttepe Yayınları, 2012.

- TEZCAN, Mahmut; “Çocuk Sosyolojisi”, Ankara: Kök Yayıncılık, 2005.
- TOPSES, Gürsen; “Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi”, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2006.
- TUNCER, Asuman,; “Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Medya Okuryazarlık Düzeyleri (İzmir Örnekleme)”, Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi, 2013.
- ÜNAL, Nazan ve DURUALP, Ender; “Televizyonun Okul Öncesi Çocuklara Etkisi”, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 3(2), 2012: 93-104.
- ÜNİVER; IV. Sosyal Psikiyatri Sempozyumu Çukurova ve PSİKOLOĞU, A. Ü. T. F. P. A. B; “Medya Ve Şiddet”, Kriz Dergisi, 5 (2), 1997: 123-126.
- YANPAR YELKEN, Tuğba; “Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı”, Ankara: Anı Yayınları, 2012.
- YAVUZER, 1995: 115; akt: Demir, 2013: 111.
- YAVUZER 1998; Akt: Güney, 2009.
- YAVUZER 2002, Akt: Sarıkaya 2011: 24-25).
- YEŞİLYAPRAK, Binnur; “Kişilik Gelişiminde Ailesel Faktörlerin Etkisine İlişkin Bir Araştırma”, Aile ve Toplum, 3 (1): 1993, ısn: 1303 – 0256.
- Yıldırım Ve Şimşek, 2005; Akt: Kaşkaya, 2013: 114.
- YILMAZ, Adem; “18-30 Yaş Arası Yetişkinlerin Televizyon İzleme Eğilimleri ve Televizyonun 18-30 Yaş Arası İzleyici Üzerinde Etkileri (Erzurum Örneği)”, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, 2002.
- YILMAZ, Gonca; “Basın Yayının Çocuk Sağlığına Etkileri Derleme”, Türk Pediatri Arşivi, 42 (1-5), 2007.
- YILMAZLAR, İsmail; “Lcd Televizyonlar için Tek Fazlı İnverter Tasarımı”, Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, 2007.
- WAKE, HESKETH, WATERS, 2003; Akt: ARSLAN, Emel vd. 2006.

İNTERNET KAYNAKLARI

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma Ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı,
2008, www.meb.gov.tr 15.05.2017 tarihinde erişim sağlanmıştır.

<http://www.egitimajansı.com/haber/mebin-araştirmasina-gore-televizyon-minik-hayatları-karartıyor-haberi-14826h.html> 10.06.2017 tarihinde erişim sağlanmıştır.

<http://www.huseyingüngör.net/subliminal-mesaj-nedir/> 01.06.2017 tarihinde erişilmiştir.

<https://eksisozluk.com/subliminal-mesaj-1658486> 01.06.2017 tarihinde erişim sağlanmıştır.

<http://www.jeyyu.com/2014/03/televizyonun-icadi-ve-tarihsel-gelisimi.html> 10.05.2017 tarihinde erişim sağlanmıştır.

<http://www.birinciblog.com/televizyon-gecmisi-ve-gelecegi/> 10.05.2017 tarihinde erişim sağlanmıştır.

<https://onedio.com/haber/gunluk-hayatta-kullandigimiz-20-cihazın-ilk-halleri-ve-simdiki-halleri-520813> 10.05.2017 tarihinde erişim sağlanmıştır.

<http://www.beycan.net/652/televizyonun-icadi-televizyonu-kim-icat-etti.html> 10.05.2017 tarihinde erişim sağlanmıştır.

<http://egitimbilimlerinotlari.com/gelisimin-ilkeleri/> erişim tarihi 20.09.2017.

http://www.tavsiyeediyorum.com/makale_15817.htm erişim tarihi 20.09.2017.

<http://pdrgunlugu.net/ikinci-cocukluk-6-12-yas-donemi-gelisim-ozellikleri-nelerdir/>

<http://www.psikolog16.com/okul-cagi-cocugu> erişim tarihi 20.09.2017.

<http://www.haberturk.com/polemik/haber/526683-2-sehit-1-bihter-eder-mi> erişim tarihi 06.01.2018.

<http://www.milliyet.com.tr/-magazin-1255466/> erişim tarihi 06.01.2018.

<http://www.habervitrini.com/medya/sehitler-kimin-umurunda-turkiye-ask-i-memnuyu-izledi-548602> erişim tarihi 06.01.2018.

<https://mmbogretimtasarimi.wordpress.com/2011/03/23/dale-yasanti-konisi/> 07.01.2018 tarihinde erişim sağlanmıştır.

<http://www.devlette.com/formal-egitim-informal-egitim-nedir-ne-demektir-farklari-nelerdir/> 14.01.2018 tarihinde erişim sağlanmıştır.

<https://prezi.com/oj24xkr9rzno/karma-yontem-arastirmalar/> 11.02.2018 tarihinde erişim sağlanmıştır.

<https://www.slideshare.net/tagi21/karma-yntem-modelleri> 11.12.2018 tarihinde erişim sağlanmıştır.

<https://sedatsen.files.wordpress.com/2015/02/bilim9-c3b6c49frensi-sunumu.pdf> 12.02.2018 tarihinde erişim sağlanmıştır.

EKLER

EK 1: Ortaokul Öğrencilerinin TV Kullanım Alışkanlıklarının Belirlenmesi

Yrd. Doç. Dr. Alper KAŞKAYA

Yrd. Doç. Dr. İhsan ÜNLÜ

1. **Adı Soyadı:**

2. **Cinsiyeti:**

Kız Erkek

3. **Okulu:**

4. **Sınıfı:**

4 5

5. **Aylık Geliriniz:**

0-1000 1000-2000 2000-3000 3000-4000 4000- üzeri

6. **Anne Eğitim Düzeyi:**

Okuryazar Değil Okuryazar İlkokul Ortaokul Lise Yüksekokul
Üniversite Yüksek Lisans Doktora

7. **Baba Eğitim Düzeyi:**

Okuryazar Değil Okuryazar İlkokul Ortaokul Lise Yüksekokul
Üniversite Yüksek Lisans Doktora

8. **Anne Mesleği:**

Serbest Meslek Memur İşçi Esnaf Ev Hanımı Diğer

9. **Baba Mesleği:**

İşsiz Serbest Meslek Memur İşçi Esnaf Diğer

10. **Kendinize ait bir odanız var mı?**

Evet Hayır

11. Odanızı kimlerle paylaşıyorsunuz?

Bana ait () Ablamla () Abimle () Diğer ()

12. Evinizde aşağıdaki iletişim araçlarından hangileri bulunmaktadır?

Radyo () Televizyon () Bilgisayar () Diğer ()

13. Evinizde internet erişimi var mı?

Evet () Hayır ()

14. Odanızda hangi iletişim araçları bulunmaktadır?

Radyo () Televizyon () Bilgisayar () Telefon () Diğer ()

15. Genellikle hangi saatlerde yatarsın?

- () Akşam saat 8’de uyurum
- () Akşam saat 9’da uyurum
- () Akşam saat 10’da uyurum
- () Akşam saat 11’de uyurum
- () Akşam saat 12’de uyurum
- () Akşam saat 12 sonrasında uyurum

TELEVİZYON İZLEME ALIŞKANLIKLARI

Madde 1: Okul günlerinde ne zaman televizyon izlersiniz?

- a. Uyanır Uyanmaz
- b. Kahvaltıdan Sonra
- c. Okuldan Geldikten Sonra
- d. Akşam Yemeğinden Sonra
- e. Yatmadan Önce

Madde 2: Hafta sonları ne zaman televizyon izlersiniz?

- a. Uyanır Uyanmaz
- b. Kahvaltıdan Sonra
- c. Öğleden Sonra
- d. Akşam Yemeğinden Sonra
- e. Yatmadan Önce

Madde 3: En çok izlediğiniz televizyon kanalları hangileridir?

Madde 4: Televizyonda hangi programları izliyorsun? En çok izlediğinizden en az izlediğinize göre sıralayınız.

Çizgi filmler () En Çok İzlediğiniz

Diziler ()

Belgeseller ()

Spor ()

Sinema ()

Haber ()

Müzik ()

Çocuk programları ()

Reklamlar ()

Yarışmalar () En Az İzlediğiniz

Madde 5: Kimlerle birlikte televizyon izlersiniz?

() Tek başıma

() Kardeşimle

() Annem ve babamla

() Arkadaşım

() Dedem ve ninemle

() Diğerleri...

Madde 6: Neden televizyon izliyorsunuz?

() Sevdiğim programlar olduğu için izlerim

() Yapacak başka bir şey olmadığı için izlerim

() Annem ve babam izlediği için bende izlerim

() Annem ve babamın başka işleri olduğu için bende izlerim

() Dışarıda oynama imkânım olmadığı için bende izlerim

() Arkadaşım olmadığı için bende izlerim

() Eğlenmek için izlerim

() Bilgi edinmek için izlerim

() Diğer...

Madde 7: En çok izlediğiniz televizyon dizisinin adı nedir?

- Bu diziyi neden seviyorsun?
- En çok sevdiğin dizi oyuncusu kimdir, yerinde olmak istediğin dizi oyuncusu var mı? Neden?
- Sence dizi filmler gerçek midir?
- İzlediğin dizi filmlerden aklında kalan bir sözcük/cümle söyler misin?
- İzlediğin dizi filmlerden aklında kalan bir sahneyi anlatır mısın?
- Dizi film izlerken heyecanlandığın bir an hatırlıyor musun? Hangi dizi filmde ne olmuştu?
- Dizi film izlerken üzüldüğün bir an hatırlıyor musun? Hangi dizi filmde ne olmuştu?
- Dizi film izlerken sinirlendiğin bir an hatırlıyor musun? Hangi dizi filmde ne olmuştu?
- Dizi film izlerken ne hissedersin?

Neler Hissedersin	Hiç	Bazen	Genellikle
Korkarım	Hiç	Bazen	Genellikle
Üzülürüm	Hiç	Bazen	Genellikle
Mutlu Olurum	Hiç	Bazen	Genellikle
Sinirlenirim	Hiç	Bazen	Genellikle

Heyecanlanırım	Hiç	Bazen	Genellikle
Merak Ederim	Hiç	Bazen	Genellikle
Sıkırım	Hiç	Bazen	Genellikle

Madde 8: En çok izlediğiniz çizgi film nedir?

- Bu çizgi filmi neden seviyorsun?
- Çizgi film kahramanlarından en çok hangisini seviyorsun?
- Hangi çizgi film karakterinin yerinde olmak isterdir?
- Sence çizgi filmler gerçek midir?
- Çizgi film karakterleri gerçekte var mıdır?
- İzlediğin çizgi filmlerden aklında kalan bir sözcük/cümle söyler misin?
- İzlediğin çizgi filmlerden aklında kalan bir sahneyi anlatır mısın?
- Çizgi film izlerken heyecanlandığın bir an hatırlıyor musun? Hangi çizgi filmde ne olmuştu?
- Çizgi film izlerken üzüldüğün bir an hatırlıyor musun? Hangi çizgi filmde ne olmuştu?

- Çizgi filmi izlerken sinirlendiğin bir an hatırlıyor musun? Hangi çizgi filmde ne olmuştu?
- Çizgi film izlerken neler hissedersin?

Neler Hissedersin	Hiç	Bazen	Genellikle
Korkarım	Hiç	Bazen	Genellikle
Üzülürüm	Hiç	Bazen	Genellikle
Mutlu Olurum	Hiç	Bazen	Genellikle
Sinirlenirim	Hiç	Bazen	Genellikle
Heyecanlanırım	Hiç	Bazen	Genellikle
Merak Ederim	Hiç	Bazen	Genellikle
Sıkırım	Hiç	Bazen	Genellikle

Madde 9: İzlemeyi sevdiğin diğer program türleri hangileridir?

Spor ()

Yarışma ()

Sinema ()

Reklam ()

Belgeseller ()

Diğer ()

- Yukarıda seçmiş olduğun programın adı nedir?
- Bu programı neden seviyorsun?
- Bu programdan aklında kalan bir sözcük/cümle söyler misin?

- Bu programdan aklında kalan bir sahneyi anlatır mısın?
- Bu programı izlerken heyecanlandığın bir an hatırlıyor musun? Hangi programda ne olmuştu?
- Bu programı izlerken üzüldüğün bir an hatırlıyor musun? Hangi programda ne olmuştu?
- Bu programı izlerken sinirlendiğin bir an hatırlıyor musun? Hangi programda ne olmuştu?
- Bu programı izlerken neler hissedersin?

Neler Hissedersin	Hiç	Bazen	Genellikle
Korkarım	Hiç	Bazen	Genellikle
Üzülürüm	Hiç	Bazen	Genellikle
Mutlu Olurum	Hiç	Bazen	Genellikle
Sinirlenirim	Hiç	Bazen	Genellikle
Heyecanlanırım	Hiç	Bazen	Genellikle
Merak Ederim	Hiç	Bazen	Genellikle
Sıkılırım	Hiç	Bazen	Genellikle

Madde 10: TV izlemenin faydaları nelerdir?

Madde 11: TV izlemenin zararları nelerdir?

Madde 12: TV izlemek önemli midir? Neden?

EK 2: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Demografik Özellikleri

	CİNSİYET	AYLIK GELİR	ANNE EĞİTİM DÜZEYİ	BABA EĞİTİM DÜZEYİ	ANNE MESLEĞİ	BABA MESLEĞİ	Evinizde Bulunan İletişim Araçları	KENDİNİZE AİT ODANIZ VARMI	Odanızda Bulunan İletişim Aracı	ODAYI PAYLAŞTIĞI KİŞİ	İNT. ERIŞİMİ VAR MI?
Öğrenci 1	Kız	1001-2000	Lise	Lise	Diğer	Esnaf	Televizyon, Diğer	Evet		Bana Ait	Var
Öğrenci 2	Erkek	2001-3000	İlkokul	Lise	İşsiz	Serbest Meslek	Televizyon	Evet	Radyo, Televizyon, Bilgisayar	Kardeşimle	Yok
Öğrenci 3	Kız	1001-2000	Okuryazar Değil	Okuryazar Değil	Ev Hanımı	Diğer	Televizyon	Hayır	Televizyon	Kardeşimle	Yok
Öğrenci 4	Erkek	0-1000	İlkokul	Ortaokul	Ev Hanımı	Serbest Meslek	Televizyon	Evet	Yok	Diğer	Yok
Öğrenci 5	Kız	1001-2000	Ortaokul	Lise	Ev Hanımı	Serbest Meslek	Radyo, Televizyon, Diğer	Evet	Bilgisayar	Diğer	Var
Öğrenci 6	Kız	1001-2000	İlkokul	İlkokul	Ev Hanımı	İşçi	Radyo, Televizyon, Bilgisayar	Evet	Bilgisayar	Bana Ait	Var
Öğrenci 7	Erkek	1001-2000	Üniversite	Üniversite	Ev Hanımı	İşçi	Radyo, Televizyon, Bilgisayar	Evet	Televizyon	Kardeşimle	Yok
Öğrenci 8	Erkek	2001-3000	Lise	Üniversite	Ev Hanımı	Diğer	Televizyon, Bilgisayar	Evet	Diğer	Diğer	Var
Öğrenci 9	Erkek	1001-2000	Ortaokul	Lise	Ev Hanımı	Esnaf	Televizyon, Bilgisayar	Hayır	Bilgisayar	Diğer	Yok
Öğrenci 10	Erkek	2001-3000	Üniversite	Üniversite	Ev Hanımı	Diğer	Radyo, Televizyon, Bilgisayar	Evet	Diğer	Bana Ait	Var
Öğrenci 11	Kız	1001-2000	Ortaokul	Lise	Ev Hanımı	İşçi	Televizyon, Bilgisayar, Diğer	Evet	Bilgisayar	Bana Ait	Var
Öğrenci 12	Kız	1001-2000	Ortaokul	Lise	Ev Hanımı	İşçi	Televizyon, Bilgisayar, Diğer	Hayır	Bilgisayar	Diğer	Var
Öğrenci 13	Erkek	1001-2000	Okuryazar	Üniversite	Ev Hanımı	Diğer	Televizyon, Bilgisayar, Diğer	Evet	Bilgisayar	Diğer	Var
Öğrenci 14	Erkek	1001-2000	İlkokul	İlkokul	Ev Hanımı	Diğer	Radyo, TELEVİZYON	Hayır	Bilgisayar	Diğer	Var
Öğrenci 15	Erkek	1001-2000	İlkokul	Ortaokul	Ev Hanımı	Diğer	Radyo, TELEVİZYON	Hayır	Yok	Kardeşimle	Yok
Öğrenci 16	Kız	1001-2000	İlkokul	İlkokul	Ev Hanımı	Serbest Meslek	Televizyon	Hayır	Televizyon	Kardeşimle	Var
Öğrenci 17	Kız	2001-3000	Lise	Üniversite	Ev Hanımı	Memur	Televizyon, Bilgisayar	Evet	Yok	Diğer	Var
Öğrenci 18	Kız	3001-4000	Lise	Üniversite	Ev Hanımı	Diğer	Televizyon, Bilgisayar	Hayır	Televizyon, Bilgisayar	Kardeşimle	Var
Öğrenci 19	Kız	1001-2000	Lise	Lise	İşçi	Memur	Radyo, Televizyon, Bilgisayar	Evet	Bilgisayar, Telefon	Kardeşimle	Var
Öğrenci 20	Erkek	1001-2000	Ortaokul	Lise	Diğer	İşçi	Televizyon	Hayır	Yok	Diğer	Yok

Öğrenci 21	Kız	2001-3000	Okuryazar Değil	Ortaokul	Ev Hanımı	Esnaf	Televizyon	Evet	Bilgisayar	Kardeşimle	Yok
Öğrenci 22	Erkek	0-1000	Ortaokul	Okuryazar Değil	İşçi	İşsiz	Televizyon	Hayır	Bilgisayar	Kardeşimle	Yok
Öğrenci 23	Kız	0-1000	Ortaokul	İlkokul	İşsiz	Serbest Meslek	Televizyon	Hayır	Yok	Diğer	Yok
Öğrenci 24	Kız	1001-2000	Lise	Lise	Ev Hanımı	Serbest Meslek	Televizyon	Evet	Yok	Kardeşimle	Yok
Öğrenci 25	Kız	1001-2000	Okuryazar	Okuryazar	İşsiz	Esnaf	Televizyon, Bilgisayar, Diğer	Evet	Bilgisayar	Bana Ait	Var
Öğrenci 26	Kız	1001-2000	İlkokul	İlkokul	Ev Hanımı	Esnaf	Televizyon	Evet	Bilgisayar	Diğer	Var
Öğrenci 27	Kız	2001-3000	Okuryazar	Okuryazar	Ev Hanımı	İşçi	Televizyon	Evet	Bilgisayar	Diğer	Yok
Öğrenci 28	Kız	1001-2000	Lise	Lise	Serbest Meslek	İşçi	Televizyon, Bilgisayar	Evet	Bilgisayar, Telefon	Diğer	Var
Öğrenci 29	Kız	1001-2000			Ev Hanımı	İşçi	Televizyon, Bilgisayar	Evet	Telefon	Bana Ait	Var
Öğrenci 30	Erkek	3001-4000	Ortaokul	Üniversite	Ev Hanımı	Diğer	Radyo, Televizyon, Bilgisayar	Evet	Bilgisayar, Telefon	Kardeşimle	Var
Öğrenci 31	Erkek	1001-2000	Ortaokul	Lise	Serbest Meslek	Diğer	Radyo, Televizyon, Bilgisayar, Diğer	Evet	Televizyon, Bilgisayar, Telefon	Kardeşimle	Var
Öğrenci 32	Erkek	2001-3000		Üniversite	Esnaf	Diğer	Radyo, Televizyon, Bilgisayar	Evet	Telefon	Kardeşimle	Var
Öğrenci 33	Kız	1001-2000	İlkokul	Lise	Ev Hanımı	İşçi	Televizyon, Bilgisayar	Evet	Bilgisayar	Kardeşimle	Var
Öğrenci 34	Kız	2001-3000	Üniversite	Üniversite	Ev Hanımı	Diğer	Radyo, Televizyon, Bilgisayar	Hayır	Radyo, Televizyon, Bilgisayar	Kardeşimle	Var
Öğrenci 35	Kız	1001-2000	Üniversite	Lise	Ev Hanımı	Diğer	Televizyon, Bilgisayar	Evet	Telefon	Bana Ait	Var
Öğrenci 36	Kız	1001-2000	İlkokul	İlkokul	Ev Hanımı	İşçi	Televizyon	Evet	Televizyon	Bana Ait	Yok
Öğrenci 37	Erkek	0-1000	Lise	Lise	İşsiz	Esnaf	Televizyon, Bilgisayar	Evet	Televizyon, Bilgisayar	Bana Ait	Var
Öğrenci 38	Erkek	1001-2000	Lise	İlkokul	Ev Hanımı	İşçi	Televizyon, Diğer	Evet	Telefon, Diğer	Diğer	Yok
Öğrenci 39	Kız	2001-3000	İlkokul	Ortaokul	Ev Hanımı	İşsiz	Televizyon, Bilgisayar, Diğer	Evet	Yok	Diğer	Var
Öğrenci 40	Erkek	1001-2000	İlkokul	Ortaokul	Ev Hanımı	Esnaf	Televizyon	Evet	Diğer	Diğer	Yok
Öğrenci 41	Erkek	1001-2000	Üniversite	Üniversite	Memur	Esnaf	Radyo, Televizyon, Bilgisayar, Diğer	Evet	Televizyon	Diğer	Var

Öğrenci 42	Kız	2001-3000	Ortaokul	Lise	Ev Hanımı	İşçi	Televizyon, Diğer	Evet	Yok	Diğer	Var
Öğrenci 43	Kız	1001-2000	Ortaokul	Lise	Ev Hanımı	Esnaf	Televizyon	Hayır	Bilgisayar	Diğer	Yok
Öğrenci 44	Erkek	3001-4000	Üniversite	Üniversite	Ev Hanımı	Diğer	Radyo, Televizyon, Bilgisayar	Evet	Televizyon, Bilgisayar	Diğer	Var
Öğrenci 45	Erkek	1001-2000	Ortaokul	Lise	Ev Hanımı	İşsiz	Radyo, Televizyon, Bilgisayar	Evet	Radyo, Bilgisayar, Telefon	Kardeşimle	Var
Öğrenci 46	Erkek	1001-2000	Ortaokul	Lise	Ev Hanımı	Diğer	Televizyon	Hayır	Yok	Kardeşimle	Yok
Öğrenci 47	Erkek	1001-2000	Okuryazar	Okuryazar	Ev Hanımı	Diğer	Televizyon, Bilgisayar, Diğer	Evet	Televizyon, Bilgisayar	Kardeşimle	Var
Öğrenci 48	Kız	2001-3000	Lise	Lise	Ev Hanımı	İşçi	Televizyon, Bilgisayar	Evet	Diğer	Diğer	Var
Öğrenci 49	Kız	4001-Üzeri	Lise	Üniversite	Ev Hanımı	Memur	Televizyon, Bilgisayar	Evet	Televizyon, Bilgisayar, Telefon	Diğer	Var
Öğrenci 50	Erkek	0-1000	Ortaokul	Ortaokul	Ev Hanımı	İşçi	Televizyon, Bilgisayar	Evet	Bilgisayar	Kardeşimle	Var
Öğrenci 51	Kız	0-1000	Lise	Lise	Ev Hanımı	Serbest Meslek	Televizyon, Bilgisayar	Hayır	Televizyon, Bilgisayar, Telefon	Kardeşimle	Var
Öğrenci 52	Erkek	4000-Üzeri	Üniversite	Üniversite	Memur	Memur	Televizyon, Bilgisayar, Diğer	Evet	Bilgisayar	Bana Ait	Var
Öğrenci 53	Erkek	2001-3000	Ortaokul	Üniversite	Ev Hanımı	İşçi	Televizyon	Evet	Bilgisayar	Bana Ait	Yok
Öğrenci 54	Kız	1001-2000	İlkokul	Ortaokul	Ev Hanımı	Diğer	Televizyon, Bilgisayar	Hayır	Bilgisayar	Kardeşimle	Var
Öğrenci 55	Erkek	1001-2000	İlkokul	Ortaokul	Ev Hanımı	İşçi	Televizyon, Bilgisayar, Diğer	Evet	Bilgisayar	Bana Ait, Diğer	Yok
Öğrenci 56	Erkek	0-1000	Ortaokul	Üniversite	Ev Hanımı	İşçi	Radyo, TELEVİZYON	Evet	Televizyon	Diğer	Yok
Öğrenci 57	Kız	1001-2000	İlkokul	Ortaokul	Ev Hanımı	İşçi	Televizyon, Bilgisayar	Evet	Bilgisayar	Diğer	Var
Öğrenci 58	Erkek	1001-2000	Ortaokul	Üniversite	Ev Hanımı	Esnaf	Televizyon	Hayır	Radyo	Diğer	Yok
Öğrenci 59	Erkek	2001-3000	Lise	Lise	Ev Hanımı	Memur	Radyo, Televizyon, Bilgisayar	Evet	Bilgisayar	Bana Ait	Var
Öğrenci 60	Erkek	0-1000	Üniversite	Lise	Ev Hanımı	İşsiz	Radyo, Televizyon, Bilgisayar	Evet		Diğer	Var
Öğrenci 61	Erkek	2001-3000	Lise	Üniversite	Ev Hanımı	Memur	Radyo, Televizyon, Bilgisayar	Evet	Radyo	Kardeşimle	Var
Öğrenci 62	Erkek	1001-2000	Ortaokul	Lise	Ev Hanımı	Diğer	Televizyon, Bilgisayar, Diğer	Hayır	Diğer	Kardeşimle	Yok
Öğrenci 63	Erkek	1001-2000	İlkokul	Lise	Ev Hanımı	Diğer	Televizyon, Bilgisayar	Evet	Televizyon	Bana Ait	Yok

Öğrenci 64	Erkek	1001-2000	İlkokul	Lise	Ev Hanımı	İşçi	Radyo, Televizyon, Bilgisayar	Evet	Televizyon	Kardeşimle	Yok
Öğrenci 65	Erkek	2001-3000	Ortaokul	Lise	Ev Hanımı	Memur	Radyo, Televizyon, Bilgisayar	Evet	Bilgisayar	Bana Ait	Var
Öğrenci 66	Erkek	2001-3000	Ortaokul	Lise	Ev Hanımı	Serbest Meslek	Radyo, Televizyon, Bilgisayar, Diğer	Evet	Diğer	Kardeşimle	Var
Öğrenci 67	Erkek	1001-2000	Lise	Lise	Ev Hanımı	Esnaf	Televizyon, Bilgisayar, Diğer	Evet	Bilgisayar, Telefon	Diğer	Yok
Öğrenci 68	Erkek	1001-2000	Ortaokul	Lise	Ev Hanımı	Esnaf	Televizyon, Bilgisayar	Evet	Bilgisayar	Kardeşimle	Var
Öğrenci 69	Kız	2001-3000	Lise	Ortaokul	İşçi	Esnaf	Televizyon, Bilgisayar, Diğer	Evet	Bilgisayar	Diğer	Var
Öğrenci 70	Erkek	3001-4000	Üniversite	Lise	Memur	Esnaf	Televizyon, Bilgisayar, Diğer	Evet	Bilgisayar, Telefon, Diğer	Bana Ait	Yok
Öğrenci 71	Kız	3001-4000	Ortaokul	Lise	Ev Hanımı	Diğer	Radyo, Televizyon, Bilgisayar	Evet	Telefon	Kardeşimle	Var
Öğrenci 72	Erkek	2001-3000	Ortaokul	Lise	Ev Hanımı	Diğer	Televizyon, Bilgisayar	Hayır	Bilgisayar	Diğer	Yok
Öğrenci 73	Kız	2001-3000	Lise	Yüksek Okul	Ev Hanımı	Memur	Televizyon, Bilgisayar, Diğer	Hayır	Bilgisayar	Kardeşimle	Var
Öğrenci 74	Kız	1001-2000	Ortaokul		Ev Hanımı	Esnaf	Televizyon	Evet	Yok	Diğer	Yok
Öğrenci 75	Kız	1001-2000	Lise	Lise	Ev Hanımı	Diğer	Televizyon, Bilgisayar	Evet	Bilgisayar	Diğer	Var
Öğrenci 76	Erkek	1001-2000	Üniversite	Lise	Memur	İşçi	Televizyon, Bilgisayar, Diğer	Evet	Diğer	Bana Ait	Var
Öğrenci 77	Kız	1001-2000	Ortaokul	Lise	Ev Hanımı	İşçi	Televizyon	Evet	Yok	Kardeşimle	Yok
Öğrenci 78	Erkek	2001-3000	Lise	Lise	Ev Hanımı	İşçi	Televizyon, Bilgisayar	Evet	Bilgisayar	Bana Ait	Var
Öğrenci 79	Kız	1001-2000	İlkokul	Üniversite	Ev Hanımı	Esnaf	Televizyon	Evet	Diğer	Bana Ait	Yok
Öğrenci 80	Kız	1001-2000	Ortaokul	Lise	Ev Hanımı	Diğer	Televizyon, Bilgisayar	Hayır	Yok		Var
Öğrenci 81	Kız	2001-3000	İlkokul	Lise	Ev Hanımı	Esnaf	Televizyon, Bilgisayar, Diğer	Evet	Bilgisayar	Kardeşimle	Var
Öğrenci 82	Kız	2001-3000	Ortaokul	Lise	Ev Hanımı	Memur	Televizyon, Bilgisayar	Evet	Bilgisayar	Kardeşimle	Var
Öğrenci 83	Kız	2001-3000	Ortaokul	Lise	Ev Hanımı	Esnaf	Televizyon, Bilgisayar	Evet	Bilgisayar	Kardeşimle	Var
Öğrenci 84	Kız	2001-3000	Lise	Lise	Ev Hanımı	Memur	Televizyon, Bilgisayar	Evet	Diğer	Diğer	Var
Öğrenci 85	Kız	2001-3000	Ortaokul	İlkokul	Ev Hanımı	Diğer	Televizyon, Bilgisayar	Evet	Yok	Diğer	Yok
Öğrenci 86	Kız	4000-Üzeri	Üniversite	Üniversite	Memur	Memur	Televizyon, Bilgisayar, Diğer	Evet	Bilgisayar, Diğer	Diğer	Var

Öğrenci 87	Kız	1001-2000	İlkokul	Ortaokul	Ev Hanımı	İşçi	Radyo, Televizyon, Bilgisayar	Evet	Bilgisayar	Diğer	Yok
Öğrenci 88	Kız	2001-3000	Lise	Yüksek Okul	Ev Hanımı	İşçi	Radyo, Televizyon, Bilgisayar	Evet	Radyo, Bilgisayar	Diğer	Var
Öğrenci 89	Erkek	2001-3000	Ortaokul	Lise	Ev Hanımı	Diğer	Televizyon, Bilgisayar	Evet	Bilgisayar	Kardeşimle	Var
Öğrenci 90	Erkek	1001-2000	İlkokul	İlkokul	Ev Hanımı	Esnaf	Televizyon, Bilgisayar, Diğer	Evet	Diğer	Diğer	Var
Öğrenci 91	Kız	1001-2000	Lise	Lise	Ev Hanımı	Esnaf	Televizyon, Diğer	Evet	Diğer	Diğer	Yok
Öğrenci 92	Kız	1001-2000	Ortaokul	Lise	Ev Hanımı	Esnaf	Televizyon, Bilgisayar	Evet	Yok	Kardeşimle	Yok
Öğrenci 93	Erkek	2001-3000	Üniversite	Lise	Ev Hanımı	Diğer	Televizyon, Bilgisayar	Evet	Televizyon	Diğer	Var
Öğrenci 94	Kız	1001-2000	İlkokul	Ortaokul	Ev Hanımı	Esnaf	Televizyon, Bilgisayar	Evet	Bilgisayar, Diğer	Diğer	Yok
Öğrenci 95	Erkek	1001-2000	İlkokul		Ev Hanımı	İşçi	Televizyon, Bilgisayar, Diğer	Evet	Bilgisayar, Telefon, Diğer	Diğer	Yok
Öğrenci 96	Erkek	1001-2000	Lise	Lise	Ev Hanımı	Diğer	Televizyon, Bilgisayar	Evet	Bilgisayar	Diğer	Var
Öğrenci 97	Kız	3001-4000	Lise	Lise	Ev Hanımı	Memur	Televizyon, Diğer	Evet	Diğer	Diğer	Yok
Öğrenci 98	Erkek	3001-4000	Ortaokul	Üniversite	Ev Hanımı	Memur	Televizyon	Evet	Telefon	Kardeşimle	Var
Öğrenci 99	Erkek	2001-3000	İlkokul	İlkokul	Ev Hanımı	Esnaf	Televizyon	Evet	Diğer	Diğer	Yok
Öğrenci 100	Erkek	0-1000	Okuryazar	Okuryazar	Ev Hanımı	Esnaf	Televizyon, Bilgisayar	Hayır	Bilgisayar	Diğer	Var
Öğrenci 101	Kız	1001-2000	Lise	Lise	Ev Hanımı	Diğer	Televizyon, Bilgisayar	Evet	Bilgisayar, Diğer	Bana Ait	Yok
Öğrenci 102	Kız	1001-2000	Lise	İlkokul	Ev Hanımı	İşçi	Televizyon, Bilgisayar	Evet	Bilgisayar	Bana Ait	Yok
Öğrenci 103	Kız	1001-2000	Ortaokul	Okuryazar	Ev Hanımı	Esnaf	Televizyon	Evet	Televizyon	Kardeşimle	Var
Öğrenci 104	Erkek	1001-2000	Ortaokul	Ortaokul	Ev Hanımı	İşçi	Televizyon, Bilgisayar	Evet	Bilgisayar	Diğer	Yok
Öğrenci 105	Erkek	0-1000	Ortaokul	Ortaokul	Ev Hanımı	İşçi	Televizyon, Bilgisayar	Evet	Televizyon	Bana Ait	Yok
Öğrenci 106	Erkek	1001-2000	İlkokul	Üniversite	Ev Hanımı	İşçi	Televizyon	Evet	Televizyon	Diğer	Yok
Öğrenci 107	Erkek	3001-4000	Ortaokul	Lise	Ev Hanımı	Memur	Televizyon, Bilgisayar	Evet	Televizyon, Bilgisayar, Telefon	Bana Ait	Yok
Öğrenci 108	Erkek	0-1000	Ortaokul	Lise	Ev Hanımı	Esnaf	Radyo, Televizyon, Diğer	Hayır	Telefon	Diğer	Yok
Öğrenci 109	Erkek	1001-2000	İlkokul	İlkokul	Ev Hanımı	Diğer	Televizyon, Diğer	Evet	Yok	Bana Ait	Var

Öğrenci 110	Erkek	1001-2000	Ortaokul	Lise	Ev Hanımı	Diğer	Televizyon, Diğer	Evet	Diğer	Bana Ait	Yok
Öğrenci 111	Kız	1001-2000	Üniversite	Üniversite	Ev Hanımı	Diğer	Televizyon, Bilgisayar, Diğer	Evet	Bilgisayar	Kardeşimle	Var
Öğrenci 112	Kız	1001-2000	İlkokul	Lise	Ev Hanımı	Diğer	Televizyon, Diğer	Hayır	Telefon	Kardeşimle	Var
Öğrenci 113	Erkek	1001-2000	Ortaokul	Üniversite	Diğer	İşçi	Televizyon, Bilgisayar	Evet	Telefon	Diğer	Var
Öğrenci 114	Erkek	1001-2000	İlkokul		Ev Hanımı	İşçi	Radyo, Televizyon, Bilgisayar	Evet	Bilgisayar	Kardeşimle	Yok
Öğrenci 115	Erkek	4000-Üzeri	Lise	Lise	Memur	Memur	Televizyon	Evet	Telefon, Diğer	Kardeşimle	Yok
Öğrenci 116	Kız	1001-2000	Üniversite	Üniversite	Diğer	Memur	Televizyon, Bilgisayar	Evet	Bilgisayar	Kardeşimle	Var
Öğrenci 117	Erkek	1001-2000	Üniversite	Üniversite	Esnaf	Esnaf	Televizyon, Bilgisayar	Evet	Bilgisayar	Kardeşimle	Var
Öğrenci 118	Kız	3001-4000	Lise	Üniversite	Ev Hanımı	Memur	Televizyon, Bilgisayar, Diğer	Evet	Bilgisayar	Diğer	Var
Öğrenci 119	Kız	1001-2000	Ortaokul	Lise	Ev Hanımı	Esnaf	Televizyon	Evet	Yok	Diğer	Yok
Öğrenci 120	Erkek	1001-2000	Üniversite	Lise	Ev Hanımı	Diğer	Televizyon, Diğer	Evet	Televizyon	Diğer	Yok
Öğrenci 121	Erkek	3001-4000	Üniversite	Lise	Ev Hanımı	Memur	Televizyon, Bilgisayar, Diğer	Evet	Bilgisayar, Telefon, Diğer	Bana Ait	Var
Öğrenci 122	Kız	1001-2000	İlkokul	Lise	Ev Hanımı	Diğer	Televizyon, Bilgisayar	Evet	Bilgisayar	Kardeşimle	Var
Öğrenci 123	Erkek	1001-2000	Lise		Ev Hanımı	Esnaf	Televizyon, Bilgisayar	Evet	Bilgisayar, Telefon	Kardeşimle	Var
Öğrenci 124	Kız	1001-2000	Yüksek Lisans	Yüksek Lisans	Diğer	Diğer	Radyo, Televizyon	Evet	Yok	Kardeşimle	Var
Öğrenci 125	Erkek	0-1000	İlkokul	Lise	Ev Hanımı	Serbest Meslek	Televizyon, Diğer	Evet	Yok	Diğer	Yok
Öğrenci 126	Erkek	3001-4000	Okuryazar	Üniversite	Ev Hanımı	Serbest Meslek	Televizyon, Bilgisayar	Evet	Yok	Bana Ait	Var
Öğrenci 127	Erkek	1001-2000	Lise	İlkokul	Ev Hanımı	Diğer	Televizyon, Bilgisayar, Diğer	Evet	Bilgisayar	Kardeşimle	Var
Öğrenci 128	Kız	1001-2000	İlkokul	Üniversite	Ev Hanımı	Diğer	Televizyon, Diğer	Evet	Yok	Bana Ait	Yok
Öğrenci 129	Kız	3001-4000	Üniversite	Üniversite	Ev Hanımı	Memur	Televizyon, Diğer	Evet	Yok	Kardeşimle	Var
Öğrenci 130	Kız	1001-2000	Ortaokul	Lise	Ev Hanımı	İşçi	Televizyon, Bilgisayar, Diğer	Evet	Yok	Kardeşimle	Yok
Öğrenci 131	Erkek	1001-2000	Lise	Lise	Ev Hanımı	Diğer	Televizyon, Bilgisayar	Evet	Telefon, Diğer	Kardeşimle	Yok

Öğrenci 132	Kız	1001-2000	İlkokul		Ev Hanımı	Esnaf	Televizyon	Evet	Yok	Diğer	Yok
Öğrenci 133	Kız	1001-2000	Ortaokul	Lise	Ev Hanımı	Diğer	Televizyon, Bilgisayar, Diğer	Evet	Diğer	Diğer	Var
Öğrenci 134	Kız	3001-4000	Lise	Üniversite	Ev Hanımı	Diğer	Televizyon, Bilgisayar	Evet	Yok	Diğer	Var

